

กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น : การวิจัยพหุกรณี

นางสาววิภาดา เอื้อดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROCESSES AND RESULTS OF MULTI GRADE CLASSROOM MANAGEMENT :

A MULTI - CASE STUDY

Miss Wipada Uadee

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Educational Program in Educational Research

Department of Education Research And Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น :

การวิจัยพหุกรณี

โดย

นางสาววิภาดา เอื้อดี

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

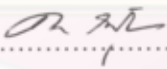
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วันทยา วงศ์สิลปภิรมย์)

ศูนย์วิทยุพัชราภรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิชาเอก : กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น : การวิจัยพหุกรณี. (PROCESSES AND RESULTS OF MULTIGRADE CLASSROOM MANAGEMENT : A MULTI-CASE STUDY)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 222 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนแต่ละแบบ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา 3 โรงเรียน ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก คือ โรงเรียนแรมซัน โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิเคราะห์ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของทั้ง 3 โรงเรียนเป็นดังนี้

1. กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1.1 กระบวนการด้านการบริหารทั้ง 3 โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารเหมือนกันแตกต่างกันเพียงโรงเรียนสายกลางมีนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม การติดต่อประสานงานจะมีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆและกำหนดขอบข่ายงานอย่างชัดเจน ส่วนโรงเรียนบ้านท้ายไม่มีการกำหนดขอบข่ายงาน และผู้บริหาร ครู และนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและอยู่กันเหมือนครอบครัว

1.2 กระบวนการด้านหลักสูตร โรงเรียนแรมซันแบ่งโครงสร้างหลักสูตรปฐมวัยและประถมศึกษาออกจากกัน ส่วน 2 โรงเรียนที่เหลือไม่มีโครงสร้างหลักสูตรปฐมวัย กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนแรมซันส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนสายกลางเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม และโรงเรียนบ้านท้ายจัดเป็นโครงการส่งเสริมด้านการเรียนการสอน

1.3 กระบวนการด้านการเรียนการสอน โรงเรียนแรมซันจัดชั้นเรียนรวมชั้น อ.1-2, ป.1-2, ป.3-4 และ ป.5-6 โรงเรียนสายกลางรวมชั้น อ.1-2, ป.2-3 และ ป.4-6 ส่วนโรงเรียนบ้านท้าย รวมชั้น อ.1-2, ป.1-2 และ ป.3-4 ทุกโรงเรียนใช้การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมจากไกลกังวลสลับกับครูสอน โดยส่วนใหญ่ครูสอนวิชาหลักและสอนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน การวัดประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลายมีการวัดโดยใช้แบบทดสอบ ใบงาน แบบสังเกตทดสอบปลายภาคเรียน มีโรงเรียนสายกลางเพียงโรงเรียนเดียวที่มีการใช้แฟ้มสะสมผลงาน

2. ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.1 ผลของการจัดชั้นเรียนรวมชั้น พบว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนมีส่วนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น โดยรวมแล้วโรงเรียนแรมซันมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือโรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย

2.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นด้านทักษะทางสังคม นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมที่สูงขึ้นโดยด้านที่พัฒนาเด่นชัดที่สุดคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรับผิดชอบ

3. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

3.1 ปัจจัยสนับสนุนของทั้ง 3 โรงเรียน คือ การเรียนผ่านวงไกลกังวล ปัจจัยสนับสนุนที่แตกต่างคือโรงเรียนสายกลางมีการจ้างครูอัตราจ้าง และโรงเรียนบ้านท้ายมีผู้บริหารมาช่วยสอน และมีการจ้างครูมาสอนเป็นรายวันและรายชั่วโมง

3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของทั้ง 3 โรงเรียน คือ การขาดแคลนครู งบประมาณ ความเหน็ดเหนื่อยในการสอนของครู นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา..2552.....

5083842127 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: MULTIGRADE CLASSROOM

WIPADA UADEE: PROCESSES AND RESULTS OF MULTIGRADE CLASSROOM MANAGEMENT :

A MULTI - CASE STUDY .THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. DUANGKAMON TRIWICHITKHUN,

Ph.D., 222 pp.

The objectives of the research were 1) to study processes and results of multigrade classroom management 2) to compare processes and results of 3 school multigrade classroom management 3) to study support factors and obstacle factors of small school multigrade classroom management. This research used a multi-case study of 3 school of Nakhonnayok Educational Service Area Office. The data were collected by analyzing document about multigrade classroom of small schools, participant and non-participant observing, interviewing. The data were analyzed by content analysis , comparing and Analytic Induction

The research finding were as follows:

1. The multigrade classroom management processes

1.1 The 3 schools have the same administration processes but the students of second school had the participation. There were a contribution and a clear setting area of works in the coordination. As for the third school, there was not a setting area of works. The executive, the teachers and the students of 3 schools had a good relationship.

1.2 As for the curriculum processes, the first school split the curriculum structure between nursery education and elementary education but the second and the third school had not curriculum structure for nursery education. The first school had the activities for enhancement the local wisdom. The second school emphasized moral principles. The third school established projects for learning and teaching development.

1.3 As for the learning and teaching processes, the first school combined first and second year of nursery level, first and second year of elementary level, second and third year elementary level and fourth fifth and sixth year of elementary level. The second school combined first and second year of nursery level, second and third year of elementary level, and fourth fifth and sixth year of elementary level. The third school combined first and second year of nursery level, first and second year of elementary level, third and fourth year of elementary level. All schools used the distance learning from Klaikangwon School with their learning and teaching. The majority of teachers taught main subjects and started at the low level class for their student. There were various measurement and evaluation; using tests, worksheets, observation forms, achievement tests but the second school used portfolios for their measurement and evaluation.

2. The results of multigrade classroom management

2.1 The learning and teaching processes developed student's achievement. The first school had a high average score and according to the second and the third school.

2.2 As for the social abilities, the students had highly social abilities development especially generosity and responsibility.

3. The support factors and obstacle factors

3.1 The 3 schools had the same support factors; were the distance learning from Klaikangwon School. The second school hired special teachers for helping learning and teaching. As for The third school, the excusive taught some classes and hired special teachers.

3.2 The obstacles of 3 schools were lacks of teachers, buggets, teachers' exhaust, and students' concentration.

Department :.....Educational Research and Psychology..

Student's Signature *Wipada*

Field of Study :.....Educational Research

Advisor's Signature *Duangkamon T.*

Academic Year :...2009.....

กิตติกรรมประกาศ

เบื้องหลังความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความรัก ความเมตตาจากคุณอย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ที่ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำที่ดี ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนทุ่มเทเวลาอันมีค่า ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งแล้วครั้งเล่า จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวานิช และดร. วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา ที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้และคำแนะนำต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สนั่น มีชันหมาก ดร. กมลวรรณ ตังธนากานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ ศึกษานิเทศก์บัญชา รัตนมาลี นายจักรเพชร สุริยะกมล ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแก้ไขเครื่องมือ และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือวิจัย

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูโรงเรียนบ้านคลองหกวาทุกท่าน ขอขอบคุณ คุณธนาวุฒิ คุณสันต์ คุณศุภมาส คุณจุฑารัตน์ และพี่ๆ เพื่อนๆ สาขาวิจัยการศึกษาทุกท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร คอยช่วยเหลือ ห่วงใยและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้เป็นเวลาที่ มีค่าควรแก่การจดจำยิ่งของผู้วิจัย รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำทุกครั้งที่มีปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนทุกท่านและนักเรียนทุกคน ของโรงเรียนกรณศึกษา ทั้ง 3 โรงเรียน จังหวัดนครนายก ที่ให้ความร่วมมือในการลงสนามเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณยายบุญยัง คำศิริ คุณพ่อวิโรจน์ และคุณแม่ทีซัมพร เอื้อดี ผู้ให้กำเนิด อบรม เลี้ยงดู สั่งสอนและให้การศึกษามา ตลอดจนความรัก ความห่วงใยและกำลังใจ ทำให้ได้เป็นมหาบัณฑิตในวันนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ใหญ่ทุกท่านที่คอยอุปถัมภ์ค้ำจุนและขอขอบคุณน้องสุกานดา และพรเทพ เอื้อดี ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น.....	7
ตอนที่ 2 รูปแบบการสอน.....	17
ตอนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา.....	20
ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	23
ตอนที่ 5 ทักษะทางสังคม.....	26
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
ตอนที่ 7 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
การเลือกกรณีศึกษา.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57

บทที่	หน้า
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
การลดทอนข้อมูล.....	67
การตรวจสอบข้อมูล.....	68
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4 บริบทของกรณีศึกษา.....	70
ตอนที่ 1 บริบทโรงเรียนแหม่มจีน.....	70
ตอนที่ 2 บริบทโรงเรียนสายกลาง.....	75
ตอนที่ 3 บริบทโรงเรียนบ้านท้าย.....	80
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบบริบทของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน.....	85
5 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	87
ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนแหม่มจีน.....	87
1.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	87
1.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	108
1.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	115
1.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	117
ตอนที่ 2 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนสายกลาง.....	119
2.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	119
2.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	141
2.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	147
2.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	149
ตอนที่ 3 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านท้าย.....	152
3.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	152
3.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	171
3.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	178
3.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	180

บทที่	หน้า
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบกระบวนการและผล ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่างโรงเรียนเข้มแข็ง โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนวัดบ้านท้าย.....	183
6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	188
สรุปผลการวิจัย.....	188
อภิปรายผล.....	193
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	198
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	199
รายการอ้างอิง.....	200
ภาคผนวก.....	205
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	206
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	208
ภาคผนวก ค ตารางเรียน.....	214
ภาคผนวก ง เปรียบเทียบผลระบบการประเมินระดับท้องถิ่น (LAS)และ การสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT)	218
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 รูปแบบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น.....	55
3.2 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2550 (LAS).....	56
3.3 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 (NT)	56
3.4 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลการวิจัย.....	62
4.1 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนแหม่มชื่น.....	72
4.2 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนแหม่มชื่น.....	73
4.3 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสายกลาง.....	78
4.4 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนสายกลาง.....	79
4.5 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านท้าย.....	83
4.6 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนบ้านท้าย.....	84
4.7 การเปรียบเทียบบริบทของโรงเรียนแหม่มชื่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย.....	86
5.1 โครงสร้างหลักสูตรปฐมวัยโรงเรียนแหม่มชื่น.....	92
5.2 โครงสร้างหลักสูตรระดับประถมศึกษาโรงเรียนแหม่มชื่น.....	92
5.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตร(ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	93
5.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นขอโรงเรียนแหม่มชื่น.....	104
5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแหม่มชื่น จำแนกรายชั้น...	108
5.6 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น.....	111
5.7 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น.....	111
5.8 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตรนัย(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น.....	112
5.9 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายกลาง.....	125
5.10 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นขอโรงเรียนสายกลาง.....	137
5.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนสายกลางจำแนกรายชั้น..	141

ตารางที่	หน้า
5.12 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง.....	143
5.13 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง.....	144
5.14 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตรณ์(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง	144
5.15 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านท้าย.....	157
5.16 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นขอโรงเรียนบ้านท้าย.....	167
5.17 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท้ายจำแนกรายชั้น.	172
5.18 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย.....	174
5.19 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย.....	175
5.20 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตรณ์(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย.....	175
5.21 เปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่างโรงเรียน แหม่มชื่น โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย	184

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
5.1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนแหลมจีน.....	88
5.2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนสายกลาง.....	120
5.3 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนบ้านท้าย.....	153

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 บริเวณโดยรอบโรงเรียนแหลมจีน.....	71
4.2 ห้องเรียนโรงเรียนแหลมจีน.....	72
4.3 บริเวณโดยรอบโรงเรียนสายกลาง.....	76
4.4 ห้องเรียนโรงเรียนสายกลาง.....	77
4.5 บริเวณโดยรอบโรงเรียนบ้านท้าย.....	81
4.6 ห้องเรียนโรงเรียนบ้านท้าย.....	82
5.1 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล 1-2.....	97
5.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.1-2.....	100
5.3 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.3-4.....	102
5.4 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.5-6.....	103
5.5 กิจกรรมตอนเช้า.....	105
5.6 กิจกรรมตอนกลางวัน.....	105
5.7 กิจกรรมตอนเย็น.....	106
5.8 สื่อ- อุปกรณ์โรงเรียนแหลมจีน.....	107
5.9 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล1-2.....	132
5.10 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3.....	134
5.11 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3.....	134
5.12 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6.....	136
5.13 กิจกรรมตอนเช้า.....	138
5.14 กิจกรรมตอนกลางวัน.....	138
5.15 กิจกรรมตอนเย็น.....	139
5.16 สื่อ-อุปกรณ์ โรงเรียนสายกลาง.....	140
5.17 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล 1-2.....	162
5.18 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.1-2.....	164
5.19 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.3-4.....	166
5.20 กิจกรรมการเรียนศาสนาและดนตรี.....	167
5.21 กิจกรรมตอนเช้า.....	169

ภาพที่	หน้า
5.22 กิจกรรมตอนกลางวัน.....	169
5.23 กิจกรรมตอนเย็น.....	169
5.24 สื่อ- อุปกรณ์โรงเรียนบ้านท้าย.....	171

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศ ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนและการจัดการศึกษาคือ การผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ เตรียมคนให้มีลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี เตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีกระบวนการคิดอย่างเป็นรูปธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยในตนเองและเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคมโลกในอนาคต การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การศึกษาเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนและครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด จึงมีหน้าที่ร่วมกันในการให้ความรู้ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ การพัฒนาความคิดและสติปัญญา การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้อง การสร้างทัศนคตินิยมที่ถูกต้อง การสร้างมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เรียนเป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542 อ้างถึงใน พริมรส นนทภักดิ์, 2547)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ได้มีการโอนสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและของกรมสามัญศึกษา มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีรูปแบบการบริหารเป็นเขตพื้นที่การศึกษาและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งมีสภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งการกระจายอำนาจเป็นนิติบุคคลทำให้สถานศึกษาต่างๆ ต้องมีความรับผิดชอบที่สูงขึ้น ทั้งในด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านงานทั่วไป การกระจายอำนาจในลักษณะนี้เป็นการดำเนินการในสภาพที่โรงเรียนมีความพร้อมแตกต่างกัน บางโรงเรียนมีความพร้อมสูง บางโรงเรียนยังไม่มีความพร้อม โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมสูง มีครู อาคาร สถานที่สื่อการสอน แหล่งการเรียนรู้ หรืองบประมาณที่มากพอ ก็สามารถจัดการศึกษาได้อย่าง

คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาการขาดแคลนครู และบุคลากรทางการศึกษา สื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ อาคารเรียน อาคารประกอบ เครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา ทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการในหลายๆด้าน การกระจายอำนาจในลักษณะดังกล่าวข้างต้น เป็นการกระจายอำนาจเพื่อให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาอยู่แล้ว จึงส่งผลให้ไม่สามารถจัดการบริหารด้านต่างๆได้ดีเท่าที่ควร

การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นนั้น นับเป็นการปฏิรูปโรงเรียนและปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ หากจะเปรียบไปแล้วก็เสมือนการแก้โจทย์ปัญหา 2 ชั้น คือ ต้องพัฒนาศักยภาพของนักเรียนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและต้องจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่ง ๆ เพื่อให้ นักเรียนต่างชั้นสามารถเรียนร่วมกันภายใต้การดูแลของครูผู้สอน 1 คน แต่หากจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ต้องมีความร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งทางด้านวิชาการและทรัพยากร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนควรมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสังคม และขีดความสามารถของบุคลากรภายในโรงเรียน และครูควรตรวจสอบผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ จึงจะทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด การเรียนรวมชั้น เป็นการรวมนักเรียนที่เคยเรียนต่างระดับชั้นกัน มีวุฒิภาวะต่างกัน และมีพื้นฐานความรู้ต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมวิชาการ, 2547) การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นเปรียบเสมือนการแก้โจทย์ปัญหา 2 ชั้น คือ 1) ต้องพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และ 2) ต้องจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่งๆเพื่อให้ นักเรียนต่างชั้นสามารถเรียนรวมกันในห้องเรียนหนึ่งๆ ภายใต้การดูแลของครูผู้สอน 1 คน (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2542)

จากสภาพปัญหาการขาดแคลนครูครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ทำให้มีจำนวนครูผู้สอนไม่ครบตามชั้นเรียน จึงทำให้เกิดการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นขึ้น และนอกจากงานสอนครูต้องทำงานด้านอื่นๆนอกเหนือออกไป ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างต่ำ นักเรียนขาดคุณภาพ และโรงเรียนบางแห่งอยู่ในที่ห่างไกล ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้นการศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในแต่ละโรงเรียนซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น และน่าจะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในประเทศไทยในประเทศไทยมีหลายจังหวัดที่ประสบปัญหา และนครนายกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มี

ปัญหาการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น จากการศึกษาสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ทำให้ทราบว่าในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 72 โรงเรียน และจากข้อมูลพบว่านครนายกมีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นแตกต่างกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก, 2551)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น พบว่ามีงานวิจัยอยู่ 4 เรื่อง โดยงานวิจัยเรื่องที่ 1 ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปฏิบัติการในโรงเรียนรวมชั้น” พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง “เศษส่วน” สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติที่แยกชั้นเรียนทั้ง ป.5 และ ป.6 และมีการพัฒนาทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น งานวิจัยเรื่องที่ 2 เรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนสุเหร่าคลองสิบ” โดยใช้แผนการสอนแบบ 5E ตามทฤษฎีสรอคนิยม พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องสารและความร้อน สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติที่แยกชั้นเรียนทั้ง ป.5 และ ป.6 และมีทักษะทางสังคมสูงขึ้น งานวิจัยเรื่องที่ 3 ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ที่เรียนในชั้นเรียนแบบรวมชั้น พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งงานวิจัยทั้ง 3 เรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งสิ้น และงานวิจัยเรื่องที่ 4 ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนรวมชั้น (การปฏิรูปโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้)” พบว่า ผู้บริหารและครูเห็นว่า เอกสารหลักสูตร แผนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ ครูมีความเห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม คุณธรรม และจริยธรรม ความสามารถด้านวิชาการ ด้านทักษะการคิด ทักษะการควบคุมตนเอง และทักษะการสื่อสาร ความสามารถทางภาษาไทย และคณิตศาสตร์ พบว่าระดับชั้นเรียนและจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป สอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น และครูรวมชั้นเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นพัฒนาขึ้นในด้านนักเรียนและครูมากที่สุด ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเชิงทดลอง เน้นผลที่เกิดจากการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดทำแผนการสอนแล้วนำมาสอนนักเรียนเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนรวมชั้นกับแยกชั้น จากการศึกษาเอกสารจะพบว่า การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นมีหลายรูปแบบ การที่จะเลือกรูปแบบใดขึ้นอยู่กับภาวะวิเคราะห้สาระการเรียนรู้และ

มาตรฐานการเรียนรู้ จำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้น และจำนวนความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรเป็นสำคัญ (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ และคณะ, 2545)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจะศึกษาพหุกรณีศึกษา ในจังหวัดนครนายก ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบของการจัดชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพให้เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นๆ นำไปใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

คำถามวิจัย

1. กระบวนการการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นอย่างไร
2. ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเป็นอย่างไร
3. มีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนให้การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบผลสำเร็จ
4. มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคให้การจัดการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กไม่ประสบผลสำเร็จ และมีแนวโน้มจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนแต่ละแบบ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้จะเปรียบเทียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน

3 โรงเรียน ซึ่งเป็นการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นที่ประสบความสำเร็จในระดับดี ปานกลาง และไม่ประสบความสำเร็จ

2. แหล่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มาจาก เอกสารในการจัดการเรียนการสอน เอกสารทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

3. กระบวนการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

- ด้านการบริหาร
- ด้านหลักสูตร
- ด้านการเรียนการสอน

4. ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก จะศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ทักษะทางสังคม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ที่ประสบปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนต่างชั้นมาเรียนร่วมกัน เป็นการเรียนรวมกัน ในวิชาเดียวกัน โดยครูผู้สอนคนเดียว

กระบวนการจัดชั้นเรียน หมายถึง องค์ประกอบในการดำเนินการจัดชั้นเรียน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น หมายถึง ผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ซึ่งประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะทางสังคม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนปีการศึกษา 2551 และผลการทดสอบขั้นพื้นฐานระดับชาติ LAS และ NT ซึ่งได้ข้อมูลจากโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ทักษะทางสังคม หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ปัจจัยสนับสนุนต่อการจัดการชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สิ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สิ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นไม่ประสบผลสำเร็จ

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบไม่ชื่นชอบ พอใจ หรือไม่พอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวม ซึ่งได้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่เกิดขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่ต้องการจะจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นนำไปใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตรงตามจุดหมายที่ตั้งไว้

3. เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้รูปแบบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาขาดแคลนครูที่เหมาะสม เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. เพื่อให้ทราบถึงผลและความคิดเห็นของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กในทัศนะของผู้บริหารและครู และนักเรียน เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับลักษณะการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 6 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 2 รูปแบบการสอน

ตอนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 5 ทักษะทางสังคม

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความหมายของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

Anderson (1993 อ้างถึงใน สุณี๋ย เหมาะประสิทธิ์ และคณะ, 2545) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนแบบแยกชั้นเรียนหรือ คือระบบชั้นเรียนแบบดั้งเดิม (traditional classroom) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การบริหารและการจัดการโรงเรียนเป็นไปอย่างสะดวก ภายใต้ความเชื่อที่ว่า “พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตามระดับอายุ” ดังนั้นหลักสูตรมาตรฐานของโรงเรียนแบบแยกชั้นเรียนจึงเป็นหลักสูตรที่ยึดแบบเรียนเป็นหลัก (textbook-dominated curriculum) เพื่อให้นักเรียนในชั่วยุเดียวกันได้เรียนรวมชั้นเดียวกัน ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและการแข่งขันในกลุ่มนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการวัดและประเมินผลที่เป็นการตัดสินได้หรือตกเพื่อการเลื่อนชั้นเรียน เหล่านี้ล้วนขัดแย้งกับหลักการจัดการศึกษาของตัวอีกที่ว่า “การศึกษาคือการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เพราะเด็กมีความสนใจและศักยภาพที่หลากหลาย” ด้วยเหตุนี้หลังจากที่รัสเซียส่งยานสปุทนิค จึงเกิดแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของอเมริกาขึ้น อาทิเช่น การศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียนหรือรวมชั้น (nongraded education) การศึกษาแบบเปิด (open education) การสอนเป็นคณะ (team education) และการสอน

เป็นรายบุคคล (individualized instruction) เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น หรือไม่มีชั้นเรียน เป็นแนวคิดที่มุ่งปฏิรูประบบการศึกษาโดยจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเกิดระบบหลักสูตร และรูปแบบการสอนที่ใกล้ชีวิตจริง คือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดห้องเรียนแบบรวมชั้น (combined classroom) หรือการจัดห้องเรียนแบบคละชั้น (multigrade classroom) หมายถึง การจัดห้องเรียนที่นักเรียน 2 ระดับชั้นหรือมากกว่ามารวมกันเพื่อให้ครูคนหนึ่งสอนในเวลาเดียวกัน เนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจและการบริหารจัดการ ซึ่งมักดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทที่ห่างไกล ทั้งนี้เพราะมีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้ไม่สามารถจัดอัตราครูให้ครบชั้นได้เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป (Jones.http://www.execpc.com อ้างถึงใน สุณีย์ เหมะประสิทธิ์ และคณะ, 2545)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น

แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นเปรียบเสมือนการแก้โจทย์ปัญหา 2 ชั้น คือ

1. ต้องพัฒนาศักยภาพของนักเรียนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. ต้องจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่งๆ เพื่อให้ นักเรียนต่างชั้นสามารถเรียนร่วมกันได้ในห้องเรียนหนึ่งๆภายใต้การดูแลของครูผู้สอน 1 คน

การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นเข้าด้วยกัน เป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ซึ่งมีหลักการและวิธีการในการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียนและการดำเนินการอื่นๆที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนตามปกติ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

การปรับหลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ต้องปรับปรุงเนื้อหาสาระในบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ตามหลักสูตรที่คาดหวัง นอกจากนี้ การใช้หลักสูตรในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นยังต้องมีการหลอมหลักสูตรที่ต่างระดับชั้นเข้าด้วยกัน และบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์เดียวกันและต่างประสบการณ์เข้าด้วยกันให้มากที่สุด เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่จัดชั้นเรียนในลักษณะรวมชั้นเข้าด้วยกัน

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2542) ได้ให้ความหมายของการปรับหลักสูตร โดยการวิเคราะห์หลักสูตรในรูปของตาราง หรือในรูปของผังการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis web) ซึ่งประยุกต์มาจากผังการวิเคราะห์หมโนมติ/มโนทัศน์ (Concept mapping) การปรับหลักสูตรดังกล่าวก่อให้เกิด

- 1) การยุบรวมและการหลอมเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม
- 2) การจัดเรียงลำดับเนื้อหา เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- 3) การเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นปัจจุบัน ทันสมัย และใกล้ชีวิตจริง

กระบวนการเรียนการสอน

การจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นนั้น จะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและเกิดความชื่นชมที่ได้ปฏิบัติกระบวนการต่างๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการทำงานร่วมกัน (กระบวนการทำงานกลุ่ม) กระบวนการจัดการ เป็นต้น ประการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องคำนึงถึงวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

การจัดชั้นเรียน

โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นต้องจัดชั้นเรียนที่แตกต่างไปจากโรงเรียนปกติเนื่องจากมีครูจำนวนจำกัด จึงต้องมีการจัดชั้นเรียนในลักษณะการรวมชั้น แต่ในโรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละพื้นที่ มีสภาพแวดล้อม ลักษณะ บุคลากรที่แตกต่างกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องศึกษาสำรวจโครงสร้างของตนเอง ประมวลปัญหา เพื่อหารูปแบบการจัดชั้นเรียนที่จะส่งผลให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็สนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย การจัดชั้นเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นแบ่งได้ เป็น 2 แบบ คือ การจัดแบบชั้นเรียนแบบรวมหลายชั้น และการจัดแบบไม่มีชั้น (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

1) **การจัดชั้นเรียนแบบรวมหลายชั้น** เป็นการจัดชั้นเรียนที่รวมตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป เช่น จัดชั้นระดับ ป.1-2 ระดับ ป.3-4 ระดับ ป.5-6 หรือ ป.1-3 นำมารวมกัน แนวความคิดนี้เป็นการจัดที่สนองความต้องการของแต่ละบุคคลและยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพี่น้อง เป็นต้น

ข้อดีข้อจำกัดของการจัดชั้นเรียนแบบรวมหลายชั้น

ข้อดี

1. เป็นการแบ่งเบาภาระครูผู้สอน กล่าวคือ เด็กเก่งกว่าจะสามารถช่วยครูสอนเพื่อนที่อ่อนกว่าในชั้นได้ เพราะเด็กยอมเข้าใจในภาษาของวัยเดียวกันได้ดีกว่าครู
2. ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า
3. หลักสูตรมีลักษณะต่อเนื่องโดยตลอด คือ ไม่จำเป็นต้องใช้ปีเป็นกรอบกำหนดเวลาของการเรียนรู้
4. สอนความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ไม่มีการสอบตก ซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นผลสืบเนื่องหลายประการ
6. เน้นการสร้างทักษะและเจตคติของการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต
7. สอนเจตนารมณ์ในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นหรือในโรงเรียนที่มีครูมากกว่าผู้เรียน

ข้อจำกัด

1. ผู้บริหารและครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหาร การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การหลอมหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนที่ต่างวัย ต่างระดับชั้น เป็นอย่างดี
2. ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อครูในการวัดผล ประเมินผล เพราะมีผู้เรียนต่างวัยต่างระดับชั้นกัน
3. ผู้บริหารและครูจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และเวลาเตรียมการวางแผน และการนำหลักสูตรแม่บทมาวิเคราะห์ เพื่อให้เข้ากับสภาพปัญหาและความจำเป็นของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. ต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนในรูปลักษณะที่ต่างกัน เพราะมีผู้เรียนต่างวัยต่างระดับชั้น

5. ครูส่วนหนึ่งจะว่างงานไม่มีอะไรทำ

2) **การจัดชั้นเรียนแบบไม่มีชั้น** เป็นการจัดชั้นเรียนที่ไม่แบ่งเป็นชั้นๆ จากกัน โดยเด็ดขาด แต่จะรวมอยู่ในชั้นเดียวกัน เช่น ป.1-ป.6 ภายใต้การดูแลของครู 1 คน หรือมากกว่า แนวความคิดนี้มุ่งเน้นในเรื่องจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กที่ว่า ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่าง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงการจัดกลุ่มนักเรียนที่เหมาะสม โดยการหลอมเข้าด้วยกันหลายชั้น แต่ไม่มีการสอบปลายปี ไม่มีการสอบตก

ข้อดีข้อจำกัดของการจัดชั้นเรียนแบบไม่มีชั้น

ข้อดี

1. หลักสูตรเหมาะสมกับห้องเรียนแต่ละคน กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นในการแบ่งกลุ่มในเรื่องการจัดหลักสูตร การจัดหาสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับวิธีสอนและการเรียนของผู้เรียน
2. สามารถจัดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ได้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน
3. ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน
4. การวัดผล ประเมินผล จะสอดคล้องและมีคุณค่ากับผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น

ข้อจำกัด

1. เวลาเรียนอาจแตกต่างกัน บางคนอาจใช้เวลาเรียนน้อย ทำให้การสอนไม่ราบรื่นเท่าที่ควร
2. วิธีการสอนยังไม่มีวิธีที่เหมาะสมกับโรงเรียนแบบไม่มีชั้น
3. การวัดผล ประเมินผล ทำได้ยากลำบาก ทั้งนี้เพราะผู้เรียนมีหลายกลุ่มและหลายระดับ
4. ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องได้รับการฝึกฝนและเตรียมตัวมาอย่างดี

การจัดห้องเรียน

การจัดห้องเรียนสำหรับการสอนแบบรวมชั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้การจัดห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

- 1) การจัดที่นั่งของนักเรียน ควรพิจารณาถึงความสามารถและข้อบกพร่องทางด้านสุขภาพของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสายตา หู สติปัญญาต่ำ ฯลฯ

- 2) การจัดห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ
- 3) ควรจัดให้มีมุมความรู้ หรือมุมประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือฝึกทักษะด้วยตนเองได้
- 4) ควรพิจารณาถึงความสะดวกของนักเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 5) ควรจัดให้มีป้ายนิเทศ หรือมุมสำหรับให้นักเรียนจัดแสดงผลงานของตนเอง

บทบาทของครู

ครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ซึ่งต้องรับภาระในการสอนมากกว่าหนึ่งชั้น ขณะเดียวกันต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นครูในโรงเรียนทุกคนต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจเป็นอย่างดี คณะครูทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต้องวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ในการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงและสภาพการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ดังนี้

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน จากการเป็นผู้บอกความรู้ หรือบรรยาย อธิบายเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติจริงให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้กำกับดูแล ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ ฝึกให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูต้องมีการวางแผน และเตรียมการสอนล่วงหน้า โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้วยวิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละวัน
3. ครูต้องใจเย็นและเข้าใจนักเรียน โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ครูควรให้กำลังใจนักเรียน จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีความสุข ไม่บังคับ ไม่ซ้ำเติมนักเรียนที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างได้
5. ครูต้องมีการติดตาม ประเมินผลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบถึงพัฒนาการของนักเรียน ตลอดจนปัญหาต่างๆที่ควรให้ความช่วยเหลือ แก้ไข ทั้งนี้ควรไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคน เพื่อที่จะได้เข้าใจในตัวนักเรียนดีขึ้น และยังเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองอีกด้วย
6. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำ เพื่อให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเข้าใจถึงวิธีการเรียนของโรงเรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ต่างไปจากโรงเรียนปกติโดยทั่วไป

7. ครูต้องสำรวจว่า ในท้องถิ่นนั้นมีผู้มีความรู้หรือผู้ชำนาญการหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ความประพฤติที่ดี เพื่อติดต่อขอความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากรของโรงเรียนไว้ด้วย เพราะการเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรมีความจำเป็น และอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นอย่างมาก และยังเป็นโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเห็นความสำคัญของการศึกษายิ่งขึ้น

8. ครูที่ระลึกอยู่เสมอว่า ครูไม่สามารถเป็นผู้รอบรู้ในทุกเรื่อง ทุกสิ่งทุกอย่างได้

การแบ่งกลุ่มนักเรียน

ในสถานการณ์การสอนแบบรวมชั้น ครูควรแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยคำนึงถึงจุดประสงค์ของกิจกรรมและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียน แล้วจัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามลักษณะของกิจกรรมซึ่งอาจแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่ต่างวัยกันและนักเรียนที่มีวัยเดียวกัน การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มย่อย ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะเฉพาะกลุ่มสูงกับกลุ่มสูง หรือกลุ่มสูงคละกับกลุ่มต่ำนั้น ครูควรคำนึงถึงความสามารถ สติปัญญาของนักเรียน โดยคละกันระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถหรือ สติปัญญาที่ต่างกันคละอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อจะได้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงและให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

การจัดเวลาในการเรียนการสอน

การจัดเวลาในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนด เป็นสิ่งสำคัญที่มีค่าและควบคุมสถานการณ์การสอนแบบรวมชั้นไปอย่างจริงจัง การจัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนทุกกิจกรรมควรมีความหมายต่อผู้เรียน เพื่อให้การใช้เวลาเกิดประโยชน์มากที่สุด และส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน (กรมวิชาการ, 2539 อ้างถึงใน สุจิตรา สุขุมานันท์, 2542)

การจัดเวลาในการเรียนการสอนในโรงเรียนที่สอนแบบรวมชั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) การจัดตารางสอนควรจัดเป็นรายวัน และรายสัปดาห์ ซึ่งไม่ควรกำหนดช่วงเวลาให้เท่ากัน ควรยืดหยุ่นเวลามากน้อยตามลักษณะของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะครูต้องสอนโดยใช้เทคนิคหลายวิธี และมีกระบวนการต่างๆซึ่งใช้เวลาต่างกัน ครูควรกำหนดตารางสอนรายสัปดาห์ตีประกาศให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเป็นสัปดาห์ๆไป เพื่อจะได้เตรียมตัวในการเรียน

2) ตารางควรกำหนดให้ช่วงเวลาเรียนของแต่ละเรื่องให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเหมือนชีวิตจริงของนักเรียน

- 3) ควรจัดให้มีกิจกรรมหมุนเวียนรายวันให้นักเรียนปฏิบัติ
- 4) ทุกชั้นควรได้ทำงานในการเรียนวิชาเดียวกัน เหมือนกัน หรือในการนำเสนอ กิจกรรมที่คล้ายกัน เป็นการช่วยลดเวลาและความรำคาญของนักเรียน
- 5) การจัดช่วงเวลา ควรสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาหากเนื้อหาเดียวต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้มาก ควรเปลี่ยนกิจกรรม แต่ยังคงเรียน เนื้อหาเดิม เช่นในเวลา 60 นาที 20 นาทีแรก เป็นการเรียนเนื้อหาโดยตรงจากครู 20 นาที ต่อมาผู้นำกลุ่มช่วยสอนหรืออภิปรายกลุ่มเพื่อความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากกันและ กัน สำหรับ 20 นาทีสุดท้าย เป็นการเรียนด้วยตนเอง เช่น ทำแบบฝึกหัด เป็นต้น

การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข กิจกรรมและประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จัดยึดหลักการ ดังนี้ (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ , 2542)

- 1) รูปแบบของกิจกรรม มี 3 ลักษณะ
 - นักเรียนต่างชั้น ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมเดียวกันโดยต่างฝ่ายต่างเกี่ยวเนื่องซึ่งกัน และกัน
 - นักเรียนต่างชั้น ปฏิบัติกิจกรรมบางส่วนร่วมกัน เรียกว่า กิจกรรมรวม บางส่วน แยกกันปฏิบัติตามศักยภาพ และตามสาระหลักสูตรที่กำหนด เรียกว่ากิจกรรมเฉพาะ
 - นักเรียนต่างชั้นแยกกันปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน เช่นการสอนอ่านและเขียนภาษาไทย ในระดับชั้น ป.1และ ป.2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งนักเรียนชั้น ป.1 ยังไม่มีความรู้ อีกประการหนึ่งก็คือ หลักสูตรกำหนดเนื้อหาในระดับ ชั้นหนึ่ง แต่อีกระดับชั้นหนึ่งไม่กำหนดเนื้อหาวิชานั้น
- 2) ลักษณะของกิจกรรม เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม เน้นกระบวนการ และผลลัพธ์ เน้นกระบวนการกลุ่มและ/หรือรายบุคคล มีลักษณะหลากหลายและบูรณาการ และมีลักษณะสัมพันธ์หรือใกล้เคียงชีวิตจริง
- 3) บทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือเป็นผู้สร้างแรงจูงใจ ฟัง สังเกต ดูแล ชี้แนะ ตั้งคำถาม ใช้การเสริมแรงทางบวก ให้ผลสะท้อนกลับและประเมินผล
- 4) บทบาทนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม คือ อ่าน พูด ฟัง เขียน/บันทึก คิด ค้นหา/ทดลอง แลกเปลี่ยนข้อมูล ลงข้อสรุป และประเมินผลการปฏิบัติ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก

แนวทางและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นในระดับประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้ (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2545)

รูปแบบที่ 1 แบบแยกชั้นเรียน

แยกชั้นเรียนเป็น 6 ชั้น หรือ 6 ระดับ คือตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ใช้ในวิชาที่เป็นทักษะและมีเนื้อหาสาระที่เป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

รูปแบบที่ 2 แบบแยกชั้นเรียนบางชั้นและรวมในบางชั้น

ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาพลศึกษา หรือวิทยาศาสตร์ โดยจัดดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1 ห้องเรียน	
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3	เรียนร่วมกัน	1 ห้องเรียน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5	เรียนร่วมกัน	1 ห้องเรียน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1 ห้องเรียน	

หรืออาจจัดในรูปแบบต่อไปนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1 ห้องเรียน	
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3	เรียนร่วมกัน	1 ห้องเรียน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1 ห้องเรียน	
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6	เรียนร่วมกัน	1 ห้องเรียน

รูปแบบที่ 3 แบบรวมชั้นคู่

อาจใช้ได้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา โดยจัดดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2	1 ห้องเรียน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4	1 ห้องเรียน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6	1 ห้องเรียน

รูปแบบที่ 4 แบบรวม 3 ชั้น

ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา โดยจัดดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	1 ห้องเรียน
---------------------------------	-------------

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 1 ห้องเรียน

รูปแบบที่ 5 แบบแยกชั้นบางชั้น รวมชั้นคู่ และรวม 3 ชั้น

อาจใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือศิลปะ โดยจัดได้ดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 1 ห้องเรียน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 1 ห้องเรียน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 1 ห้องเรียน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนรวมชั้น อาจจัดตามรูปแบบใดๆขึ้นกับการวิเคราะห์ สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ จำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้น และจำนวนและความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินผล

การประเมินผลสำหรับการสอนแบบรวมชั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่จะพิจารณาว่าจะวัดและประเมินผลเมื่อไร โดยคำนึงถึงความยากง่าย เวลาในการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมของครูอย่างจริงจัง จะทำให้ครูทราบถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ครูควรจัดบันทึกประจำวัน โดยการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของนักเรียนในโรงเรียน ในสังคมและที่อื่นๆ การมีส่วนร่วมในสถานการณ์เอง การแสดงบทบาทสมมุติ การทำงานกลุ่ม การประเมินทำยบทเรียน การเก็บผลงานของนักเรียนเพื่อศึกษาความก้าวหน้า การทดสอบระยะสั้นๆ โดยให้นักเรียนเขียนลงในกระดาษ บัตรบันทึกเกร็ดเล็กๆน้อยๆ เมื่อนักเรียนแสดงสิ่งใดที่ทำได้สำเร็จอย่างชัดแจ้งแล้วควรให้ทดสอบได้

สำหรับการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงแก้ไข ครูสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ โดยการให้ศึกษาบททวน การทำแบบฝึกหัด การให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอนซ่อมเสริม โดยการจับคู่ระหว่างนักเรียนที่เก่งกับนักเรียนที่อ่อน หรือให้นักเรียนภายในกลุ่มช่วยเหลือ ตลอดจนการมอบหมายงานให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพิ่มเติม ทั้งนี้ครูควรชี้แนะข้อบกพร่องและให้กำลังใจแก่นักเรียนด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรยึดหลักการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยอาศัยเทคนิควิธีและเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การใช้แบบทดสอบภาคความรู้และภาคทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แฟ้มผลงานนักเรียน (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2542)

ตอนที่ 2 รูปแบบการสอน

รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน จะแบ่งเสนอเป็น 3 ส่วน คือ

1. ความหมายของรูปแบบการสอน
2. รูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
3. การจัดกลุ่มรูปแบบการสอน

1. ความหมายของรูปแบบการสอน

Saylor and Others (1981 อ้างถึงใน เรขา อรรถวรงค์, 2543) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอน หมายถึง แบบหรือแผนการสอนแบบหนึ่งจะมีจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง รูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจึงอาจมีจุดหมายที่แตกต่างกัน

Joyce and Weil (1982 อ้างถึงใน เรขา อรรถวรงค์, 2543) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนหมายถึง แผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียน หรือสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึง หนังสือภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์และหลักสูตรรายวิชา รูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะเป็นแนวในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รูปแบบนั้นๆกำหนด

ทิตินา แชมมณี (2545) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผน การดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบ อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี / หลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยทั่วไปแบบแผนดำเนินการสอนดังกล่าว มักประกอบด้วย ทฤษฎี / หลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและกระบวนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะอันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่นๆที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้

ละเอียด รัชเฝ้า (2528) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆที่จะใช้จัดกระทำ เพื่อให้เกิดผลที่ตัวเป้าหมายได้แก่ผู้เรียน

2. รูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีผู้อธิบายไว้ดังนี้

ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2536) รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์ประกอบต่างๆในการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการสอน การประเมินผล รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ โดยผ่านขั้นตอนตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สมพงษ์ สิงห์พล (2530) รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง รายละเอียดของวิธีการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายชัดเจน รายละเอียดของการเรียนการสอนจะมีการระบุแนวทางไว้ว่า ครูจะวางแผนการสอนอย่างไร จะนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนการสอนอย่างไร และจะประเมินการสอนอย่างไร

นวลจิตต์ เขาวกิตติพงศ์ (2535) รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึงแผนแสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน

Eggen and Others (1979 อ้างถึงใน นวลจิตต์ เขาวกิตติพงศ์, 2535) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเปรียบเทียบกับโมเดลที่วิศวกรใช้ในการทำงาน โดยกล่าวว่า เมื่อวิศวกรมีสิ่งก่อสร้างที่จะต้องทำ เริ่มแรกเขาต้องรู้ก่อนว่า เขาจะสร้างอะไร เช่น บ้าน สะพานหรือถนน เมื่อรู้ว่าจะสร้างอะไรแล้ว เขาก็ออกแบบสิ่งนั้นโดยเขียนออกมาเป็นแผ่นพิมพ์เขียว รายละเอียดที่มีอยู่ในพิมพ์เขียวนั้นจะบอกผู้ก่อสร้างให้รู้ว่าจะต้องสร้างอะไร สร้างอย่างไร เมื่อสร้างออกมาแล้วสิ่งก่อสร้างนั้นจะมีรูปร่างอย่างไร วิศวกรผู้ออกแบบเทียบได้กับผู้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องรู้จุดมุ่งหมายว่า จะสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างไร เกิดสมรรถภาพอย่างไร จากนั้นจึงสามารถออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเทียบได้กับพิมพ์เขียวของวิศวกร ในการทำงานของวิศวกร วิศวกรต้องมีความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิชาฟิสิกส์ วิศวกรรมก่อสร้าง การออกแบบ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน ผู้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนต้องมีความรู้สาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่นจิตวิทยา ทฤษฎีการศึกษา สังคมวิทยา เป็นต้น

จากการอธิบายถึงรูปแบบการสอน รูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีความหมายไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงขอสรุปความหมายและลักษณะของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง แผนการทำงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนให้นักเรียนบรรลุผลสำเร็จ

3. การจัดกลุ่มรูปแบบการสอน

เนื่องจากรูปแบบการสอนที่นักการศึกษาได้พัฒนาและเผยแพร่แล้วมีหลายรูปแบบ จึงมีนักการศึกษาบางท่านได้จัดกลุ่มรูปแบบการสอนด้วยเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

3.1 การจัดกลุ่มรูปแบบการสอนตามแนวคิดของเซเลอร์และคณะ(Saylor and Others)

Saylor and Others (1981 อ้างถึงใน เรขา อรรถวรงค์, 2543) ได้จัดกลุ่มรูปแบบการสอนเป็น 5 กลุ่ม โดยใช้ลักษณะและจุดเน้นของหลักสูตร 5 ประเภทเป็นเกณฑ์ ดังนี้

1. กลุ่มรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรเน้นเนื้อหาวิชา (Subject Matter/Discipline) เป็นกลุ่มรูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างของเนื้อหา และเรียนรู้วิธีการหาความรู้ในสาขาต่างๆ รูปแบบการสอนกลุ่มนี้จึงเน้นกิจกรรมการสอนแบบบรรยาย

2. กลุ่มรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรเน้นสมรรถภาพ (Specific Competencies/Technology) เป็นกลุ่มรูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะเฉพาะที่กำหนด รูปแบบการสอนกลุ่มนี้จึงเน้นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้บทเรียนโปรแกรม การฝึกหัด การฝึกซ้ำ และการจัดระบบการสอน เป็นต้น

3. กลุ่มรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรเน้นคุณลักษณะของมนุษย์และกระบวนการ (Human Traits/Process) เป็นกลุ่มรูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะต่างๆ เช่น ทักษะคิด ค่านิยม ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นต้น รูปแบบการสอนกลุ่มนี้จึงมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการต่างๆ ตามสถานการณ์ เช่น การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง และการสอนแบบแก้ปัญหา

4. กลุ่มรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร เน้นหน้าที่และกิจกรรมต่อสังคม (Social Function/Activities) เป็นกลุ่มรูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์คุ้นเคยกับชุมชนสังคมที่ตนอยู่ เรียนรู้ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว รูปแบบการสอนกลุ่มนี้จึงมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น การสอนแบบร่วมกิจกรรมชุมชน การให้ศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม เป็นต้น

5. กลุ่มรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (Interest and Need/activities) เป็นกลุ่มรูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการสอนที่เน้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน เช่น การเรียนแบบเอกเทศ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แบบซินเนคติก (Synectics) เป็นต้น

3.2 การจัดกลุ่มรูปแบบการสอนตามแนวคิดของจอยซ์และเวล (Joyce and Weil)

Joyce and Weil (1982 อ้างถึงใน เรขา อรรถวรงค์, 2543) ได้เขียนหนังสือ Model of Teaching ซึ่งรวบรวมรูปแบบการสอนแบบต่างๆ และจัดเป็นกลุ่มรูปแบบการสอน 4 กลุ่ม โดยใช้คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นเกณฑ์ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการจัดกระทำข้อมูลของนักเรียน (Information Processing Family) เป็นกลุ่มรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด รูปแบบการสอนกลุ่มนี้ ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนรับรู้ข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เกิดความจำ ความเข้าใจ เพื่อให้สร้างมโนทัศน์ เข้าใจปัญหา และแก้ปัญหาได้

2. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน (Personal Family) เป็นกลุ่มรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ รูปแบบการสอนกลุ่มนี้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกของบุคคล สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อให้นักเรียนเข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง

3. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน (Social Family) เป็นกลุ่มรูปแบบการสอนที่มุ่งพัฒนากระบวนการที่บุคคลใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. รูปแบบการสอนเพื่อปรับพฤติกรรมของนักเรียน (Behavior Modification Family) เป็นกลุ่มรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นปรับพฤติกรรมการตอบสนองของนักเรียน รูปแบบการสอนกลุ่มนี้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงการกระทำหรือปฏิบัติย่อยๆ หลายๆ ขั้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมที่สังเกตได้และพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้

ตอนที่ 3 กระบวนการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีระบบระเบียบ ทั้งนี้เพื่อให้การลงทุน (input) คือการผลิตเด็กและเยาวชน ได้ผลที่ออกมา (output) มีมนุษย์ที่มีความสามารถตามความต้องการของสังคมยุคปัจจุบัน โรงเรียนเป็นองค์การประเภทให้บริการ (Service Organization) ลูกค้า คือ นักเรียน ซึ่งมีสภาพเป็นสมาชิกชั่วคราว เด็กที่เข้า

มาอยู่ในโรงเรียนเป็นระยะเวลาอันสั้น จะได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมหรือไม่เพียงใด อยู่ที่โรงเรียนจัดประสบการณ์ให้เขาได้ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กระบวนการบริหารโรงเรียน

ในเรื่องกระบวนการบริหารนั้น ได้มีผู้คิดขึ้นไว้และนิยมใช้จนกระทั่งปัจจุบัน ที่จะขอเสนอเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียนดังต่อไปนี้ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตรณะบุตร, 2542)

1. Ordway Tead Model

Tead ได้สรุปว่า การบริหารงานนั้น ผู้บริหารจะต้องดำเนินการในกระบวนการที่เรียกว่า กระบวนการบริหาร ซึ่งมี 9 ขั้นตอนคือ

- 1) กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานให้ชัดเจน
- 2) จัดทำแผนงาน
- 3) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ระดับฝ่ายบริหารต่างๆทุกคน
- 4) มอบงานและมอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้ร่วมงานให้เป็นสัดส่วนชัดเจน
- 5) ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน
- 6) ปฏิบัติการตามความจำเป็นเพื่อปริมาณและคุณภาพของงาน
- 7) จัดให้มีการประสานงานกันทุกหน่วยงาน
- 8) ดำเนินการบำรุงขวัญให้กำลังใจ กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ

- 9) เตรียมวางแผนงานในอนาคต

2. AASA Model (The American of School Administrators) สมาคมผู้บริหาร การศึกษาอเมริกา ได้มีความเห็นว่า กระบวนการบริหารการศึกษา ควรประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้น ดังนี้ (PASCE)

1) Planning หมายถึง การวางแผนและกำหนดโครงสร้างว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร มอบหมายให้ใครทำ ที่ไหน และจะทำเมื่อไร เพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการในการบริหาร การศึกษา

2) Allocation การสรรหาบุคคล วัสดุอุปกรณ์และปัจจัยที่จำเป็นต้องใช้ในหน่วยงานตามที่วางแผนไว้

3) Stimulation การให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี

4) Coordination การประสานงาน ให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสได้พบปะ ประชุม สัมมนา แสดงความคิดเห็น ชักถาม เรื่องของหน่วยงานในขอบเขต ตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย

5) Evaluation การประเมินผลงานเพื่อเป็นการตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานและของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทราบปัญหาข้อขัดข้องอันที่จะหาทางปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

3. Jesse B. Sears Model

Sears (1959 อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตรณะบุตร, 2542) ได้สรุปว่า การบริหารการศึกษานั้น จะต้องดำเนินการไปตามกระบวนการบริหาร ซึ่งมี 5 ขั้น ดังนี้ (PODCC)

- 1) Planning การกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า
- 2) Organizing การจัดการองค์การ เป็นการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน
- 3) Directing การสั่งการเป็นการพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน
- 4) Coordinating การประสานงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่างในหน่วยงาน
- 5) Controlling การควบคุมงาน เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน กระบวนการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นนั้น นอกจากครูและนักเรียนจะมีบทบาทสำคัญแล้ว อีก 1 คนที่มีบทบาทที่จะช่วยผลักดันให้การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นดำเนินการไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหาร

วิโรจน์ สารัตถะ (2542) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่รับผิดชอบให้การปฏิบัติงานในองค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทางปฏิบัติทั่วไป ผู้บริหารแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ผู้บริหารระดับสูง เป็นผู้รับผิดชอบขององค์การทั้งหมด ผู้บริหารระดับกลาง เป็นผู้รับผิดชอบต่อผู้บริหารระดับต้นที่อยู่ในสังกัด และผู้บริหารระดับต้น เป็นผู้รับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงานในสังกัด

Mintzberg (1979 อ้างถึงใน พิทยา บวรพัฒนา, 2541) กล่าวว่า แบ่งนักบริหารออกเป็น 2 พวก เนื่องจากการทำงานในองค์การเมื่อขยายมากขึ้นจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานของฝ่ายปฏิบัติงานหลัก ทำให้เกิดฝ่ายจัดการหรือนักบริหารจำนวนมาก เพื่อทำหน้าที่ประสานงานควบคุม ดูแลการทำงานของฝ่ายปฏิบัติงานดังนี้

1. นักบริหารระดับสูง (Strategy apex) ทำหน้าที่เป็นผู้บัญชาการสูงสุดขององค์กรและมีตำแหน่งสูงสุดในองค์กร รับผิดชอบต่อความเป็นไปได้ขององค์กรโดยส่วนรวม ดูแลให้องค์กรทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปหน้าที่ดังนี้ 1) อำนวยการดูแล และ ควบคุม ตรวจสอบให้การทำงานต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จัดสรรทรัพยากรในองค์กร กำหนดโครงสร้าง แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกในองค์กรกระจายข่าวให้กับสมาชิก เป็นผู้นำในการบริหารงานบุคคล สร้างระบบให้รางวัลตอบแทนผลงานที่ดีของสมาชิกขององค์กร 2) บริหารงานเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมเป็นโฆษกขององค์กรเป็นผู้สร้างสายสัมพันธ์กับบุคคลระดับสูงของสังคม ติดตามหาข่าวสำคัญสำหรับองค์กร และเป็นสื่อกลางรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร เจรจ่าทำข้อตกลงกับบุคคลภายนอกเป็นประธาน พิธีสำคัญในองค์กร 3) กำหนดนโยบายขององค์กรสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สร้างยุทธวิธีขององค์กรโดยพยายามทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและจัดเตรียมยุทธวิธีเพื่อตอบโต้

2. นักบริหารระดับกลาง (Middle line) ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างนักบริหารระดับสูงกับฝ่ายปฏิบัติงานหลักขององค์กร โดยสรุปมีหน้าที่ คือ 1) ทำหน้าที่ในฐานะตัวกลางระหว่างนักบริหารระดับสูงและฝ่ายปฏิบัติงานหลัก ส่งข้อมูลการทำงานของหน่วยงานสู่เบื้องบน เสนอโครงการให้นักบริหารระดับสูงอนุมัติ หรือนอกเหนือขอขอบเขตอำนาจและความสามารถให้นักบริหารระดับสูงตัดสินใจ นำนโยบายและคำสั่งมาปฏิบัติ 2) ทำหน้าที่บริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับสภาพแวดล้อม 3) ทำหน้าที่กำหนดนโยบายของหน่วยงานให้สอดคล้องกับนโยบายหลัก

จากบทบาทของผู้บริหาร ผู้วิจัยทำการศึกษาระบบการดำเนินการบริหาร โดยศึกษาในเรื่อง โครงสร้างการบริหาร การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

และจากเอกสารข้างต้น ผู้วิจัยจะทำการศึกษาระบบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยจะศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง ขนาดขอความสำเร็จที่ได้จากการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการกระทำที่อาศัยความสามารถทางร่างกายหรือสมอง ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการเรียนที่

อาศัยความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล (อัจฉรา สุขารมณีย์ และ อรพินท์ ชูชม, 2530 อ้างถึงใน พานี ขอสุข, 2542) โดยตัวบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจได้มาจากกระบวนการที่ไม่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่น การสังเกต หรือการตรวจการบ้าน หรืออยู่ในรูปเกรดที่ได้จากโรงเรียนซึ่งต้องอาศัยกรรมวิธีที่ซับซ้อนและช่วงเวลาในการประเมิน หรืออีกวิธีหนึ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป (Published Achievement Test) จะพบว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้กันทั่วไป มักอยู่ในรูปแบบของเกรดที่ได้จากโรงเรียน เนื่องจากให้ผลที่เชื่อถือได้มากกว่า เพราะอย่างน้อยก่อนการประเมินผลการเรียนของนักเรียน ครูต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆอีกหลายองค์ประกอบ ก็ย่อมจะดีกว่าการแสดงผลออกมาถึงความล้มเหลวหรือความสำเร็จทางการเรียน ด้วยการให้นักเรียนทำการทดสอบด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงครั้งเดียว

กรมวิชาการ (2544) เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อธิบายผลการเรียนโดยใช้ตัวเลขแสดงเครื่องหมาย ดังนี้

เกรด 4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก

เกรด 3 หมายถึง ผลการเรียนดี

เกรด 2 หมายถึง ผลการเรียนปานกลาง

เกรด 1 หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ

เกรด 0 หมายถึง ผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ

การแสดงผลการเรียนที่เป็นตัวอักษร “ ก-ข-ค-ง-จ ” หรือ “ A-B-C-D-E ”

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนสะสม (Grade Point Average : GPA) ซึ่งแบ่งคะแนนเฉลี่ยสะสมออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521 อ้างถึงใน พานี ขอสุข, 2542)

คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 ถึง 2.50

คะแนนเฉลี่ยสะสมปานกลาง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 ถึง 2.50

คะแนนเฉลี่ยสะสมสูง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.60 ขึ้นไป

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถภาพของสมองในด้านต่างๆที่นักเรียนได้รับจากครูทั้งทางตรงและทางอ้อม

พานี ขอสุข (2542) ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะท่าทาง

2. องค์ประกอบด้านความรัก (Love Factors) ได้แก่ความสัมพันธ์ของพ่อ-แม่ ความสัมพันธ์ของพ่อ-แม่ กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูกๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการถ่ายทอดทางสังคม (Cultural and Socialization Factor) ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดูและฐานะทางเศรษฐกิจทางบ้าน เป็นต้น

4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน (Peer Group Factors) ได้แก่ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนในวัยเดียวกันทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน

5. องค์ประกอบแห่งการพัฒนาตนเอง(Self-Development Factors) ได้แก่สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคตินของนักเรียนต่อวิชาที่เรียน

6. องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self-Adjustment Factors) ได้แก่ การปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์

องค์ประกอบทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในและนอกห้องเรียน บางองค์ประกอบเป็นสิ่งที่ส่งเสริม บางองค์ประกอบเป็นอุปสรรคต่อการเรียนซึ่งอาจทำให้นักเรียนไม่อาจใช้ความสามารถได้เต็มศักยภาพของตน อันเป็นผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จากปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลมีทั้งภายในตัวนักเรียนและภายนอกตัวนักเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางบ้าน ครูผู้สอน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน เป็นต้น การเรียนรู้เนื้อหาและทักษะในบทเรียนแต่ละรายวิชาจะรู้ว่ามีปัญหาหรือไม่และมีปัญหาในระดับใดก็สามารถจะรู้ได้จากการวัดด้วยแบบสอบข้อเขียนและแบบสอบการปฏิบัติ ซึ่งครูจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ความสามารถของนักเรียนว่าอยู่ระดับใด โดยใช้คะแนนที่นักเรียนทำได้เป็นตัวชี้วัดถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งใช้เกณฑ์การวัด ดังนี้ ระดับผลการเรียน 4.0 หมายถึง ผลการเรียนดีเยี่ยม (80-100 คะแนน) ระดับผลการเรียน 3.5 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก (75-79 คะแนน) ระดับผลการเรียน 3.0 หมายถึง ผลการเรียนดี (70-74 คะแนน) ระดับผลการเรียน 2.5 หมายถึง ผลการเรียนค่อนข้างดี (65-69 คะแนน) ระดับผลการเรียน 2.0 หมายถึง ผลการเรียนน่าพอใจ (60-64 คะแนน) ระดับผลการเรียน 1.5 หมายถึง ผลการเรียนพอใช้ (55-59 คะแนน) ระดับผลการเรียน 1.0 หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (50-54 คะแนน) ระดับผลการเรียน 0 หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ (0-49 คะแนน) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนจนออกมาเป็นระดับผลการเรียนของนักเรียน

ปีการศึกษา 2551 และข้อมูลการสอบ LAS และ NT จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ตอนที่ 5 ทักษะทางสังคม

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ต้องมีความสามารถในทางสังคมในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถอยู่ตามลำพังคนเดียวได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับสังคมกับบุคคลอื่น ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล

ซึ่งในส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม จะแบ่งเสนอเป็น 3 ส่วน คือ

1. ความหมายของทักษะทางสังคม
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
3. องค์ประกอบทักษะทางสังคม

1. ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม พบว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่าทักษะทางสังคม ดังนี้

Argyle (1995) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสถานการณ์ต่างๆทางสังคมได้ โดยสามารถประเมินได้จากการแสดงบทบาททางสังคม การสัมภาษณ์ การประเมินโดยบุคคลอื่น

Come and Salaby (อ้างถึงใน ศรีกัลยา พึ่งแสงศรี, 2539) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมหมายถึง ความสามารถที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งต้องเป็นที่ยอมรับหรือเป็นสิ่งที่มีความค่าทางสังคม และในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นหรือเป็นผลดีทั้งสองฝ่าย

Fraenkel (1980 อ้างถึงใน ชารีณี หว่าจัน, 2548) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่ทำให้เรามีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นทักษะที่มีขอบเขตที่กว้างกว่าทักษะทางวิชาการ จึงยากกว่าในการส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้เราเห็นความจริงและมีความรู้สึกว่าเป็นการยากที่เราจะเรียนทักษะทางสังคมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ แต่ทักษะทางสังคมจะเกิดขึ้นตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล

วารีย์ ธิระจิตร (2530) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง การรู้จักอยู่ร่วมกัน รู้จักการให้และรับ การรู้จักความรับผิดชอบ รู้จักผลัดเปลี่ยนเวร รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความสำนึกต่อสังคม อันได้แก่ การอยู่ร่วมกันในสังคม และความรู้สึกที่ดีต่อสังคม

สุขุมาล เกษมสุข (2535) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในสังคม ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการรู้จักรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น มีสำนึกต่อสังคมและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

ประนอม เดชชัย (2536) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้แก่ ทักษะการดำเนินชีวิตในสังคม (Social Living Skills) และทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skills) ความหมายทั่วไปของขอบเขตการพัฒนาทางสังคมนั้นจะเน้น 2 เรื่อง คือ

1. ทักษะทางสังคม เป็นวิธีฝึกฝนและสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ดี เช่น การพูดจาเหมาะสม การตกลงกันในเรื่องที่ได้แย้งกับผู้อื่น

2. ทักษะทางสังคม ช่วยเพิ่มพูนให้เด็กมีพฤติกรรมและความสามารถในการสนองตอบและแสดงท่าทางที่เหมาะสม การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในอนาคต

สมโภช เขี่ยมสุภาชิต (2540) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของตนเองตามประสิทธิภาพและความพึงพอใจ ตลอดจนทำให้ความต้องการแห่งตนสามารถบรรลุได้โดยไม่ละเมิดสิทธิและความพึงพอใจของผู้อื่น

วิลาศลักษณ์ ชวัลลดี (2542) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้นำในการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันทำงานเป็นทีมได้

อุษณีย์ โภธิสุข (2545) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นความสามารถที่เรารู้จัก เข้าใจ ความรู้สึกความต้องการทางจิตใจ หรือความต้องการต่างๆของคนที่เราเกี่ยวข้องด้วย รวมทั้งรู้จักที่จะสร้างสานสายสัมพันธ์ให้มั่นคงด้วยความรักความเอาใจใส่ เอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อสภาพการณ์ต่างๆ

จากความหมายของทักษะทางสังคมข้างต้นสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมคือความสามารถในการปรับตัวของบุคคลให้เข้ากับสภาพการณ์และสภาพแวดล้อม การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น

ได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ รวมไปถึงการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข และสามารถทำประโยชน์แก่ส่วนร่วมได้

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

Cartledge (1995 อ้างถึงใน ธนธร เจริญราช, 2546) กล่าวว่า ระดับของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพสามารถใช้อธิบายการมีทักษะทางสังคมได้เหมือนกัน โดยนักทฤษฎีพัฒนาได้เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมมีดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการของบุคลิกภาพตามแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์

ทฤษฎีนี้อธิบายบุคลิกภาพในลักษณะของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่วัยทารกไปจนโต ถือว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นในวัยแรกของชีวิตจะเป็นผลให้เกิดโครงสร้างบุคลิกภาพที่คงอยู่จะมีการเปลี่ยนแปลงได้น้อยและเปลี่ยนแปลงได้ยากในภายหลัง ลักษณะที่ปรากฏในเด็กย่อมเป็นลักษณะของผู้ใหญ่วันหน้าได้มาก ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์พัฒนาขึ้นเป็นขั้นๆ ไป และการพัฒนาที่ราบรื่นไปตลอดทุกขั้นนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพที่เรียกว่า บรรลุถึงอัตลักษณ์แห่งตน (Identify)

ในการพัฒนาตามลำดับขั้นถ้าหากอุปสรรคเกิดขึ้นนับว่าเกิดภาวะวิกฤตขึ้นแล้วมีผลทำให้เกิดการชะงักงัน (Fixation) บุคคลไม่สามารถจะพัฒนาผ่านขั้นและบรรลุวุฒิภาวะในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อโตขึ้นก็มักจะมีอาการย้ำทำในสิ่งนั้น บุคคลที่ขาดรักในวัยเด็กครั้งเติบโตก็มักจะมีจิตใจหลงมกยซ้ำซากอยู่กับเรื่องรักจนเกินขนาดอย่างไรก็ตามการชะงักนี้เกิดเป็นเรื่องราวเท่านั้น ในด้านอื่นๆ บุคคลก็ออกมาตามปกติ

ลักษณะทฤษฎีพัฒนาการของฟรอยด์ (Freud, 1794 อ้างถึงใน สถิต วงศ์สุวรรณ, 2539) เชื่อว่ามีลักษณะของบุคลิกภาพด้านนิสัยที่ฝังติดตั้งแต่เด็กจนกระทั่งผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. บุคลิกภาพแบบย้ำคิดย้ำทำ (Compulsive Personality) ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบย้ำคิดย้ำทำจะได้รับอิทธิพลตั้งแต่วัยเด็กซึ่งมีศูนย์รวมความพอใจอยู่ที่ส่วนต่างๆ ตามขั้นพัฒนาการซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ มี 5 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่

1.1 ขั้นแสวงหาความสุขจากปาก (Oral Stage) ช่วงนี้อายุโดยประมาณตั้งแต่แรกเกิดตลอดจนถึง 18 เดือน ทารกมีความสุขในชีวิตโดยทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยปาก เช่น การดูด เคี้ยว กัด เล่น ด้วยเสียง ผู้ที่มีพัฒนาการขั้นนี้ไม่สมบูรณ์ในช่วงวัยเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังคงชอบแสวงหาความสุขด้วยปากอยู่อีก เช่น ชอบกินจุบจิบ ชอบพูดคุ้ย ชอบเคี้ยวหมากฝรั่ง ฯลฯ

1.2 **ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะทวารหนัก (Anal Stage)** ช่วงนี้อายุโดยประมาณตั้งแต่ 18 เดือนถึง 3 ปี เป็นช่วงที่ทารกหาความสุขโดยการทำกิจกรรมที่ใช้ทวารหนัก หากช่วงเวลานี้มีพัฒนาการไม่สมบูรณ์ทารกนั้นจะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนเจ้าระเบียบ จู้จี้พิถีพิถัน รักความสะอาดอย่างมาก

1.3 **ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะเพศปฐมภูมิ (Phallic Stage)** ช่วงนี้ อยู่อายุโดยประมาณตั้งแต่ 3 ถึง 6 ปี เด็กมีความพึงใจทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยอวัยวะเพศ เช่น เล่นกับอวัยวะเพศของตน กิจกรรมนี้อาจทำให้พ่อแม่ตกใจ ควรทำความเข้าใจเสียว่าเป็นการเล่นขั้นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่ออายุผ่านพ้นไปแล้วเด็กก็เลิกเล่น การเล่นอวัยวะเพศมีผลต่อพัฒนาการด้านอื่น ได้แก่ การสำนึกรู้ถึงเพศของตนอย่างลึกซึ้งว่าตนเป็นหญิงหรือชายต่อไปก็เลียนแบบบทบาททางเพศ คือ เด็กเลียนแบบผู้ใหญ่เพศเดียวกันกับตนหรือใกล้เคียงกับตน ถ้าตัวแบบนั้นเป็นพ่อแม่ของตนจะเป็นยุคเด็กชาย “ติดแม่” และ “เอาอย่างพ่อ” เป็นพิเศษ ในเพศกลับกันเด็กหญิง “ติดพ่อ” และ “เอาอย่างแม่” เป็นพิเศษ เช่นเดียวกัน ช่วงเวลานี้ ฟรอยด์เชื่อว่าเป็นช่วงวิกฤต (Critical Period) สำหรับเลียนแบบบทบาททางเพศให้คล้ายตามเพศของตนเอง เด็กหญิงเด็กชายที่ละเลยการเลียนแบบให้ถูกแนวในระยะนี้จะโตขึ้นเป็นหญิงสาวชายหนุ่มที่นิยมแบบบทบาททางเพศตรงข้ามกับเพศกายจริงของตน ฟรอยด์ยังเชื่อว่าการรู้จักผูกมัดกับเพศตรงข้ามมีต้นกำเนิดในช่วงเวลานี้เช่นกัน

1.4 **ขั้นแสวงหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Latency Stage)** ช่วงนี้ อยู่ระหว่างอายุ 6-11 ปี พัฒนาการช่วงนี้จะเป็นไปได้ช้าเมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา ระยะเวลา นี้เด็กเริ่มพัฒนาชีวิตนอกครอบครัว ดังนั้นจึงแสวงหาความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้คนรอบตัว และเพื่อนร่วมวัย และเพื่อนสนิทเป็นคนเพศเดียวกันมากกว่าคนต่างเพศ ทั้งนี้เป็นการสืบเนื่องจากการเลียนแบบ

1.5 **ขั้นแสวงหาความสุขจากแรงกระตุ้นทุติยภูมิทางเพศ (Senital Stage)** อายุ 12-20 ปี ย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ บรรลุนิติภาวะทำงานได้อย่างเต็มที่ เด็กทั้งสองเพศมีความพึงพอใจคบหาสมาคมรักใคร่กับเพื่อนต่างเพศ ขณะเดียวกันก็ประพฤติตนให้สมบทบาททางเพศ โดยเลียนแบบคนที่ตนนิยมระยะนี้มักเห็นแจ่มแจ้งว่าคนในแสดงบทบาททางเพศผิดปกติ

2. **บุคลิกภาพแบบชอบแสดงอำนาจเผด็จการ (Authoritarian Personality)** ผู้ที่มีบุคลิกภาพแสดงอำนาจชอบเย้ายากถ่างคนอื่น ชอบทำลายล้าง ลักษณะฝังติดอยู่ เคยถูก

เสียงแบบปีบบังคับ ควบคุมและมีความไม่พอใจมาก เก็บกดมาตั้งแต่เด็ก จะแสดงออกเมื่อตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่แล้ว

2.2 ทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (Communication Theory ; Interaction)

แนวคิดของทฤษฎีนี้มาจากแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาสังคมพื้นฐานที่สำคัญ 2 ทฤษฎีคือ (Balance Congruity และ Cognitive Dissonance Theories) ซึ่งในทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์นี้ได้ให้แนวคิดว่าการสื่อสารหรือปัจจัยทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างปฏิกิริยาแสดงออกมาทางพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้นพฤติกรรมทั้งหลายจึงเกิดจากพฤติกรรมทางการสื่อสารทั้งสิ้น

ในการสื่อสารจะมีปัจจัยหรือตัวแปรได้แก่ บุคลิกภาพ ความน่าเชื่อถือ เจตคติ ความคิด อิทธิพล ข่าวสาร อิทธิพลของสังคม และลักษณะของเนื้อหาข่าวสาร

การปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างผู้รับและผู้ส่งสาร ตามทฤษฎีนี้พฤติกรรมใดก็ตาม มีอิทธิพลต่อกระบวนการปฏิสัมพันธ์เสมอ เช่น อากัปกริยา พื้นอารมณ์ แรงขับ ทักษะคิด ความขัดแย้ง ระยะทางระหว่างบุคคลหรือความใกล้ชิดระหว่างบุคคล กลุ่มอิทธิพล ความไว้วางใจ ตลอดจนบทบาททัศนคติที่มีต่อปฏิสัมพันธ์

3. องค์ประกอบทักษะทางสังคม

องค์ประกอบทักษะทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ ทักษะทางด้านคุณธรรม และทักษะทางด้านความสามารถ ดังนี้ (วาริ ธีระจิตร, 2530)

1. ทักษะทางด้านคุณธรรม ได้แก่

- 1.1 ไม่เห็นแก่ตน รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 1.2 ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การเบียดเบียนผู้อื่นไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่สิ่งของหรือการกระทำอย่างเดียว ควรให้นักเรียนมองเห็นว่าการเบียดเบียนเวลาของผู้อื่นก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ
- 1.3 การรู้จักเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ควรควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในโรงเรียน
- 1.4 มีความสามัคคี มีเหตุผล รู้จักแพ้ รู้จักชนะ และรู้จักให้อภัย
- 1.5 มีความริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้นใฝ่รู้อยู่เสมอ

นอกจากนี้ยังมีทักษะอื่นที่ควรปลูกฝังอีก เช่น ทักษะทางด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองต่อสังคม ความซื่อสัตย์ รักษาสิ่งของ ความกล้าหาญ เป็นต้น

2. ทักษะทางด้านความสามารถ ได้แก่

- 2.1 รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.2 รู้จักอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นและของชาติ
- 2.3 รู้จักแก้ปัญหา
- 2.4 รู้จักติดต่อสื่อความหมายกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.5 สามารถหาเลี้ยงดำรงชีพของตนเองและครอบครัว
- 2.6 สามารถขจัดปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เป็นพิษต่อสังคม
- 2.7 รู้จักค่าของเวลา รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 2.8 รู้จักและปฏิบัติตนได้ตามเกณฑ์ของสังคมที่ตนอยู่

นอกจากนี้ยังมีทักษะอื่นที่ควรปลูกฝัง เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี รู้จักเลือกและตัดสินใจ การแสดงมารยาทเหมาะสมกับสภาพของตนและสังคม รวมไปถึงการปรับตัวให้เข้ากับสังคม

สุขุมาล เกษมสุข (2535) ได้เสนอทักษะทางสังคมที่ควรมุ่งเน้นให้เกิดแก่นักเรียนในชั้นประถมศึกษา ไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะการคิดสร้างสรรค์
2. ทักษะการทำงานกลุ่ม
3. ทักษะการแสวงหาความรู้
4. ทักษะการสื่อสาร
5. ทักษะการแก้ปัญหา

คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีการทางวิชาสังคมศึกษา (2537) ได้จัดทักษะทางสังคมออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ทักษะเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในกลุ่ม และความเป็นผู้นำ
2. ทักษะเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ได้แก่ การเป็นผู้บริโภคที่ดี การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การแสดงออกด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม

อรพรรณ พรสีมา (2540) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมเพื่อความสำเร็จของการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ จะต้องพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทักษะการติดต่อสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย

- การสื่อสารที่ถูกต้องและเที่ยงตรง
- การใช้เสียงค่อยๆ
- การใช้ภาษาสุภาพและเหมาะสมกับโอกาส
- การแสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็น
- การแยกแยะและสรุปความคิดเห็นของผู้อื่น
- การเชื่อมโยงความรู้เก่ากับใหม่
- การตั้งคำถามและการตอบคำถาม
- การวิจารณ์ความคิดเห็นโดยไม่วิจารณ์เจ้าของความคิด
- การให้กำลังใจในการทำงานร่วมกันด้วยคำพูด หรือการแสดงออกสนใจ

2. ทักษะการอยู่ร่วมกันและการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่

- การให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน
- สามารถหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง
- ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- มีน้ำใจและความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น
- รู้จักให้กำลังใจเพื่อนๆ
- การเป็นผู้นำที่ดี การชี้แนะการทำงานกลุ่ม
- การเป็นผู้ตามที่ดี

3. การรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

- การทำงานในหน้าที่ให้สำเร็จด้วยดี
- ดูแลเพื่อนๆ ให้ปฏิบัติตามหน้าที่
- ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของผู้อื่น
- การรักษากฎระเบียบในการทำงานและรักษาเวลา

Taba (1967 อ้างถึงใน ปาริชาติ โชติพิพัฒน์, 2538) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมเน้นในเรื่อง

1. การทำงานกลุ่ม
2. ความสามารถในการร่วมกันอภิปราย
3. ความสามารถในการพัฒนาความคิดในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
4. ความสามารถในการร่วมมือวางแผน

Jarolimek (1997 อ้างถึงใน ธนธร เจริญราช, 2546) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การใช้ชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ
3. การเคารพต่อข้อตกลง
4. การรู้จักใช้โอกาสให้เหมาะสม
5. การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. การตระหนักถึงการสร้างสังคม

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 1)งานวิจัยต่างประเทศ และ 2) งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

Kim (1996) ได้ศึกษา ผลกระทบของโครงการรวมชั้นที่มีต่อจิตพิสัยและพุทธิพิสัย (การปฏิรูปโรงเรียน) โดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย (meta-analysis) และวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) พบว่า โครงการรวมชั้นกระทำตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาจิตพิสัยและพุทธิพิสัย และยังพบว่าโครงการรวมชั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าโครงการแบบแยกชั้นเรียนตามปกติ กล่าวคือ สามารถพัฒนานักเรียนทั้งทางด้าน จิตพิสัยและพุทธิพิสัย

Mason, D.A. & Burn, R.B. (1995) ได้ศึกษาความเห็นของครู 35 คน เกี่ยวกับชั้นเรียนรวมเป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้ต่อการจัดชั้นและยุทธศาสตร์การสอนชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งเป็นการรวมสองระดับที่ต่อกัน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นความรู้สึกในทางลบและไม่ชอบการสอนในชั้นเรียนรวม ครูคิดว่า การจัดเด็กเข้าชั้นเรียนควรใช้เกณฑ์ความสามารถ ความอิสระและความประพฤติที่เหมือนกัน แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในการจัด ในการสอน ครู 4 คน ใช้วิธีการสอนแบบรวมทั้งชั้น ครู 7 คน สอนโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม และครูอีก 24 คน ใช้การสอนแบบผสมผสานคือ แบ่งกลุ่มในวิชาการอ่าน และคณิตศาสตร์ และใช้วิธีการสอนแบบรวมในวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ซึ่งพบว่ามีครูจำนวนน้อยที่ศึกษาวิธีการสอนที่ใช้ในชั้นเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน หรือโครงการเรียนแบบไม่มีชั้นเรียนมาสนับสนุนการสอนแบบรวมชั้น ซึ่งผลการวิจัยสามารถแปลความหมายได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจในทฤษฎีพัฒนาการที่เสริมพื้นฐานของชั้นเรียนแบบหลากหลายกลุ่มอายุและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมในการสอนแบบรวมชั้น

Mason, D.A. & Doepner, R.W., III. (1992) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนแบบแบ่งชั้นมากกว่าแบบรวมชั้น โดยมีความเชื่อว่าการรวมชั้นทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพลดลง รวมทั้งความเป็นห่วงหรือความวิตกกังวลของทั้งครูและผู้ปกครอง ครูที่จะสอนชั้นเรียนแบบรวมชั้นต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความสามารถสูง มีเพียงส่วนน้อยที่สนับสนุนแนวคิดการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นหรือแบบไม่มีชั้น ครูที่สอนชั้นเรียนแบบรวมชั้นส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบแบ่งสองกลุ่ม และวิธีสอนรวมทั้งหมด

Stimson, J. (1992) ได้ศึกษา “การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเป็นประโยชน์หรือโทษ” การศึกษารายกรณี โดยกล่าวว่า การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเป็นการนำนักเรียนจากสองระดับชั้นที่ติดกันมาเรียนรวมในชั้นเดียวภายใต้การสอนจากครู 1 คน พบว่า การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น อาจช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอันเป็นผลมาจากการจัดชั้นเรียนแบบแบ่งชั้นได้

Lolli (1994) ได้ศึกษา “การตรวจสอบโรงเรียนรวมชั้นในทัศนะของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง” การศึกษารายกรณี ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร พบว่า โรงเรียนรวมชั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลเป็นของตนเอง พร้อมทั้งควรกำหนดโครงสร้างการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและสื่อ บุคลากรต้องมีภาวะผู้นำ มีการพัฒนาครู และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเสริมสร้างวินัยให้กับนักเรียน

Langton (1996 อ้างถึงใน สุณีัย เหมะประสิทธิ์ และคณะ, 2545) ได้ศึกษา “กระบวนการสอนแบบรวมชั้นและการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองกับโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตชนบทของรัฐยูทาห์ ใช้ห้องเรียน 4 ห้อง ซึ่ง 2 ห้อง เป็นห้องที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น(กลุ่มทดลอง) ใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) บทเรียนแบบหัวเรื่อง (thematic lessons) การสอนเป็นคณะ (team teaching) ส่วนอีก 2 ห้อง เป็นห้องเรียนแบบแยกชั้นเรียนตามปกติ (กลุ่มควบคุม) ที่จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม มิได้ใช้กลวิธีดังกล่าวข้างต้น และยังสุ่มห้องเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาอย่างละ 1 ห้องเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังจากทดลองได้ 7 เดือน พบว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนแบบรวมชั้นมีศักยภาพสูงทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา คือ นักเรียนรวมชั้นมีคะแนนสูงกว่านักเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการให้เหตุผล แต่มีทักษะด้านการอ่านเท่ากันที่ไม่แตกต่างจากนักเรียนในชั้นเรียนปกติ ส่วนด้านจิตพิสัยพบว่า นักเรียนรวมชั้นมีส่วนร่วมในการบวนการจัดการเรียนการสอนมากกว่านักเรียนในชั้นเรียนปกติ

และนักเรียนรวมชั้นมีความสุข และมีความคาดหวังทางวิชาการสูงกว่านักเรียนในชั้นเรียนปกติ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนรวมชั้นที่ได้รับการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและการใช้เหตุผลสูงกว่านักเรียนชั้นปกติที่ได้รับการคิดอย่างมีวิจารณญาณเช่นกัน

งานวิจัยในประเทศ

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ และคณะ (2545) ได้ศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนสำหรับโรงเรียนรวมชั้น (การปฏิรูปโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้) พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพหรือคุณภาพการสอนของครู รูปแบบการรวมชั้นมีความหลากหลาย สามารถปรับเลือกใช้ได้ดี ซึ่งรูปแบบการรวมชั้นใช้ได้ดีในวิชาปฏิบัติจริง และรูปแบบรวม 3 ชั้น ใช้ได้ดีในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 แต่ไม่เหมาะที่จะใช้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถด้านวิชาการ ด้านทักษะการคิด ทักษะการควบคุมตนเอง และทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความคิดเห็นเชิงบวก โดยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นก่อให้เกิดความสุขและสนุกเวลาเรียน นักเรียนเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นในเชิงลบต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น โดยเห็นว่าถูกรุ่นพี่แกล้ง และบางส่วนเห็นว่าการเรียนรวมชั้นก่อให้เกิดความวุ่นวาย ขาดสมาธิ ทำให้ได้ความรู้ไม่เต็มที่ ครูรวมชั้นมีความคิดเห็นว่างานสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นพัฒนาขึ้นในด้านนักเรียนและตัวครูมากที่สุด รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การบริหารจัดการ สภาพห้องเรียน ความสัมพันธ์ชุมชน และนโยบายของต้นสังกัด ตามลำดับ ครูบางโรงเรียนยังเห็นว่าการขาดความรับผิดชอบและการขาดวินัยของนักเรียนยังเป็นปัญหาอยู่ นอกจากนี้ครูยังเห็นว่าแม้ครูจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบและสอนดีขั้นก็ตาม แต่นโยบายที่ครูต้องฝึกรวมหรือไปราชการนอกโรงเรียนในขณะที่เปิดเทอมอยู่นั้น ทำให้โรงเรียนขาดครู ซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว อันเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น

สุจิตรา สุขมานันท์ (2542) ได้ศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนคณิตศาสตร์แบบปฏิบัติการในโรงเรียนที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 พบว่า นักเรียนมีความพอใจในการเรียนรวมกับชั้นอื่น มีความสนุกสนาน และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรวมชั้น ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งกลุ่มใหญ่กลุ่มย่อย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ถ้าแสดงความคิดเห็น ยอมรับข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่และ

บทบาทของตนตามที่ได้รับมอบหมายและมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี และนักเรียน
 ในชั้นเรียนแบบรวมชั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในชั้นเรียนปกติ

ทิวินันท์ เฟื่องฟู (2542) ได้ศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การจัดการเรียนการสอน
 แบบรวมชั้นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียน
 สุเหร่าคลองสิบ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 โดยใช้แผนการสอนแบบ 5E ตามทฤษฎี
 สวรรคินิยม พบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนแบบรวมชั้น นักเรียนมีทักษะทางสังคม
 สูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกล้าแสดงความคิดเห็น ด้านการยอมรับฟังความคิดเห็น ด้านการทำงาน
 ร่วมกับผู้อื่น และด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิทยาศาสตร์ เรื่องสสารและความร้อน สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ
 ปกติที่แยกชั้นเรียนทั้ง ป.5 และ ป.6

เพชรดำ ธนุศรี (2546) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาไทย ชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ที่เรียนในชั้นเรียนแบบรวมชั้น พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
 และ 3 กลุ่มทดลองที่เรียนในชั้นเรียนแบบรวมชั้นและได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่
 พัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ของกลุ่ม
 ควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติในชั้นเรียนแบบแยกชั้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียน และการจัดการเรียนการสอนแบบ
 รวมชั้นสรุปได้ว่า การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นจัดในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ภายใต้การสอนของครู 1
 คน โดยนำระดับชั้นที่ติดกันมาเรียนรวมกัน แม้ว่าครูส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการจัดชั้นเรียน
 แบบรวมชั้น เพราะความยุ่งยากในการจัดทำหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่จาก
 การศึกษาพบว่าสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำได้ นอกจากนี้ถ้ามีการ
 พัฒนารูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนและทักษะทางสังคมสูงขึ้นอีกด้วย

ตอนที่ 7 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้จากพิจารณาปรากฏการณ์
 ทางสังคมในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงทุกมิติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์
 กับสภาพแวดล้อมนั้น ในแง่พฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยให้
 ความสำคัญกับข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลมากกว่า
 การให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว

ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสำคัญ(วรวณี แกมเกตุ, 2549) ซึ่งในส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ จะแบ่งเสนอเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิจัยพหุกรณีศึกษา
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

การวิจัยพหุกรณีศึกษาในตอนนี้จะยกนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ

- 1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา
- 1.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยคุณภาพ
- 1.3 วิธีการวิจัย : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม
- 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น เพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากกว่าการวิจัยรายกรณี ที่ต้องการข้อมูลที่มีความลึกซึ้งมากกว่า ครอบคลุมบริบท ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วๆไปนั้น สนใจลักษณะของข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม มองภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามแบบเจาะลึก โดยที่นักวิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆในบริบทการวิจัยนั้นๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงสู่บริบทการวิจัยอื่น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดย การพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาศึกษาติดตามในระยะยาว ใช้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ

สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของกาวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม การศึกษาปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุม หรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก ไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี้ยวเสี้ยว หรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัต การวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆนอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี หรือการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถมองภาพได้จากหลายแง่มุม

3. ศึกษาปรากฏการณ์ ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (Field research) ในการวิจัยคุณภาพจะไม่มีกระบวนการควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการ เพราะทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นปรากฏการณ์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่ ไปใช้ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัย ไม่ฝืนใจถ้าผู้วิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5. ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรก นักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์ นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่สำคัญ วิธีการนี้คือ การนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆหลายๆกรณีมาสรุป เป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยการพิจารณาลักษณะร่วมที่พบในการวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้สถิติตัวเลข

6. เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ยกวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

Yin (1994) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (Explanation) เพื่อบรรยาย (Description) และเพื่อแสวงหา (Exploration) ส่วนประเภทของกรณีศึกษา จำแนกตามการออกแบบการวิจัย สามารถแบ่งกรณีศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะบุคคล กลุ่มคน ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียว ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผล ของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบ หรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณีโรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูป การศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในบริบทเดียวกัน

2) การวิจัยพหุกรณี (Multi-Case Study) เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหลายๆกรณี โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

1.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2545) ได้เสนอแผนภาพองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ เพื่อให้นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่างๆได้ดังนี้

การวางแผน

- ปัญหาชั่วคราว
- เลือกพื้นที่
- เวลาที่ศึกษา
- ตัวแปรต่างๆที่จะศึกษา

สมมุติฐานในการทำงาน

- สมมุติฐานชั่วคราว
- ได้ปัญหาวิจัย

การเก็บข้อมูล

- สัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

- ลดทอนขนาดข้อมูล, จัดทำให้เป็นระบบ
- ตรวจสอบสมมุติฐานและทฤษฎี
- การสรุป

การเขียนรายงาน

- รูปแบบ, การพิมพ์
- การตรวจสอบ ฯลฯ

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัย คือ การเตรียมตัวในสนามซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก “สนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ปรัชญาการณีสังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น” (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) เป็นปรัชญาการณีสังคมที่เป็นจริงโดยธรรมชาติ ปรัชญาการณีสังคมประกอบด้วย ฉาก (SETTING) ทั้งทางกายภาพที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ตั้งบ้านเรือน ถนน หมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้น และสิ่งมีชีวิตอันได้แก่ ผู้คน กลุ่มคน (ACTORS) ซึ่งจะรวมทั้งตั้งหลักและตัวรอง หรือตัวประกอบต่างๆ ซึ่งมีบทบาท (ROLE) ปฏิสัมพันธ์ (INTERACTIVE) และการแสดงออกกิจกรรมต่างๆ ในโอกาสและเหตุการณ์ต่างๆ กัน (ACTIVITIES AND EVENTS) (นิตา ชูโต, 2545)

1.3 วิธีการวิจัย : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมที่คุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาก่อน การเลือกสนามในช่วงแรกๆ และการให้เหตุผลในการเลือกส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสมและเหตุผลทางหลักการทั่วไป และหลังจากเข้าไปสำรวจ “สนาม” แล้ว บางครั้งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า

1. นักวิจัยสามารถจะเข้าไปศึกษาในสถานที่ หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่
2. บทบาทที่จะเป็นหรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานการณ์นั้นๆ จะช่วยทำให้เข้าถึงข้อมูลที่สนใจมากน้อยพอเพียงหรือไม่

นักวิจัยไม่มีทางรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังกล่าวมาก่อน จนกว่าจะได้เข้าสำรวจดูช่องทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆ ในการเข้าถึง “สนาม” ให้ได้ (นิตา ชูโต, 2545)

การใช้เวลาในสนาม

การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนาม คือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามช่วงเวลาใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุดผสมผสานกลมกลืนที่สุดและพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกับที่ใช้ในสนาม การแต่งกายนักวิจัยควรแต่งกายให้เหมือนกับคนในสังคมที่เราจะเข้าไปศึกษา เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับ เตรียมอุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง อุปกรณ์เหล่านี้ช่วยในการเก็บบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม

นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูลสนามแบบ “ปิด” ต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าว นักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยมาแจ้งให้ผู้คนในสนามรับรู้บทบาทที่แท้จริงของตนเอง (นิศา ชูโต, 2545) การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

การสร้างสัมพันธภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ศึกษาอยู่ (นิศา ชูโต, 2545)

ในวันแรกๆ ของการเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เทคนิคที่จะช่วยให้แก่นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดีมีดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1. วางท่าที่สงบเสถียร ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกต
2. หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด และเป็นต้องปกป้อง

ตนเอง

3. อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน
4. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องกับอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น
5. หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักกับชาวบ้าน
6. เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่
7. ให้ถือว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสนาม โดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน
8. อย่าคาดหวังว่าจะทำอะไรได้มากในวันแรกๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือนๆ
9. เป็นมิตรกับทุกคน

การรวบรวมข้อมูลในสนาม

ยุทธวิธีสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่างๆในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลายๆวิธีการ แล้วค่อยๆปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิศา ชูโต, 2540)

การจากสนาม

การจากสนามเป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจว่าควรสิ้นสุดเมื่อใดและควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลซึ่งเริ่มจะเบื่อหน่ายในกรณีที่ไม่มีปัญหาผิดปกติ (นิศา ชูโต, 2545)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความ

คล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่างๆที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันเพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมทุกๆ ด้านเพื่อให้ได้ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัย

แนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหญ่ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์วิถีคิด กรอบของวัฒนธรรมสนามหรือเพียงแต่ต้องการแสดงภาพตัวอย่างเพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของแต่ละกรณี และ/หรือต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่นๆ ได้คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ๆ ต่อไป

เมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้วนักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบายปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนใน – คนนอก จะจัดทำสารบบคำ วิถีคิดจะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎี และการเขียนรายงานการวิจัยก็เป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวที่ได้วางไว้นั่นเอง (นิศา ชูโต, 2545)

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นขณะที่เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารในสนามนั้น นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ควบคุมกันไปและนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับ แนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเพิ่มความแม่นยำของการวิจัยยิ่งขึ้น

ดังนั้นช่วงการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วง แต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อยๆตั้งแต่อยู่ในสนามและหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่างๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้งานวิเคราะห์เป็นระบบและทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่าพึ่งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้งๆ โดยมิได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่างๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนามไม่ว่าจะเป็นบันทึกสนามที่

เขียนเองหรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายทอดจากเทปบันทึกและข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้นจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่านวิเคราะห์ เชื่อมโยงและอ่าน อาจจะเป็น 4 หรือ 5 ครั้งถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สกัดแก่นสาระ” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์ หลายๆ ครั้งนี้เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุปรุโปร่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางเลือกอื่น ๆ ให้อื่นนอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลังให้งานนี้อย่าลืมน่าว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2545)

การจัดระบบเอกสารข้อมูล

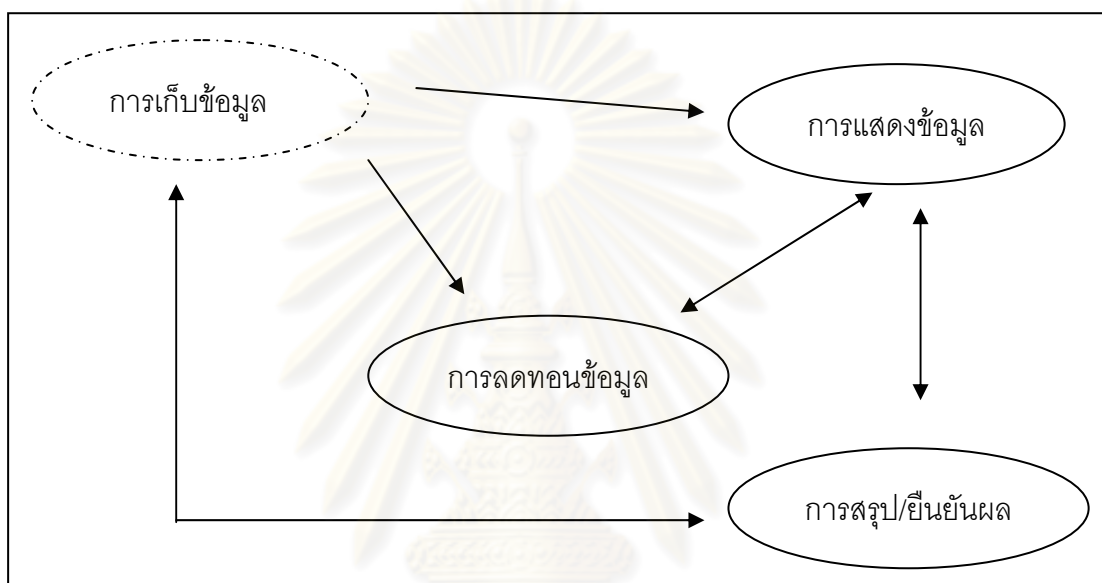
ในขณะที่เก็บข้อมูลนักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบโดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (File) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลายแฟ้มก็ต้องทำสำเนาหลายชุดและจะต้องเก็บต้นฉบับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือเทปบันทึกต่างๆ เมื่อนำออกไปจากแฟ้มต้นฉบับเพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ต้องรีบทำสำเนาต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูล ดังนี้ (นิศา ชูโต, 2540)

1. หมวดเรื่องทั่วไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับใครที่ไหนอย่างไร
2. หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย
3. หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับหัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่างๆ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่องมากขึ้นๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่างๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วแยกคิดปะติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่อง

การยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และเขียนต่อไป แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตามแต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรกจะประหยัดเวลาในภายหลัง

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data Display) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังแผนภาพที่ 2.1 (Miles and Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2540)

แผนภาพที่ 2.1 กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

การลดทอนข้อมูล หมายถึง วิธีการ “เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” การปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้น นักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิดและในช่วงการเก็บข้อมูลก็กระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัส การทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นส่วนๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราว และแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช้เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน ฯลฯ การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจและปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2) การแสดงข้อมูล (Data display)

การแสดงข้อมูลหมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัด เลือกเฟ้นสรรหา ตัวอย่างข้อมูล หรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจาก การสัมภาษณ์ หรือการกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบ เป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็น และก่อให้เกิดความเข้าใจว่า เกิดอะไรขึ้นก่อนหลังอย่างไร และทำไม อันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

การแสดงข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนใหญ่นั้นจะกระทำในรูปของการเขียนเล่า ฉะนั้นเมื่อนำข้อมูลที่เขียนไว้ 2,000-3,000 หน้า เรียงตามเวลา มาวิเคราะห์เลือกแสดงหรือ อธิบายสาเหตุและเหตุผล โดยตัดทอนกระโดดกลับไปกลับมา เพื่อเป็นหลักฐานในแต่ละส่วนมา แสดงได้ครบถ้วนนั้น เราจึงเห็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรายงานเล่มโตๆ หนาๆ เป็นส่วนใหญ่ การเขียนเล่าหรืออธิบายด้วยถ้อยคำมากๆ ยาวๆ นี้ บางครั้งเป็นข้อมูลที่มากเกินไปที่มนุษย์จะ รับได้ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ดังนั้นการแสดงข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานอาจประยุกต์ใช้ตาราง แผนภาพ รูปกราฟ ฯลฯ แสดงแทนการเขียนอธิบายจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความชัดเจน และช่วยย่อให้ การอธิบายด้วยการเขียนถ้อยคำ

3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification)

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ หมายถึง “การสังเคราะห์ ประติด ประต่อข้อสรุปย่อยๆ ใน ช่วงแรกๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปในการวิจัยช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์เขาจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่าง ความอาจเป็นไปได้และรูปแบบต่างๆ ได้ชั่วคราว ซึ่งควรต้องสรุปเก็บไว้พลางๆ ก่อน แล้วจึงค่อยๆ เก็บข้อมูลต่อเนื่อง ทดสอบแนวคิดของการสรุปชั่วคราวนั้นๆ ไปเรื่อยๆ อีก เพราะข้อสรุป ยังไม่มั่นคง หรือยังเคี้ยวไม่ตก “ตะกอน” ยังต้องการหลักฐานพิสูจน์ยืนยันให้ชัดเจน

การพัฒนาข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ๆ เรื่อยๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวย่อยๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีเฉพาะไปสู่ข้อสรุป (Generalized) ทั่วไปนั่นคือ กระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมในสนามไปสู่แบบที่เป็นนามธรรมจนเป็นแนวคิดทฤษฎี (Grounded Theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (Inductive) นั่นเอง และเพื่อให้แน่ใจว่า บทสรุป น่าเชื่อถือ นักวิจัยต้องวิเคราะห์ตรวจสอบอีกครั้ง ในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การนำผลสรุปวิจัยตรวจสอบความถูกต้องกับ ผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น

ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะต้องจัดบันทึกการแสดงและกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อแสดงปรากฏการณ์การเรียนรู้ และเพื่อตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์ว่านักวิจัยได้ข้อมูลมาอย่างไร วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร ด้วยเหตุใด รวมทั้งสรุปผลการวิจัยว่าทำอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้ นักวิจัยอื่นๆ สามารถเรียนรู้และนำไปทำซ้ำได้

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้ง 3 ประการ ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เกี่ยวเนื่องไปยังช่วงในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องลดทอนลง จนได้ความคิด แล้วนำไปสู่การแสดงข้อมูล ไปสู่การสรุปชั่วคราว พร้อมทั้งเพื่อทดสอบเก็บข้อมูลลดทอน สรุป แสดงหลักฐานอีก จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมั่นคง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ

- 2.1 การสังเกต (Observation)
- 2.2 การสัมภาษณ์ (Interview)
- 2.3 การบันทึกข้อมูล (Field note)

2.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หรือการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเชิงคุณภาพ เน้นความสัมพันธ์ของคนในสังคม มากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมจึงต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพักอยู่ในชุมชนที่ตนทำการวิจัย การสังเกตมี 2 แบบ (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2543) คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมหรือขั้นตอนต่างๆ ผู้วิจัยจะพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ควรพูดคุยและสัมภาษณ์ ซักถามพร้อมๆ กันไปเช่นเดียวกัน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non – participant observation) เป็นการสังเกตโดยที่ผู้วิจัย ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นคนที่ยืนนอกกิจกรรมที่เกิดขึ้น จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเหมาะในการเข้าสู่สนามในช่วงแรกๆ หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น การสังเกตการณ์ประชุม กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้จัดไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอาจเกี่ยวเนื่องกันได้ เช่น ระยะเวลาแรกๆ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่เมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชุมชนดีแล้วอาจขออนุญาตเข้าไปสังเกตแบบมี

ส่วนร่วมได้ ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่าจะสังเกตอะไรปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการบันทึกนั้นถ้าเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก็สามารถทำได้ ในขณะที่สังเกตแต่ถ้าเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกอาจจะไม่สะดวก ควรบันทึกเมื่อเสร็จจากการสังเกตแล้ว ในขณะที่สังเกตหรือบันทึกนั้นผู้วิจัยต้องคิด (หรือตีความ) และตรวจสอบลักษณะต่างๆ ของกิจกรรมไปด้วย การสังเกตจะให้ประโยชน์แก่ผู้วิจัย คือ ทำให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่คนไม่ยอมบอกหรือไม่อาจตอบได้และจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าดู หรือการศึกษาเหตุการณ์ หรือเรื่องราวโดยละเอียด ซึ่งนักวิจัยไม่สามารถจะสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสนามได้หมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางของการสังเกต กรอบของปรากฏการณ์ในฉากสนาม (Social Setting) ไม่ว่าจะเป็น องค์กร โรงเรียน ชุมชน มุมถนน ฯลฯ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นศูนย์กลางของการสังเกตตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่ได้ ประมาณ 6 หน่วย (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) ดังนี้

1) การกระทำ (Acts) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในช่วงเวลาสั้นๆ คือ ตั้งแต่วินาที นาที ไปจนถึงชั่วโมง

2) กิจกรรม (Activities) หรือการกระทำของหลายๆ คนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญและความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลาเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู ปลุก หวาน ไถ เป็นต้น

3) ความหมาย (Meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล (Actor's Verbal) อธิบายให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ เช่น ทำตามวัตรกรรม ความเชื่อ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ภาพตายตัวหรือภาพเหมารวม (stereotype) อคติต่างๆ ทั้งทางบวกและทางลบ

4) การมีส่วนร่วม (Participation) ของบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉาก เช่น ร่วมอยู่ในทีมนักกีฬา เป็นกรรมการกลุ่มอาชีพ ทำหน้าที่เป็นกรรมการทำงานในโรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรืออาจเป็นรูปแบบอันเกิดจากการคิดสร้าง โดยคุณสมบัติอันเป็นส่วนร่วมในฉากหนึ่งๆ (Constructing Pattern)

5) ความสัมพันธ์ (Relationship) ของบุคคลต่างๆ ลักษณะของความสัมพันธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลของกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ

ไม่ว่าจะเป็นแนวทางตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย ฯลฯ รวมทั้งด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพของมนุษย์ เช่น ความเจ็บป่วยในกลุ่มผู้เป็นโรคเอ็ดส์ ความตาย ฯลฯ

6) สถานที่ (Setting) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม ฯลฯ หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ระบบเอกชน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยงานการวิเคราะห์ก็อาจแยกเป็นอนุระบบ (Sub Setting) เช่น การศึกษาเต็มรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนขนาดเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน

เมื่อสามารถแตกปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็นหน่วยย่อยๆ แล้ว เราก็จะสามารถบอกได้ว่า ภายใต้สภาพการณ์ศึกษาของเรา เราสังเกตคุณลักษณะใด รูปแบบใด ช่วงเวลาใด ใช้บุคคลหรือกลุ่ม หรือสถานที่ใดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ภายใต้หน่วยย่อย เราให้ภาพนิ่ง (Static) ณ จุดเวลาหนึ่งเหมือน “รูปถ่าย” หรือจะแสดงภาพต่อเนื่องเหมือน “ภาพยนตร์” ในช่วงระยะเวลาสั้นเท่าใด วิเคราะห์รูปแบบใด ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

ช่วงระยะเวลาของการสังเกต

การสังเกตสนาม อย่างมีระบบนั้น (Spradley, 1980 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) แบ่งการสังเกตในสนามไว้เป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ

ช่วงระยะแรก การสังเกตทั่วไป (Descriptive) ของทุกสิ่งทุกอย่างในฉาก เช่น โครงสร้างด้านกายภาพ สถานที่ต่างบ้านเรือน การแต่งกายของบุคคล ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เห็นได้ง่ายชัดเจนในช่วงนี้ นักวิจัยจะสังเกตและจัดเตรียมทำแผนผังเขตแผนที่ สถานที่ต่างๆ ของฉาก

ช่วงระยะสอง การสังเกตแบบมีศูนย์กลาง (Focused) หลังจากคุ้นเคยกับสนามฉากและบุคคลต่างๆ รวมทั้งมีโอกาสได้เข้าถึงฉากต่างๆ ทางสังคมมากขึ้นแล้ว อาจมุ่งประเด็นสังเกตเฉพาะบางกิจกรรมที่สนใจเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเข้ามาช่วยด้วย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเกณฑ์การสังเกต เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแรกแล้วช่วงนี้จะ เป็นระบบมากกว่า

ช่วงระยะสาม การสังเกตแบบเลือกเฟ้น (Selective) เป็นการสังเกตต่อจากช่วงที่สอง โดยเน้นประเด็นประเภทกิจกรรมแต่ช่วงนี้จะมุ่งประเด็นเรื่องความแตกต่างของกิจกรรมเพื่อตรวจสอบให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเอง

ส่วนใหญ่การสังเกตจะทำได้ไปกับการสัมภาษณ์บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ เช่น พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่มีภาษาเกี่ยวข้อง หรือเรื่องพิเศษที่ต้องรอจังหวะช่วงเวลาของ

การสังสม การกระทำหลายๆ เรื่อง การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคลในสนามหรือการเปลี่ยนแปลงของบริบทของสนาม เป็นต้น

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้ากันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะของการสัมภาษณ์ คือ มีความยืดหยุ่นผู้สัมภาษณ์มีโอกาสขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ตอบได้ ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดไม่พูด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีการที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่างๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นไว้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้ เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณาซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนข้อมูลที่ได้อาจนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

การเตรียมการสัมภาษณ์ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างวางแผนการสัมภาษณ์โดยการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ซ้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่นๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า

ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน คือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับถ้าจำเป็นต้องจดบันทึกหรือใช้เครื่องมือบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ

ขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่ายทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าเรื่องที่จะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว

ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง รีบทำบันทึกการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย

วิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นที่เป็นเป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือตะล่อมถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้มากขึ้น และสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย

2.3 การบันทึกข้อมูล (Field note)

การบันทึกหรือการจดบันทึกภาคสนามมีความสำคัญมาก เพราะจะป้องกันการหลงลืมได้ ผู้วิจัยควรบันทึกข้อมูลไว้ อาจจะใช้สมุดบันทึกขนาดเล็กติดกระเป๋า เมื่อจำเป็นต้องจดชื่อบุคคล หรือสถานที่สำคัญๆ เมื่อไปถึงที่พักหรือเมื่อมีเวลาก็ขยายให้มากขึ้นตามที่ได้สังเกต หรือสัมภาษณ์บุคคล ข้อเสนอแนะในการบันทึกอาจสรุปได้จากนักวิจัยสนามของ ดังนี้ (ชยันต์ วรรณระภาติ, 2531 อ้างถึงใน ธวสินี โรจนาวี, 2544)

1. เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ การบันทึกไว้อย่างมีระบบจะช่วยให้สะดวกในการนำข้อมูลมาใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องกลับไปสนามอีก

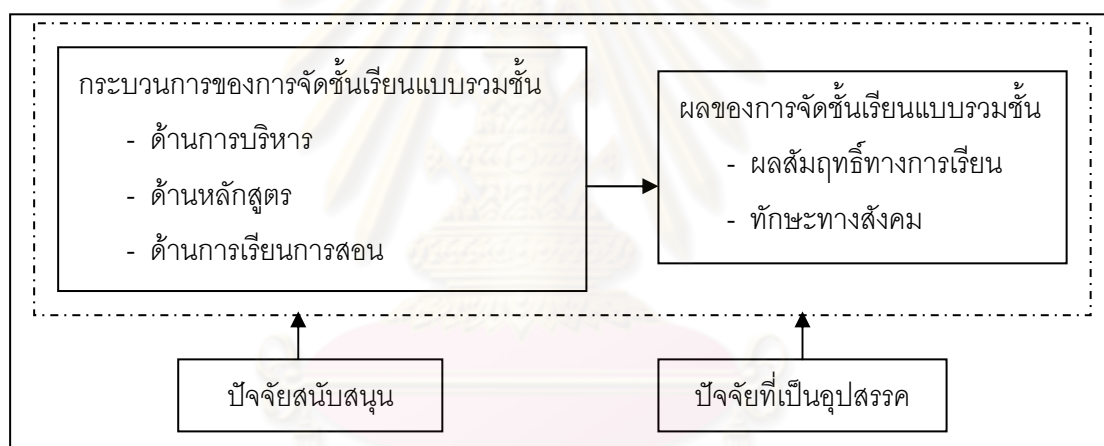
2. ผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลในขณะที่สังเกตหรือสัมภาษณ์หรือภายหลังยอมขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่อำนวย แต่ไม่ควรบันทึกภายหลังจากการสัมภาษณ์หรือสังเกตนานเกินไป เพื่อป้องกันไม่ให้หลงลืมได้ ผู้วิจัยสนามอาจมีความเห็นแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละคน เช่น บางคนเห็นว่าควรบันทึกให้ได้มากที่สุดแล้วทำประเด็นที่สำคัญไว้ให้ตรวจสอบได้ง่าย

3. การเขียนบันทึกเป็นสิ่งที่ยากเพราะต้องจำเหตุการณ์นั้นได้ จึงต้องฝึกฝนการจำและสิ่งช่วยจำ เช่น ภาพถ่าย การเขียนลงสมุดโน้ตฉบับกระเป๋ากลับ การบันทึกโดยเทปบันทึกเป็นต้น จึงต้องมีการเตรียมสิ่งช่วยจำเหล่านี้ไว้เสมอ โดยเฉพาะสมุดโน้ตและกล้องถ่ายรูปมีความจำเป็นมาก จึงควรนำติดตัวไปด้วยเสมอ การบันทึกจะเป็นการกรองหรือวิเคราะห์ข้อมูล

ระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจะได้รู้ว่าตนเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์เพียงใด เมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกไว้ในแต่ละวัน (ไพฑูริย์ มีกุล, 2539)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ทั้งลักษณะ รูปแบบ การจัดการเรียนสอนของชั้นเรียนแบบรวมชั้น และรายละเอียดต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในด้านต่างๆ ดังนี้ กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร และด้านการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคม และมีปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคใดบ้างที่ส่งผลต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ดังแผนภาพที่ 2.2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2.2 จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดนี้เป็นการศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยกระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นจะส่งผลต่อผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในกระบวนการจัดชั้นเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ทำให้ผู้วิจัยศึกษา 1) ด้านการบริหาร จะประกอบด้วย โครงสร้างการบริหาร การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน 2) ด้านหลักสูตร จะประกอบด้วย โครงสร้างหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) ด้านการเรียนการสอน จะประกอบด้วย แผนการสอน การจัดการเรียนการสอน สื่อ-อุปกรณ์ และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ทำให้ผู้วิจัยศึกษาผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยศึกษาจาก

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 และผล
การทดสอบ LAS และ NT และ 2) ทักษะทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานกลุ่ม และทั้งหมดนี้
มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research) โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ที่มุ่งเจาะลึกกับสาระของกรณีศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสรุปผลซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในกรณีศึกษาอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครอบคลุมเพื่อการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเลือกกรณีศึกษา

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้องและครอบคลุม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเลือก โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น โดยทำการเลือกแบบเจาะจง 3 กรณีศึกษา ที่เป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรวมชั้นในระดับดี ระดับปานกลาง และไม่ประสบความสำเร็จ

เกณฑ์ในการเลือกคัดเลือกกรณีศึกษา มีดังนี้

1. คัดเลือกจากโรงเรียนขนาดเล็กใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น
2. คัดเลือก 3 โรงเรียน โดยพิจารณาข้อมูลจากคะแนนเฉลี่ยรวมของ ระบบการประเมินระดับท้องถิ่น (Local Assessment Test : LAS) การสอบประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (National Test : NT) การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) และข้อมูลเชิงลึกจากศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็กว่าเป็นโรงเรียนที่เหมาะสมควรเข้าไปศึกษาวิจัย
3. คัดเลือกจากโรงเรียนที่ยินดีและให้ความร่วมมือในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ผู้วิจัยมีความสะดวกด้านที่พักอาศัย

จากเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาทั้ง 4 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยสามารถคัดเลือกกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวน 3 โรงเรียน คือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรวมชั้น

ระดับดี ระดับปานกลาง และไม่ประสบความสำเร็จ ตามลำดับ ดังนี้ 1) โรงเรียนเข้มแข็ง(นามสมมติ) จังหวัดนครนายก 2)โรงเรียนสายกลาง (นามสมมติ) จังหวัดนครนายก 3) โรงเรียนบ้านท้าย (นามสมมติ) จังหวัดนครนายก

เมื่อได้โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดชั้นเรียน พบว่า รูปแบบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของทั้ง 3 โรงเรียนมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 รูปแบบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ชื่อโรงเรียน	อ.1	อ.2	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
เข้มแข็ง	←→	←→	←→	←→	←→	←→	←→	←→
สายกลาง	←→	←→	/	←→	←→	←→	←→	←→
บ้านท้าย	←→	←→	←→	←→	←→	←→	/	/

←→ หมายถึง ระดับชั้นที่จัดแบบรวมชั้น

จากตารางที่ 3.1 จะพบว่าการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของทั้ง 3 โรงเรียนแตกต่างกัน โดยโรงเรียนเข้มแข็ง จะจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นคู่ คือ อนุบาล1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 ส่วนโรงเรียนสายกลาง จะจัดชั้นเรียนแบบแยกบางชั้น รวมชั้นคู่ และรวม 3 ชั้น คือ อนุบาล1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6 และโรงเรียนบ้านท้าย จัดชั้นเรียนแบบรวมในบางชั้นและแยกชั้นเรียนบางชั้น คือ อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6

เนื่องจากโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงพิจารณาข้อมูลผลสัมฤทธิ์เฉพาะชั้นเรียนที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเหมือนกันทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อความชัดเจนในการจัดระดับโรงเรียน คือ ผล LAS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และผล NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 3.2 และ ตารางที่ 3.3 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2550 (LAS)

โรงเรียน	วิชา	จำนวน นักเรียน	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
เข้มขึ้น	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	4	14	27	74.14	26.99	0.00	50.00	50.00
		4	10	24	63.33	32.44	0.00	25.00	75.00
สายกลาง	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	12	12	25	69.93	24.07	0.00	75.00	25.00
		12	9	24	48.33	30.77	0.00	91.67	8.33
บ้านท้าย	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	10	10	19	48.28	22.08	20.00	80.00	0.00
		10	10	21	53.00	18.38	0.00	80.00	20.00

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

จากตารางที่ 3.2 พบว่า ในวิชาภาษาไทยนักเรียนโรงเรียนเข้มขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 74.14 รองลงมาคือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย โดยมีคะแนนเฉลี่ย 69.93 และ 48.28 ตามลำดับ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนโรงเรียนเข้มขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 63.33 รองลงมาคือ โรงเรียนบ้านท้าย และโรงเรียนสายกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 53.00 และ 48.33 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ได้ระดับปรับปรุง พบว่ามีโรงเรียนบ้านท้าย เพียงโรงเรียนเดียวที่มีนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง

ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 (NT)

โรงเรียน	วิชา	จำนวน นักเรียน	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
เข้มขึ้น	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	6	13	24	57.78	24.11	0.00	66.67	33.33
		6	7	19	40.00	33.33	16.67	66.67	16.67
สายกลาง	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	8	4	23	49.58	37.93	12.50	62.50	25.00
		8	7	16	40.42	28.03	12.50	87.50	0.00
บ้านท้าย	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	6	2	12	26.67	53.03	50.00	50.00	0.00
		6	7	15	35.00	31.15	50.00	50.00	0.00

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

จากตารางที่ 3.3 พบว่า ในวิชาภาษาไทยนักเรียนโรงเรียนเข้มเขิน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 57.78 รองลงมาคือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย โดยมีคะแนนเฉลี่ย 49.58 และ 26.67 ตามลำดับ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนโรงเรียนสายกลาง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 40.42 รองลงมาคือ โรงเรียนเข้มเขิน และโรงเรียนบ้านท้าย โดยมีคะแนนเฉลี่ย 40.00 และ 35.00 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ได้ระดับปรับปรุง โรงเรียนบ้านท้าย มีนักเรียนระดับปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนเข้มเขินตามลำดับ โดยมีร้อยละเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ปรับปรุงรวมทุกวิชา คือ 50.00 12.50 และ 8.34 ตามลำดับ

จากข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (LAS) และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (NT) ทำให้สามารถจัดระดับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรวมชั้นระดับดี ปานกลาง และไม่ประสบความสำเร็จ โดยเรียงลำดับดังนี้ โรงเรียนเข้มเขิน โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในการคัดเลือกครั้งแรกและข้อมูลเชิงลึกจากศึกษานิเทศก์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึง วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2552 โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบคลุม เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

2.1.1 การศึกษาก่อนลงภาคสนามผู้วิจัยเน้นการวิเคราะห์และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยเริ่มจากประวัติที่มา วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยศึกษาเอกสารต่างๆของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนการลงไปศึกษาภาคสนาม และสามารถกำหนดกรอบการสังเกตและแนวทางที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ได้

2.1.2 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนล่วงหน้า เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามไป

2.1.3 ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์

2.1.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ แฟ้มเก็บรวบรวมข้อมูลและของที่ระลึก

2.2 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจสถานที่ตั้ง และเส้นทางในการเดินทางของโรงเรียนที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้าก่อนเข้าสู่สนามจริง เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น โดยผู้วิจัยเลือกที่จะเก็บข้อมูลโรงเรียนบ้านท้าย เป็นโรงเรียนแรก จากนั้นจึงเก็บข้อมูลโรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหลมชันตามลำดับ เนื่องจากผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับโรงเรียน ผู้บริหารและคณะครู เพราะว่าอยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน และเป็นโรงเรียนที่ใกล้กับสถานที่ทำงานของผู้วิจัยมากที่สุด จึงคิดว่าจะเป็นการสะดวกและง่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการทำวิจัย เมื่อผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหลมชัน จะทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลง่ายและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลโรงเรียนละประมาณ 30 วัน

การสร้างสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง เนื่องจากเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ราชการ ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริง ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบุคคลและสภาพแวดล้อม ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษานั้น สำหรับโรงเรียนบ้านท้าย นั้นผู้วิจัยมีโอกาสได้พบในการประชุมกลุ่มโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเข้าไปขออนุญาตเข้าไปศึกษาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยด้วยตนเอง ส่วนโรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหลมชัน ผู้วิจัยได้เข้าไปพบผู้บริหารที่โรงเรียนนั้นๆ โดยการเข้าไปพบครั้งแรกนั้นผู้วิจัยไม่ได้พบผู้บริหารของทั้ง 2 โรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนติดราชการ ผู้วิจัยจึงได้พูดคุยกับครูและอธิบายคร่าวๆเกี่ยวกับการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงเข้าพบผู้บริหารในเวลาต่อมา และขออนุญาตเข้าไปทำการวิจัยและอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยตนเอง ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์และร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหารทุกท่าน

ครูผู้สอน

การสร้างความสัมพันธ์กับครูผู้สอน เนื่องจากโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับคณะครูอยู่แล้ว จึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากและไม่ต้องแนะนำตัวเป็นพิเศษ ผู้วิจัยเพียงอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ส่วนโรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหม่มชื่น ผู้วิจัยได้รู้จักครูบางท่านเมื่อครั้งเข้าไปขออนุญาตทำวิจัย จึงได้มีการแนะนำต่อกัน ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักครูทุกคนในโรงเรียนและได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้แก่ครูทุกท่านเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และได้ขออนุญาตสัมภาษณ์และสังเกตการสอนครูทุกท่าน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล

นักเรียน

ในการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองว่าเป็นใคร มาจากไหน มาทำอะไร โดยผู้วิจัยจะนั่งสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่ห้องเรียน โรงอาหาร ห้องสมุด สนามเด็กเล่น เมื่อมีเวลาก็จะพูดคุยกับนักเรียน หลังจากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน นักเรียนจะมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากขึ้น และมีการบอกเล่า แนะนำต่อกันทำให้นักเรียนรู้จักผู้วิจัยมากขึ้น สามารถพูดคุยได้อย่างเป็นกันเอง และเข้ามาทักทายกันมากขึ้น นักเรียนจะให้ความเคารพเหมือนผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนโรงเรียนนั้นๆ เพราะนักเรียนทุกคนทราบว่าผู้วิจัยเป็นครูอยู่อีกโรงเรียนหนึ่ง แต่จะรู้สึกเป็นกันเองมากขึ้น เพราะผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปในฐานะครูผู้สอน แต่เข้ามาในฐานะที่นิสิตปริญญาโท

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ครอบคลุม และเพื่อตอบปัญหาการวิจัยให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาเอกสารของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานสถานศึกษา แผนการปฏิบัติงานประจำปี นโยบาย หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลงานนักเรียน คำสั่งโรงเรียน และบันทึกการประชุม

3.2 การสังเกต

การสังเกต ประกอบไปด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยทำการสังเกตสภาพโรงเรียน และกิจกรรมต่างๆไปของโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงอาหาร กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ทักษะทางสังคมของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสังเกตการจัดเรียนการสอนในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานของครู กิจกรรมที่ปฏิบัติในชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน โดยมีหลักการสำคัญ คือ มีการวางแผนการสังเกตอย่างรอบคอบ ชัดเจน มีการจดบันทึกอย่างละเอียดและเป็นระบบ ระมัดระวังในเรื่องของความตรง และความเที่ยงในการแปรผลจากการสังเกต

3.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษา ผู้วิจัยสังเกตโดยยึดกรอบแนวคิด 6 หน่วยของ Lofland (Lofland, 1976 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) ซึ่งประกอบด้วยกรอบแนวคิด 6 หน่วย คือ การกระทำ กิจกรรม ความหมาย การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ และสถานที่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การกระทำ (Acts) หมายถึง การสังเกตการกระทำ ตลอดจน พฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ในโรงเรียน ขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2) กิจกรรม (Activities) หมายถึง การสังเกตการกระทำหรือกิจกรรมที่ ทำร่วมกันของบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นที่แสดงความสำคัญและ เกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีกระบวนการ มีขั้นตอน แบบแผน เช่น กิจกรรมการจัดการ เรียนการสอน

3) ความหมาย (Meanings) หมายถึง การให้ความหมายของการ กระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยอาจได้มา จากคำพูดที่แสดงออก คำจำกัดความจากผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน

4) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลใน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ว่ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น มากน้อยเพียงใด

5) ความสัมพันธ์ (Relationship) หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคล ต่างๆ ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้บริหารกับคณะครู

ครูผู้สอนกับครูผู้สอน ครูผู้สอนกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน รวมถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น

6) สถานที่ (Setting) หมายถึง การสังเกตสภาพในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3 การสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้จะทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นด้วยตนเอง ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน
- 3) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ สำหรับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ผู้วิจัยจะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- 1) แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และมีอิสระในการตอบ
- 2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะ หรือแบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงที่ผู้วิจัยต้องการ
- 3) แบบตะล่อมกลมกล่อมเกล่า เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 4) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในกรณีที่เฉพาะบางเรื่องที่ต้องการผู้รู้เป็นพิเศษ

3.3.1 ขั้นตอนการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ การกำหนดนัดหมายเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ การเลือกประเภทการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ การเตรียมแนวคำถาม แบบสัมภาษณ์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ต่างๆ มีการทดลองใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ก่อนการสัมภาษณ์เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดขณะทำการสัมภาษณ์ และทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่น

2) **ขั้นการสัมภาษณ์** ผู้วิจัยจะเริ่มทำการแนะนำตัว และบอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยบรรยากาศที่เหมาะสม สัมภาษณ์กับปฏิกิริยาให้สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมเมื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน และแสดงความเป็นกันเองเมื่อสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อให้นักเรียนไม่เกิดอาการเกร็ง ให้ได้เนื้อหาข้อมูลครบตามแบบสัมภาษณ์

3) **ขั้นการจดบันทึกการสัมภาษณ์** ผู้วิจัยจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ทันทีและบันทึกโดยเครื่องบันทึกเสียง ถ้าเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ จะบันทึกเนื้อหาโดยวิธีสรุปความ ถ้าเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จะบันทึกเนื้อหาตามข้อเท็จจริง ไม่มีอคติและไม่แสดงความคิดเห็นของผู้วิจัยลงไปในเรื่องนั้นๆ มีการทบทวนผลการสัมภาษณ์ตามความเหมาะสม และมีการสรุปผลการสัมภาษณ์ทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

4) **ขั้นปิดการสัมภาษณ์** ผู้วิจัยทำการกล่าวขอบคุณผู้ให้การสัมภาษณ์

สำหรับรายละเอียดในการเก็บข้อมูลจะแสดงได้ในตารางที่ 3.4 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลการวิจัย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
16 ธันวาคม 2551	นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากภาคีขามอบให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท้าย และแนะนำตัวกับคณะครู
17-18 ธันวาคม 2551	สังเกตอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และสภาพแวดล้อมโดยรอบโรงเรียน
19 ธันวาคม 2551	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาแผนการสอน
20-21 ธันวาคม 2551	ศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลการปฏิบัติงาน
22-23 ธันวาคม 2551	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
24 ธันวาคม 2551	สังเกตกิจกรรมตอนเช้า และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา
25-26 ธันวาคม 2551	สังเกตกิจกรรมตอนกลางวันและเย็น สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2
27-28 ธันวาคม 2551	วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และการสังเกตการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในช่วงต่างๆ
29 ธันวาคม 2551	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 สังเกตกิจกรรมตอนกลางวันและเย็น
5-6 มกราคม 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
7-8 มกราคม 2552	สัมมนาผู้บริหารประจำชั้นอนุบาล 1-2 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2
9 มกราคม 2552	สัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
12-13 มกราคม 2552	สัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
14 มกราคม 2552	สัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสัมมนานักเรียนชั้นอนุบาล 1-2
15-16 มกราคม 2552	สังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 และสัมมนานักเรียนชั้นอนุบาล 1-2
16 มกราคม 2552	ลาผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อออกจากสนาม
19 มกราคม 2552	นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากภาคีฯ มามอบให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนสายกลาง และแนะนำตัวกับคณะครู
20-21 มกราคม 2552	สังเกตอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และสภาพแวดล้อมโดยรอบโรงเรียน
22-23 มกราคม 2552	สัมมนาผู้บริหารประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3
24-26 มกราคม 2552	ศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลการปฏิบัติงาน
27 มกราคม 2552	สัมมนาผู้บริหารประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ศึกษาแผนการสอน และสัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
28-29 มกราคม 2552	สังเกตกิจกรรมตอนเช้า สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และสัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
30 มกราคม 2552	สัมมนาผู้บริหารประจำชั้นอนุบาล 1-2 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 สังเกตกิจกรรมตอนกลางวัน
31 มกราคม-1 กุมภาพันธ์ 2552	วิเคราะห์ข้อมูลการสัมมนา และการสังเกตการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในช่วงต่างๆ
2 กุมภาพันธ์ 2552	สัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 และสังเกตกิจกรรมตอนเย็น
3-4 กุมภาพันธ์ 2552	สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 และสัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3
5 กุมภาพันธ์ 2552	สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 และสัมมนานักเรียนชั้นอนุบาล 1-2
6 กุมภาพันธ์ 2552	สัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และสัมมนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
7-9 กุมภาพันธ์ 2552	วิเคราะห์ข้อมูลการสัมมนา และการสังเกตการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในช่วงต่างๆ

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
10-11 กุมภาพันธ์ 2552	สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
12 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3
13 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นอนุบาล1-2 และลาผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อออกจากสนาม
16 กุมภาพันธ์ 2552	นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากภาควิฑามอบให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนเข้มขึ้น และแนะนำตัวกับคณะครู
17-18 กุมภาพันธ์ 2552	สังเกตอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และสภาพแวดล้อมโดยรอบโรงเรียน
19 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
20 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 สังเกตกิจกรรมตอนเช้า กลางวัน และเย็น
21-22 กุมภาพันธ์ 2552	ศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลการปฏิบัติงาน
23 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
24 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3-4
25 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2
26-27 กุมภาพันธ์ 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4
28 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม 2552	วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และการสังเกตการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในช่วงต่างๆ
2 มีนาคม 2552	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ศึกษาแผนการสอน และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
3 มีนาคม 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
4-5 มีนาคม 2552	สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
6 มีนาคม 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
7-8 มีนาคม 2552	วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และการสังเกตการจัดการเรียนการสอน
9-10 มีนาคม 2552	สังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 และสังเกตการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
11 มีนาคม 2552	สัมภาษณ์นักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
12-13 มีนาคม 2552	สัมภาษณ์ครูและนักเรียนเพิ่มเติม
13 มีนาคม 2552	ลาผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อออกจากสนาม
14-20 มีนาคม 2552	วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อตรวจสอบว่าครบถ้วนหรือไม่

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้าง โดยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือควบคู่ไปกับการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะนำไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต คือ แบบสังเกตสภาพทั่วไปของสนามวิจัย และแบบสังเกตผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์ครู และแบบสัมภาษณ์นักเรียน

เครื่องมือแต่ละชุดมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการสังเกตสภาพทั่วไปของสนามที่ใช้ในการวิจัย มีประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

- บริเวณโรงเรียน
- อาคารเรียนและห้องเรียน
- การจัดการเรียนการสอน
- จำนวนบุคลากรและนักเรียน

1.2 สภาพชุมชนโดยรวม

- สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน
- การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
- โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

2. แนวทางการสังเกตผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- รูปแบบการสอน
- กิจกรรมการสอน
- การวัดและประเมินผล
- บรรยากาศในห้องเรียน
- พฤติกรรมการเรียนรู้

2.2 ทักษะทางสังคม

- การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

- ความรับผิดชอบ
- การยอมรับฟังความคิดเห็น
- ความสามารถในการทำงานกลุ่ม

3. แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ด้านการบริหาร

- มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นอย่างไร
- มีการประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆภายในโรงเรียนอย่างไร
- ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นอย่างไร

3.2 ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- มีหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบใด
- มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างไร

3.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- มีการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร
- มีการส่งเสริมความรู้และทักษะครูผู้สอนในส่วนของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใด
- มีการจัดห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนอย่างไร
- มีการให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างไร

3.4 ด้านการวัดและประเมินผล

- มีการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของครูผู้สอนอย่างไร
- ผลการดำเนินงานในปีการศึกษาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

3.5 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

3.6 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

4. แนวทางการสัมภาษณ์ครู

4.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- มีความพร้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ มากน้อยเพียงใด

- มีความพร้อมของสื่อ- อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่
- มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร
- มีการทำแผนการสอนอย่างไร
- ใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบใด
- มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างไร

4.2 ด้านการวัดและประเมินผล

- มีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร

4.3 พัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ เป็นอย่างไร

4.4 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

4.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

5. แนวทางการสัมภาษณ์นักเรียน

5.1 รูปแบบวิธีการสอนของครู

5.2 การใช้สื่อ-อุปกรณ์การสอนของครู

5.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในห้องเรียน

5.4 กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน

5.5 การบ้านและรายงาน

5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

5.7 ปัญหาในการเรียน

5.8 สภาพอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องน้ำ ฯลฯ

5.9 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนต่อไปที่ทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การลดทอนข้อมูล

การศึกษาภาคสนามในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (full field note) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาอ่านทบทวน ลงรหัส และลงความคิดเห็นเบื้องต้น แล้วจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดในการวิจัย เพื่อจะนำมาเขียนลงการ์ดเก็บไว้

โดยเขียนหัวข้อเรื่อง (categories) เอาไว้ให้ชัดเจน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน รูปแบบวิธีการสอน การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มข้อคิดเห็นหรือ ประเด็นวิเคราะห์ในเรื่องนั้นๆ ลงไปท้ายการวัดตรงส่วนหมายเหตุ และการจัดเก็บการ์ด ผู้วิจัยได้ จัดเก็บแยกเป็นหมวดหมู่ไว้ (files) เพื่อง่ายต่อการสืบค้น และเป็นการตรวจสอบความเพียงพอ และความตรงของข้อมูล

6. การตรวจสอบข้อมูล

ในระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากผู้วิจัยจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุดแล้ว ผู้วิจัยต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มา โดยจะตรวจสอบในด้านความครบถ้วน ของข้อมูล ทั้งด้านความตรงและความเที่ยงของข้อมูล โดยใช้วิธี ดังนี้

6.1 การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

6.1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว จะทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งสถานที่ แหล่งเวลา และแหล่งบุคคล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อสถานที่ต่างกัน เวลาต่างกัน บุคคลที่ให้ข้อมูลต่างกัน ข้อมูลที่ได้มาจะเหมือนกันหรือไม่

- แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ต่างสถานที่กัน
- แหล่งเวลา ผู้วิจัยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ต่างเวลากัน
- แหล่งบุคคล ผู้วิจัยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่บุคคลผู้ให้ข้อมูลต่างกัน

6.1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) สามารถตรวจสอบได้โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย คือ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์

6.2 การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำ

การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำ คือ การพิจารณาข้อมูลที่เก็บมาได้ หากข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่สนใจ ผู้วิจัยก็ตรวจสอบความตรงภายในด้วยการถามซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

6.3 ตรวจสอบการบันทึก

ตรวจสอบการบันทึกให้เป็นระบบ ละเอียด ครอบคลุม แยะแยะข้อมูลที่ได้ การสังเกต การสัมภาษณ์ และความคิดเห็นของผู้วิจัยออกจากกันอย่างเป็นระบบ ลงบันทึกวันที่ จัดทำดัชนีให้ชัดเจน คงเส้นคงวาเป็นระบบ จัดทำรหัสของคำ กลุ่มคำ กระบวนการ ความหมาย การตีความ และตัวอย่าง

6.4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อมูล

ตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อมูลในแง่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่า “สมเหตุสมผล หรือไม่” ข้อมูลหลักฐานอ่อนไปหรือไม่ สมควรหาหลักฐานต่างๆ ต่อไปอีกหรือไม่

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดังต่อไปนี้

7.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิด การวิจัยและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

7.2 การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป

การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

- การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) ใช้การตีความหมาย เพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร
- การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

7.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล

การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลาย เหตุการณ์ที่ได้จำแนกข้อมูลแล้วมาเปรียบเทียบกัน

บทที่ 4

บริบทของพหุกรณีศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ พหุกรณี โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา คือ โรงเรียนแหม่มชื่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของทั้ง 3 โรงเรียนอย่างลึกซึ้ง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาบริบทโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 บริบทโรงเรียนแหม่มชื่น
- ตอนที่ 2 บริบทโรงเรียนสายกลาง
- ตอนที่ 3 บริบทโรงเรียนบ้านท้าย
- ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบบริบทของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน

ตอนที่ 1 บริบทโรงเรียนแหม่มชื่น

โรงเรียนแหม่มชื่น เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครนายก

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

สภาพทั่วไปของโรงเรียนแหม่มชื่น ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ 1)บริเวณโรงเรียน 2) อาคารเรียนและห้องเรียน 3) จำนวนบุคลากรและนักเรียน

1. บริเวณโรงเรียน

โรงเรียนแหม่มชื่น เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น บริเวณโรงเรียนกว้างพอสมควรมีเนื้อที่ประมาณ 14 ไร่ 1 งาน 73 ตารางวา หากจะอธิบายโรงเรียน ก็จะประกอบด้วย อาคารเรียน ห้องส้วม และอาคารเอนกประสงค์

เมื่อเข้าสู่บริเวณโรงเรียนแหม่มชื่น ด้านซ้ายมือเป็นสถานที่ออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านข้างเป็นที่จอดรถจักรยานของนักเรียน ด้านขวามือจะเป็นโรงอาหาร มีต้นไม้ใหญ่ โดยสร้างที่นั่งล้อมรอบต้นไม้ไว้สำหรับให้นักเรียนได้พักผ่อนและเป็น

สถานที่เรียนศาสนา เยื้องด้านขวามีส้วม 1 หลัง ถัดจากส้วมเป็นอาคารเรียนชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย และอาคารเรียนชั้นเดียวใต้ถุนสูงอยู่ติดกัน ใต้อาคารสร้างเป็นห้องเรียนปฐมวัยและสหกรณ์ สร้างโดยทำทางเชื่อมต่อกันระหว่างอาคาร ด้านหน้าอาคารมีพระพุทธรูป ถัดไปเป็นสนามวอลเลย์บอล และตะกร้อ ซึ่งนักเรียนใช้ทำกิจกรรมหน้าเสาธงในตอนเช้าและตอนเย็น ด้านข้างเป็นสนามเด็กเล่น ซึ่งมีของเล่นไม่มากนัก สภาพใช้งานได้ไม่ถึงกับทรุดโทรมหรือชำรุด ด้านหน้าสนามวอลเลย์บอล คือสนามฟุตบอล ด้านหลังสนามฟุตบอลเป็นอาคารเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ด้านหลังอาคารเรียนมีส้วม 1 หลัง มีแปลงเกษตรของนักเรียนและเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 บริเวณโดยรอบโรงเรียนแหม่มชื่น

2. อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการ

โรงเรียนแหม่มชื่น มีอาคารเรียนชั้นเดียวใต้ถุนสูงจำนวน 1 อาคาร และอาคารชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย 1 อาคาร ประกอบด้วยห้องที่ใช้ทำการเรียนการสอนทั้งหมด 3 ห้อง ห้องผู้บริหารอยู่อาคาร 1 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนแหม่มชื่น ไม่มีห้องพักครูเฉพาะ ครูผู้สอนจะมีโต๊ะนั่งประจำชั้นของตนเอง โรงเรียนแหม่มชื่น มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนการสอน โดยมีคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้จำนวน 6 เครื่อง และห้องสมุดสำหรับนักเรียน คำนึงว่าหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากอาคารเรียนแล้วมีอาคารประกอบ คือ อาคารเอนกประสงค์ โรงอาหาร อย่างละ 1 หลัง และส้วม 2 หลัง รูปแบบของห้องเรียนจะจัดเหมือนห้องเรียนทั่วไป จัดเรียงเป็นแถวตอนลึก หน้ากระดาน และจัดเป็นกลุ่มบ้างแล้วแต่กิจกรรม จำนวนแถวแต่ละห้องจะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนและความเหมาะสม ภายในห้องเรียนจะมีป้ายนิเทศ

ต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่นักเรียน บรรยากาศถ่ายเท จะมีเพียงห้องอนุบาลเท่านั้น ที่จะค่อนข้างอับ เนื่องจากอยู่ใต้ตึกและห้องมีขนาดเล็กเนื่องจากต้องใช้ห้องร่วมกับห้องสหกรณ์โรงเรียน และห้องเรียนของโรงเรียนแซมซิ่นมีการจัดที่นั่งให้นักเรียนนั่งแยกกันระหว่างชั้นไม่นั่งรวมกันทุกห้องเรียน และทุกห้องเรียนของโรงเรียนแซมซิ่น จะมีอุปกรณ์เสริม คือ โทรทัศน์ 1 เครื่อง ที่รองรับสัญญาณดาวเทียมจากวังไกลกังวล กระดานที่ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นกระดานดำ และมีพัดลมเพดานห้องละ 2 ตัว ทุกห้องเรียน

ภาพที่ 4.2 อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการ

3. จำนวนบุคลากรและนักเรียน

จำนวนบุคลากรและจำนวนนักเรียนของโรงเรียนแซมซิ่น ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นรายข้อ เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ คือ 3.1) จำนวนบุคลากรโรงเรียนแซมซิ่น 3.2) จำนวนนักเรียนโรงเรียนแซมซิ่น

3.1 จำนวนบุคลากรโรงเรียนแซมซิ่น ผู้วิจัยได้จำแนกตามประเภทบุคลากร เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การสอนโดยเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนแซมซิ่น

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่าป.ตรี		
ผู้อำนวยการ		1			1	36	2 ปี
รองผู้อำนวยการ							
ครูประจำการ	1	3		4		53	34 ปี

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่าป.ตรี		
อัตราจ้าง							
นักการภารโรง	1		1			45	
อื่น ๆ ลูกจ้างรายวัน							
รวม	2	4	1	4	1	44.67	18 ปี

จากตารางที่ 4.1 พบว่า จำนวนบุคลากรของโรงเรียนแหม่มซิ่น มีผู้บริหารโรงเรียนตำแหน่งผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้สอน 4 คน จำแนกเป็น ชาย 1 คน หญิง 3 คน มีนักการภารโรง 1 คน ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 1 คน คือ ผู้อำนวยการซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านเทคโนโลยีการจัดการศึกษา ครูประจำการจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคน โดยครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 จบเอกสังคมศึกษา ครูประจำชั้นประถมศึกษา 1-2 จบเอกบริหารการศึกษา ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จบเอกพลศึกษา และครูประจำชั้นปีที่ 5-6 จบเอกภาษาไทย ส่วนนักการภารโรงจบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

3.2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนแหม่มซิ่น ผู้วิจัยจึงได้จำแนกตามระดับชั้นและเพศ ดังตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนแหม่มซิ่น

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	8	3	11
อนุบาล 2	2	3	5
รวม	10	6	16
ประถมศึกษาปีที่ 1	8	6	14
ประถมศึกษาปีที่ 2	7	1	8
ประถมศึกษาปีที่ 3	4	2	6
ประถมศึกษาปีที่ 4	5	2	7
ประถมศึกษาปีที่ 5	2	3	5
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	1	5
รวม	30	15	45
รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด	40	21	61

จากตารางที่ 4.2 จะพบว่าโรงเรียนแซมซิ่น แบ่งห้องเรียนออกเป็น 8 ห้อง 8 ระดับ แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูไม่ครบชั้นจึงทำให้จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งจะรวมอนุบาล1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 และจากตารางจะพบว่านักเรียนโรงเรียนแซมซิ่น มีนักเรียนรวมทั้งหมด 61 คน แยกเป็นระดับอนุบาล 14 คน และระดับประถมศึกษา 45 คน จะสังเกตได้ว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาทุกห้อง มีนักเรียนไม่เกิน 10 คน จะมีเพียงนักเรียนชั้นอนุบาล 1 เท่านั้นที่มีนักเรียน 11 คน โดยเฉลี่ยประมาณ 7.63 คน / ห้อง จากจำนวนนักเรียนที่น้อยลงทำให้โรงเรียนแซมซิ่น ถูกตัดตำแหน่งครูผู้สอน ทำให้จำนวนครูไม่เพียงพอ ด้วยสาเหตุนี้เองจึงทำให้โรงเรียนแห่งนี้ต้องมีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น และนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนแซมซิ่นไม่ย้ายออกกลางคันหรือระหว่างจบช่วงชั้น โดยส่วนมากมักจะเรียนต่อจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนโดยรวมของโรงเรียนแซมซิ่น ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ 1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน 2) การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง 3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

1. สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีพื้นที่อยู่ติดกับวัดและสถานีอนามัย มีประชากรประมาณ 800 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ หมู่บ้านในชุมชน อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรม การทำนาปี และนาปรังบางบ้านเนื่องจากมีพื้นที่เหมาะสมแก่การทำนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

2. การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ของนักเรียนโรงเรียนแซมซิ่น จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 การประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนแซมซิ่น ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 60 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 30 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 5 อาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 5 ของผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนแซมซิ่น นับถือ ศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้ปกครองนักเรียน ฐานะ

ทางเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเข้มขึ้น ต่อครอบครัว ต่อปี ประมาณ 24,000 บาท จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

3. โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนเข้มขึ้น ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน มีพื้นที่ติดต่อกับวัด สถานีนามัย และมีชุมชนล้อมรอบ ทางโรงเรียนใช้ศาสนาในวัดเป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนและใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากเจ้าอาวาสวัดเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยมีพระมาช่วยสอน ด้านอาคาร ด้านการเงิน และอาหารกลางวัน สำหรับทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้รับความสนับสนุน ด้านการบริจาคทำสนามกีฬา และการปรับปรุงห้องเรียน สื่อการเรียนการสอนดาวเทียม ทีวี คอมพิวเตอร์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณลำคลอง สระน้ำให้น่าอยู่อาศัย ประชาชนรู้จักดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ช่วยกันทำมาหากิน ไม่เสียดูดอบายมุข ปราศจากสิ่งเสพติด สถานีนามัยช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนเป็นอย่างดีและทั่วถึง ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการศึกษา และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 บริบทโรงเรียนสายกลาง

โรงเรียนสายกลาง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

สภาพทั่วไปของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ 1) บริเวณโรงเรียน 2) อาคารเรียนและห้องเรียน 3) จำนวนบุคลากรและนักเรียน

1. บริเวณโรงเรียน

โรงเรียนสายกลาง เป็นโรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่บนพื้นที่จำนวน 5 ไร่ หากจะอธิบายโรงเรียนก็จะประกอบด้วย อาคารเรียน ห้องส้วม และอาคารเอนกประสงค์

เมื่อก้าวเข้าสู่ประตูโรงเรียน ด้านหน้าจะพบกับ อาคารเรียนปฐมวัยเป็นอาคารแยกออกมาเฉพาะ ซึ่งมีการสร้างลักษณะเหมือนบ้านเพื่อให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นเสมือนว่าได้อยู่กับบ้านตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย ถัดจากอาคารเรียนปฐมวัยจะสนามเด็กเล่น ถัดไปจะเป็นบ้านพักครู จำนวน 1 หลัง ด้านขวามือจะเป็นอาคารเรียนระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเมื่อเข้ามาโรงเรียนจะมองเห็นด้านหลังอาคารเรียนก่อน เพราะว่าโรงเรียนสร้างโดยหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ

เนื่องจากสมัยก่อนเส้นทางคมนาคมหลัก คือ การโดยสารเรือ อาคารเรียนมี 2 อาคาร ทำเชื่อมต่อกันคืออาคารไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูงและอาคารไม้ชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย โรงอาหารจะอยู่ใต้ถุนอาคารเรียน 2 ที่ปูกระเบื้องเรียบร้อยสวยงาม ทางโรงเรียนจะมีการแบ่งเวรประจำวันทำอาหารโดยนักเรียนและครูช่วยกันทำเป็นโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนรับประทานฟรีทุกคน ด้านหน้าอาคารเรียนมีสนามฟุตบอล และมีพระพุทธรูปตั้งคู่กับเสาธง มีศาลาขนาดเล็กไว้ให้พักผ่อน 2 หลัง บรรยากาศโดยรอบสงบ และสะอาด โรงเรียนจะมีสวนที่ติดกับวัด และแม่น้ำทำให้บรรยากาศดูร่มรื่น สงบ โรงเรียนมีการปลูกต้นไม้ประดับ ทำให้สวยงาม ด้านข้างสนามฟุตบอลจะมีอาคารเอนกประสงค์ โดยตั้งชื่อว่า “บ้านคุณธรรม” ซึ่งไว้ใช้สำหรับทำกิจกรรมตอนเช้าเกี่ยวกับธรรมะ ก่อนเข้าห้องเรียนโดยครูผู้สอนจะถือช่วงนี้เป็นกิจกรรมโฮมรูมไปในตัว คนตรีไทย เป็นสถานที่พักผ่อน ซ้อมดนตรีไทย อ่านหนังสือในตอนพักกลางวัน ดังภาพที่ 4.3

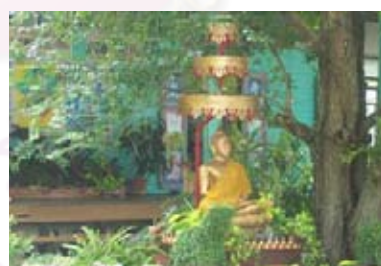

ภาพที่ 4.3 บริเวณโดยรอบโรงเรียนสายกลาง

2. อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการ

อาคารเรียนโรงเรียนสายกลาง มีทั้งหมด 3 อาคาร ได้แก่ อาคารเรียนปฐมวัย โดยสร้างให้มีลักษณะคล้ายบ้านมากที่สุด เพื่อที่นักเรียนจะได้รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย เหมือนอยู่บ้านตัวเอง ทำให้นักเรียนอยากมาเรียนมากขึ้น และอาคารเรียนประถมศึกษา 2 อาคาร อาคารเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 3 ห้อง คือ ห้องประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2-3 และห้องประถมศึกษาปีที่ 4-6 อาคารเรียน 1 ประกอบไปด้วยห้องเรียน 2 ห้อง ห้องผู้บริหาร 1 ห้อง ห้องพยาบาลและสหกรณ์ 1 ห้องและในห้องนี้จะมีทีวี 1 เครื่อง

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อมาใช้เรียนในวิชาที่เรียนทางไกลผ่านดาวเทียม จากวังไกลกังวล ส่วนห้องคอมพิวเตอร์อยู่ร่วมกับห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 อาคารเรียน 2 มีห้องเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 และห้องสมุดอย่างละ 1 ห้อง ระหว่าง 2 อาคารเรียน ประถมศึกษามีทางเดินเชื่อมต่อกัน นอกจากอาคารเรียนแล้วโรงเรียนสายกลางมีอาคารประกอบ คือ อาคารเอนกประสงค์ และส้วม อย่างละ 1 หลัง โดยรูปแบบของห้องเรียนจะจัดเหมือน ห้องเรียนทั่วไป คือโต๊ะเรียนทุกตัวหันหน้าเข้าหากะดาน และจัดเรียงเป็นแถวตอนลึก ซึ่งจำนวน แถวแต่ละห้องจะไม่เท่ากันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนและความเหมาะสม บางครั้งบาง ห้องเรียนก็จะจัดเป็นกลุ่ม เป็นรูปตัวยู แล้วแต่กิจกรรมที่ใช้จัดการเรียนการสอนและเป็นการ เปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียนให้กับผู้เรียน และโรงเรียนสายกลาง จัดที่นั่งให้นักเรียนนั่งแยกกัน ระหว่างชั้นไม่นั่งรวมกัน และทุกห้องเรียนของโรงเรียนสายกลาง จะเป็นกระดานไวท์บอร์ด และมี อุปกรณ์เสริม คือ โทรทัศน์ 1 เครื่อง ที่รองรับสัญญาณทางไกลผ่านดาวเทียมจากวังไกลกังวล และมีพัดลมเพดานห้องละ 2 ตัว ทุกห้องเรียน

ภาพที่ 4.4 อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการ

3. จำนวนบุคลากรและนักเรียน

จำนวนบุคลากรและจำนวนนักเรียนของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น รายข้อ เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ คือ 3.1) จำนวนบุคลากรโรงเรียนสายกลาง 3.2) จำนวนนักเรียนโรงเรียนสายกลาง

3.1 จำนวนบุคลากรโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยได้จำแนกตามประเภทบุคลากร เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การสอนโดยเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสายกลาง

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่าป.ตรี		
ผู้อำนวยการ	1				1	54	30 ปี
รองผู้อำนวยการ							
ครูประจำการ		3		3		50	27 ปี
อัตราจ้าง	1					23	3 เดือน
นักการ/ภารโรง							
อื่น ๆ ลูกจ้างรายวัน							
รวม	2	3	1	3	1	42.33	28.5 ปี

จากตารางที่ 4.3 พบว่าจำนวนบุคลากรของโรงเรียนสายกลาง มีผู้บริหารโรงเรียนตำแหน่งผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้สอน 4 คน จำแนกเป็น ชาย 1 หญิง 3 ซึ่งมีครูประจำการ 3 คน และครูอัตราจ้าง 1 คน โรงเรียนสายกลาง ไม่มีนักการภารโรงประจำ จะจ้างเป็นรายวันเพื่อมาดูแลความปลอดภัยให้กับโรงเรียน ครูผู้ชายและผู้อำนวยการจึงเป็นคนช่วยกันดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัยโดยรวมของโรงเรียน และจะมีการแบ่งเวรนักเรียนทำความสะอาด บุคลากรโรงเรียนมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 1 คน คือ ผู้อำนวยการซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษา ครูประจำการระดับปริญญาตรี โดยครูประจำชั้นอนุบาล1-2 จบเอกคหกรรมศาสตร์ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จบเอกบริหารการศึกษา และครูประจำชั้นปีที่ 4-6 จบเอกประถมศึกษา และครูอัตราจ้างจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เอกบริหารคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

3.2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยได้จำแนกตามระดับชั้นและเพศ ดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนสายกลาง

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	5	2	7
อนุบาล 2	2	3	5
รวม	7	5	12
ประถมศึกษาปีที่ 1	3	3	6
ประถมศึกษาปีที่ 2	5	4	9
ประถมศึกษาปีที่ 3	5	7	12
ประถมศึกษาปีที่ 4	3	5	8
ประถมศึกษาปีที่ 5	6	5	11
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	4	8
รวม	26	28	54
รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด	33	33	66

จากตารางที่ 4.4 จะแบ่งห้องเรียนออกเป็น 8 ห้อง 8 ระดับ แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูไม่ครบชั้นจึงทำให้โรงเรียนสายกลางจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยรวมชั้นอนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 2-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะจัดแยกชั้นเรียน จากตารางจะพบว่านักเรียนโรงเรียนสายกลาง มีนักเรียนรวมทั้งหมด 66 คน แยกเป็นระดับอนุบาล 12 คน และระดับประถมศึกษา 54 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 33 คน และเพศชาย 33 คน

สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนโดยรวมของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ

- 1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน
- 2) การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
- 3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

1. สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

สภาพชุมชนบริเวณโดยรอบโรงเรียนสายกลาง เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีแม่น้ำนครนายกไหลผ่าน มีประชากรประมาณ 600 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ วัดแหล่งเลี้ยงกุ้งของชาวบ้าน แม่น้ำนครนายก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา รับจ้าง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ การแข่งเรืองานหลวงพ่อเผ่า และงานหลวงพ่อพระอาจารย์

2. การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ของนักเรียนโรงเรียนสายกลาง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 4 และประถมศึกษาปีที่ 6 การประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสายกลางประกอบอาชีพเกษตรกรรมและทำนา คิดเป็นร้อยละ 40 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 70 อาชีพเลี้ยงกุ้ง คิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสายกลาง นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97 ศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 3 ของผู้ปกครองนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสายกลางต่อครอบครัว ต่อปี ประมาณ 25,000 บาท จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

3. โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ประชาชนยากจนลง ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนด้านการเงินได้ โรงเรียนจึงให้นักเรียนได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบๆบริเวณโรงเรียน เช่น แม่น้ำนครนายก การเลี้ยงกุ้ง-เลี้ยงปลา การทำนา การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ช่างตัดผม การขายพันธุ์พืช และวัดปากคลองพระอาจารย์ โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาส และบุคคลในชุมชนอย่างดี

ตอนที่ 3 บริบทโรงเรียนบ้านท้าย

โรงเรียนบ้านท้าย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ 1) บริเวณโรงเรียน 2) อาคารเรียนและห้องเรียน 3) จำนวนบุคลากรและนักเรียน

1. บริเวณโรงเรียน

โรงเรียนบ้านท้าย เป็นโรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่บนพื้นที่จำนวน 7 ไร่ 2 งาน 70 ตารางวา หากจะอธิบายโรงเรียนก็จะประกอบด้วย อาคารเรียน โรงอาหาร ห้องส้วม และอาคารเอนกประสงค์

เมื่อเข้าสู่โรงเรียนบ้านท้าย ด้านขวามือจะพบบ่อน้ำขนาดใหญ่อยู่ติดกับรั้วโรงเรียน ถัดมาจะพบสนามตะกร้อ โดยมีห้องส้วมอยู่ทางขวามือของสนามตะกร้อ และจะมองเห็นด้านหลังอาคารเรียน 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวได้ถูกสูงสภาพอาคารค่อนข้าง

ข้างเก่า ใต้ถุนอาคารเรียน 2 เป็นดินทั้งหมดและค่อนข้างเป็นหลุมบ่อ ใช้เป็นที่จอดรถคณะครู ที่มองเห็นด้านหลังโรงเรียนก่อน ทั่วๆที่เข้ามาทางด้านหน้าโรงเรียน เนื่องจากสมัยก่อนโรงเรียน บ้านทำย ก่อสร้างโดยการหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ ประชาชน นักเรียนจะใช้การโดยสารทางเรือเป็น เส้นทางหลักเพราะไม่มีถนนตัดผ่าน เมื่อมีถนนแล้วก็ยังไม่สามารถเดินทางได้สะดวกเนื่องจาก เป็นดินลูกรัง ดินเหนียว เมื่อฝนตกทำให้เดินทางไม่ได้ และเมื่อมีงบประมาณสนับสนุนสร้าง ถนนลาดยาง จึงตัดผ่านด้านหลังโรงเรียน ทำให้เมื่อเข้าทางประตูด้านหน้าโรงเรียนจึงเห็น ด้านหลังโรงเรียนก่อน ด้านหน้าอาคารเรียน 2 จะมีบ่อปลาขนาดเล็ก ด้านข้างบ่อปลาจะมีโต๊ะ ม้านิน 2 ตัว สำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนของนักเรียน และโรงอาหารกั้นระหว่างอาคารเรียน 1 และอาคารเรียน 2 เยื้องๆ กับโรงอาหารจะพบว่ามีอาคารเอนกประสงค์ 1 อาคาร อาคารเรียน 1 จะอยู่ด้านหน้าโรงอาหาร ด้านหลังโรงอาหารมีแท็งก์กักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับอุปโภคบริโภค ด้านข้างของอาคารเรียน 1 มีสนามเด็กเล่น และสวนสมุนไพร ด้านหน้าอาคารเรียน 1 มีสนาม ฟุตบอลและสวนคณิตศาสตร์ โดยใช้ต้นไม้ปลูกตัดแต่งเป็นรูปทรงเรขาคณิตแบบต่างๆ ซึ่งสนาม ฟุตบอลนั้นนักเรียนจะใช้เข้าแถวเคารพธงชาติช่วงฤดูหนาวเท่านั้น ส่วนช่วงฤดูร้อนและฤดูฝน นักเรียนจะเข้าแถวใต้ถุนอาคารเรียน 1 ซึ่งเทพื้นปูนทั้งหมด โรงเรียนบ้านทำยมีรั้วคอนกรีตด้าน ติดถนนเพียงด้านเดียว บรรยากาศภายในโรงเรียนร่มรื่นพอสมควร สถานที่ขายอาหารจำพวกขนม เครื่องดื่มต่างๆ ที่ให้แม่ค้าประมูลเข้ามามีเพียง 1 ร้าน โดยขายใต้ถุนอาคารเรียน 1 พร้อมมีโต๊ะ ไม้และโต๊ะม้านินให้นักเรียนได้นั่งรับประทานอาหารและพักผ่อนใต้อาคารเรียน 1 และทุกๆ ที่ที่มี ผนังไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียนหรือโรงอาหารจะมีแผ่นป้ายข้อคิด คติสอนใจต่างๆ ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 บริเวณโดยรอบโรงเรียนบ้านทำย

2. อาคารเรียนและห้องเรียน

โรงเรียนบ้านทำย มีอาคารเรียนชั้นเดียวได้ถุนสูงจำนวน 2 อาคาร ประกอบด้วยห้องที่ใช้ทำการเรียนการสอนทั้งหมด 6 ห้อง คือ ห้องอนุบาล 3 ขวบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล ห้องเรียนชั้นอนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 ห้องผู้บริหารอยู่อาคาร 1 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนบ้านทำย ไม่มีห้องพัสดุโดยเฉพาะ ครูผู้สอนจะมีโต๊ะนั่งอยู่ประจำชั้นของตนเอง โรงเรียนบ้านทำย ไม่มีห้องปฏิบัติการโดยเฉพาะ โดยห้องคอมพิวเตอร์ ใช้งานร่วมกับห้องผู้บริหาร และห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ใช้งานร่วมกับห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากอาคารเรียนแล้วยังมีอาคารประกอบ คือ อาคารเอนกประสงค์ โรงอาหาร และส้วมอย่างละ 1 หลัง รูปแบบของห้องเรียนจะจัดเหมือนห้องเรียนทั่วไปที่เราเคยพบเห็น คือโต๊ะเรียนทุกตัวหันหน้าเข้าหากะดานดำและจัดเรียงเป็นแถวตอนลึก จำนวนแถวแต่ละห้องจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนและความเหมาะสม โรงเรียนบ้านทำยจะจัดที่นั่งให้นักเรียนนั่งแยกกันระหว่างชั้น ไม่นั่งรวมกัน โดยจะแบ่งนั่งคนละครึ่งห้องเพื่อความสะดวกในการเรียนการสอนและการควบคุมของครูประจำชั้น ซึ่งจะจัดรูปแบบนี้ทุกห้องเรียน จะแตกต่างจากห้องเรียนอื่นมีเพียงห้องเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เนื่องจากโต๊ะเรียนจะเป็นโต๊ะญี่ปุ่นขนาดใหญ่ ให้นักเรียนนั่งเรียนกับพื้นเป็นกลุ่ม ภายในห้องเรียนชั้น อ.1-อ.2 จะมีมุมของเล่น จัดบอร์ดให้ความรู้ และมีมุมไว้แสดงผลงานของนักเรียนห้องเรียนชั้น ป.1-ป.2 และ ป.3-ป.4 การตกแต่งห้องเรียนส่วนใหญ่เป็นภาพโปสเตอร์ และทุกห้องเรียนของโรงเรียนบ้านทำย จะมีอุปกรณ์เสริม คือ โทรทัศน์ 1 เครื่อง ที่รองรับสัญญาณดาวเทียมจากวังไกลกังวล โดยมีตู้ที่คอยควบคุมการเปิด-ปิดรับสัญญาณอยู่ที่ห้องประถมศึกษาปีที่ 6 กระดานที่ใช้ในโรงเรียนเป็นกระดานดำ และมีพัดลมเพดานห้องละ 2 ตัว ทุกห้องเรียน ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ

3. จำนวนบุคลากรและนักเรียน

จำนวนบุคลากรและจำนวนนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นรายข้อ เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ คือ 3.1) จำนวนบุคลากรโรงเรียนบ้านท้าย 3.2) จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย

3.1 จำนวนบุคลากรโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยได้จำแนกตามประเภทบุคลากร เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การสอนโดยเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านท้าย

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่าป.ตรี		
ผู้อำนวยการ	1				1	50	14 ปี
รองผู้อำนวยการ							
ครูประจำการ	1	3		4		48	27 ปี
อัตรากำลัง							
นักการภารโรง							
อื่น ๆ ลูกจ้างรายวัน		1	1			25	3 เดือน
รวม	2	4	1	4	1	41	20.5 ปี

จากตารางที่ 4.5 พบว่าจำนวนบุคลากรของโรงเรียนบ้านท้าย มีผู้บริหารโรงเรียน ตำแหน่งผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้สอน 5 คน จำแนกเป็น ชาย 2 หญิง 4 ซึ่งมีครูประจำการ 4 คน และลูกจ้างรายวัน 1 คน โรงเรียนบ้านท้าย ไม่มีนักการภารโรง ครูผู้ชาย และผู้อำนวยการจึงเป็นคนช่วยกันดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัยโดยรวมของโรงเรียน และจะมีการแบ่งเวรนักเรียนทำความสะอาด บุคลากรของโรงเรียนมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 1 คน คือ ผู้อำนวยการซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษา ครูประจำการทุกท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จบเอกสังคมศึกษา ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จบเอกประถมศึกษา และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จบเอกวิทยาศาสตร์ และลูกจ้างรายวันจบการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เอกการตลาด ซึ่งเป็นครูประจำชั้นระดับอนุบาล 1-2

3.2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีน้อย ผู้วิจัยจึงได้จำแนกตามระดับชั้นและเพศ ดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นที่เปิดสอนโรงเรียนบ้านท้าย

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	4	3	7
อนุบาล 2	5	5	10
รวม	9	8	17
ประถมศึกษาปีที่ 1	3	9	12
ประถมศึกษาปีที่ 2	5	2	7
ประถมศึกษาปีที่ 3	5	5	10
ประถมศึกษาปีที่ 4	2	4	6
ประถมศึกษาปีที่ 5	7	5	12
ประถมศึกษาปีที่ 6	11	4	15
รวม	33	29	62
รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด	42	37	79

จากตารางที่ 4.6 จะแบ่งห้องเรียนออกเป็น 8 ห้อง 8 ระดับ แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีนักเรียนไม่ถึง 120 คน จำนวนครูไม่ครบชั้นจึงทำให้โรงเรียนบ้านท้าย จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยรวมชั้นอนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 แยกชั้นเรียน จากตารางจะพบว่านักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย มีนักเรียนรวมทั้งหมด 79 คน แยกเป็นระดับอนุบาล 17 คน ระดับประถมศึกษา 62 คน แบ่งเป็นเพศชาย 42 คน และเพศหญิง 37 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่บริการเข้าเรียนต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบิดา - มารดา

สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนโดยรวมของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยได้อธิบายเป็น 3 ประเด็น คือ

- 1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน
- 2) การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
- 3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

1. สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนบ้านท่าย จากการศึกษาที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา พบว่า มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองหกวาไหลผ่านทางด้านหน้าของโรงเรียน มีพื้นที่ติดกับเขตจังหวัด ฉะเชิงเทราและจังหวัดปทุมธานี ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมแบบอิสลามมาก ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะเป็นลักษณะเครือญาติ มีประชากรประมาณ 1,200 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบของโรงเรียน ประกอบด้วย มัสยิด วัด องค์การบริหารส่วนตำบล อาชีพหลักของชุมชน คือ การทำเกษตรกรรม ทำนา เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และค้าขาย ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา เช่น พิธีแต่งงาน การทำกุราน คือ การเชือดวัวเพื่อเป็นพลีทาน ตรุษอีดีลัดฮา คือ ประเพณีวันถือศีลอด และตรุษฟิตรี คือ ประเพณีวันละศีลอด

2. การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา การประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและทำนา คิดเป็นร้อยละ 30 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 70 ของผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าย นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 90 ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ปกครองนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ยากจน รายได้เฉลี่ยของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าย ต่อครอบครัว ต่อปี ประมาณ 8,000 บาท จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน

3. โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

ชุมชนโดยรอบโรงเรียนเป็นชุมชนอิสลาม มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประชากรจะยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาและประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดจึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน แต่ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และเห็นความสำคัญของการศึกษาค่อนข้างน้อย เพราะไม่มีเงินส่งเสียและอยากให้ลูกหลานออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยกันทำมาหากิน เยาวชนส่วนใหญ่จึงได้รับการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบบริบทของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน

จากข้อมูลบริบทกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของทั้ง 3 โรงเรียน ดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบบริบทของโรงเรียนแหม่มซิ่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย

บริบท	โรงเรียนแหม่มซิ่น	โรงเรียนสายกลาง	โรงเรียนบ้านท้าย
ที่ตั้งของโรงเรียน	ถนนเข้าสู่โรงเรียนเป็นถนนลาดยาง โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้วัด สถานีอนามัย ใกล้แหล่งชุมชน	ถนนเข้าสู่โรงเรียนเป็นถนนลาดยางโรงเรียนตั้งอยู่ใกล้วัด ใกล้แหล่งชุมชน	ถนนเข้าสู่โรงเรียนเป็นถนนลาดยาง โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน ใกล้มัสยิด
ขนาด / พื้นที่	โรงเรียนขนาดเล็กมีพื้นที่ 14 ไร่ เปิดสอนเป็นระยะเวลา 74 ปี	โรงเรียนขนาดเล็กมีพื้นที่ 5 ไร่ เปิดสอนเป็นระยะเวลา 70 ปี	โรงเรียนขนาดเล็กมีพื้นที่ 7 ไร่ เปิดสอนเป็นระยะเวลา 70 ปี
อาคารสถานที่	อาคารเรียนมี 2 อาคาร คือ อาคารไม้ได้ทุนเต็มและได้ทุนสูง อาคารประกอบ 1 อาคาร มีลิ้ม 2 หลัง บริเวณโรงเรียนร่วมรื้อนจัดสถานที่พักผ่อนให้นักเรียน 1 แห่ง	อาคารเรียนมี 2 อาคาร คือ อาคารไม้ได้ทุนเต็มและได้ทุนสูง อาคารประกอบ 1 อาคาร มีลิ้ม 1 หลัง บริเวณโรงเรียนร่วมรื้อนจัดสถานที่พักผ่อนให้นักเรียน 2 แห่ง	อาคารเรียนมี 2 อาคาร เป็นอาคารไม้ได้ทุนสูงอาคารประกอบ 1 อาคาร มีลิ้ม 1 หลัง บริเวณโรงเรียนร่วมรื้อนจัดสถานที่พักผ่อนให้นักเรียน 1 แห่ง
ระดับชั้นที่จัดชั้นเรียนรวม	อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6	อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 2-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6	อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 และประถมศึกษาปีที่ 3-4
จำนวนห้องเรียนที่จัดแบบรวมชั้น	4 ห้องเรียน	3 ห้องเรียน	4 ห้องเรียน
ลักษณะภายในห้องเรียน	ลักษณะห้องเรียนทุกห้องเรียนใช้กระดานดำ และมีโทรทัศน์ห้องละ 1 เครื่อง มีพัดลม 2 ตัว	ลักษณะห้องเรียนทุกห้องเรียนใช้กระดานไวท์บอร์ดและมีโทรทัศน์ห้องละ 1 เครื่อง มีพัดลม 2 ตัว	ลักษณะห้องเรียนทุกห้องเรียนใช้กระดานดำ และมีโทรทัศน์ห้องละ 1 เครื่อง มีพัดลม 2 ตัว
จำนวนบุคลากร	ผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครู 4 คน นักการภารโรง 1 คน	ผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครู 3 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน	ผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครู 4 คน ครูจ้างรายวัน 1 คน
จำนวนนักเรียน	61 คน	66 คน	79 คน

บทที่ 5

กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมด 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนแหม่มชื่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านทำย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนแหม่มชื่น

1.5 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1.6 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1.7 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1.8 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 2 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนสายกลาง

2.5 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.6 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.7 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.8 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 3 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านทำย

3.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

3.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

3.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น..

3.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบกระบวนการและผล ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่างโรงเรียนแหม่มชื่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านทำย

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนแหม่มชื่น

1.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนแหม่มชื่น ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 3 ขั้นตอนตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านการเรียนการสอน

1. ด้านการบริหาร

ด้านการบริหารของโรงเรียนเข้มแข็ง ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 1.1) โครงสร้างการบริหาร 1.2) การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ 1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

1.1 โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเข้มแข็ง จะเป็นเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียน กล่าวคือ จะต้องครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน คือ กลุ่มการบริหารวิชาการ กลุ่มการบริหารงบประมาณ กลุ่มการบริหารงานบุคลากร และกลุ่มงานบริหารทั่วไป ดังแผนภาพที่ 5.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 5.1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนเข้มแข็ง

จากแผนภาพที่ 5.1 พบว่าโครงสร้างด้านการบริหารของโรงเรียนแซมซิ่น ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มงานบริหารวิชาการ กลุ่มงานบริหารงบประมาณ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล และกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป แต่เพื่อให้เอื้อต่อการบริหารที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น การทำงานจึงมีเพียงบุคลากรในโรงเรียนเท่านั้น คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครู ซึ่งครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน เป็นแบบเดียวกับโครงสร้างของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยการแบ่งงานของโรงเรียนเนื่องจากมีครูจำนวนน้อย ทำให้ครูทุกคนต้องรับหน้าที่เป็นหัวหน้างานกลุ่มงานต่างๆ คนละ 1 กลุ่ม มีเพียงกลุ่มงานบริหารงบประมาณที่มีครูผู้รับผิดชอบ 2 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษารับเป็นหัวหน้างานฝ่ายการบริหารงานบุคคลากร จากแผนภาพดังกล่าว จะเห็นว่าจะมีรูปแบบการแบ่งงานอย่างชัดเจน โดยกำหนดขอบข่ายงานหลักๆ เอาไว้ในทุกกลุ่มงาน เพื่ออำนวยความสะดวกและการตรวจสอบ และเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากข้อมูลเอกสารแสดงโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนแซมซิ่น สอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ดังนี้

“โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน จะเหมือนกับโรงเรียนอื่นๆ ทั่วไป
ครอบคลุมงานทั้ง 4 งาน แบ่งกันรับผิดชอบไปคนละฝ่าย ”

ผู้บริหาร ร.ร.แซมซิ่น(24 กุมภาพันธ์ 2552)

1.2 การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

การประสานงานฝ่ายต่างๆของโรงเรียนแซมซิ่น นั้น จากโครงสร้างการบริหารที่มีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ และกำหนดขอบข่ายในแต่ละงานอย่างชัดเจน ทำให้เวลายามงานเข้ามาสามารถติดตามงาน หรือประสานงานกับฝ่ายนั้นๆได้โดยตรง ซึ่งครูผู้รับผิดชอบก็จะทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในส่วนของตนเอง และเมื่อมีงานเร่งด่วนหรือมีงานประชุมต่างๆ ผู้บริหารจะบอกครูที่พบกันก่อนเป็นคนแรก หลังจากนั้นก็จะมีการบอกต่อกัน บางครั้งผู้บริหารก็เป็นฝ่ายเดินไปแจ้งด้วยตนเอง นอกจากนี้แล้วเมื่อครูมีปัญหาในการทำงาน สามารถเข้ามาปรึกษาหรือแจ้งข้อสงสัยได้โดยตรงกับผู้บริหารที่ห้อง เนื่องจากห้องผู้บริหารไม่ได้แยกเป็นสัดส่วนชัดเจนกับห้องประชุม ทำให้ไม่ต้องมีพิธีรีตองในการเข้าพบ เพราะว่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูมีจำนวนน้อย ทำให้เข้าถึงกันได้ง่าย และผู้บริหารมีส่วนช่วยในการประสานงานระหว่างครูฝ่ายต่างๆ ได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลเอกสารและการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“อยู่กันแบบง่ายๆ มีอะไรก็บอกๆ กัน มีกันอยู่แค่นี้ บางทีเราก็เป็นฝ่ายเดินไปบอกเอง วันนี้ว่าไหม จะประชุม ถ้าครูคนไหนเค้าไม่ว่าง เค้าก็จะเดินเข้ามาบอกเราเอง จะดูความพร้อมของครูเป็นหลัก แล้วเราจะแบ่งเป็น 4 ฝ่ายงาน ครู 4 คนเป็นหัวหน้างานคนละงาน เค้าก็จะรับผิดชอบงานส่วนของเค้าแล้วก็คุยกันเอง วนกันอยู่แค่นี้”

ผู้บริหาร ร.ร. แซ่มซีน (24 กุมภาพันธ์ 2552)

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนแซ่มซีน จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาสังเกตนั้นพบว่า ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่กันแบบง่ายๆ เหมือนเป็นครอบครัวหนึ่ง ที่ดูแลเอาใจใส่กันและกัน ถามไถ่สารทุกข์สุขดิบ และจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะร่วมรับประทานอาหารกลางวันด้วยกันทุกวันนี้ ทำให้เป็นการลดช่องว่างระหว่างครูกับผู้บริหารได้เป็นอย่างดี สังเกตจากการพูดคุยแบบเป็นกันเอง การบอกเล่าเรื่องราวที่ไปประชุมมา การเล่าเรื่องต่างๆ ของนักเรียน เป็นต้น และอาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูเพียงไม่กี่คน ความสนิทสนมจึงมีมากเป็นพิเศษ เพราะครูทุกคนต้องทำงานร่วมกัน ต้องประสานงานกันตลอดเวลา ส่วนในความสัมพันธ์ของครูและนักเรียนนั้น พบว่านักเรียนให้ความเคารพ นอบน้อมต่อคุณครู สังเกตจากการเชื่อฟังคำสั่งสอน ตั้งใจเรียน ไม่ได้เถียงเวลาครูสอน และคอยช่วยเหลือคุณครู ไม่ว่าจะเป็นการช่วยถือกระเป๋า หรือแบ่งเบาภาระเล็กๆ น้อยๆ ในห้องเรียน ครูให้ความสำคัญกับนักเรียน ทำให้เวลามีปัญหา นักเรียนจะเข้ามาปรึกษา หรือบอกเล่ากับครู และทำให้เวลาเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจนักเรียนมีความกล้าที่จะถามครูโดยไม่กลัวว่าจะโดนดุ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ดี อยู่กันแบบง่ายๆ อยู่กันเหมือนครอบครัว เห็นใหม่ล่ะถ้าเป็นโรงเรียนใหญ่ๆ จะมีเด็กวิ่งมาฟ้องผอ.เหวอ”

ผู้บริหาร ร.ร. แซ่มซีน (24 กุมภาพันธ์ 2552)

“รักคุณครู ชอบคุณครู คุณครูสอนสนุก แล้วก็ใจดี”

นักเรียนชั้น อ.1 ร.ร. แซ่มซีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“รัก ชอบ ครูใจดี แต่ดีเจ็บ”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร. แซ่มซีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“รัก ชอบคุณครู ครูสอนสนุก ใจดี”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร. แซ่มซีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูใจดีคะ สนุกกัน ถ้าดีครูก็ดู ถ้าไม่เข้าใจก็ถามครู”

นักเรียนชั้น ป.5 ร.ร. แซ่มซีน (3 มีนาคม 2552)

“ครูใจดี รักคุณครู กลัวครูอยู่แต่ว่าครูใจดี”

นักเรียนชั้น ป.1 ร.ร. แซ่มซีน (6 มีนาคม 2552)

“บางที่ครูเอาของมาจากบ้านเยอะ พวกหนูก็ลงไปช่วยถือขึ้นห้อง”

นักเรียนชั้น ป.6 ร.ร. แซ่มซีน (3 มีนาคม 2552)

2. ด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแซ่มซีน ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 2.1) โครงสร้างหลักสูตร 2.2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแซ่มซีน เป็นหลักสูตรช่วงชั้นที่ 1 และ 2 เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ช่วงชั้นที่ 1 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรสถานศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต ประบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ในส่วนการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนแซ่มซีน กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งโรงเรียนได้จัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนดังแสดงใน ตารางที่ 5.1 และ ตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.1 โครงสร้างหลักสูตรปฐมวัยโรงเรียนแซมซิ่น

ระดับชั้น	กิจกรรมประจำวัน คิดเป็นร้อยละต่อปี						รวม
	การเคลื่อนไหวร่างกาย	วงกลม	กลุ่ม	กลางแจ้ง	พักผ่อน	เกมการศึกษา	
อนุบาล 1	22.22	44.44	22.22	44.44	44.44	22.22	199.98
อนุบาล 2	22.22	44.44	22.22	44.44	44.44	22.22	199.98
รวม	44.44	88.88	44.44	88.88	88.88	44.44	399.96

จากตารางที่ 5.1 จะพบว่า โครงสร้างหลักสูตรปฐมวัยโรงเรียนแซมซิ่น แบ่งเป็นกิจกรรมประจำวัน โดยที่นักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 มีกิจกรรมประจำวันคิดเป็นร้อยละต่อปีเท่ากัน แบ่งเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมเกมการศึกษา คิดเป็นร้อยละต่อปีประเภทละ 22.22 กิจกรรมวงกลม กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมพักผ่อน คิดเป็นร้อยละต่อปีประเภทละ 44.44 รวมแล้วมีกิจกรรมวันที่ต้องปฏิบัติคิดเป็น 199.98

ตารางที่ 5.2 โครงสร้างหลักสูตรระดับประถมศึกษาโรงเรียนแซมซิ่น

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียน					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	280	280	280	160	160	160
คณิตศาสตร์	240	240	240	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	120	120	120
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80
สุขศึกษาและพลศึกษา	40	40	40	80	80	80
ศิลปะ	40	40	40	80	80	80
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ)	80	80	80	120	120	120
รวม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	880	880	880	880	880	880
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120
รวม	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

จากตารางที่ 5.2 พบว่า โครงสร้างหลักสูตรระดับประถมศึกษาโรงเรียนแซมซิ่น จะมีเวลาเรียนคิดเป็นชั่วโมงต่อปีของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เท่ากันทุกระดับชั้นคือ 1,000 ชั่วโมง / ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนเท่ากันทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนเท่ากันทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนแหม่มจีนี่นั้น จะเป็นการส่งเสริมทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีผู้รู้ วิทยากรภายในท้องถิ่น ชุมชนใกล้เคียงกับโรงเรียนเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ จากการศึกษาเอกสารทำให้ได้ข้อมูลดังตารางที่ 5.3 ดังนี้

ตารางที่ 5.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตร(ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ชื่อ	องค์ความรู้ / ความเชี่ยวชาญ	สถิติการใช้ (ครั้ง / ปี)
วัดทางกระเป๋อ	พระพุทธศาสนา	9
นายล้วน ถิ่นมัน	การเลี้ยงปลา	5
นายณรงค์ มุ่งนกลาง	การทำลอบดักปลา	5
นายจำลอง หอมบุบผา	การตีกลองยาว	5
นายเคลือบ นาบุญ	การทอพรหมเช็ดเท้า	5
นางทัศนีย์ จีนเตี้ย	การถนอมอาหาร	5
ผู้ใหญ่บ้าน	การปกครอง การอยู่ร่วมกัน	3
เจ้าหน้าที่อนามัย	สาธารณสุข	2
นายสำรวจ แสงอินทร์	การเกษตรปลอดสารพิษ	1

นอกจากภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว โรงเรียนแหม่มจีนี่ ยังจัดกิจกรรมสอนซ่อม-เสริม จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายในโรงเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ ภายในโรงเรียนได้แก่ ห้องสมุดและบริเวณโดยรอบโรงเรียน ส่วนภายนอกโรงเรียนได้แก่ วัด สถานีนอนามัย และชุมชน ซึ่งจากข้อมูลเอกสารสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ครูจะพาไปเรียนวิทยาศาสตร์ที่สนาม ไปสำรวจ เรียนเรื่อง
ธรรมชาติ”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร. แหม่มจีนี่ (24 กุมภาพันธ์ 2552)

“พาไปเล่นที่สนามเด็กเล่น บางทีครูก็พาไปวัด ไปไหว้พระ เวียนเทียน”

นักเรียนชั้น อ. 2 ร.ร. แหม่มจีนี่ (27 กุมภาพันธ์ 2552)

“เรียนธรรมะที่วัด แล้วแต่ครูว่าครูจะพาไปวันไหน”

นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร. แหม่มจีนี่ (3 มีนาคม 2552)

“เรียนนอกสถานที่ตรงลานธรรม จะมีพระมาเทศน์ทุกวันศุกร์”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร. เข้มขึ้น (6 มีนาคม 2552)

“บางครั้งถ้าเรียนไม่เข้าใจ ครูก็สอนเพิ่มในตอนบ่ายค่ะ”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร. เข้มขึ้น (20 กุมภาพันธ์ 2552)

จากโครงสร้างหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้ได้ทำตารางเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ดังตารางที่ 1 และ 2 ในภาคผนวก ค) ซึ่งพบว่าตารางเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เหมือนกัน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เหมือนกัน เนื่องจากสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน คาบเรียนในแต่ละวันของโรงเรียนเข้มขึ้น จะแบ่งออกเป็น 6 คาบ โดยปกติจะเรียนคาบละ 60 นาที จะเริ่มเรียนคาบแรกเวลา 08.30 น. คาบสุดท้ายเวลา 15.30 น. เรียนคาบละ 1 ชั่วโมง พักเที่ยงเวลา 11.30 น. - 12.30 น. ซึ่งเวลาเรียนในแต่ละวิชาจะมีความยืดหยุ่น อาจจะไม่ตรงกับเวลาหมดคาบเรียนทุกครั้ง เนื่องจากครูคนเดียวสอนทุกวิชา นักเรียนไม่ต้องเดินเรียน จึงไม่มีปัญหาในการเปลี่ยนคาบเรียน

3. ด้านการเรียนการสอน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเข้มขึ้นได้มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นคู่ คือ อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 3.1) แผนการสอน 3.2) การจัดการเรียนการสอน 3.3) สื่อ-อุปกรณ์

3.1 แผนการสอน

แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอนของโรงเรียนเข้มขึ้นนั้น ทางโรงเรียนมีแผนการสอนที่ไปรวมกันทำที่สำนักงานเขตพื้นที่นครนายก นอกจากนั้นยังมีแผนสำเร็จรูปจากวังไกลกังวลที่เค้าส่งมาให้ทุกวิชา เป็นแผนแยกชั้นเรียน ถ้าครูอยากเพิ่มเติมส่วนตรงไหน สามารถเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บริบทโรงเรียนและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน และที่สำคัญ คือ เวลา จากการสังเกตการสอนพบว่าครูมีการใช้แผนการสอนแบบยืดหยุ่นกันไป อาจไม่ตรงตามวันที่กำหนดหรือกิจกรรมอาจไม่ครบ ไม่ได้ทำการสอนเหมือนแผนการสอนทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาที่ต้องสอนทั้ง 2 ห้อง แต่ครูจะสอนเรียงเนื้อหาตามที่กำหนด ส่วนใหญ่แล้ววิชาที่เรียนกับวังไกลกังวลจะตรงกัน

เนื่องจากครูใช้แผนการสอนของวังไกลกังวล จากข้อมูลเอกสาร การสังเกต สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“เรามีแผนการสอน แต่ทำแยก อนุบาล 1 กับอนุบาล แยกชั้น แยกวิชา ไม่มีแผนรวมกัน”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร. แซ่มจีน (25 กุมภาพันธ์ 2552)

“ทำแผนแยกชั้นเรียน ชั้นใครชั้นมัน ป.1 ก็ส่วนของ ป.1 ป.2 ก็ส่วนของ ป.2”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร. แซ่มจีน (19 กุมภาพันธ์ 2552)

“แผนการสอนใช้ของโรงเรียนขนาดเล็กรวมกันทำที่ สพท. ยึดแผนบ้าง ไม่ยึดบ้าง เวลาชั่วโมงไม่ตรงกัน ปรับประยุกต์เอาเอง ตามสถานการณ์ เพราะสอนสองชั้นในเวลาเดียวกัน”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร. แซ่มจีน (23 กุมภาพันธ์ 2552)

“เค้ามีแผนสำเร็จรูปมาให้เรา เราก็สอนตามแผน ถ้าเราอยากเพิ่มเติม ตรงไหนก็เพิ่ม แต่ว่าส่วนใหญ่ไม่เพิ่ม

ครูประจำชั้น ป. 5-6 ร.ร. แซ่มจีน (2 มีนาคม 2552)

3.2 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแซ่มจีน เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูมีไม่ครบชั้น การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นจึงเป็นผลดีที่สุด โดยจะรวมในระดับชั้นอนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และ ประถมศึกษาปีที่ 5-6

“รวมชั้น อ.1-2 ป.1-2 ป.3-4 ป.5-6 แบ่งครึ่งแต่ละชั้น ครูวิ่งไม่ไหว เลยจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น”

ผู้บริหาร ร.ร.แซ่มจีน (24 กุมภาพันธ์ 2552)

การจัดการเรียนการสอน จะใช้เรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวังไกลกังวลมากพอสมควร โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จะใช้มากที่สุดในโรงเรียน โรงเรียนแซ่มจีนจะ

เรียนโดยแยกชั้น ยกเว้นเวลาเรียนทางไกลกับไกลกังวลที่จะเรียนพร้อมกัน ส่วนใหญ่แล้ววิชาที่ครูสอนจะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น นักเรียนจะมีการบ้านแต่ไม่ทุกวัน บางครั้งก็เหมือนกัน บางครั้งก็ไม่เหมือนกัน และมีการทำรายงานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อเป็นการส่งเสริมและทบทวนการเรียนรู้ นักเรียนจะทำใบงาน โดยมีใบงานที่เหมือนกันและไม่เหมือนกันบ้างตามวิชา และความเหมาะสม บางครั้งอาจจะมีการกลุ่มที่ให้ทำร่วมกันบ้างระหว่างชั้น และภายในชั้นเดียวกัน

สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นอนุบาล 1-2 นักเรียนจะทำกายบริหารหน้าชั้นเรียน ร้องเพลง กิจกรรมเขาจิ้งหะในทักๆ เช้า หลังจากนั้น ครูจะให้นักเรียนเข้าห้องเรียนเพื่อทำงาน โดยครูจะให้งานไม่เหมือนกัน สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ส่วนใหญ่จะเป็นระบายสี และเขียนตามเส้นประ ส่วนนักเรียนชั้นอนุบาล 2 นั้น ครูจะแจกหนังสือเรียน ก-ฮ ให้คนละ 1 เล่ม แล้วครูจะเขียนตัวอย่างให้นักเรียนทำตาม เช่น คำว่า “กิ” นักเรียนก็จะเขียนพยัญชนะตั้งแต่ ข-ฮ โดยเขียนสระอิวไว้ข้างบน บางวันก็จะให้วาดรูป ระบายสี แล้วแต่กิจกรรมในแต่ละวัน นักเรียนบางคนจะทำกรบ้านที่ยังไม่เสร็จในช่วงเวลานี้ โดยครูเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะนักเรียนบางคนเมื่อกลับบ้านแล้วไม่มีใครสอน ทำให้ทำการบ้านไม่ได้ นักเรียนคนไหนที่ทำงานเสร็จแล้วสามารถนำของเล่นตามมุมต่างๆ ในห้องเรียนมาเล่นได้ตามใจชอบ เมื่อถึงเวลาพักเที่ยง นักเรียนจะช่วยกันปูที่นอนของตนเองก่อนเดินแถวไปรับประทานอาหาร โดยนักเรียนชั้นอนุบาลจะไปรับประทานอาหารก่อนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ช่วงบ่ายเมื่อแปรงฟันเสร็จแล้ว นักเรียนจะนอนกลางวัน ช่วงเวลานี้ครูจะตรวจงานและทำงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน นักเรียนจะตื่นเวลาประมาณ 14.00 น. หลังจากนั้นนักเรียนจะไปล้างหน้า ทาแป้ง เพื่อมาตีมนม ที่หน้าห้องเรียน เมื่อเสร็จแล้วนักเรียนจะเข้าห้องเพื่อเล่นของเล่น บางครั้งครูจะเปิดซีดีต่างๆ ให้ดู ไม่ว่าจะเป็นการ์ตูน หรือสารคดี แต่นักเรียนจะให้ความสนใจมาก เมื่อเป็นการ์ตูน และนักเรียนอนุบาลจะได้รับการบ้านทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ โดยการวัดผลและประเมินผลนั้น ครูจะมีหลายรูปแบบแล้วแต่กิจกรรม ถ้าครูปล่อยให้เด็กเล่นตามมุมประสบการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนหรือกิจกรรมกายบริหาร ครูจะมีแบบสังเกตพฤติกรรมและพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของนักเรียน นอกจากนี้ก็จะมี การให้การบ้าน ทำใบงาน ซึ่งข้อมูลจากการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สอนอนุบาล1-2 พร้อมกัน เนื้อหาต้องใช้เนื้อหาเดียวกัน แต่ให้ใบงานคนละอัน...ใช้วิธีการสอนแบบกลุ่ม บูรณาการ มีการเล่นเกม กิจกรรมตามมุม

การสอนตามกิจกรรมของเค้า...ก็มีแบบสังเกต ให้ทำใบงานบ้าง ให้ทำการบ้าน โดยการบ้านเราจะให้เค้าทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ แล้วก็พูดคุยกับเค้า”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร. แซ่มจีน (25 กุมภาพันธ์ 2552)

“มีการบ้าน เขียน เอ บี ซี เค้าก็มีให้ บางทีครูเค้าไม่ว่าง ไม่ให้เขียนอะไร ครูก็เปิดแผ่นซีดีให้ดู ให้ทำการบ้านเสร็จแล้วก็ไปกินข้าว บางทีมีงานทำที่บ้านไม่มีเวลาก็มาทำที่โรงเรียนได้ค่ะ”

นักเรียนชั้น อ. 1 ร.ร. แซ่มจีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“สอบและสอบไปเรื่อยๆ สอบวาดรูป”

นักเรียนชั้น อ. 1 ร.ร. แซ่มจีน (27 กุมภาพันธ์ 2552)

“บางทีครูก็ให้วาดรูป ไม่งั้นก็เขียนตามที่ครูเค้าเขียนให้ดูค่ะ ให้ทำการบ้าน เวลาตอนเช้าขอครูเปิดแผ่นซีดี ครูเค้าก็เปิดให้ดูค่ะ”

นักเรียนชั้น อ. 2 ร.ร. แซ่มจีน (11 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 5.1 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล 1-2

จากภาพที่ 5.1 เป็นการจัดการเรียนการสอนชั้นอนุบาลโดยชั้นอนุบาลไม่มีโต๊ะให้นักเรียนทำงาน โดยปกติแล้วเมื่อก่อนเคยมี แต่เนื่องจากนักเรียนทำห้กเลยทำให้คุณครูเก็บโต๊ะแล้วให้นักเรียนนอนทำกับพื้น สำหรับนักเรียนที่ทำการบ้านไม่เสร็จ หรือทำไม่ได้ ครูจะเรียกมาสอน โดยจับมือเขียนทีละคน นักเรียนอนุบาลจะนอนกลางวันทุกวัน เมื่อตื่นมาแล้วจะล้าง

หน้าทาแป้ง แล้วตีนมเป็นประจำทุกวัน หลังจากนั้นคุณครูจะให้เข้าไปเล่นเกม ดูแผ่นซีดี แล้วให้การบ้านทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์

สำหรับชั้น**ประถมศึกษาปีที่ 1-2** นั้น ครูผู้สอนมีวิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบสาธิต การอธิบายหน้าชั้นเรียน การเรียนแบบบูรณาการ แต่การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นั้น ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะเรียนแยกชั้นกัน และวิชาที่เรียนก็จะไม่เหมือนกัน เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรียนวิทยาศาสตร์จากวงไกลกังวล โดยครูจะบอกเรื่องที่เรียน ให้นักเรียนเตรียมสมุด ดินสอให้พร้อม หลังจากนั้นจึงมาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยจะเรียนกับครูในวิชาภาษาไทย โดยครูให้เขียนตามคำบอก และครูจะยืนอยู่ตรงกลางระหว่างนักเรียนทั้งสองชั้น และคอยสอนนักเรียนทั้งสองชั้นไปพร้อมๆ กัน ซึ่งต้องใช้เสียงดังมากพอสมควร เช่น เมื่อทางไกลกังวล ให้นักเรียนทำกิจกรรมวาดรูปต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยวาดตามที่ไกลกังวลสอน ครูก็จะแนะนำให้นักเรียนเขียนไว้ก่อนว่าเป็นภาพอะไร และวันที่ไว้วาดรูป เพื่อเวลาวาดไม่ทัน แล้วจะหันกลับมาบอกคำศัพท์ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เขียนตามคำบอก ซึ่งครูจะพูดสลับกันไปมาระหว่างสองชั้นเรียน แต่จากการสังเกต พบว่า นักเรียนไม่สับสนว่าครูพูดอยู่กับใคร และให้ความร่วมมือในการเรียนเป็นอย่างดี โดยไม่พูดคุยกันเสียงดัง และเมื่อครูสอนวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยครูจะสอนบนกระดาน ระหว่างที่ครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ นั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะนั่งทำงานที่ค้างไว้ในวิชาที่เรียนชั่วโมงที่ผ่านมา เมื่อครูสอนวิชาภาษาอังกฤษกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูจะสอนให้นักเรียนอ่านตามครู พร้อมกับอธิบายไปเป็นคำๆ และครูได้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มาช่วยวาดรูปให้ห้องคุณเป็นตัวอย่างบนกระดาน ซึ่งจะเป็นแบบนี้ในส่วนของการวาดรูป โดยครูจะให้พี่ทำตัวอย่างให้น้อง เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างที่ครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะอ่านหนังสือภาษาไทยรอ เพื่อเตรียมสอบอ่านภาษาไทย เมื่อครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เสร็จจะมาสอบอ่านนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยครูเป็นผู้สอบอ่านและบันทึกผลคะแนนลงไปบนหนังสือแบบอ่านภาษาไทยที่ครูเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง จากการสังเกตนักเรียนจะเรียนพร้อมกันในวิชาศิลปะ ลูกเสือ สุขศึกษา เช่น ในวิชาสุขศึกษา ครูสอนเรื่องการล้างมือให้ถูกสุขลักษณะ ครูจะมีสื่อวิธีการล้างมือที่ทำขึ้นจากฟิวเจอร์บอร์ด โดยการนำรูปจากโปสเตอร์มาติด มาช่วยประกอบการสอน และให้นักเรียนทุกคนในห้องปฏิบัติตาม จากนั้นจะให้ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สาธิตและให้ทุกคนปฏิบัติตาม โดยครูเป็นผู้ชี้แนะวิธีการล้างมือ เมื่อนักเรียนทำไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้อง จากการสังเกตจะพบว่าครูไม่ได้สอนนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนทุกวิชา จะมีสลับกันไปบ้างตามความเหมาะสม และเมื่อเวลาครูไม่อยู่ห้อง นักเรียนจะนั่งอยู่กับที่บ้าง เดินบ้าง แต่ไม่วิ่งเล่น จนเป็นเสียงอีกทีก็ มีการพูดคุยกันระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่ที่พูดคุยกันจะเป็นการที่น้องไปให้พี่ช่วยสอนการบ้านให้ และมีพูดคุยเล่นกันบ้างตามประสา ซึ่งจะไม่ส่งเสียงดัง จนเป็นการรบกวนห้องเรียนอื่น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ส่วนใหญ่ไม่บูรณาการ จะบูรณาการเฉพาะ ศิลปะ สุขศึกษา ดนตรี จะสอน ป.2 ก่อน เพราะรับรู้ได้เร็ว ใช้เวลาในการอธิบายน้อย แล้วมาสอน ป.1 เต็มที่ ระหว่างรอ ป.1 ก็อ่านหนังสือ อ่านข้อความต่างๆ รอ พอมาเทอม 2 ป.1 ก็เริ่มตอบเพราะฟังพี่มากขึ้น...วัดโดยแบบสังเกต แบบทดสอบ ใบงาน วัดผลสัมฤทธิ์ปลายปีปกติทั่วไป”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร. แซ่มชื่น (19 กุมภาพันธ์ 2552)

“ดูไกลกังวลค่ะ ดูวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ครูจะสอน ป.1 ก่อนค่ะ ถ้าดูเสร็จแล้ว ครูจะสอนเพิ่มแล้วให้ทำงานตามจากที่ดูค่ะ”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร. แซ่มชื่น (20 กุมภาพันธ์ 2552)

“ครูจะสอน ป.2 ก่อนค่ะ พวกหนูก็ดูทีวีบ้าง นั่งรอ บางทีก็ทำงานที่ค้างไว้ค่ะ เวลาครูสอน ป.2 เสร็จก็มาสอน ป.1 แต่บางทีครูก็สอนรวมกัน...พวก สุขศึกษา ศิลปะ ครูจะสอนพร้อมกันค่ะ

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร. แซ่มชื่น (6 มีนาคม 2552)

“คุณครูให้ทำรายงาน วิชาสังคมศึกษา คณิต วิทยาศาสตร์ การงาน บางทีก็รวมบางทีก็แยกค่ะ ภาษาอังกฤษส่วนมากครูจะให้ทำรวมค่ะ”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร. แซ่มชื่น (27 กุมภาพันธ์ 2552)

จากการสัมภาษณ์จะพบว่าครูให้สัมภาษณ์ว่าสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนแล้วค่อยมาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และจากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่านักเรียนตอบไปในทิศทางตรงข้ามกัน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะบอกว่าสอนชั้นตนเองก่อน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะบอกว่าสอนชั้นตนเองก่อน ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียนถือว่าสอดคล้องกับข้อมูลการสังเกต เนื่องจากบางวิชาครูจะสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ก่อน บางครั้งก็สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อน ซึ่งบางครั้งครูสอนสลับกันไปมา อาจส่งผลให้นักเรียนตอบไม่ถูกต้องว่าครูสอนชั้นใดก่อน

ภาพที่ 5.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.1-2

จากภาพที่ 5.2 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนชั้น ป.1-2 โดยครูมีวิธีที่หลากหลายในการสอนไม่ว่าจะเป็นการสาธิต การใช้สื่อ การสอนแบบบูรณาการ วิชาใดที่ครูสอนแยกชั้น อีกห้องจะดูวังไกลกังวล และอีกห้องครูจะสอนด้วยตนเอง

ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ครูผู้สอนจะสอนวิชาเดียวกัน เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนสับสน แต่จะสอนเพียงห้องเดียว อีก 1 ห้องจะเรียนกับวังไกลกังวล เช่น ภาษาไทย ครูจะเอานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ออกมาเรียนนอกห้องเรียน เพราะพูดเสียงที่วีไม่ไหว นักเรียนจะออกมานั่งเรียนกับพื้นหน้าห้องเรียน เมื่อสอนเสร็จแล้ว จะให้นักเรียนกลับไปทำงานที่ห้อง ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะนั่งทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อครูสั่งงานถึงแม้จะเป็นงานเดี่ยว ส่วนนักเรียนที่เรียนกับวังไกลกังวลครูจะกลับมาทบทวนอีกครั้งให้กับนักเรียน เป็นต้น วิชาภาษาอังกฤษครูจะสอนด้วยตนเอง บางครั้งก็ให้นักเรียนดูจากวังไกลกังวล ซึ่งถ้าเปิดวังไกลกังวลให้นักเรียนดูจะยึดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลัก ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ ครูจะสอนเองทั้งหมด โดยไม่ดูจากวังไกลกังวล โดยสอนทีละห้อง แล้วแต่ว่าจะสอนห้องไหนก่อน ไม่เหมือนกันในแต่ละวัน เมื่อสอนเสร็จแล้วสั่งงาน จึงจะมาสอนอีกห้องต่อ ระหว่างที่รอ นักเรียนจะฟังที่ครูสอนอีกห้อง บางครั้งก็ทำงานที่ค้างไว้ การจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จะเป็นรูปแบบนี้ในวิชาหลัก ส่วนวิชาลูกเสือ ศิลปะ ดนตรี สุขศึกษา

จะสอนรวมกันทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 โดยบางวิชาจะเปิดที่วังไกลกังวลให้นักเรียนดู และ บางครั้งจะสอนเอง ทั้งนี้จะดูจากภาระงานของครูผู้สอนที่รับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอนด้วย ถ้าครูมีงานนอกเหนือมาก นักเรียนก็จะได้ดูวังไกลกังวล ถ้าครูไม่ติดงาน ครูก็จะสอนเอง

“ใช้อย่างกับวังไกลกังวล ใกล้เคียง ใช้ปรับเอา เพราะสอนสองชั้น ทุก อย่างเป็นบูรณาการ...วิชาหลักสอนแยกเช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ วิชาอื่นบางที่ก็รวม เนื้อหาใกล้เคียงกันก็รวม กิจกรรมในห้องเรียนก็จะมีใบงานให้แยกชั้น กิจกรรมตรงที่ต้องปฏิบัติพวกพละ ลูกเสือก็ สอนรวม มีงานกลุ่ม บางครั้งก็รวม บางครั้งก็แยกชั้น แต่ถ้าใกล้เคียงกันรวมหมดเลยเรียนแบบบูรณาการ บางทีก็สอนเลขสอนเอง บางครั้งก็เรียนไกลกังวล เปิดไกลกังวลให้ดูทีละชั้น บางห้องก็ยึดไกลกังวล เพราะเวลาไม่มี... วัดผลโดยการสังเกต ทำแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน วัดผลสัมฤทธิ์แยก ชั้นข้อสอบคนละชุด”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร. แซ่มจีน (23 กุมภาพันธ์ 2552)

“เรียนห้องเดียวกัน เรียนร่วมกัน บางทีก็แยกสอน บางทีก็ดูโทรทัศน์ด้วยกัน ดูไกลกังวล ถ้าให้ดูโทรทัศน์จะให้ดูพร้อมกัน แต่ถ้าครูสอนเองจะสอนแยก จะสอน ป.3ก่อน”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร. แซ่มจีน (24 กุมภาพันธ์ 2552)

“บางที่วิชาคณิตครูจะให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียนคะ แล้วพอเรียนจบ ครูก็จะให้ทำอีกคะ”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร. แซ่มจีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“ครูจะสอนวิชา คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย เวลาครูสั่งงานก็จะสั่งเหมือนกันเฉพาะวิชา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิชาอื่นจะไม่เหมือนกัน”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร. แซ่มจีน (24 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 5.3 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.3-4

จากภาพที่ 5.3 จะเห็นว่าเมื่อครูสอนนักเรียนอีกห้อง นักเรียนที่เหลือจะนั่งรอ และเมื่อครูให้นักเรียนอีกห้องดูวงไกลกังวล ครูจะพานักเรียนที่เหลือออกมาเรียนข้างนอก แล้วค่อยให้กลับไปทำงานในห้องเมื่อครูให้ทำงาน นักเรียนมักจะเอาเก้าอี้มานั่งรวมกลุ่มกับเพื่อน

และจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของ**ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6** ในวิชาภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนจะเปิดทีวีจากวงไกลกังวลดู โดยจะยึดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นหลัก นักเรียนจะเรียนผ่านทีวีและทำแบบฝึกหัดตาม โดยมีสมุดคนละ 1 เล่ม แล้วจดตามที่สอนในทีวี เมื่อทางวงไกลกังวลให้ทำทำแบบฝึกหัด นักเรียนก็ทำตาม โดยเรียนเหมือนกับมีครูสอนหน้าชั้นเรียน นักเรียนจะเรียนเป็นชั่วโมงเรียนตามวงไกลกังวล จะเปิดเรียนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงเวลาพักกลางวัน และในวิชาภาษาไทย นักเรียนก็จะเรียนเหมือนกับวิชาภาษาอังกฤษ คือ เปิดของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรียนไปพร้อมๆ กัน นักเรียนจะมีความตั้งใจเรียนมากพอสมควร เมื่อทางวงไกลกังวลให้ปฏิบัติกิจกรรมใดๆ นักเรียนก็ทำตาม เหมือนมีครูมาสอนอยู่หน้าห้อง เช่น ให้ปรบมือให้เพื่อน นักเรียนก็ปรบมือตาม ให้ร้องเพลง นักเรียนก็ร้องตาม ซึ่งถ้าเป็นวิชาที่มีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนเข้าร่วม นักเรียนจะรู้สึกสนุกและสนใจเรียนเป็นพิเศษ ยกเว้นวิชาที่ครูสอน เช่น วิชาสังคมศึกษา ครูจะสอนนักเรียนทีละชั้น โดยสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วส่งงาน ระยะเวลาที่ครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นั้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็นั่งรอด้วยความเรียบร้อยไม่พูดคุยเสียงดัง คือ อาจจะมีการพูดคุยกันบ้างแต่ไม่ถึงขั้นกับสร้างความรำคาญหรือความวุ่นวาย รบกวนสมาธิอีกชั้นที่เรียนอยู่ หลังจากที่ครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสร็จแล้ว

ก็จะมาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อ และสั่งงาน งานวิชาสังคมศึกษาที่ครูสั่งทั้งของ ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ความคิด หรือเขียนสรุป ย่อ ตามที่ นักเรียนเข้าใจ และเมื่อสอนจบบทนั้นๆ ครูจะให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดท้ายบท เป็นการเก็บ คะแนนระหว่างเรียน ในส่วนของวิชาคณิตศาสตร์จะเช่นเดียวกับวิชาสังคมศึกษา คือ สอนน้อง ก่อนแล้วค่อยสอนพี่ โดยพี่จะนั่งคอย ซึ่งบางครั้งก็จะนั่งทำงานที่ค้างไว้จากชั่วโมงที่แล้วรอ

“จัดเป็นกลุ่ม ช่วยกัน จับคู่เพื่อนกับเพื่อน เรียนแบบบูรณาการบาง วิชา วิชาหลักเราจะสอนแยก สอน ป.5 หรือป.6 ก่อนก็แล้วแต่สะดวก เราจะดู ทางไกลกังวลเป็นหลัก...วังไกลกังวลเค้าจะมีมาให้เสร็จศัพท์เลย มีใบงาน ระหว่างเรียน พอเรียนจบก็ให้เด็กทำ มีข้อสอบวัดผลมาให้ แต่ว่าข้อสอบวัดผล สัมฤทธิ์ 30 คะแนนจะเป็นของเราทำเอง”

ครูประจำชั้น ป.5-6 ร.ร. แซ่มชื่น (2 มีนาคม 2552)

“ครูจะมีการบ้านแต่ไม่ทุกวัน ส่วนใหญ่เป็นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ให้ทำรายงานบางครั้งก็ให้ทำรวมกัน บางครั้งก็ให้แยก ครูจะให้ทำ ศิลปะด้วยกันค่ะ”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร. แซ่มชื่น (3 มีนาคม 2552)

“ดูไกลกังวลค่ะ ส่วนใหญ่ครูจะสอนวิชาคณิตศาสตร์”

นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร. แซ่มชื่น (3 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 5.4 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้น ป.5-6

จากภาพที่ 5.7 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้น ป.5-6 จะเห็นว่าส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะเรียนกับไถ่ดักงว่ลเป็นหลั้ค จะสอนเฉพาะบางวิชา เช่นคณิตศาสตร์ นักเรียนจะนั่งเรียนกันเป็นกลุ่ม

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิชาของแต่ละระดับชั้นไม่เหมือนกันทั้งหมด และมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ 2 รูปแบบ คือ แบบแยกชั้นเรียน และแบบรวมชั้นคู่ ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 5.4 ดังนี้

ตารางที่ 5.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นของโรงเรียนแ่มช้ัน

ระดับชั้น วิชา	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่	
คณิตศาสตร์	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
วิทยาศาสตร์	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่	
สังคมศึกษา	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
สุขศึกษา	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่	
การงานฯ	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่	
ภาษาอังกฤษ	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน , รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่	

จากตารางที่ 5.4 จะพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีการจัดชั้นเรียนโดยใช้รูปแบบรวมชั้นคู่มากที่สุด รองลงมาคือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ตามลำดับ โดยวิชาที่ทุกห้องเรียนใช้รูปแบบรวมชั้นคู่เหมือนกัน คือ สุขศึกษาพลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี

นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนจะมีกิจกรรมช่วงเช้า เทียง และเย็น ที่มาช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน มาพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนเหมือนกันทุกวัน คือ ในช่วงเช้าเมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียนจะรวมกันทำเวร ตามเขตที่ได้รับผิดชอบ โดยจะร่วมกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และจากการสังเกตพบว่านักเรียนชั้นอนุบาลได้ช่วยพี่ๆทำเวรความสะอาดด้วย นักเรียนจะเข้าแถวเคาแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ รายงานความสะอาดเวร ท่องคำปฏิญาณตน เวลา 8.15 น. เป็นประจำทุกวัน จะมีวันที่เข้าแถวช้ากว่าปกติ คือ วันจันทร์ ที่นักเรียนจะทำเวรทำความสะอาดนานกว่าทุกวันเพราะเป็นวันติดต่อกับ

วันหยุด นักเรียนจะเข้าแถวในสนามปูนหน้าอาคารเรียน จากนั้นแยกชั้นชั้นเรียน ในช่วงกลางวัน นักเรียนจะรับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน โดยต้องท่องบทสวดทานข้าวทุกวันพร้อมกัน และต้องรับประทานอาหารเช้าทุกอย่างภายในบริเวณโรงอาหาร นักเรียนจะได้รับผัดชอปล้างจานข้าวของตนเอง ยกเว้นของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลที่จะมีเวรประจำวันล้างให้ เมื่อเสียงกริ่งสัญญาณดัง นักเรียนทุกคนจะมาแปร่งพืนร่วมกันและเข้าแถวได้ต้นไทร พร้อมกล่าวคำสัตยาบรณ จากนั้นแยกชั้นชั้นเรียน เมื่อหมดเวลาการเรียนการสอนชั่วโมงสุดท้าย นักเรียนจะมาเข้าแถวสวดมนต์ก่อนกลับบ้านบริเวณใต้ต้นไทรเช่นเดียวกับตอนกลางวัน จะแตกต่างเพียงไม่เข้าแถวตามระดับชั้นแต่เข้าแถวตามเส้นทางกลับบ้าน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.5 กิจกรรมตอนเช้า

จากภาพที่ 5.5 เมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียน นักเรียนจะช่วยกันทำเวรรักษาความสะอาด และเมื่อสัญญาณเข้าแถวดัง นักเรียนจะไปทำกิจกรรมหน้าเสาธงร่วมกัน หลังจากนั้นจึงแยกแถวชั้นชั้นเรียน

ภาพที่ 5.6 กิจกรรมตอนกลางวัน

จากแผนภาพที่ 5.6 นักเรียนจะรับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน หลังจากนั้นนักเรียนจะล้างจานข้าวของตนเอง และจะมีเวรประจำวันทำความสะอาดโรงอาหาร ล้างจานให้

น้องอนุบาลและคุณครู ก่อนขึ้นห้องเรียนนักเรียนจะต้องแปรงฟันหลังจากนั้นเข้าแถวกล่าวคำปฏิญาณแล้วแยกขึ้นชั้นเรียน

ภาพที่ 5.7 กิจกรรมตอนเย็น

จากภาพที่ 5.7 ในช่วงโมงสุดท้ายในของวันจันทร์และวันพฤหัสบดี ที่เป็นช่วงโมงซ่อม-เสริม บางครั้งถ้าครูสอนเสร็จแล้วครูจะให้ให้นักเรียนออกมาเล่นนอกห้องถ้าทำงานเสร็จแล้ว แต่ถ้าเป็นวันอังคาร วันพุธ และวันศุกร์นักเรียนจะเข้ากิจกรรมชุมนุม ลูกเสือ และสวดมนต์ตามลำดับ หลังจากนั้นนักเรียนจะมาเข้าแถว สวดมนต์ แล้วกลับบ้าน

3.3 สื่อ-อุปกรณ์

สื่อ-อุปกรณ์ของโรงเรียนแหม่มขึ้น จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สังเกตห้องเรียน การจัดการเรียนการสอน พบว่า สื่อส่วนใหญ่ที่ครูใช้ประกอบการเรียนการสอน เป็นสื่อที่ติดอยู่ฝาผนังห้องในรูปของบอร์ด มีใบความรู้ต่างๆ โปสเตอร์ต่างๆ สื่อประเภทซีดี ตัวอย่างงานประดิษฐ์ สื่อที่มีส่วนใหญ่น่าสนใจเป็นหนังสือเรียนและหนังสือในห้องสมุด นอกจากนี้สื่อที่สำคัญ คือ ทีวีที่รับสัญญาณจากวังไกลกังวล จากข้อมูลการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“อุปกรณ์อะไรมันก็ไม่พอ มันมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะบรยายหัวเรานั้นน้อยเพราะว่าเด็กน้อย”

ครูประจำชั้น อ.1-2 ร.ร. แหม่มขึ้น (25 กุมภาพันธ์ 2552)

“ขาดงบประมาณ สื่อที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยไม่มี ใช้สื่อกระดาษ ฟิวเจอร์บอร์ดทำสื่อ จะซื้อโปสเตอร์มากกว่า เรียนทางไกล ทุกห้องมีทีวี”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร. แหม่มขึ้น (19 กุมภาพันธ์ 2552)

“สื่อมีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ค่อยมีสื่อใหม่ๆ เด็กเราน้อยก็จะถูกพิจารณาเป็นอันดับสุดท้าย”

ครูประจำชั้น ป.5-6 ร.ร. แซ่มซีน (2 มีนาคม 2552)

“มีค่ะ เวล่านักเรียนเขียนไม่เป็น คำก็จะวาดรูปอะไร คำก็จะเอามาแปะให้ดู บางทีนักเรียนก็จะวาดอย่างอื่นได้บ้าง”

นักเรียนชั้น อ. 1 ร.ร. แซ่มซีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“ตอนเช้าๆ บางทีครูก็เปิดแผ่นซีดีให้ดู ซีดีเกี่ยวกับเกษตรกร ให้ดู”

นักเรียนชั้น อ. 2 ร.ร. แซ่มซีน (26 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูมีเกมให้เล่นวิชาภาษาอังกฤษ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร. แซ่มซีน (6 มีนาคม 2552)

“มีสื่อ มีรูปเรขาคณิต มีรูปภาพมาให้ดู”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร. แซ่มซีน (11 มีนาคม 2552)

“มีสื่อวิชาทัศนศิลป์ เป็นซีดีค่ะ ครูจะให้รำตาม”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร. แซ่มซีน (20 กุมภาพันธ์ 2552)

“จะเป็นงานประดิษฐ์ค่ะ ครูจะเอาตัวอย่างมาให้ดู บางทีก็ดูจากไกลกังวลแล้วครูก็สอน”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร. แซ่มซีน (3 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 5.8 สื่อ- อุปกรณ์โรงเรียนแซ่มซีน

1.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนแหลมชิ่ง ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 2 ส่วน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ทักษะทางสังคม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนแหลมชิ่ง ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 1.2) ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแหลมชิ่ง ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายชั้น ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแหลมชิ่ง จำแนกรายชั้น

ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้	เข้าสอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษาปีที่ 1	ภาษาไทย	13	-	-	-	1	1	4	2	5
	คณิตศาสตร์	13	-	-	-	-	2	3	1	7
	วิทยาศาสตร์	13	-	-	-	-	3	3	7	-
	สังคมศึกษา	13	-	-	-	-	2	6	2	3
	สุขศึกษาและพลศึกษา	13	-	-	-	-	3	2	4	4
	ศิลปะ	13	-	-	-	-	-	5	4	4
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	13	-	-	-	-	2	3	3	5
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	13	-	-	-	5	-	5	3	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								79.44		
ประถมศึกษาปีที่ 2	ภาษาไทย	8	-	-	1	1	-	2	2	2
	คณิตศาสตร์	8	-	-	-	1	1	2	2	2
	วิทยาศาสตร์	8	-	-	1	-	1	3	2	1
	สังคมศึกษา	8	-	-	1	-	1	2	3	1
	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	-	-	-	-	1	1	4	2
	ศิลปะ	8	-	-	-	-	2	3	2	1

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 2	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	8	-	-	-	-	2	2	2	2
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	8	-	-	-	1	3	1	2	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									71.88	
ประถมศึกษา ปีที่ 3	ภาษาไทย	6	-	1	-	1	1	2	1	-
	คณิตศาสตร์	6	-	1	-	-	1	2	1	1
	วิทยาศาสตร์	6	-	1	-	2	1	2	-	-
	สังคมศึกษา	6	-	2	-	1	2	1	-	-
	สุขศึกษาและพลศึกษา	6	-	-	1	1	1	1	1	1
	ศิลปะ	6	-	1	-	-	1	2	2	-
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	6	-	-	1	1	3	1	-	-
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	6	-	1	-	1	-	-	3	1
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									45.83	
ประถมศึกษา ปีที่ 4	ภาษาไทย	6	-	-	-	-	2	1	-	3
	คณิตศาสตร์	6	-	-	-	2	2	1	-	1
	วิทยาศาสตร์	6	-	-	-	1	2	2	1	-
	สังคมศึกษา	6	-	-	1	-	-	1	2	2
	สุขศึกษาและพลศึกษา	6	-	-	-	1	2	2	1	-
	ศิลปะ	6	-	-	-	-	-	2	3	1
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	6	-	-	-	-	1	2	3	-
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	6	-	-	1-	1	-	3	1	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									66.67	
ประถมศึกษา ปีที่ 5	ภาษาไทย	5	-	-	-	-	2	-	1	2
	คณิตศาสตร์	5	-	-	-	2	-	3	-	-
	วิทยาศาสตร์	5	-	-	-	2	-	-	1	2
	สังคมศึกษา	5	-	-	-	-	2	1	1	1
	สุขศึกษาและพลศึกษา	5	-	-	-	-	-	2	-	3
	ศิลปะ	5	-	-	-	-	-	1	1	3
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	5	-	-	-	-	-	2	1	2
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	5	-	-	2	-	1	2	-	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									72.50	

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 6	ภาษาไทย	5	-	-	1	-	-	1	2	1
	คณิตศาสตร์	5	-	-	1	-	-	1	2	1
	วิทยาศาสตร์	5	-	-	-	2	-	2	1	-
	สังคมศึกษา	5	-	-	-	2	-	2	1	-
	สุขศึกษาและพลศึกษา	5	-	-	-	-	-	1	1	3
	ศิลปะ	5	-	-	-	-	-	1	1	3
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	5	-	-	-	-	-	2	-	3
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	5	-	1	1	-	2	1	-	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								75.00		

จากตารางที่ 5.5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ระหว่าง 66.67 – 79.44 ซึ่งเกินครึ่งของนักเรียนทั้งห้อง โดยนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีร้อยละเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 มากที่สุด คือ 79.44 ส่วนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นเพียงชั้นเดียวที่มีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ที่ 45.83 ซึ่งไม่ถึงครึ่งของนักเรียนทั้งห้อง และระดับชั้นที่จัดรวมชั้นของโรงเรียนแหม่มขึ้นที่มีระดับร้อยละเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 ต่ำที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และโรงเรียนแหม่มขึ้นมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 ทั้งโรงเรียน เท่ากับ 68.55 ซึ่งเกินครึ่งของนักเรียนทั้งโรงเรียน

1.2 ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแหม่มขึ้น ดังตารางที่ 5.6 , 5.7 และ 5.8 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 5.6 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	8	30	12	24	55.71	25.32	28.57	57.14	14.29
คณิตศาสตร์	8	30	5	21	45.71	34.90	14.29	85.71	0.00

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนแหม่มชื่น

จากตารางที่ 5.6 พบว่า ในวิชาภาษาไทย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 55.71 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 28.57 57.14 และ 14.29 ตามลำดับ และวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 45.71 มีนักเรียนระดับปรับปรุง และพอใช้ เท่ากับ 14.29 และ 85.71 ตามลำดับ ในส่วนวิชาคณิตศาสตร์ไม่มีนักเรียนอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน LAS (ตารางที่ 3.2) ปีการศึกษา 2550 พบว่า ทั้ง 2 วิชา มีคะแนนเฉลี่ยลดลง และมีนักเรียนในระดับปรับปรุงทั้ง 2 วิชา

ตารางที่ 5.7 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวน นักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	5	90	19	80	64.67	43.81			
ภาษาไทย	5	30	5	28	64.67	44.73	20.00	20.00	60.00
คณิตศาสตร์	5	30	9	29	68.00	45.14	20.00	20.00	60.00
วิทยาศาสตร์	5	30	5	27	61.33	47.00	20.00	20.00	60.00

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนแหม่มชื่น

จากตารางที่ 5.7 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชาเท่ากับ 43.81 ในวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.73 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 20.00 20.00 และ 60.00 ตามลำดับ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 68.00 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 20.00 20.00 และ 60.00 ตามลำดับ และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.33 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 20.00 20.00 และ 60.00 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน NT ปีการศึกษา 2550 (ตารางที่ 3.3)

พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลดลงในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ และในการสอบ NT ปีการศึกษา 2551 มีวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มมา 1 วิชา และมีการทดสอบอัตรณ์ ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตรณ์(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนแหม่มชื่น

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส.การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	6	85	63	81	87.65	8.39			
การเขียน ภาษาไทย	6	20	12	19	75.00	15.78	0.00	66.67	33.33
การอ่านออก เสียง	6	45	37	45	94.81	6.74	0.00	0.00	100.00
การคิด คำนวณ	6	20	12	20	84.17	19.31	0.00	33.33	66.67

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนแหม่มชื่น

จากตารางที่ 5.8 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา 87.65 ในวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.00 มีนักเรียนระดับพอใช้ และระดับดี เท่ากับ 66.67 และ 33.33 ตามลำดับ วิชาการอ่านออกเสียงภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.81 มีนักเรียนในระดับดี เท่ากับ 100.00 และวิชาการคิดคำนวณ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 84.17 มีนักเรียนระดับพอใช้ และระดับดี เท่ากับ 33.33 และ 66.67 ตามลำดับ ในทั้ง 3 วิชาไม่มีนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง

“ผลสัมฤทธิ์ดี การสอบ NT ที่ผ่านมาเด็กอ่านหนังสือคล่องมาก”

ผู้บริหาร ร.ร.แหม่มชื่น(24 กุมภาพันธ์ 2552)

2. ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมของโรงเรียนแหม่มชื่น ผู้วิจัยได้ศึกษา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น ความสามารถในการทำงานกลุ่ม ซึ่งสังเกตจากการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมระหว่างวัน ซึ่งพบว่า

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียน จากการสังเกตพบว่า นักเรียนในห้องเรียนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี มีน้ำใจต่อเพื่อน พี่และน้อง มีการให้ยืมสิ่งของใช้จำพวก

อุปกรณ์การเรียน เช่น ไม้บรรทัด ยางลบ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วนักเรียนที่เก่งกว่าในชั้นเรียนก็จะเป็นคนคอยสอนเพื่อนๆ และน้องๆ พี่จะช่วยครูสอนน้อง วาดรูปเป็นตัวอย่างให้น้องดู พี่นั้นก็คอยบอกเพื่อนว่าต้องทำอะไรบ้าง คอยสอนซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าจะนั่งแยกกันระว่างชั้น แต่นักเรียนก็มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และจากการสังเกตนอกห้องเรียนพบว่า พี่ๆ ช่วยดูแลน้องได้เป็นอย่างดี ช่วยเหลือน้องอนุบาล ในการล้างจานข้าวให้ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเหนื่อย น้องอนุบาลก็ช่วยพี่ๆ ทำเวร แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อย ช่วยอะไรไม่ได้มาก แต่นักเรียนก็แสดงน้ำใจออกมา บางทีพี่ผู้หญิงถือของไม่ไหว หลังจากขอความช่วยเหลือ น้องผู้ชายก็รีบเข้ามาช่วยทันที ดังตัวอย่างสถานการณ์ในโรงอาหาร (สถานการณ์จริงแต่ใช้นามสมมติ)

ในโรงอาหารแก้วเดินมาจะเอากะละมังงานข้าวไปล้าง แต่ปรากฏว่าถือไม่ไหวแล้วเพื่อนที่เป็นเวรด้วยกันไม่มีใครอยู่แถวนั้น พอดีกับแมนเดินเข้าในโรงอาหารเพื่อจะซื้อขนม

แก้ว ป.6 “แมนมาช่วยถือกะละมังงานข้าวหน่อยสิ มั่นหนัก ถือไม่ไหว”

แมน ป.3 พยักหน้า แล้วแมนก็เดินมาช่วยแก้วถือกะละมังงานข้าวไปล้างแล้วค่อยเดินกลับมาซื้อขนมอีกครั้ง

จากสถานการณ์นี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าแม้การพูดจาขอร้องจากพี่จะไม่มีทางเสียง แต่น้องก็พร้อมที่จะช่วยและแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน แม้จะยากเกินความสามารถก็เลือกที่จะช่วยพี่ก่อน หลังจากเหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์แมน ว่าทำไมถึงเลือกช่วยพี่ก่อนไปซื้อขนม

“ก็หิว แต่ว่าพี่เค้าต้องเอาไปล้าง ก็ช่วยก่อนได้แป๊บเดียวแคยกเฉยๆ”

แมน ป.3

ในด้านของความพร้อมของตนเองและผู้อื่น จากการสังเกตพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองได้พอสมควร สังเกตได้จากการตั้งใจเรียนในห้อง อาจจะมีการคุยเล่นหยอกล้อกันบ้างเวลาครูไม่อยู่ แต่ไม่ค่อยเสียงดังมากนัก นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเรียน มีการส่งการบ้าน รายงาน ตรงตามเวลาเกือบทุกคน เวลาครูสั่งงานในห้องเรียนนักเรียนจะตั้งใจและขยันทำงาน นอกจากนี้แล้วยังให้ความร่วมมือในกิจกรรมการสอนต่างๆ เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะให้เต้น หรือให้ออกมาทำงานหน้าชั้น มาวาดรูป นักเรียนก็ออกมาทำโดยไม่เกียจกัน นอกจากความพร้อมของตนเองแล้วความพร้อมต่อส่วนรวม นักเรียนก็ปฏิบัติได้

เป็นอย่างไร เช่นช่วยกันทำรายงานให้ส่งให้ทันเวลา นักเรียนจะคอยถามเพื่อนๆ ว่าเสร็จหรือยัง ทำได้หรือไหม การทำเวรรักษาความสะอาดรอบๆ โรงเรียน ภายในห้องเรียน นักเรียนก็รับผิดชอบ ส่วนต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายได้ดี โดยไม่เกี่ยงกัน **การยอมรับฟังความคิดเห็น** จากการสังเกตพบว่า นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจจะมีโต้เถียงกันบ้างระหว่างเพื่อนกับเพื่อนแต่สุดท้ายต่างก็ยอมรับฟังกัน ซึ่งถ้าตกลงกันไม่ได้ นักเรียนจะพากันไปถามครูประจำชั้นอีกครั้ง เพื่อความแน่ใจ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการทำงานกลุ่ม ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจอย่างชัดเจน นักเรียนรู้จักการปรับตัวเข้าหากันพอสมควร เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะนั่งเรียนกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นการยอมรับฟังความคิดเห็นกันจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมาก ซึ่งถ้าไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นกัน ก็จะเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง และไม่สามารถนั่งเรียนร่วมกันได้ และจากการสังเกตจะไม่มี การโต้เถียงระหว่างพี่กับน้อง ในการทำงานกลุ่มถ้ารวมกันระหว่างสองห้องจะไม่มีปัญหา เพราะฉะนั้น้องมีความเคารพเชื่อฟังพี่อยู่แล้ว ดังนั้นเวลาแบ่งงาน หรือพูดจากัน ก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้การทำงานเสร็จลุล่วง และ**ความสามารถในการทำงานกลุ่ม** จากการสังเกตพบว่า นักเรียนมีทักษะการทำงานกลุ่ม สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ตามโอกาสและความเหมาะสม จากการสังเกตพบว่า นักเรียนมีการแบ่งหน้าที่กันทำ แบ่งกันเป็นประธาน รองประธาน น้องคอยช่วยเหลือพี่ในส่วนที่ตัวเองทำได้ อย่างเช่น การวาดรูป ถ้าน้องวาดไม่เก่ง ไม่ค่อยสวย พี่ก็จะให้น้องช่วยในเรื่องการระบายสี แต่มีน้องบางคนที่ว่ารูปเก่งกว่าพี่ พี่ก็จะคอยช่วยเหลือเป็นคนระบายสีแทนไม่เกี่ยงว่าตัวเองเป็นพี่ต้องได้วาด พี่จะคอยดูแลน้อง ทำให้การทำงานกลุ่มมีความรู้สึกสนุก และมีความสุข ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ด้านสังคมเราดีนะ อย่างว่าเราเป็นสังคมชนบทด้วยสังคมเราจะดีอยู่แล้ว เด็กจะเอื้ออาทร เอื้อเพื่อน”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.แหม่มชื่น(23 กุมภาพันธ์ 2552)

“พัฒนาการเค้าดีขึ้นนะ เราจะจัดเค้าเป็นคู่เพื่อนกับเพื่อน ให้ช่วยเหลือกันบางทีก็เป็นพี่คอยช่วยน้อง เราจะให้เค้าคอยดูแลกัน”

ครูประจำชั้น ป. 5-6 ร.ร.แหม่มชื่น (2 มีนาคม 2552)

“เค้าก็เข้ากันได้นะ ป.1กับ ป.2 เท่าที่ดูก็ไม่มีปัญหา พี่ก็ช่วยเหลือ น้องดี เวลาทำเวรเค้าก็ช่วยเหลือกันดี ไม่เห็นมีเกี่ยงกัน เค้าจะแบ่งงานกันทำ ถ้าพี่ไม่เห็นน้องทำก็เรียกมาช่วยกันทำ น้องก็มานะ”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.แถมชื่น (19 กุมภาพันธ์ 2552)

“พัฒนาการด้านสังคมเค้าดีเลยนะ เด็กบางคนเนี่ยพัฒนาการเร็วขึ้น เลย อาจเป็นเพราะเค้าอยู่รวมกัน แล้วเด็กปรับตัวง่าย เลยทำให้ไม่มีปัญหา”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.แถมชื่น(25 กุมภาพันธ์ 2552)

จากข้อมูลการสังเกตและการสัมภาษณ์จะพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาได้มากยิ่งขึ้นเมื่อได้รับแรงจูงใจ การเสริมแรงจากครู

1.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุนของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยที่เป็นสนับสนุนโรงเรียนแถมชื่น ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือ การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวงไกลกังวล ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสนับสนุนหลัก เพราะช่วยแบ่งเบาภาระงานของครูผู้สอนไปได้มาก เนื่องจากบางที่ครูต้องทำงานอย่างอื่นนอกเหนือจากงานสอนควบคู่กันไปด้วย ถ้าปล่อยนักเรียนไว้โดยไม่ได้สอน จากที่เรียนไม่ทันอยู่แล้ว เพราะต้องสอน 2 ห้อง นักเรียนก็จะไม่ได้อะไรเลย แต่เมื่อให้นักเรียนเรียนจากวงไกลกังวล อย่างน้อยนักเรียนก็ได้เรียน ได้ความรู้เพิ่มเติม อาจจะไม่เข้าใจทั้งหมด แต่ดีกว่านั่งรอจนกว่าครูจะมาสอน ซึ่งนอกจากวงไกลกังวลแล้ว ทางโรงเรียนยังได้ทำเรื่องขอขบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งบางครั้งก็ได้ตามที่เสนอ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ และโรงเรียนยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ การเรียนนอกสถานที่ เรียนจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งบางที่นักเรียนอาจไปเรียนที่วัด หรือไปเรียนที่บ้านของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือไม่ครูก็มาสอนที่โรงเรียน ทั้งนี้แล้วแต่ความสะดวก ซึ่งข้อมูลที่ได้มีดังนี้

“ปัจจัยสนับสนุนของเราเนี่ยจะเป็นไกลกังวลเลย จะใช้ในการเรียนการสอนเยอะมาก ช่วยแบ่งเบาครูไปได้เยอะ เพราะเวลาครูไม่อยู่ นักเรียนเค้าก็จะเปิดของเค้าเองเลยนะ ภูหน้าที่เลย”

ผู้บริหาร ร.ร.แถมชื่น(24 กุมภาพันธ์ 2552)

“ถ่ายทอดสดจากวงไกลกังวล สื่อบางชุดเรานำมาจัดกิจกรรมร่วมกัน
ได้ เช่นแผ่นป้ายหมุน”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.แหลมซัน(19 กุมภาพันธ์ 2552)

“เราทำโครงการเสนอให้ อบต. จะได้ไม่ได้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าได้ก็จะ
เป็นเรื่องที่สนับสนุนเราได้พอสมควร แต่ก็คงได้ไม่เต็มที่”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.แหลมซัน(25 กุมภาพันธ์ 2552)

“ไกลกังวล นอกจากนั้นก็ไม่มีอะไร”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.แหลมซัน(23 กุมภาพันธ์ 2552)

“ก็จะมีเรียนนอกสถานที่ เป็นการเรียนจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ไป
เรียนธรรมะที่วัดบ้าง”

ครูประจำชั้น ป. 5-6 ร.ร.แหลมซัน(2 มีนาคม 2552)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคโรงเรียนแหลมซันของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือ สภาพ
อาคารเรียน โต๊ะเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ไม่มีความพร้อม เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน
ไม่มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำนวนครูไม่เพียงพอ ไม่ครบชั้นเรียน เนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อย
และทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการจ้างครู ทำให้ครูทำงานหนัก เกิดความเหนื่อยล้าในการ
ทำงาน เพราะนอกจากงานสอนแล้วยังมีงานอื่นที่ได้รับมอบหมายเพิ่มอีกนักเรียนไม่มีสมาธิใน
การเรียนเท่าที่ควร ไม่จดจ่อในการเรียน เนื่องจากบางครั้งครูสอนนักเรียนอีกห้อง แล้วอีก
ห้องเรียนผ่านทีวีจากวงไกลกังวล นักเรียนก็จะเผลอไปมองที่ทีวีบ้าง เผลอไปดูครูสอนอีกห้องบ้าง
ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีดังนี้

“เด็กสมาธิสั้น เด็กไม่จดจ่อ ครูที่สอนมีความกังวล และเหนื่อยมาก
เนื่องจากต้องทำงาน 2 ครั้ง ข้อสอบก็ต้องออก 2 ชุด ทุกอย่างคุณสอง ทำ
หลักฐานประจำชั้น ความพร้อมของสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งบางที่ชำรุดทรุด
โทรมไปมาก แต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนเท่าที่ควร”

ผู้บริหาร ร.ร.แหลมซัน(24 กุมภาพันธ์ 2552)

“เด็กห้องเรามาหนักไม่มาก จะพูดว่าเป็นเพราะเด็กก็ไม่ใช่ คงจะเป็นการทำงานที่เพิ่มขึ้น แผนการสอน 2 ห้อง งานมากขึ้นกว่าเดิม”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.แถมขึ้น(25 กุมภาพันธ์ 2552)

“งบประมาณน้อย อยากรได้ครูเพิ่ม”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.แถมขึ้น(19 กุมภาพันธ์ 2552)

“แรกๆนักเรียนจะไม่ทัน หลังๆมาดีขึ้น”

ครูประจำชั้น ป. 5-6 ร.ร.แถมขึ้น(2 มีนาคม 2552)

“สอนเนื้อหาไม่ครบบ้าง บางทีครูไปติดอบรมบ้าง เด็กไม่ได้เรียน ครูเจ็บป่วย เด็กก็ไม่ได้เรียน บางครั้งก็ปิดเรียน”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.แถมขึ้น(23 กุมภาพันธ์ 2552)

1.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนแถมขึ้น ที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยแยกครูและนักเรียน ดังนี้

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่ชอบการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น เพราะเหนื่อย เนื่องจากมีงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน ทำให้คุณภาพการศึกษาจะต่ำ เนื่องจากไม่มีเวลาให้เด็ก การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ แต่มีบางท่านที่ชอบ เพราะด้วยสภาวะ สภาพแวดล้อม บริบทต่างๆ ที่ทำให้โรงเรียนต้องจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ดังข้อมูลที่ได้ดังนี้

“เรียนรวมชั้นยังงี้ก็ไม่ดีเท่ากับแยกชั้น หนึ่งเด็กได้ไม่เต็มที่ สองครูไม่เต็มที่ เหนื่อย รับผิดชอบเยอะ”

ผู้บริหาร ร.ร.แถมขึ้น(24 กุมภาพันธ์ 2552)

“เราต้องชอบดี เพราะว่าสถานะเราเป็นอย่างนี้ เมื่อก่อน 3 ขวบ –
อนุบาล 2 รวมกันยังทำได้เลยใช่ไหม ครั้งแรกไม่มีครู อบรม. ยังทำกันได้เลย
เค้าทำได้ เราก็ต้องทำได้”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.แหม่มชื่น(25 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ถ้าเป็นไปได้ไม่อยากจะรวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โอกาสเต็มๆไม่มี”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.แหม่มชื่น(19 กุมภาพันธ์ 2552)

“ถ้าจะให้ดี ชั้นเดียวก็โอเค ถ้าให้เลือกได้ไม่อยากจะรวมชั้น”

ครูประจำชั้น ป. 5-6 ร.ร.แหม่มชื่น(2 มีนาคม 2552)

“ไม่อยากจะให้รวม เพราะคุณภาพการศึกษาจะต่ำ ด้วยความไม่พร้อมและ
เวลาไม่เต็ม วิธีแก้ปัญหา หนึ่งรัฐถ้าคิดว่าไม่คุ้มก็ยุบรวมในบริเวณใกล้ๆ ชาวบ้าน
ไม่เข้าใจชาวบ้านเค้าห่วงสถาบันแต่ไม่ห่วงคุณภาพการศึกษา สองถ้าไม่ยุบรวม
ควรบรรจุจัดสรรอัตราครูให้ครบชั้น สามลดภาระงานอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวกับงานสอน
เช่น ควรจะมีเจ้าหน้าที่มาทำฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายธุรการ”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.แหม่มชื่น(23 กุมภาพันธ์ 2552)

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนแหม่มชื่น มีความชอบต่อการจัดการ
เรียนการสอนแบบรวมชั้น เพราะสนุกที่มีเพื่อนเล่น มีพี่คอยสอน นักเรียนมีความเห็นว่าเรียนรวม
ชั้นดีกว่าเรียนแยกชั้น นักเรียนจะรู้สึกสนุกมากเมื่ออยู่ในห้องเรียนเดียวกัน เพราะว่าจำนวน
นักเรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนน้อย เมื่อมาเรียนรวมกัน จำนวนนักเรียนในห้องเพิ่มมากขึ้น เกิด
ความหลากหลายทำให้ห้องเรียนมีสีสันมากขึ้น และมีนักเรียนบางคนรู้สึกชอบและไม่ชอบในการ
จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งบางครั้งที่ไม่ชอบ เนื่องจากว่าโดนแกล้งบ้าง ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“ชอบ เพราะสนุก มีเพื่อนเยอะ มีน้องเยอะๆจะได้เล่นกัน”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.แหม่มชื่น(26 กุมภาพันธ์ 2552)

“ชอบ เพราะตลกดี ช่วยเหลือกันดี”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร.แหม่มชื่น(3 มีนาคม 2552)

“ชอบ รู้สึกสนุก ครั้นเครง บางครั้งก็เบื่อ เค้ชอบหยอกล้อ ชอบแกล้ง”
นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร.แถมขึ้น(6 มีนาคม 2552)

“ก็ดี สนุกดี ตอนที่เค้พูดตลก พี่ ป.6 ทำให้ห้องสนุก มีสีสัน”
นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.แถมขึ้น(3 มีนาคม 2552)

“บางครั้งก็เบื่อ เค้ชอบแกล้งตบหัว บางครั้งก็ดีเค้ชอบพูดตลก”
นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.แถมขึ้น(3 มีนาคม 2552)

“ชอบ หนูกลัวไม่มีเพื่อน เวลาอ่านไม่ได้ให้พี่ ป.2 สอน ได้เรียนกับพี่น้อง”
นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.แถมขึ้น(20 กุมภาพันธ์ 2552)

“ชอบ สนุกดี เรียนกันหลายๆคน หนูชอบเรียนกันเยอะๆ”
นักเรียนชั้น อ. 1 ร.ร.แถมขึ้น (27 กุมภาพันธ์ 2552)

ตอนที่ 2 กระบวนการและผลการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนสายกลาง

2.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

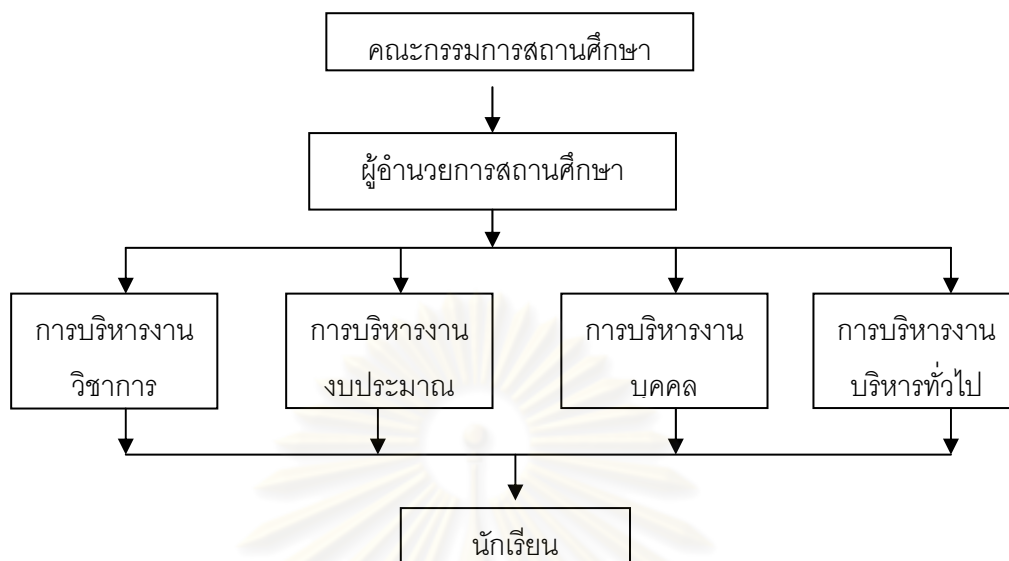
กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 3 ขั้นตอน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านการเรียนการสอน

1. ด้านการบริหาร

ด้านการบริหารของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 1.1) โครงสร้างการบริหาร 1.2) การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ 1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

1.1 โครงสร้างการบริหาร

การบริหารงานของโรงเรียนสายกลาง จะเป็นเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียน กล่าวคือ จะต้องครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป ซึ่งเขียนได้ดังแผนภาพที่ 5.2 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 5.2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนสายกลาง

จากแผนภาพที่ 5.2 พบว่าโครงสร้างด้านการบริหารของโรงเรียนสายกลาง จะประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา จากนั้นมาสู่การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปซึ่งครูเป็นผู้รับผิดชอบ และนักเรียน ซึ่งงานในโครงสร้างการบริหารจะครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน เป็นแบบเดียวกับโครงสร้างของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยการแบ่งงานของโรงเรียนสายกลางเนื่องจากมีครูจำนวนน้อย ทำให้ครูทุกคนต้องรับหน้าที่เป็นหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ คนละ 1 ฝ่าย และผู้อำนวยการสถานศึกษารับเป็นหัวหน้างานฝ่ายการบริหารงานบุคคล แต่เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน คณะทำงานจึงเป็นบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาจะประชุมเฉพาะมีเรื่องด่วน จำเป็นที่ต้องให้คณะกรรมการสถานศึกษารับรู้ เช่น การประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น จากข้อมูลเอกสารแสดงโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนสายกลาง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ดังนี้

“ฝ่ายแผนงานมีทั้งหมด 4 ฝ่าย โดยมีวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป โดยจะเน้นวิชาการเป็นหลัก เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย คือ ทุกๆฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้บริหาร... ครู 1 คนต่อ 1 งาน”

ผู้บริหาร ร.ร. สายกลาง (2 กุมภาพันธ์ 2552)

และโรงเรียนสายกลางมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา โดยแบ่งตามงานฝ่ายต่างๆ ดังนี้

1.1 การบริหารวิชาการ

- การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้
- การวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง
- การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา
- การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- การนิเทศการศึกษา
- การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
- การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2 การบริหารงบประมาณ

- การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ
- การจัดสรรงบประมาณ
- การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินการ
- การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- การบริหารการเงิน
- การบริหารบัญชี
- การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

1.3 การบริหารงานบุคคล

- การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- วินัยและการรักษาวินัย

- การให้ขวัญกำลังใจ

1.4 การบริหารทั่วไป

- การดำเนินงานธุรการ
- งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- งานพัฒนาระบบข้อมูลเครือข่ายสารสนเทศ
- การประสานและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา
- การจัดระบบการบริหารและการพัฒนาองค์กร
- งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- การสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
- การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- การจัดทำสำมะโนนักเรียน
- การรับนักเรียน
- การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- งานประชาสัมพันธ์การศึกษา
- การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- งานบริการสาธารณะ
- งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

1.2 การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

การประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนสายกลางนั้น จะมีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ แยกกันออกอย่างชัดเจน ถ้ามีงานเข้ามาจะแบ่งกันไปตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ จากนั้นจึงนำเสนอผู้อำนวยความสะดวก เพื่อปรึกษาร่วมกัน โดยผู้บริหารจะมีหน้าที่คอยประสานงานครูจากทุกฝ่าย การทำงานจะเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นครูทุกคนมีหน้าที่

ช่วยกัน และผู้บริหารจะเป็นที่ปรึกษาเวลาที่มีข้อซักถามหรือสงสัย จากข้อมูลเอกสารและการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ฝ่ายแผนงานมีทั้งหมด 4 ฝ่าย โดยมีวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป โดยจะเน้นวิชาการเป็นหลัก เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย คือ ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นครณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้บริหาร... ครู 1 คนต่อ 1 งาน”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย แม้จะมีการแบ่งงาน ขอบข่ายงานต่างๆ อย่างชัดเจนแล้วก็ตาม และจะเน้นในส่วนของวิชาการเป็นหลัก

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนสายกลาง จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สังเกตนั้นพบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนสายกลางมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้มีการพูดคุย พบปะ ซักถามกันบ่อย และเนื่องจากว่าอยู่โรงเรียนเดียวกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้มีความสนิทสนมกันมากพอสมควร และผู้บริหารและครูจะร่วมรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน ทำให้พบเจอกันทุกวันที่ผู้บริหารเข้าโรงเรียน ในระหว่างวันครูอาจสอน หรือผู้บริหารเดินดูแลโรงเรียน ก็จะทำอภัยช่วงเวลารับประทานอาหารพูดคุยกันนอกรอบ นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอนด้วย ส่วนของนักเรียนก็มีความสัมพันธ์อันดีกับคุณครู สังเกตได้จากการตั้งใจเรียน เชื้อฟังคุณครู ช่วยแบ่งเบาภาระครู ช่วยดูแลน้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“เป็นเรื่องสำคัญ คือ เป็นหัวใจสำคัญ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ต้องมีความเชื่อถือ การทำงานร่วมกัน...มีการส่งเสริมให้กำลังใจ ทางส่วนตน เช่น วันเกิด และส่วนรวม มีรางวัลให้ทั้งครูและนักเรียน...เราจะเจอกันอยู่แล้ว ตอนทานข้างกลางวัน จะอภัยช่วงนั้นพูดคุย ซักถามกัน หรือว่ามีเรื่องอะไรที่ไม่ต้องจัดวาระการประชุมเราก็จะพูดคุยกันที่โต๊ะอาหาร”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ขอบคุณครู รักคุณครู คุณครูใจดี สอนเก่ง ชอบเรียนกับคุณครู
มากกว่าไกลกังวล”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ขอบคุณครู รัก ไม่เถียงคุณครู ชอบเรียนกับคุณครู”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูดุ แต่ก็ใจดี รักคุณครู คุณครูสอนเก่ง”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูใจดี รัก ชอบคุณครู เรียนกับคุณครูสนุก”

นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.สายกลาง(10 กุมภาพันธ์ 2552)

2. ด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสายกลางผู้วิจัยจะ
นำเสนอ ดังนี้ 2.1) โครงสร้างหลักสูตร 2.2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1 โครงสร้างหลักสูตร

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ของ
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนสายกลางได้กำหนดโครงสร้างของ
หลักสูตร ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 2 ช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็น 8 กลุ่ม คือ
ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและ
พลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)

3. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม โรงเรียนสายกลางจะทำการจัดการเรียนสอนใน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ในรายวิชาคอมพิวเตอร์

4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ
สติปัญญา อารมณ์และสังคม มุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริม

ให้นักเรียนรู้จักเข้าใจตนเอง รู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ปรับตัว และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งโรงเรียนสายกลาง ได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี
2. กิจกรรมแนะแนว
3. กิจกรรมพุทธธรรมนำชีวิต
4. กิจกรรมชุมนุมตามความสนใจ

โดยกิจกรรมที่ 1-3 จัดสำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และกิจกรรมที่ 1-4 จัดสำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 สำหรับกิจกรรมชุมนุมตามความสนใจ มีการจัดชุมนุม จำนวน 5 ชุมนุม ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจ ดังนี้ ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน ชุมนุมภาษา ชุมนุมคอมพิวเตอร์ และชุมนุมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สอดแทรกในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมนักประดิษฐ์น้อย กิจกรรมประชาธิปไตย กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมประกวดความสามารถทางวิชาการ กิจกรรมเข้าค่ายทางวิชาการ กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ทั้งวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ซึ่งจากทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้โรงเรียนสายกลางได้จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดสัดส่วนเวลาเรียนเป็นชั่วโมงต่อปี ดังตารางที่ 5.9 ดังนี้

ตารางที่ 5.9 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายกลาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียน					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	280	240	240	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	120	120	120
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	40	40	40
ศิลปะ	40	40	40	80	80	80
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ)	80	80	80	80	80	80
รวม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	880	840	840	800	800	800

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียน					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม	-	40	40	40	40	40
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	160	160	160
รวม	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

จากตารางที่ 5.9 พบว่า สัดส่วนเวลาเรียนทุกชั้นเรียน 1,000 ชั่วโมง/ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่มีเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 มีสัดส่วนเวลาเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากันและมีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในรายวิชาคอมพิวเตอร์ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีสัดส่วนเวลาเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากันและมีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในรายวิชาคอมพิวเตอร์

2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

โรงเรียนสายกลาง นั้นมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม เนื่องจากโรงเรียนได้เป็นโรงเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมดนตรีไทย เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขและพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการเรียนตามตำรา อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้านเพื่อจะได้ก้าวออกไปสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีกิจกรรมการสอนซ่อม-เสริมด้วยจากข้อมูลเอกสารสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“กิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็จะเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการพัฒนาการเรียนการสอน เรื่องคุณธรรมจริยธรรม เรื่องดนตรีไทย เรื่องพวกนี้ต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การทำกิจกรรม นอกจากนี้ก็ยังมีภูมิทัศน์โดยรอบ จัดบรรยากาศในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน บ้านคุณธรรมถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพราะโรงเรียนสายกลาง ได้เป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของจังหวัดนครนายก โดยได้รับการคัดเลือกเป็นแกนนำของจังหวัด ”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง (2 กุมภาพันธ์ 2552)

จากโครงสร้างหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้โรงเรียนสายกลาง ได้จัดทำตารางเรียน จัดทำโดยยึดหลักตารางเรียนของวงไกลกังวลและมาปรับให้เข้ากับกิจกรรม

ต่างๆ ของโรงเรียน คาบเรียนในแต่ละวันจะแบ่งออกเป็น 6 คาบ โดยปกติจะเรียนคาบละ 60 นาที จะเริ่มเรียนคาบแรกเวลา 08.30 น. คาบสุดท้ายเวลา 15.30 น. เรียนคาบละ 1 ชั่วโมงพักเที่ยงเวลา 11.30 น. - 12.30 น. ซึ่งเวลาเรียนในแต่ละวิชาจะมีความยืดหยุ่น อาจจะเลิกไม่ตรงกับเวลาหมดคาบเรียนทุกครั้ง เนื่องจากครูคนเดียวสอนทุกวิชา นักเรียนไม่ต้องเดินเรียน จึงไม่มีปัญหาในการเปลี่ยนคาบเรียน

3. ด้านการเรียนการสอน

โรงเรียนสายกลางได้มีการจัดชั้นเรียนแบบแยกชั้น รวมชั้นคู่และแบบรวม 3 ชั้น คือ ชั้นอนุบาล 1-2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้

3.1) แผนการสอน 3.2) การจัดการเรียนการสอน 3.3) สื่อ-อุปกรณ์

3.1 แผนการสอน

แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอนของโรงเรียนสายกลาง นั้น ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำเอง โดยยึดเนื้อหาตามหลักสูตร แบ่งสัดส่วนให้พอดีกับโครงสร้างหลักสูตรที่ตั้งไว้ การจัดทำแผนจะเป็นแผนแยกตามระดับชั้นไม่ทำรวมกัน จากข้อมูลเอกสารที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“เราทำแผนแยกชั้นเรียน แบ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เน้นประสบการณ์การเรียนรู้”

ครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“เราทำแผนแยกชั้นเรียน แต่เวลาเราสอนใช้แผนการสอน ป.3 แต่ใบงานจะไม่เหมือนกัน ใบความรู้จะเท่ากัน แต่ใบงานไม่เท่ากัน เด็กโตก็จะมีเยอะหน่อย ได้ทำมากกว่า แผนการสอนครูจะเป็นคนทำทั้งหมด”

ครูผู้สอน ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(12 กุมภาพันธ์ 2552)

“แผนเราทำแยกชั้นเรียน ไม่ทำแผนรวมกัน แต่เวลาสอนเราสอนรวมกัน”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

3.2 การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนสายกลางมีการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น โดยรวมระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6

การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ โรงเรียนสายกลางจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 โดยจะส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยร่วมกับชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา จัดหาคอมพิวเตอร์ และแผ่นซีดีรอมทางภาษาอังกฤษมาให้ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ตั้งชุมชนภาษา และจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนองต่อความต้องการ ความเข้าใจและความถนัดของผู้เรียน คือ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมสอนซ่อม-เสริมในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติจริง เช่น เกษตรปลอดสารพิษ การขยายพันธุ์พืช งานประดิษฐ์ หรืองานแกะสลัก คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น จากสื่อสารสนเทศต่างๆ ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ และชุมชนกิจกรรมตามความสนใจ

4. จัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จัดกิจกรรมเข้าค่ายทางวิชาการ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสายกลางเป็นแบบการบูรณาการช่วงชั้น โดยช่วงชั้นหนึ่งจะมีครู 2 คน โดยส่วนใหญ่แล้วจะสอนวิชาหลักก่อนแล้วเอาวิชาอื่นมาบูรณาการเสริมในวิชาหลักนั้นๆ ในการสอนจะสอนให้ความรู้ในระดับชั้นที่สูง เช่น สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ก็จะทำให้ความรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่เวลาให้ใบงานจะให้แยกกัน โดยใบงานจะไม่เหมือนกัน จะมีความยากง่ายต่างกันตามระดับชั้น

การประเมินการเรียนของผู้เรียน ต้องประเมินตามผลการเรียนรู้ และมีขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตน และต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น

1. การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน เป็นการเก็บรวบรวมและสร้างเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จและพัฒนาการของผู้เรียน เป็นสิ่งที่บอกได้ว่าผู้เรียนอยู่ตรงไหน ขึ้นไหน และกำลังเดินไปทางไหน

2. การประเมินสภาพจริง เป็นวิธีการประเมินวิธีหนึ่ง ที่จะตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving) หรือการปฏิบัติงานซึ่งใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง การประเมินสภาพจริงจะพิจารณาจากการแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสาร โดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

- ความเข้าใจในงาน
- ยุทธศาสตร์การนำกระบวนการแก้ปัญหาไปใช้
- การตัดสินใจ
- การแก้ปัญหา
- การเชื่อมโยง
- การใช้ภาษา
- การนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ

3. การประเมินตนเอง ในการนำเสนอผลงาน ต้องฝึกให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง ทั้งด้านความคิดและความรู้สึก โดยให้ผู้เรียนได้พูดถึงงานของตนมีขั้นตอนกระบวนการทำอย่างไร มีจุดบกพร่อง จุดเด่นตรงไหน ผู้เรียนได้ความรู้อะไรบ้าง และผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่องานที่ทำ

4. การประเมินโดยกลุ่มและเพื่อน

5. การสังเกต

6. การสัมภาษณ์

7. การเขียนรายงาน

8. การวัดผลปลายปี

การประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้น และช่วงชั้น ซึ่งโรงเรียนจะได้นำข้อมูลไปใช้ เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ต่างๆ โรงเรียนต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อม-เสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยผู้เรียนต้องผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

จากข้อมูลที่ได้จากเอกสารสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“บูรณาการ เรียนแบบช่วงชั้น บูรณาการช่วงชั้น ช่วงชั้นหนึ่งจะมีครู 2 คน ช่วงชั้นที่ 1 จะเน้น อ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ โดยเฉพาะ ป.1 ช่วงชั้นที่ 2 ก็จะเป็นไปตามหลักสูตร แล้วก็จะเน้นย้ำคุณธรรมนำความรู้เป็นสำคัญ ...มุ่งให้เด็กได้รับการเรียนการสอนทั้งทางตรงแล้วก็ทางอ้อม ทางตรงก็คือการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทางอ้อมก็อาจจะมีพานักเรียนออกไปทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่ใกล้กับโรงเรียน เช่น ชุมชน วัด โรงเรียน มุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมโดยนำนักเรียนเข้าวัด มีกิจกรรม ประเพณี ในวันพระ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ให้นักเรียนไปทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ ถ้าไม่ใช่ช่วงเทศกาลก็จะมีนักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้า เพื่อมาตักบาตรหน้าโรงเรียนกับครู...การประเมินผล จะมีการนิเทศภายใน ระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน และระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน มีการสอบถามความเห็นจากผู้ปกครองในโอกาสต่าง เช่น วันแม่ วันพ่อ วันประชุมผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะมีโอกาสเยี่ยมชมห้องเรียน และจะมีแบบสอบถาม แบบประเมินอะไรต่างๆ ให้ผู้ปกครอง แสดงความคิดเห็น...ผลการปฏิบัติงานปีที่ผ่านมาถือว่าดี ระดับโรงเรียนของเราที่อยู่ในภาวะขาดแคลน งบประมาณสนับสนุนก็น้อย

แต่เราผ่านการประเมินสมศ. ในระดับดี และดีมาก ของประถมศึกษาและ
อนุบาล ทั้งนี้ก็เพราะได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน ชุมชน”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาล1-2 นั้น ครูจะทำกิจกรรม
โดยให้พี่สอนน้อง โดยจะมีพี่อนุบาล 2 จำนวน 1 คน เป็นตัวแทนนำเพื่อนๆ และน้องๆ อ่าน
ก-ฮ A-Z สระ และคำพื้นฐาน นักเรียนสามารถอ่าน A-Z โดยอ่านจากหลังไปหน้าได้ และพี่
คนที่ออกมาอ่าน จะอ่านได้ทุกคำ จะมีการชี้สลับตัวอักษร ซึ่งนักเรียนสามารถบอกได้ว่า
ตัวอักษรนั้นคือ ตัวอะไร เมื่อพื่อน้องอ่านเสร็จแล้ว ครูจะมาสั่งงานว่าวันนี้จะทำอะไร เช่น วาด
รูป ระบายสี โดยบางครั้งครูจะกำหนดว่าให้วาดเกี่ยวกับอะไรเช่น วาดบ้าน ภูเขา ต้นไม้ แต่
บางครั้งครูจะให้นักเรียนวาดตามใจชอบ ถ้าวาดรูปจะให้วาดในหัวข้อเดียวกัน แต่ถ้ามีงานที่ต้อง
ลงในสมุดแบบฝึก ชั้นอนุบาล1 กับอนุบาล 2 จะใช้คนละเล่มกัน เมื่อนักเรียนวาดรูปเสร็จแล้ว
นักเรียนชั้นอนุบาล 2 จะเขียนชื่อตัวเอง ส่วนนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จะมีสัญลักษณ์ประจำตัว โดย
เมื่อกวาดเสร็จแล้วก็จะมาให้ครูบีมให้ ในระดับชั้นอนุบาลนั้น ไม่ค่อยได้ใช้การเรียนผ่านดาวเทียม
จากวงไกลกังวลเท่าไร ส่วนใหญ่แล้วครูจะเป็นผู้สอนเอง จากข้อมูลเอกสาร ข้อมูลการสังเกต
สอดคล้องกับข้อมูลที่ถูกวิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“สอนรวมทั้งอนุบาล 1-2 แต่เรามาเน้นความแตกต่างโดยเน้นความรู้
อนุบาล 2 มากกว่า...แบบบูรณาการ สอนรวมทั้งอนุบาล 1-2 จะเน้นการ
ทำงานกลุ่มให้พี่ช่วยเหลือน้อง โดยจะให้พี่นั่งที่โต๊ะแล้วให้น้องเข้ามาแทรก
เพราะฉะนั้นทุกกลุ่มต้องมีพี่... “อนุบาลเราจะไม่มีการสอบเป็นข้อสอบ แต่จะมี
การทดสอบด้านต่างๆ คือ ด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม โดยจะ
ทำการทดสอบโดยการสังเกตเวลาเค้าทำกิจกรรมต่างๆ”

ครูประจำชั้น อ. 1-2.ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“คุณครูจะให้วาดรูปคะ บางทีก็ให้ทำในหนังสือ บางทีคุณครูก็เอา
แผ่นกระดาษมาให้คะ”

นักเรียนชั้น อ.1 ร.ร. สายกลาง (5 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูจะให้นั่งรวมกับพี่คะ พวกพี่เค้าก็คอยบอก พวกหนูก็วาดตาม พี่ พี่วาดสวย”

นักเรียนชั้น อ.1 ร.ร. สายกลาง (5 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูจะให้สอนน้องอ่านตอนเช้าคะ สอนอ่าน เอ บี ซี สอนนับเลข สอนอ่าน ก ไก่ บางทีเวลาอ่าน เอ บี ซี คุณครูก็ให้อ่านย้อนหลังคะ...พวกหนูทำได้ แต่ว่าห้องบางทีก็ผิดคะ”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร. สายกลาง (5 กุมภาพันธ์ 2552)

“คุณครูจะให้ทำงานเป็นกลุ่มคะ คุณครูจะให้ไปยกโต๊ะแล้วให้หนูนั่งรวมกับน้องคะ จะได้สอนน้องวาด ระบายสีคะ”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร. สายกลาง (13 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 5.9 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล1-2

จากภาพที่ 5.9 กิจกรรมการเรียนของชั้นอนุบาล จะเรียนโดยใช้โต๊ะญี่ปุ่น หรือ จะนอนทำงานก็ได้ ตามใจชอบ ซึ่งครูจะให้งานวาดภาพระบายสีโดยจะให้วาดตามใจชอบ หรือ บางครั้งครูจะกำหนดหัวข้อ

ส่วนการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 นั้น จะมีครูผู้สอน 2 คน คือ ครูที่เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และครูประจำชั้นประถมศึกษา 2-3 ซึ่งจะแบ่งวิชา กันสอน แต่เนื่องจากครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 เป็นครูอัตราจ้าง เพิ่งเข้ามาทำการสอน จึงยังไม่ค่อยได้สอนเท่าไรนัก ช่วงแรกจะไปสังเกตการสอนของครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังๆ จึงได้สอนเอง โดยวิชาที่สอน จะเป็นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ส่วนวิชาภาษาไทย นักเรียนจะไปเรียนกับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในส่วนของวิชาอื่นๆ ครูประจำชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 2-3 จะให้นักเรียนเรียนกับวังไกลกังวลเป็นหลัก โดยยึดเนื้อหาของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อดูนักเรียนเรียนจากวังไกลกังวลจบแล้ว ครูก็จะมาสอนเพิ่มเติม แนะนำอีกครั้ง ในส่วนของชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2-3 จะมีกิจกรรมเสริมในช่วงบ่าย ซึ่งครูจะนำเอาชั่วโมงเหล่านี้มาสอนเพิ่มเติม คล้ายกับการเรียนซ่อมเสริม ตารางเรียนของนักเรียนจะปรับยืดหยุ่นตามความเหมาะสม เช่น คณิตศาสตร์ กับวิทยาศาสตร์อยู่ติดกัน ก็จะสอนคณิตศาสตร์ไปเลย 2 ชั่วโมง แล้วค่อยเอา วิทยาศาสตร์ไปสอนตอนบ่าย เพราะเนื่องจากต้องสอนสองห้อง นักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล การรับรู้จึงไม่เท่ากัน นักเรียนบางคนทำงานเสร็จ บางคนไม่เสร็จ บางคนเรียนเข้าใจ บางคนไม่เข้าใจ ถ้านักเรียนไม่เข้าใจเค้าจะถามเพื่อน ถามพี่ เมื่อเพื่อนและพี่บอกไม่ได้ นักเรียนจะมาถามครู นักเรียนจะไม่กลัวครู จากข้อมูลการสังเกต สอดคล้องกับข้อมูลที่ถูกวิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“สอน ป.2 –ป.3 จะสอนในระดับ ป.3 ให้ความรู้ระดับ ป.3 แต่ให้งานตามระดับชั้น...รูปแบบมีหลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ ส่วนมากการสอนจะเป็นวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย อังกฤษ วิทยาศาสตร์ แล้วบูรณาการวิชาอื่นเข้ามารวม บางวิชา เช่น สังคม อย่างวันสำคัญจะบูรณาการทั้งโรงเรียน เช่น วันพ่อ วันแม่ วันลอยกระทง วันสำคัญทางศาสนา โดยเราจะใช้ระบบแบ่งกลุ่มพี่ดูแลน้อง เราจะใช้ระบบพี่ดูแลน้องตลอด การเรียนจะบูรณาการ ถ้าเป็นวิชาหลักจะแยก อย่างการส่งเสริมการอ่านเราก็จะใช้พี่ดูแลน้อง คอยสอนน้องอ่าน...การวัดผล ประเมินผล เราจะใช้แบบสังเกต พฤติกรรม มีการสอบภาคปฏิบัติและทฤษฎี สอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน โดยใช้ข้อสอบแยกตามระดับชั้น”

ครูผู้สอน ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(12 กุมภาพันธ์ 2552)

“สมมติว่าเปิดไกลกังวลเสร็จปุ๊บ ก็มาเปิดหนังสือเรียนสั่งงาน อย่างหนังสือของ ป.3 ป.2 ก็จะไม่มี แต่เราเรียนวังไกลกังวลของ ป.3 ป.3 ก็จะมีงานที่เหมือนกับที่เรียนมา แต่ ป.2 จะสั่งงานโดยดูที่มีเนื้อหาคล้ายๆกัน...มีการทำงานกลุ่ม เน้นเด็กนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วส่วนมากจะเป็นการสอนแบบบูรณาการ...ก็จะมีสังเกต ตอบคำถาม แบบฝึกหัด การมีส่วนร่วม”

ครูประจำชั้น ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(22 มกราคม 2552)

“มีทำโครงงานนิทาน 1 เรื่องต่อ 1คน วาดรูปเอง บางทีก็ให้จับคู่กับน้อง”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.สายกลาง(4 กุมภาพันธ์ 2552)

“สอนด้วยกันพร้อมกันค่ะ แต่ใบงานไม่เหมือนกัน”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“บางทีครูก็ให้ทำแบบฝึกหัด แล้วก็เรียกไปตรวจให้คะแนนค่ะ มีสอบปลายภาค”

นักเรียนชั้น ป.2 ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“มีสอบค่ะ สอบกลางภาค กับปลายภาค”

นักเรียนชั้น ป.3 ร.ร.สายกลาง(4 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 5.10 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3

จากภาพที่ 5.10 เป็นภาพกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นคนสอน ในวิชาภาษาไทย

ภาพที่ 5.11 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3

จากภาพที่ 5.11 เป็นภาพกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ซึ่งครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 เป็นคนสอน ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่หนักพอสมควรสำหรับครูผู้สอน ถึงแม้จะบอกว่าเป็นการบูรณาการช่วงชั้น แต่เนื่องจากครูอีก 1 คนจะต้องไปดูแลนักเรียนชั้นอนุบาล จะมาช่วยสอนในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพเท่านั้น ซึ่งจะเป็นเพียงภาคปฏิบัติ ดังนั้นการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงตกอยู่ที่ครูอีก 1 คน ที่ต้องรับผิดชอบนักเรียนทั้ง 3 ห้อง ซึ่งในการสอนนั้น ครูจะสอนพร้อมกันทั้งหมด เป็นการสอนเน้นวิธีการ หลักการทำ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่สามารถสอนเรื่องที่คล้ายกันได้ก่อน ครูจะสอนหลัก วิธีการ เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้วก็จะเพิ่มระดับความยากง่าย โดยการเพิ่มตัวเลข หรือวิธีการที่ซับซ้อนขึ้นไปตามระดับชั้น ซึ่งบางครั้งถ้าครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมากกว่า ครูจะให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปเรียนจากวงไกลกังวลข้างล่าง เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา และเมื่อครูให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียนจากไกลกังวล ครูจะลงไปสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ห้องข้างล่าง หรือไม่ก็ให้นักเรียนชั้นมาเรียนข้างบน แล้วแต่ความสะดวก ส่วนใหญ่แล้วครูจะสอนวิชาหลักเอง เช่น คณิตศาสตร์ ส่วนวิชาอื่นๆ จะสลับกันไปเรียนกับวงไกลกังวลบ้าง เรียนกับครูบ้าง เพราะถ้าให้เรียนกับวงไกลกังวลเพียงอย่างเดียว นักเรียนจะเรียนตามไม่ทัน แต่ในส่วนของวิชาภาษาอังกฤษ ครูจะให้นักเรียนเรียนกับวงไกลกังวลเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของวิชาวิทยาศาสตร์ถ้าเป็นเรื่องของการทดลอง ครูจะเปิดวงไกลกังวลให้นักเรียนดูทางวงไกลกังวลทำการทดลอง เนื่องจากที่โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ทดลอง ครูจะสอนได้เพียงทฤษฎีเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะเป็น การดูการทดลองในโทรทัศน์ไม่ได้ทดลองเอง แต่ นักเรียนก็มีอารมณ์สนุกสนานร่วมไปด้วย เพราะอย่างน้อยก็ได้เห็นภาพ ดีกว่าการพูดบอกของครูเพียงอย่างเดียว การสอนส่วนใหญ่เป็นบูรณาการ อย่างวิชาภาษาไทย ครูจะให้นักเรียนท่องบทอาขยานทุกเช้าโดยท่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยนักเรียนจะท่องของกันและกันได้หมด โดยครูเป็นผู้บอกความหมายก่อนที่จะให้นักเรียนท่องเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ให้เป็นคติสอนใจ จากข้อมูลการสังเกต สอดคล้องกับข้อมูลจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“สอนบูรณาการช่วงชั้น โดยสอนพร้อมกัน คณิตก็จะเอาบทที่เนื้อหาเหมือนกันมาสอนพร้อมกัน เช่น บวก ลบ เราก็เอามาสอนแต่ตัวเลขมันเพิ่มใช่ไหม เราก็จะสอนวิธีการ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษก็บูรณาการ วิชาอื่นๆก็ให้ดูไกลกังวลบ้าง ป.5-ป.6 เนื้อหาใกล้เคียงกันเราก็จะเอามาสอนพร้อมกัน ป.4 ก็ไล่ลงข้างล่างไปดูที่วงไกลกังวล ถ้าเราสอน ป.4 ป.5-ป.6 ก็ที่วงไกลกังวลอยู่ข้างบน เราก็ลงไปสอน ป.4 ห้องข้างล่าง ไม่งั้นเด็กไม่มีสมาธิ เป็นไปไม่ได้ที่เด็กจะไม่เหลือบดูทีวี หรือสนใจฟังว่าเค้าพูดว่าอะไรกัน ครูสอนอะไร...

เราวัดผลสัมฤทธิ์ปลายเทอม ปลายปี มีให้ทำรายงาน ใบงานเพื่อเก็บคะแนน แล้วสอบวัดผลสิ้นเทอม”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

“สอนตามวงไกลกังวล ให้ดูทีวี ป.5-ป.6 จะดูด้วยกัน ป.5-ป.6 จะเรียนห้องข้างบน ป.4 เรียนข้างล่าง ถ้าไกลสอบครูจะให้ขึ้นมาเรียนข้างบน เวลาไกลสอบครูจะสอนบนกระดาน”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

“มีการบ้าน ทำรายงาน จับคู่ที่กับน้อง เพื่อนกับเพื่อน บางครั้งครูก็พาไปเรียนที่วัด เรียนวิชาพระพุทธศาสนาแต่ไปไม่บ่อย บางทีหลวงพ่อก็มาสอนที่โรงเรียน เวลามีงานบุญหลวงพ่อก็พาไป”

นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.สายกลาง(11 กุมภาพันธ์ 2552)

“ครูจะให้ทำรายงานส่งค่ะ มีทำการบ้านแต่ไม่ทุกวันค่ะ”

นักเรียนชั้น ป.6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

“ครูจะสั่งงานกลุ่มบ้าง เดี่ยวบ้างค่ะ ให้ทำแล้วส่งบางทีก็เป็นรายงาน บางครั้งก็มีใบงานมาให้ทำด้วยกัน”

นักเรียนชั้น ป.4 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 5.12 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

จากภาพที่ 5.12 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะนั่งเรียนเป็นโต๊ะคู่ ซึ่งบางครั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะมานั่งเรียนกับพื้นหน้าห้อง

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิชาของแต่ละระดับชั้นไม่เหมือนกันทั้งหมด และมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอยู่ 3 รูปแบบ คือ แบบแยกชั้นเรียน แบบรวมชั้นคู่ และแบบรวม 3 ชั้น ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 5.10 ดังนี้

ตารางที่ 5.10 รูปแบบการเรียนการสอนแบบรวมชั้นของโรงเรียนสายกลาง

ระดับชั้น วิชา	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		รวม 3 ชั้น		
คณิตศาสตร์	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		รวม 3 ชั้น		
วิทยาศาสตร์	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่	
สังคมศึกษาฯ	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่	
สุขศึกษาฯ	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่	
การงานฯ	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		รวม 3 ชั้น		
ภาษาอังกฤษ	แยกชั้นเรียน	รวมชั้นคู่		รวม 3 ชั้น		

จากตารางที่ 5.10 จะพบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบรวมชั้นคู่ทุกวิชา และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะทำการเรียนแบบแยกชั้นเรียนบางชั้นและรวมในบางชั้น และแบบรวม 3 ชั้น

นอกเหนือจากการเรียนแล้ว นักเรียนยังมีกิจกรรมยามเช้า กลางวัน และเย็นที่ต้องทำร่วมกัน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนในการเรียนรู้ และทักษะทางสังคม เมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียน จะมีนักเรียนบางส่วนที่มาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อมาตักบาตรกับครูที่หน้าโรงเรียน หลังจากนั้นนักเรียนจะแยกกันไปทำเวรตามเขตความรับผิดชอบ โดยในแต่ละเวรจะมีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 หลังจากทำเวรทำความสะอาดเสร็จแล้ว เมื่อสัญญาณดัง เวลาประมาณ 7.45 นักเรียนจะมาร่วมทำกิจกรรมหน้าเสาธง หลังจากนั้นนักเรียนจะเข้าบ้านคุณธรรมไปสวดมนต์ไหว้พระ ออกกำลังกาย และบรรเลงดนตรีไทย ครูจะใช้ช่วงเวลาในบ้านคุณธรรมอบรมนักเรียน ในตอนพักกลางวัน นักเรียนชั้นอนุบาลจะเดินแถวมารับประทานอาหารก่อน โดยนักเรียนจะสวดมนต์ก่อนรับประทานอาหาร และเมื่อสัญญาณดังนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จะออกมานั่งสมาธิหน้าห้องเรียนก่อนรับประทานอาหาร โดยที่ครูจะเป็นผู้อนุญาตว่าให้ไปรับประทานอาหารได้หรือยัง นักเรียนทุกคนจะนำอาหารมารับประทานเอง และจะมีแม่ครัวทำกับข้าวพิเศษเพิ่มให้ วันละ 1 อย่าง นักเรียนจะรอให้ครบทุกคนจากนั้นจึงท่องบท

สวดแล้วเริ่มรับประทานอาหาร นักเรียนอนุบาลเมื่อรับประทานอาหารเช้าจะมีพี่มาขายขนมและหลังจากนั้นพี่ๆ ที่มีหน้าที่คอยดูแลน้องจะพาน้องไปนั่งกินขนม แล้วพาไปแปร่งฟัน และเข้านอนนักเรียนชั้นประถมเมื่อรับประทานอาหารเช้าแล้ว นักเรียนจะช่วยกันทำเวรตามเขตต่างๆ หลังจากนั้นจึงมาแปร่งฟัน เมื่อแปร่งฟันเสร็จแล้ว นักเรียนจะทำกิจกรรมวางทูกงานอ่านทุกคน โดยนักเรียนจะนั่งอ่านหนังสือเป็นฐานต่างๆ หลังจากนั้นจึงแยกย้ายกันเข้าชั้นเรียน กิจกรรมช่วงเย็น เมื่อสัณญาดัง นักเรียนจะมาเข้าแถว สวดมนต์เตรียมตัวกลับบ้าน ยกเว้นวันศุกร์ที่มีพระมาสอนจะสวดมนต์ที่บ้านคุณธรรม จากนั้นจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน

ภาพที่ 5.13 กิจกรรมตอนเช้า

จากภาพที่ 5.13 กิจกรรมตอนเช้าของนักเรียนจะมีนักเรียนบางส่วนมาตักบาตรกับคุณครูที่หน้าโรงเรียน และหลังจากนั้นจะแยกย้ายกันไปทำเวรรักษาความสะอาด ทำกิจกรรมหน้าเสาธง หลังจากนั้นก็เข้าบ้านคุณธรรม ไปสวดมนต์ ออกกำลังกาย และเล่นดนตรีไทย

ภาพที่ 5.14 กิจกรรมตอนกลางวัน

จากภาพที่ 5.14 กิจกรรมตอนกลางวันของนักเรียนก่อนรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนจะมานั่งสมาธิหน้าห้องเรียนจนกว่าครูจะบอกให้ไปรับประทานอาหารได้

นักเรียนจะรอกทานอาหารพร้อมกัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วจะมีนักเรียนบางส่วนไปซ้อมดนตรี และหลังจากได้ยินเสียงสัญญาณดังกักเรียนทุกคนจะต้องไปอ่านหนังสือ

ภาพที่ 5.15 กิจกรรมตอนเย็น

จากภาพที่ 5.15 กิจกรรมตอนเย็นของนักเรียนจะเข้าแถวสวดมนต์ก่อนกลับบ้าน และในทุกวันศุกร์จะมีพระมาสอนศาสนาและสวดมนต์ใหญ่ จากนั้นนักเรียนแยกย้ายกลับบ้าน

3.3 สื่อ-อุปกรณ์

จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สังเกตห้องเรียน การจัดการเรียนการสอน พบว่า สื่อส่วนใหญ่ติดอยู่ฝาผนังห้องในรูปของบอร์ด ใบความรู้ต่างๆ ภาพโปสเตอร์ ซีดี สื่อที่มีจะไม่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนน้อย ครูจึงต้องไปหาซื้อหรือทำเพิ่มด้วยงบประมาณส่วนตัว สื่อที่มีส่วนใหญ่เป็นหนังสือเรียนและหนังสือในห้องสมุด จากข้อมูลการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่ค่อยพร้อมเท่าไรหรอก อยากมีทุกอย่าง”

ครูประจำชั้น ป. 2-3 ร.ร.สาขากลาง(22 มกราคม 2552)

“ของทางการให้ไม่เพียงพอ ทางครูต้องหาเพิ่ม สร้างเพิ่ม มันพออยู่ในระดับปานกลาง”

ครูผู้สอน ป. 2-3 ร.ร.สาขากลาง(12 กุมภาพันธ์ 2552)

“สื่อของเราคือใบงานมากกว่าไม่ค่อยมีอะไร ส่วนมากจะให้เค้าค้นหา ...ถ้าถามว่าพอไหม มันไม่พอหรอก เพราะว่ามันน้อย ที่นี้เราก็ได้รับบริจาคมาบ้าง จากที่อื่น จากโรงเรียนอื่นๆ”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สาขากลาง(27 มกราคม 2552)

“มีใบงาน แล้วก็ตามมุมประสบการณ์ เรามีครบทุกมุม มีมุมกระบะ ทราบ มุมบล็อก มุมน้ำ มุมบ้าน มุมพยาบาล มุมเกมการศึกษาและกิจกรรม เคลื่อนไหว แล้วก็มีมุมโรงหุ่น สำหรับให้นักเรียนเล่นนิทาน”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“บางครั้งก็มี บางครั้งก็ไม่มีคะ ส่วนใหญ่เป็นวิชาคณิตศาสตร์ ครูจะเปิดโทรทัศน์วงไกลกังวล เปิดซีดีให้ดูคะ เเทมทีแล้วจะเรียนวงไกลกังวลทุกวัน แต่ว่าเทมนี้ไม่ทุกวันแล้วคะ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

“เกี่ยวกับวงเวียนวิชาคณิตศาสตร์ มีรูปภาพ ส่วนใหญ่สื่อจะเป็นวิชา คณิตศาสตร์”

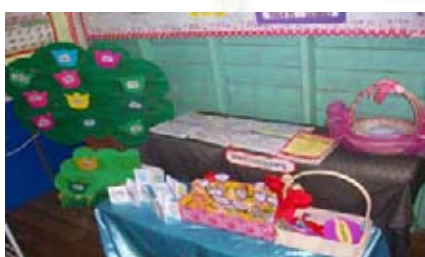
นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.สายกลาง(29 มกราคม 2552)

“ครูจะมีสื่อเป็นรูปนาฬิกามาสอน มีใบงานมาให้ทำ จะมีบทความ อายานและสูตรคูณมาให้ท่องคะ”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

“ครูจะมีสื่อที่เป็นรูปภาพคะ มีสอนคำบนต้นไม้ บางทีก็ให้ดูจากบอร์ดคะ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.สายกลาง(3 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 5.16 สื่อ-อุปกรณ์ โรงเรียนสายกลาง

2.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 2 ส่วน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ทักษะทางสังคม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้

1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 1.2) ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนสายกลางผู้วิจัย จำแนกเป็นรายชั้น ดังตารางที่ 5.11

ตารางที่ 5.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนสายกลางจำแนกรายชั้น

ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้	เข้าสอบ	ระดับผลการเรียน								
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4	
ประถมศึกษาปีที่ 1	ภาษาไทย	6	-	1	-	-	-	-	-	3	2
	คณิตศาสตร์	6	-	1	-	-	-	-	2	1	2
	วิทยาศาสตร์	6	-	1	-	1	-	-	3	1	-
	สังคมศึกษา	6	-	-	1	-	-	-	1	2	2
	สุขศึกษาและพลศึกษา	6	-	-	-	1	-	-	1	2	2
	ศิลปะ	6	-	-	-	1	-	-	-	1	4
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	6	-	-	-	-	-	1	-	1	4
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	6	-	1	-	2	1	2	2	-	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									75.00		
ประถมศึกษาปีที่ 2	ภาษาไทย	9	-	-	-	1	2	2	-	4	
	คณิตศาสตร์	9	-	-	-	1	1	3	-	4	
	วิทยาศาสตร์	9	-	-	-	-	3	1	2	3	
	สังคมศึกษา	9	-	-	-	1	1	6	-	1	
	สุขศึกษาและพลศึกษา	9	-	-	-	-	1	-	5	3	
	ศิลปะ	9	-	-	-	-	-	4	2	3	
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	9	-	-	-	-	-	-	4	5	
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	9	-	-	-	1	1	1	2	-	
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									76.39		

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 3	ภาษาไทย	12	-	-	1	1	2	2	3	3
	คณิตศาสตร์	12	-	1	-	4	2	-	2	3
	วิทยาศาสตร์	12	-	-	2	2	3	-	3	2
	สังคมศึกษา	12	-	-	-	1	2	6	1	2
	สุขศึกษาและพลศึกษา	12	-	-	-	-	1	3	6	2
	ศิลปะ	12	-	-	-	-	-	3	6	3
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	12	-	-	-	-	-	1	2	9
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	12	-	-	1	7	1	3	-	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								67.71		
ประถมศึกษา ปีที่ 4	ภาษาไทย	8	-	-	1	1	-	1	2	3
	คณิตศาสตร์	8	-	1	1	1	1	-	2	2
	วิทยาศาสตร์	8	-	-	-	2	1	2	2	1
	สังคมศึกษา	8	-	-	-	-	2	2	1	3
	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	-	-	-	-	-	2	2	4
	ศิลปะ	8	-	-	-	-	-	2	1	5
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	8	-	-	-	-	-	-	2	6
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	8	-	-	2	-	2	1	2	1
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								76.56		
ประถมศึกษา ปีที่ 5	ภาษาไทย	11	-	-	3	1	-	2	3	2
	คณิตศาสตร์	11	-	-	4	3	-	1	1	2
	วิทยาศาสตร์	11	-	-	4	1	1	2	1	2
	สังคมศึกษา	11	-	-	-	2	2	3	2	2
	สุขศึกษาและพลศึกษา	11	-	-	-	-	-	1	5	5
	ศิลปะ	11	-	-	-	-	1	2	4	4
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	11	-	-	-	1	3	-	1	6
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	11	-	4	1	1	2	1	1	1
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								61.36		
ประถมศึกษา ปีที่ 6	ภาษาไทย	8	-	-	2	1	-	-	3	2
	คณิตศาสตร์	8	-	-	2	1	-	2	1	2
	วิทยาศาสตร์	8	-	2	-	-	1	1	2	2
	สังคมศึกษา	8	-	-	2	1	-	-	1	4

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 6	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	-	-	-	-	-	1	3	4
	ศิลปะ	8	-	-	-	1	2	-	1	4
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	8	-	-	-		1	2	-	5
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	8	-	2	1	3	1	1	-	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4								64.10		

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสายกลาง

จากตารางที่ 5.11 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 มีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ระหว่าง 70.83 - 95.83 ซึ่งถือว่าเป็นร้อยละเฉลี่ยที่สูงมากเมื่อเทียบกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ที่ 39.28 ซึ่งไม่ถึงครึ่งของนักเรียนทั้งห้อง และร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งโรงเรียนที่ได้ระดับ 3-4 เท่ากับ 70.18

1.2 ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551ของนักเรียนโรงเรียนสายกลาง ดังตารางที่ 5.12 5.12 และ 5.14 ดังนี้

ตารางที่ 5.12 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	9	30	18	25	74.81	11.16	0.00	44.44	55.56
คณิตศาสตร์	9	30	12	24	59.26	22.81	0.00	77.78	22.22

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสายกลาง

จากตารางที่ 5.12 พบว่า ในวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 74.81 มีนักเรียนระดับ พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 44.44 และ 55.56 ตามลำดับ และวิชาคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 59.26 มีนักเรียนระดับพอใช้ และดี เท่ากับ 77.78 และ 22.22 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนปีการศึกษา 2550 (ตารางที่

3.2) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนสูงขึ้นทั้ง 2 วิชา และร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ได้ระดับดี ก็สูงขึ้นเช่นกัน

ตารางที่ 5.13 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวน นักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	12	90	30	68	49.44	25.32			
ภาษาไทย	12	30	13	22	56.11	18.59	0.00	75.00	25.00
คณิตศาสตร์	12	30	8	26	48.06	33.91	16.67	75.00	8.33
วิทยาศาสตร์	12	30	5	20	44.17	34.23	41.67	58.33	0.00

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสายกลาง

จากตาราง 5.13 พบว่า นักเรียนคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา 49.44 ในวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.11 มีนักเรียนระดับพอใช้ และระดับดี เท่ากับ 75.00 และ 25.00 ตามลำดับ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.06 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 16.67 75.00 และ 8.33 ตามลำดับ และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.17 มีนักเรียนระดับปรับปรุง และพอใช้ เท่ากับ 41.67 และ 58.33 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนปีการศึกษา 2550 (ตารางที่ 3.3) พบว่า คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ มีนักเรียนร้อยละปรับปรุงลดลงในวิชาภาษาไทยแต่เพิ่มขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์ และปีการศึกษา 2551 มีการเพิ่มการสอบวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการสอบอัตร้อย ดั่งตารางที่ 5.14 ดังนี้

ตารางที่ 5.14 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตร้อย(NT) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสายกลาง

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	12	85	58	79	84.85	7.78			
การเขียน ภาษาไทย	12	20	17	19	90.42	4.39	0.00	0.00	100.00

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส.การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
การอ่านออก เสียง	12	45	38	45	95.09	5.02	0.00	0.00	100.00
การคิด คำนวณ	12	20	3	16	56.25	32.63	8.33	66.67	25.00

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสายกลาง

จากตาราง 5.14 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา 84.85 ในวิชาการเขียนภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.42 มีนักเรียนระดับดี 100.00 วิชาการอ่านออกเสียงภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 95.09 มีนักเรียนในระดับดี เท่ากับ 100.00 และวิชาการคิดคำนวณ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.25 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และดี เท่ากับ 8.33 66.67 และ 25.00 ตามลำดับ ซึ่งเป็นวิชาเดียวที่มีนักเรียนในระดับปรับปรุงและพอใช้

2. ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมของโรงเรียนสายกลาง ผู้วิจัยได้ศึกษา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น ความสามารถในการทำงานกลุ่ม ซึ่งสังเกตจากการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมระหว่างวัน ซึ่งพบว่า

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนมีลักษณะว่าจริง เป็นกันเอง มีลักษณะเป็นมิตร และกิจกรรมยามว่างเรียบร้อย เนื่องจากถูกฝึกด้วยสมาธิและหลักธรรม ซึ่งพึงปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างและให้ความรัก ความช่วยเหลือ และดูแลน้องเป็นอย่างดี สังเกตได้จากการความเอาใจใส่ขณะน้องทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะกินข้าว หรือพาน้องไปซื้อขนม พาไปเข้าห้องน้ำ และระหว่างพี่ๆ กับน้องๆ ในชั้นเรียน ก็มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ น้องสามารถยิ้มของๆพี่ได้ และพี่ก็ขอยิ้มของน้องได้ เช่น ไม่บรื๋วทัด ยางลบ ปากกาลบคำผิด นักเรียนจะแบ่งอาการกันรับประทาน เนื่องจากที่โรงเรียนแห่งนี้ นักเรียนทุกคนจะต้องนำข้าวมารับประทานทุกวัน จะเห็นว่าน้อง ป.2 ถึงแม้ว่าไม่ได้เรียนรวมกับพี่ ป.4 แต่ก็มีความใส่ใจแบ่งกับข้าวให้พี่ ในระดับชั้นเดียวกัน เช่นชั้นอนุบาล ผู้วิจัยได้ลองบ่นว่าหิวข้าว มีใครจะแบ่งให้ทานได้บ้าง ปรากฏว่านักเรียนพร้อมใจกันยกมือ บางคนก็หยิบกับข้าวขึ้นมาชูให้ผู้วิจัย ซึ่งบ่งบอกได้ว่านักเรียนไม่ได้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเฉพาะเพื่อนร่วมห้อง หรือแค่คนในโรงเรียน แต่ยังเผื่อแผ่มาถึงบุคคลอื่นที่เข้ามาในโรงเรียนด้วย น้องปฏิบัติ

ตามที่รุ่นพี่แนะนำเคารพเชื่อฟังรองลงมาจากครู และพี่กับน้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและแนบแน่น ผูกพัน

ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น จากการสังเกตพบว่า นักเรียนรับผิดชอบดูแล งานส่วนที่ตนได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการส่งงาน การรักษาเวลา การตรงต่อเวลา การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนกำหนด โดยไม่ต้องมีใครบอกหรือเตือน รู้จักรับผิดชอบว่าตอนนี้ควรทำอะไร เช่น เมื่อรับประทานอาหารเช้า นักเรียนบางส่วนมีหน้าที่ไปซื้อขนมคินรี นักเรียนก็ไปปฏิบัติหน้าที่ โดยที่ครูไม่ต้องบอกซ้ำ นอกจากงานด้านการเรียนที่เป็นส่วนตนแล้ว ยังมีงานด้านการเรียนที่เป็นงานกลุ่มที่ทุกคนต้องร่วมมือช่วยกันทำ ซึ่งจากการสังเกตนักเรียนร่วมมือกันทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี งานด้านที่ต้องรับผิดชอบส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการทำเวรรักษาความสะอาด การดูแลน้องอนุบาล และน้องที่เล็กกว่า การเป็นเจ้าหน้าที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์ขายของช่วงพักกลางวัน เป็นพี่ประจำฐานคอยเตรียมหนังสือให้น้องอ่านตอนกลางวัน เจ้าหน้าที่ทำอาหาร ฯลฯ นักเรียนก็ปฏิบัติได้เป็นอย่างดีโดยไม่เกี่ยง

การยอมรับฟังความคิดเห็น นักเรียนรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น เรียนในห้องเรียน นักเรียนจะไม่ได้เถียงกันเอง เมื่อเวลาครูสั่งงาน นักเรียนจะฟังด้วยความสงบ และถ้ามีข้อสงสัย หรือโต้แย้งนักเรียนจะพูดออกมาเชิงแสดงความคิดเห็นมากกว่า และความสามารถในการทำงานกลุ่ม จากการสังเกตพบว่า นักเรียน รู้จักการปรับตัว การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยไม่มีปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ได้เถียงกันให้พบเห็น พี่คอยดูแลน้องอย่างใกล้ชิด คอยสอนการบ้านและช่วยเหลืออยู่เสมอ มีน้ำใจช่วยเหลือครู เพื่อน และน้อง มีความสนใจกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ นักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่ม ทักษะ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มในระดับชั้นเดียวกัน หรือว่าเป็นกลุ่มที่จัดคละชั้น นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างไม่มีปัญหา ซึ่งข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สูงมากเลยทีเดียว โดยเฉพาะทักษะทางด้านสังคม เพราะเค้าอยู่ด้วยต้นตลอด พี่ช่วยเหลือน้อง เราจะปลูกฝังเค้าตั้งแต่เค้ายังเด็กๆ แล้วเค้าจะยึดถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า พี่จะคอยดูแลน้อง พี่โตๆจะช่วยครูดูแลน้องอนุบาล มีหน้าที่เปลี่ยนเวรกันไปในแต่ละวัน พาน้องไปซื้อขนม พาน้องแปรงฟันและพาน้องเข้านอน ช่วยบางเบาภาระลงไปได้เยอะ ครูจะได้พักช่วงนี้”

ครูผู้สอน ป.1-3 ร.ร.สายกลาง(12 กุมภาพันธ์ 2552)

“คิดว่าเยอะกว่าเด็กที่เรียนแบบแยกชั้นนะ เพราะเรียนด้วยกัน ด้วยอายุที่แตกต่างกัน แต่เด็กสามารถเล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกันได้ เราว่าดีนะ อย่างน้อยๆพี่ก็ดูแลน้อง น้องเชื่อฟังพี่ ช่วยเหลือกันทำงาน อย่างงานกลุ่มเนี่ย บางวิชาที่เราให้ทำรวมกัน เค้าก็ช่วยกันทำดี ไม่ทะเลาะกัน”

ครูประจำชั้น ป.4-6 ร.ร.สายกลาง(27มกราคม 2552)

“ดีนะ คือยังไงละ เค้าอยู่ด้วยกันใช่ไหม อยู่รวมกันอย่างนี้ เค้าก็ช่วยเหลือกัน ความรับผิดชอบก็มากขึ้น เหมือนเค้าเห็นพี่ทำเสร็จ เค้าก็อยากทำเสร็จ มันเลยเป็นการสร้างนิสัยที่ดีเรื่องความรับผิดชอบไปในตัว

ครูประจำชั้น ป.2-3 ร.ร.สายกลาง (22 มกราคม 2551)

“สำหรับอนุบาลเนี่ย จะดีมาก ๆ เพราะว่าอายุเค้าไม่แตกต่างกันแล้วเค้ายังมีความเป็นเด็ก ก็จะช่วยเหลือกันไป พี่จะมีหน้าที่ดูแลน้องอยู่แล้ว”

ครูประจำชั้น อ.1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

2.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุนของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุนโรงเรียนสายกลาง ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือการติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวังไกลกังวล การติดตั้งโทรทัศน์ทุกเครื่องในห้องเรียนทำให้การเรียนการสอนไม่ติดขัดเวลาครูไม่อยู่ และช่วยเหลือครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วครูผู้สอน มีความทุ่มเท ความเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอน เป็นอย่างดี ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้กำลังใจครูผู้สอน และมีการจ้างครูอัตราจ้างมาสอน ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระครูได้มากพอสมควร นอกจากนี้แล้วนักเรียนยังรู้สึกชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เมื่อนักเรียนชอบการเรียนรวมชั้น ชอบที่จะอยู่ด้วยกันปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งก็จะไม่เกิดขึ้นทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน นอกจากนี้แล้วพี่ยังช่วยเหลือน้อง สอนน้องทำการบ้าน ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระครูได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งได้ข้อมูลดังนี้

“ปัจจัยสนับสนุนเรา ของการเรียนรวมชั้น วังไกลกังวลได้ให้โทรทัศน์ 6 เครื่อง ซึ่งเราขอโดยตรงจากวังไกลกังวล โดยบอกเหตุผล สภาพปัญหาความจำเป็นของโรงเรียน และถ้ามีอบรม พัฒนาความรู้กระบวนการต่างๆ ตามที่แจ้งมาแล้วมาขออนุญาตก็จะได้ไปทุกครั้ง...มีการส่งเสริมให้กำลังใจ

ครูผู้สอนไม่ว่าของส่วนตนและส่วนรวม ส่วนก็ตนก็เช่นพาไปเปิดหูเปิดตา วันเกิด วันอะไรต่างๆ การประกาศผลการปฏิบัติงาน หรือมีกายกย่องชมเชย มี การให้รางวัลครูและนักเรียน”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ที่เห็นหลักๆ เลยก็ไกลกังวล”

ครูประจำชั้น ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(22 มกราคม 2552)

“คือเป็นในลักษณะที่ว่า เด็กมันเรียนแล้วก็ได้เรียนอีก เช่น ของ อนุบาล 1 ซึ่งเรียนรวมกับอนุบาล 2 รุ่นหลังก็จะตามมา ก็จะเป็นในลักษณะที่ว่าพื่อน้อง พี่สอนน้อง เรียนรู้ไปในตัว แล้วพี่ก็จะมาดูแลน้องช่วยกัน”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“ก็จะมีไกลกังวลที่ช่วยแบ่งเบาภาระไปได้มาก แล้วจะมีพี่สอนน้องที่ ช่วยเราได้พอสมควรเพราะว่าเราสอน 3 ห้อง บางทีเวลาไม่พอที่จะกลับมา ทบทวน พี่ๆ ก็ช่วยกันสอนน้อง เพื่อนก็ช่วยสอนเพื่อน”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สายกลาง(27มกราคม 2552)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคโรงเรียนสายกลาง ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือ สื่อ อุปกรณ์การเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร ไม่มีผู้ที่มีความสามารถทางวิชาการมาผลักดันด้านการเรียนการสอน ไม่มีครูที่จบตรงสาขาการสอนครบทุกสาขา ไม่มีนักรกการโรงทำให้โรงเรียนต้องเสียเงินจ้างเองเป็นรายเดือน และเนื่องจากเป็น การจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มาก แต่เนื่องจากว่าเป็น 2 ห้อง การสอนก็ต้อง แบ่งแยกจากกันในบางวิชา เลยเหมือนกับว่าครูทำงานด้านการสอนเป็น 2 เท่า และยังไม่เน้นงาน อื่นที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากงานสอน การเข้ารับอบรมต่างๆ ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าใน การทำงาน และทำให้เวลาอยู่กับนักเรียนน้อย แล้วทำให้สอนไม่ทัน ซึ่งตรงนี้ยังดีที่ไกลกังวลเข้ามา ช่วย และอาจจะมี ความแตกต่างระหว่างบุคคลบ้าง จะมีนักเรียนที่เรียนรู้ช้าทำให้ต้องมีการสอน ซ่อม – เสริม ดังข้อมูล ดังนี้

“อุปสรรคของโรงเรียนเราเนี่ย ทางด้านวิชาการ โรงเรียนเราไม่มีตัวช่วยเกี่ยวกับการทำงาน อย่างนักการภารโรง ถ้าถามว่ามันเกี่ยวอย่างไร ก็สภาพแวดล้อมที่เอื้อไม่มี ความดูแลความปลอดภัย แต่ในขณะนี้เราไม่มีนักการภารโรง เราต้องหาเงินมาจ้างนักการภารโรง นี่ก็เป็นปัญหาของเราในการหาเงินแต่ละเดือน ก็ไม่รู้จะได้นานแค่ไหน ปัจจุบันที่เราขาดแคลน คือ ครูที่ตรงสายการสอน เช่น ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ต้องการมาก แม้ว่าเราจะได้รับการสนับสนุนจากวงไกลกังวลก็จริง แต่เราก็ต้องการในเรื่องของการเน้นย้ำ ซึ่งอยากได้ครูตรงตามสาขาวิชา แล้วเรามีครูไม่ครบชั้นจึงต้องจัดแบบบูรณาการช่วงชั้น”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีบ้างแต่ไม่มาก เด็กบางคนมีการเรียนรู้ช้าจึงเน้นเป็นพิเศษ เด็กพวกนี้ถ้าเค้าไม่เข้าใจจะเข้ามาถาม จะไม่กลัวครู”

ครูประจำชั้น ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(22 มกราคม 2552)

“ครูงานเยอะ ครูมีงานพิเศษด้วย อย่างพี่เนี่ย มีธุรการ ระบบดูแลโครงการอาหารกลางวัน ระบบสุขภาพ คืองานมันเยอะ แล้วเราสอน 2 ห้องมันก็ไม่ไหว”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“ก็เนี่ยแหละ ครูเนี่ยแหละ ครูไม่มีเวลา งานเยอะไง แล้วงานพิเศษอีก อย่างสมมติว่าเราสอน 3 ชั้น เราขาดไปก็หยุดหมดเลย ยังดีที่ยังมีทีวีของไกลกังวลเข้ามาช่วย”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

2.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนสายกลาง ที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยแยกครูและนักเรียน ดังนี้

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของครูโดยส่วนมากแล้วไม่ชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น เนื่องจากเหนื่อย ภาระงานมาก มีเวลาสอนนักเรียนไม่เพียงพอ เนื่องจากครู 1 คน ต้องสอน

หลายชั้น โดยเฉพาะครูที่สอนช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งรับผิดชอบคนเดียวทั้งช่วงชั้น จึงทำให้นักเรียนเรียนทัน อาจจะไม่จบเรื่องบางครั้งครูต้องแบ่งให้นักเรียนไปเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมจากวงไกล กังวลอีกห้องหนึ่ง เพื่อเอาเวลามาสอนนักเรียนที่เหลือ ซึ่งครูก็ไม่ได้ตามาคูม ทำให้เกิดปัญหา นักเรียนตั้งใจเรียนบ้างไม่ตั้งใจเรียนบ้าง ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารนั้น ในความคิดของผู้บริหารซึ่งต้องรับผิดชอบโรงเรียนทั้งหมด มีความเห็นว่าถ้าครูไม่ย่อท้อ ไม่เอาปัญหามาเป็น อุปสรรคทุกอย่างก็ผ่านไปได้ด้วยดี เมื่อทำแล้วต้องทำให้ดีที่สุด และความคิดเห็นของครูที่ไม่เคย สอนโรงเรียนใดมาก่อนแล้วสอนโรงเรียนที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเลย มีความคิดเห็นในเชิง บวก เนื่องจากไม่มีอะไรเปรียบเทียบ สอนอย่างไรก็ได้แต่ยังมีความคิดที่ว่าเรียนแบบปกติน่าจะ สบายกว่า ง่ายกว่า แต่ถ้าเรียนแบบรวมชั้นก็ได้ ไม่มีปัญหาอะไรเพราะสอนมาตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว ส่วนครูที่เคยสอนแบบไม่รวมชั้นจะรู้สึกว่าจะไม่ดี ไม่ชอบ ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“ต้องได้ครูที่มีความรู้ความสามารถ ไม่ท้อ ไม่เอาปัญหามาเป็น อุปสรรค ถ้าได้บุคลากรแบบนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ถ้าทราบ ใดที่ครูคิดว่า ครูคนนึงต้องสอนชั้นหนึ่งๆ ทั่วๆ ที่อาจจะมียกเด็กสี่ห้าคน 7 คน เนี่ย ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร แต่เมื่อเราเอามาบูรณาการช่วงชั้นเนี่ย อย่างเช่น ป.4 ป.5 ป.6 เนี่ยเรามีเด็กแค่ไม่กี่คนเท่านั้นใช่ไหมครับ ครูก็น่าจะทำได้ ถ้า เรามีครู 2 คน สอน 2 ห้อง อีกห้องหนึ่งก็ว่าง มันก็ไม่ดี แต่ถามว่าแต่ละชั้น แตกต่างกันมันก็แตกต่าง แต่เราเอาระบบการมาบูรณาการมันก็น่าจะมี ปัญหา แล้วการเรียนการสอนแบบรวมชั้นจะเป็นผลดี การเรียนรวมชั้น เนี่ยจะเป็นผลดีด้วยซ้ำที่เด็กจะได้รับความรู้เลยระดับขึ้นไป โดยไม่ได้เป็น ความรู้ที่ว่าเป็นการยัดเยียดให้ การเรียนรวมชั้นถ้าครูรัก ครูเข้าใจ ทุ่มเท ปัญหาตรงนี้ก็ไม่มี”

ผู้บริหาร ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ก็ดีนะ ไม่เคยรู้ว่าแยกชั้นเป็นยังไง ไม่เคยสอนชั้นเดียวมาก่อน ไม่รู้ ความแตกต่างว่าแยกชั้นกับรวมชั้นต่างกันยังไง เพราะมาสอนก็เจอรวมชั้น แยกก็จริงแต่ก็ธรรมดา เพราะ ป.1 ก็สอนแยก แต่ไม่รู้ถึงถึงความแตกต่าง เท่าไหร่ แต่คิดว่ารวมชั้นยากกว่า”

ครูประจำชั้น ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(22 มกราคม 2552)

“เรียนรวมชั้นก็ดี เพราะว่าพี่จะได้ช่วยน้อง จะเรียนรู้ร่วมกัน เด็กที่นี่ จะเอื้อเพื่อแบ่งปันกัน แต่ว่าผลเสียก็มีเด็กอาจได้ความรู้ไม่เต็มที่ เนื่องจาก เวลาไม่ทันบ้าง ครูติตอบรวมบ้าง เราจึงต้องปรับให้ยืดหยุ่นกันไปตามความเหมาะสม”

ครูผู้สอน ป. 2-3 ร.ร.สายกลาง(12 กุมภาพันธ์ 2552)

“ก็มีทั้งข้อดี ข้อเสีย ข้อดี คือ เด็กรุ่นน้องจะได้ประสบการณ์ ได้เรียน กับพี่ ข้อเสีย คือเวลาไม่มี ทำให้เราไม่มีเวลาให้เด็กได้มาก เพราะเวลาสอน เด็กมันจะต้องต่อเนื่องกัน”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.สายกลาง(30 มกราคม 2552)

“คือถ้าเกิดสอนรวมชั้น ถ้าครูไม่ต้องทำงานอื่นเลย ในเมื่อสอน 3 ชั้น ก็ทำงานหนักแล้ว ถ้าเกิดให้ครูไม่ต้องทำงานอื่นให้แต่สอนเลยก็ได้ ก็จะดีมาก เราจะได้ดูแลเด็ก เพราะเด็กเนี่ย ระดับชั้นมันไม่เท่ากัน ความสามารถก็จะไม่เท่ากันอยู่แล้ว อย่างหลักสูตร ป.5 กับ ป.6 ก็ใกล้เคียงกันนะ แต่ ป.4 เนี่ย มันคนละเรื่องกันเลย แต่ที่นี่เราต้องมานั่งหนัก ป.6 เพราะต้องสอบ NT อะไรอย่างนี้ ป.4 ก็จะเรียนไม่ทัน เราก็จะต้องมานั่งเก็บ ที่นี้เราก็ไม่มีเวลาเก็บอีก ก็จะได้เพื่อนช่วยเพื่อน พี่สอนน้อง แต่ว่ามันก็จะไม่ได้ไม่เหมือนครูสอน คือ ถ้าถามก็ไม่อยากให้รวมชั้น ถ้าถามว่าชอบไหม ก็ไม่ชอบ ไม่รู้อะ เราก็คิดมาก เวลาเด็กสอบไม่ได้ เราก็ไม่ได้โทษเด็กหรอก เพราะเนื้อหาเราสอนให้เด็กมันไม่เต็มที่ ไม่เต็มหลักสูตร ถ้าถามว่าสอนจบไหม คุณไม่ได้เลยว่าคุณสอนจบ เราก็จะเน้นแต่เนื้อหาสำคัญๆ ใ้ไหนที่อ่านได้เราก็แนะนำให้เค้าไปอ่าน แล้วทำรายงานส่ง”

ครูประจำชั้น ป. 4-6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสายกลาง ส่วนใหญ่นักเรียนชอบ รู้สึกสนุกกับการเรียนรวมชั้นเพราะมีเพื่อนเยอะ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลูกปลุกฝังมาจากครูว่าพี่ต้องคอยดูแลน้อง น้องต้องเชื่อฟังพี่ ทำให้การเรียนรวมชั้น ไม่มีปัญหา ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“ชอบ สนุก มีเพื่อนมีน้อง”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.สายกลาง(2 กุมภาพันธ์ 2552)

“ชอบ ได้สอนน้อง ความรู้หนูก็เพิ่มขึ้น เป็นการทบทวน”

นักเรียนชั้น ป. 3ร.ร.สายกลาง(3 กุมภาพันธ์ 2552)

“ชอบเรียนด้วยกัน จะได้ช่วยกันทำงาน”

นักเรียนชั้น ป. 5 ร.ร.สายกลาง(29 มกราคม 2552)

“ชอบ เพราะได้ช่วยเหลือกัน พี่สอนน้อง ถ้าน้องอ่านหนังสือไม่ออก ไม่ค่อยคล่องก็จะช่วยสอน”

นักเรียนชั้น ป. 6 ร.ร.สายกลาง(27 มกราคม 2552)

“ชอบ เพราะจะได้มีความรู้เยอะๆเท่าๆพี่ ไม่มีปัญหาในการเรียน ถ้ามี ปัญหาในการเรียนก็ถามครูกับพี่ ถ้าเข้าใจนิดหน่อยแล้วจะไปถามพี่ ถ้าไม่ เข้าใจมากก็จะไปถามครู”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.สายกลาง(6 กุมภาพันธ์ 2552)

ตอนที่ 3 กระบวนการและผลการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านท้าย

3.1 กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านท้าย

กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 3 ส่วน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านการเรียนการสอน

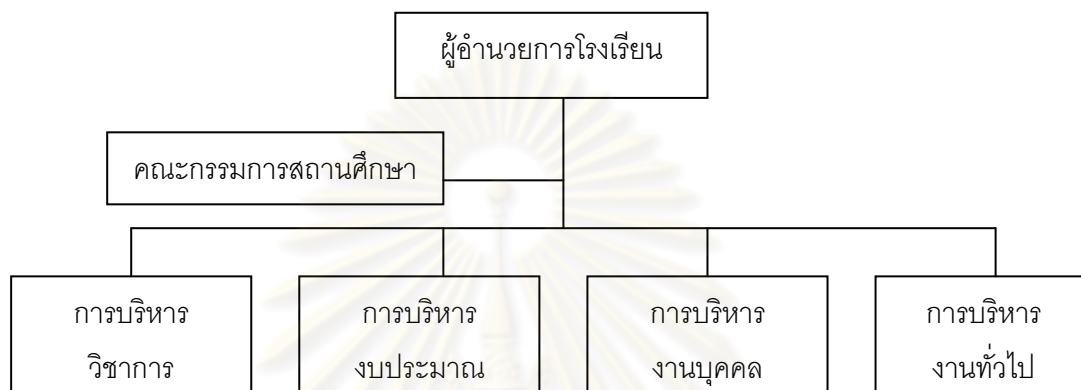
1. ด้านการบริหาร

ด้านการบริหารของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 1.1) โครงสร้าง การบริหาร 1.2) การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ 1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

1.1 โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านท้าย จะเป็นเช่นเดียวกับโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียน ถึงแม้ว่าจะเป็น โรงเรียนขนาดเล็กก็ตาม กล่าวคือ จะต้องครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ

การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยจะมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้คอยควบคุมดูแลงานด้านต่างๆ และมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จากนั้นจึงเป็นครูที่รับผิดชอบงานฝ่ายต่างๆ จากข้อมูลการบริหารข้างต้นตรงกับข้อมูลเอกสารโครงสร้างการบริหาร ดังแผนภาพ 5.3 ดังนี้

แผนภาพที่ 5.3 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนบ้านท้าย

จากแผนภาพที่ 5.3 พบว่าโครงสร้างด้านการบริหารของโรงเรียนบ้านท้ายจะประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และส่งต่อมายังการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 งาน เป็นแบบเดียวกับโครงสร้างของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แต่จากแผนผังจะเห็นว่าไม่มีการแจกแจงงานด้านต่างๆ ที่อยู่ในกลุ่มงาน 4 งาน และเพื่อความสะดวกในการทำงานจึงมีเฉพาะผู้บริหารและครูที่ทำงาน เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาไม่ได้อยู่ที่โรงเรียนทุกวัน นอกจากจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องจึงเชิญคณะกรรมการสถานศึกษามาประชุมเพื่อหารือร่วมกัน จากข้อมูลเอกสารแสดงโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนบ้านท้าย สอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ดังนี้

“โรงเรียนเรามีครู 4 คน แบ่งงานออกเป็น 4 กลุ่ม บริหารวิชาการ
บริหารทั่วไป บริหารบุคคล และบริหารงบประมาณ...”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

จากแผนภาพแสดงโครงสร้างการบริหารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า การแบ่งงานของโรงเรียนบ้านท้าย ตามโครงสร้างการบริหารนั้น เนื่องจากมีครูจำนวนน้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงได้จัดสรรงานให้ครูทุกคน โดยครูต้องรับหน้าที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้างาน ฝ่ายต่างๆ คนละ 1 ฝ่าย

1.2 การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

การประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนบ้านท้าย นั้น จะมีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ ตามกลุ่มงานแยกกันออกอย่างชัดเจน โดยจะเปิดรับงานที่เข้ามาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทาง e-filing หรือไม่ก็นำมาจากศูนย์ประสานงานองค์กรฯ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาไปรับมาหรือไม่ก็เป็นครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งพอได้งานมาแล้วจะแบ่งงานกันไปให้ครูตามฝ่ายหน้าที่รับผิดชอบ จากนั้นจึงนำเสนอผู้อำนวยการ เพื่อปรึกษาร่วมกัน โดยผู้บริหารอยากสร้างให้ครูมีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี จึงได้ให้หัวหน้างานแต่ละฝ่ายตัดสินใจงานในฝ่ายของตนเองได้เลยไม่ต้องรอผู้บริหาร จากข้อมูลเอกสารและการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ถ้างานเข้ามาผ่าน ผอ. ก็จะไปจะแยกตามฝ่าย ฝ่ายก็ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย ถ้ามีปัญหา หรือติดขัดอะไร ผอ. เสริม แต่ถ้ามีข้อหาหรือข้อปรึกษากัน จะเอาทุกฝ่ายมาประชุม เพราะว่าเรื่องทุกอย่างมันก็จะเกี่ยวกับครูในโรงเรียน เราก็อยากจะส่งเสริมให้เค้าเป็นหัวหน้า ให้ครูมีภาวะผู้นำ และสามารถทำตัวเอง ไม่ต้องมาให้เราบอกทุกอย่าง อยากสร้างครูให้เป็นผู้นำสามารถตัดสินใจได้ในฝ่ายของตนเอง แล้วให้เสนอขึ้นมาว่าดีไหม พวกเราเอาใหม่ ไม่ใช่ทำตามเราสั่ง แล้วค่อยพิจารณาด้วยกัน แล้วเราจะได้ผู้นำ ไม่ใช่ให้ผอ. สั่งให้ทำโน่นทำนี่ ก็ตายเลยผม ก็งานอื่นก็ไม่ต้องทำ”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

และถึงแม้ว่าจากโครงสร้างการบริหาร จะไม่มีการแจกแจงงานที่อยู่ในกลุ่มต่างๆ อย่างชัดเจน ก็ไม่ได้ทำให้มีปัญหา หรืออุปสรรค ในการทำงาน เพราะว่าครูทุกคนล้วนมีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน ทำให้เข้าใจขอบข่ายงานต่างๆ ที่ตนเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี และอาจเป็นเพราะว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา เมื่อนำงานมาแล้วจะเป็นผู้มามอบให้กับครูที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ไม่เกิดปัญหา ส่วนครูอนุบาลนั้นไม่มีหน้าที่รับผิดชอบใดในโรงเรียน มีหน้าที่เพียงดูแลนักเรียนอย่างเดียว และจะมีบางครั้งถ้าเป็นการอบรมเกี่ยวกับครูผู้สอนอนุบาล

ถึงไปเข้ารับการอบรม และจะเป็นผู้ร่วมควบคุมดูแลนักเรียนไปแข่งขันทักษะด้านต่างไม่ว่าจะเป็นกีฬาหรือวิชาการต่าง ซึ่งการเข้ารับการอบรมหรือเป็นผู้ควบคุมดูแลนักเรียน จะได้รับคำสั่งจากผู้อำนวยการสถานศึกษา

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้าย จากกรณีที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สังเกตนั้นพบว่า โรงเรียนบ้านท้าย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้บริหารกับครู หรือครูกับครู เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะร่วมรับประทานอาหารกลางวันด้วยกันทุกวัน บางครั้งจะเอาเรื่องงานต่างๆ มาพูดคุยระหว่างรับประทานอาหาร จึงเป็นการลดช่องว่างของครูกับผู้บริหารได้เป็นอย่างดี สังเกตได้จากการพูดคุยแบบเป็นกันเอง ไม่ถือยศศักดิ์ และครูกล้าที่พูดคุย แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง อาจเป็นเพราะว่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูเพียง 4 คน ไม่รวมครูอนุบาลที่จ้างสอนรายวันและครูภาษาอังกฤษและดนตรีที่จ้างมาสอนเป็นรายชั่วโมง ความสนิทสนมจึงมีมากเป็นพิเศษ ส่วนความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี เพราะนักเรียนรักและชอบคุณครู สังเกตได้จากการเชื่อฟังคำสั่งสอน ตั้งใจเรียน และคอยช่วยเหลือคุณครู ไม่ว่าจะเป็นการช่วยถือกระเป๋า หรือแบ่งเบากาละเล็กน้อยๆ ในห้องเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตรงกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ความสัมพันธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก ผมมีความรู้สึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารใกล้ชิดกัน เพราะต้องทานข้าวด้วยกัน ไปประชุมที่ไหนมา ก็มาคุยให้ฟังว่า โรงเรียนโน้นเค้าทำไฉน โรงเรียนใกล้เคียงเค้าทำไฉน หรือถ้ามีงานด่วน เจอกันก็เรียกมาคุยกันนอกรอบ เช่น ฝ่ายวิชาการ เสร็จแล้วก็ค่อยเรียกประชุม ฝ่ายอื่นๆ ก็จะมาคุยทั่วไป เพราะจะทานข้าวด้วยกันอยู่แล้ว”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

“คุณครูใจดี ชอบ สอนสนุก หนูเชื่อฟังคุณครู”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(26 ธันวาคม 2551)

“ชอบคุณครู ชอบที่ครูสอน สอนสนุก ชอบให้สอนแบบนี้”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.บ้านท้าย(5 มกราคม 2552)

“คุณครูใจดี ไม่ดุ บางทีหนูก็ช่วยครูถือของ”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.บ้านท้าย(5 มกราคม 2552)

“หนูรักคุณครู คุณครูไม่ค่อยดุ สอนสนุกดี”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย (19 ธันวาคม 2551)

และจากการสังเกตความสัมพันธ์ของผู้บริหาร ครูผู้สอน ที่มีต่อครูอนุบาลที่จ้างรายวันนั้น มีการพูดคุย ทักทายกันตามปกติ และครูอนุบาลไม่ได้ร่วมรับประทานอาหารกลางวันพร้อมกับผู้บริหารและครูในโรงเรียน แต่จะรับประทานอาหารพร้อมนักเรียน เนื่องจากมีภาระต้องคอยดูแลนักเรียนอนุบาลที่พักกลางวัน เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการละเล่นต่างๆ ส่วนความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กับครูผู้สอนอนุบาลนั้น นักเรียนมีความเกรงใจและเคารพเหมือนครูคนอื่นทั่วไป แต่ไม่ได้มีความสนิทสนม หรือชื่นชมเป็นพิเศษ เพราะว่าไม่เคยสอนพวกเค้ามาก่อน ส่วนครูที่จ้างมาสอนเป็นรายชั่วโมงนั้น ในส่วนของวิชาดนตรี นักเรียนจะมีความชื่นชอบ ตื่นเต้น ดีใจ เวลาครูมาสอน และจะกระตือรือร้น รีบลงไปช่วยขนอุปกรณ์ดนตรีขึ้นมาที่ห้องเรียน และวิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนจะดีใจ มีความสุขเวลาครูมาสอน อาจเป็นเพราะเวลาสอนครूमี่มุขตลกและสอนสนุก ทำให้เด็กชื่นชอบ และอีกนัยหนึ่งคือ ครูสอนดนตรีจะมาอาทิตย์ละ 1 วัน ส่วนครูสอนภาษาอังกฤษจะมาอาทิตย์ละ 2 วัน เมื่อเจอกันนักเรียนจึงรู้สึกตื่นเต้นดีใจ และชอบเวลาครูมาสอน ถึงแม้จะเป็นครูที่จ้างมาเป็นรายชั่วโมงนั้น นักเรียนก็ให้ความรัก และเคารพเหมือนครูในโรงเรียน

และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนนั้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นภายในชั้นเดียวกันหรือระหว่างชั้นที่เรียนรวมกัน แม้กระทั่งนักเรียนที่ไม่ได้เรียนห้องเรียนเดียวกัน ก็มีความสัมพันธ์ที่ดี สังเกตได้จากการกิจกรรมยามว่างตอนพักกลางวัน เช่น กระโดดยาง นักเรียนจะเล่นรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.2-ป.4 เป็นต้น

2. ด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 2.1) โครงสร้างหลักสูตร 2.2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1 โครงสร้างหลักสูตร

โรงเรียนบ้านท้าย ได้จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยจัดสัดส่วนเวลาเรียนเป็นชั่วโมงต่อปี ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จากข้อมูลที่ได้จากเอกสารสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“คือปีที่ผ่านมา ผมกลางปีก็เลยใช้หลักสูตรเดิม ยังไม่ได้เพิ่ม ยังไม่ได้เปลี่ยน ใช้หลักสูตรแกนกลาง 2544 หลักสูตรสถานศึกษาเรามีอยู่แล้ว ทุกโรงเรียนต้องมีอยู่แล้ว”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านท้าย โดยจัดสัดส่วนเวลาเรียนเป็นชั่วโมงต่อปี ในระดับประถมศึกษาจะกำหนดไว้ 800-1,000 ชั่วโมง โดยสถานศึกษาจะเน้นหนักในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ดังตารางที่ 5.15 ดังนี้

ตารางที่ 5.15 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านท้าย

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียน (ชั่วโมง/ปี)					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80
สุขศึกษา พลศึกษา	80	80	80	80	80	80
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80
รวม	800	800	800	800	800	800
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120
รวม	920	920	920	920	920	920

จากตารางที่ 5.15 พบว่า สัดส่วนเวลาเรียนทุกชั้นเรียนเท่ากับ 920 ชั่วโมง/ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีสัดส่วนเวลาเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากัน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีสัดส่วนเวลาเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากัน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนบ้านท้าย คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เน้นแนว และชุมนุม

2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

โรงเรียนบ้านทำย นั้นมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ไม่ได้เป็นวิชาหลักๆ แต่จะเป็นโครงการต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดสรรงบประมาณมาจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ทางโรงเรียนได้มีโครงการมากมายไม่ว่าจะเป็นโครงการวันสำคัญต่างๆ โครงการส่งเสริมการอ่าน โครงการออม โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ โครงการทั้งหมดนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้านให้กับนักเรียน เพื่อจะได้ก้าวออกไปสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลเอกสารสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ดังนี้

“กิจกรรมเสริมหลักสูตร ปีนี้ว่าจะทำส่งเสริมการอ่าน จะเริ่มปีการศึกษาหน้าเดี่ยวเราจะสมัครกับนานมีบุ๊คส์ แล้วก็มีโครงการด้านคุณธรรมจริยธรรม เด็กเราจะละหมาดทุกวันศุกร์ตอนบ่ายโมงที่สุเหร่าเลย เดินไปประมาณ 500 เมตร แต่เราจะละหมาดทุกวันเช้า กลางวัน ที่โรงเรียนเสร็จแล้วก็มีโครงการออม เราได้รางวัลที่ 2 ของการออมของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดนครนายก ของโรงเรียนขนาดเล็ก ยังมีป้ายอยู่ เพิ่งไปรับมา 2 เดือน 3 เดือนนี่เอง”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านทำย(24 ธันวาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ พบว่าจะมีโครงการส่งเสริมการอ่านที่ร่วมกับบริษัทนานมีบุ๊คส์ในปีการศึกษาหน้า แต่ทางโรงเรียนมีโครงการการออมที่โรงเรียนได้รับรางวัลจากจังหวัด เป็นเครื่องหมายการันตีที่ดีว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรในส่วนของโครงการการออมของโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนโรงเรียนแห่งนี้เป็นคนประหยัด มัธยัสถ์ รู้จักการอดออม มีความพอเพียง เป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับนักเรียนสู่อายุที่พอเพียง นอกจากนี้จะมีโครงการด้านต่างแล้ว โรงเรียนยังจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านของ กิจกรรมการสอนซ่อม-เสริมให้กับนักเรียน ซึ่งมีไว้ให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และครูจะใช้ช่วงเวลานี้สอนเพิ่มเติมในรายวิชาที่นักเรียนไม่เข้าใจและเวลาสอนไม่พอ ดังข้อมูลดังนี้

“บางที่ตอนบ่ายเราก็มาสอนซ่อม-เสริมเค้า จะมีชั่วโมงซ่อม-เสริมคนไหนไม่ได้เราก็เรียกมาสอนทีละคน แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไรหรอก แต่บางที่ไม่ไหว เด็ก ป.1ต้องเน้นเป็นพิเศษ พอเอามารวมกันมันแย่ เพราะเด็กยังอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ เราต้องจ้เป็นพิเศษ”

ครูประจำชั้น ป.1-2 ร.ร.บ้านทำย (19 ธันวาคม 2551)

“เราอาศัยช่วงวิชาซ่อม-เสริมมาสอนเด็กเพิ่ม บางทีมันก็ต้องยืดหยุ่น วิชาอื่นๆ บ้าง เพื่อให้เด็กได้ แล้วตารางสอนของ ป.3 กับ ป.4 จะไม่เหมือนกัน เราก็อาศัยดูเอาเองว่าจะสอนวิชาไหน วิชาอะไรเรียนถึงไหนแล้ว พยายามเก็บไปเรื่อยๆ เราก็อยาก让孩子ได้”

ครูประจำชั้น ป.3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2551)

จากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้โรงเรียนได้จัดทำตารางเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ใช้ตารางเรียนเดียวกัน เช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้ตารางเรียนเดียวกัน คาบเรียนในแต่ละวันจะแบ่งออกเป็น 6 คาบ โดยปกติจะเรียนคาบละ 60 นาที จะเริ่มเรียนคาบแรกเวลา 08.30 น. คาบสุดท้ายเวลา 15.30 น. เรียนคาบละ 1 ชั่วโมง พักเที่ยงเวลา 11.30 น. - 12.30 น. ซึ่งเวลาเรียนในแต่ละวิชาจะมีความยืดหยุ่น อาจจะไม่ตรงกับเวลาหมดคาบเรียนทุกครั้ง เนื่องจากครูคนเดียวสอนทุกวิชา นักเรียนไม่ต้องเดินเรียน จึงไม่มีปัญหาในการเปลี่ยนคาบเรียน

3. ด้านการเรียนการสอน

โรงเรียนบ้านท้ายจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นคู่ คือ อนุบาล1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 และประถมศึกษาปีที่ 3-4 โดยด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้
3.1) แผนการสอน 3.2) การจัดการเรียนการสอน 3.3) สื่อ-อุปกรณ์

3.1 แผนการสอน

แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอนนั้น ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำเอง โดยยึดเนื้อหาตามหลักสูตรและคำนวณระยะเวลา แบ่งสัดส่วนให้พอดีกับโครงสร้างหลักสูตรที่ตั้งไว้ การจัดทำแผนจะเป็นแผนแยกตามระดับชั้นไม่ทำรวมกัน และจะไม่ครบทุกวิชา ส่วนใหญ่แล้วครูผู้สอนจะทำเฉพาะวิชาหลักๆ เนื่องจากเวลาไม่มีเพียงพอที่จะจัดทำทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้จากข้อมูลเอกสารที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“แผนครูต้องมีส่งอยู่แล้ว เพราะมันเป็นอาชีพของเรา ถามว่าคุณมาทำงาน คุณมีแห มีตาข่ายจับปลาหรือเปล่า ไม่ใช่มามือเปล่า มันก็ได้เหมือนกันแหละ แต่คงได้น้อย”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

“แผนการสอนเราทำแยก ป.1ก็ของ ป.1 ป.2 ก็ของ ป.2”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2551)

“แผนเราทำแยกชั้น ไม่ได้ทำรวม ทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ เช่น เรื่อง
พืช สัตว์”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

“ไม่ได้ทำแผนรวม ทำแผนแยก ใบงานให้แยก จะมีบางวิชาที่รวม ก็มี
บางวิชาที่ปฏิบัติกิจกรรม เช่น ละคร สุขศึกษา คอมพิวเตอร์ ก็จะมา
อย่างนี้รวม แต่วิชาหลักแยก”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2551)

3.2 การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนบ้านท้าย มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ดังนี้ รวม
อนุบาล 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ส่วนประถมศึกษาปีที่ 5 และ
ประถมศึกษาปีที่ 6 จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบแยกชั้นเรียน ซึ่งมีครูประจำชั้นห้องละ 1
คน รวม 5 คน แต่ในความจริงแล้วทั้งโรงเรียนมีครูประจำการทั้งหมด 4 คน จึงทำให้ทาง
โรงเรียนได้จ้างครูผู้สอนรายวันมาสอนระดับชั้นอนุบาล 1-2 เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่
สามารถทำได้ โดยทางโรงเรียนต้องหางบประมาณมาจ้างครูผู้สอนเอง นอกจากนี้ ทางโรงเรียน
ยังมีการจ้างครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษและดนตรีเป็นรายชั่วโมงเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงาน
ครูผู้สอนและยังเป็นตัวช่วยที่ดีให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่ผิดพลาด เพราะครูใน
โรงเรียนไม่มีความถนัดในการสอนภาษาอังกฤษและดนตรี

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านท้าย นั้น จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา
สังเกตการเรียนการสอน พบว่า จะเป็นการเรียนรวมชั้นเฉพาะวิชา เช่น ศิลปะ ดนตรี
ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี ส่วนการสอนวิชา
หลัก คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ครูจะแยกสอนเป็นระดับชั้น ไม่มีแผนการ
เรียนรู้ร่วมกัน ครูจะเขียนแผนแยกชั้นเรียน ในการสอนวิชาหลักนั้น ทำการสอนโดยที่ครูจะสอนใน
ระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน หลังจากนั้นค่อยสอนในระดับชั้นที่สูงขึ้น

บางวิชาครูจะสอนโดยใช้เปิดทางไกลผ่านดาวเทียมจากวงไกลกังวลให้นักเรียนดู
การที่ครูจะสอนแบบนี้ได้ ครูต้องเตรียมตัวในการสอนล่วงหน้า ศึกษาว่าวันนี้ทางไกลผ่าน
ดาวเทียมจากวงไกลกังวลจะสอนเรื่องใด โดยจะเปิดให้ดูได้ที่ละชั้นเท่านั้นเนื่องจากโทรทัศน์มี

เพียง 1 เครื่องต่อ ห้องเรียน โดยครูจะเปิดแล้วให้นักเรียนเรียนร่วมกัน ซึ่งก็แล้วแต่ว่าครูจะทำการเปิดระดับชั้นใดให้นักเรียนได้เรียน

นักเรียนจะมีการบ้านแต่ไม่ทุกวัน และมีการทำรายงานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มีการทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนทุกระดับชั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและทบทวนการเรียนรู้ การทำใบงาน นักเรียนจะมีใบงานที่ไม่เหมือนกัน แยกตามระดับชั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ค่อยมีใบงานจะเน้นให้ทำแบบฝึกหัดในหนังสือแบบฝึกหัดมากกว่า บางครั้งอาจจะมีการกลุ่มที่ให้ทำร่วมกันบ้างเป็นบางวิชาที่สามารถบูรณาการได้ เช่น สังคมศึกษา ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น โรงเรียนบ้านท้าย มีการวัดผลนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน และมีการเก็บคะแนนระหว่างสอน มีทั้งแบบสังเกต ใบงาน และใช้การวิจัยเข้ามาช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดและประเมินผล ติดตามการดำเนินงานของครูผู้สอนโดยการนิเทศก์และให้ส่งแผนการสอนล่วงหน้า

“ส่งแผนก่อน แล้วไปเยี่ยมชั้นเรียน จากการนิเทศก์ก็พบว่า เด็กอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ซึ่งเป็นพื้นฐานการเรียนทุกวิชา”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

การเรียนการสอนใน**ชั้นอนุบาล 1-2** สำหรับในชั้นอนุบาลนั้นถ้าสอนเขียนจะสอนทีละชั้น อย่างนักเรียนชั้นอนุบาล 2 พอเขียนได้ อ่านได้ ครูจะทำตัวอย่างไว้ให้ดูแล้วให้เขียนตาม ส่วนนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ที่ยังทำอะไรมากไม่ได้ ยังเขียนไม่ได้ อ่านไม่ได้ เราก็ต้องใส่ทำเส้นประให้เค้าทำตาม แต่ถ้าเป็นงานวาดรูป เราจะให้นักเรียนวาดเหมือนกัน ให้วาดตามใจชอบ ถ้ากำหนดเป็นหัวข้อ ชั้นอนุบาล 2 ก็จะมีรายละเอียดมากขึ้น เช่นให้วาดรูปบ้าน นักเรียนชั้นอนุบาล 1 อาจมีแค่บ้าน ภูเขา พระอาทิตย์ แต่นักเรียนชั้นอนุบาล 2 จะเริ่มมีคน ดอกไม้ ต้นไม้ คือรายละเอียดจะเพิ่มมากขึ้น และครูยังต้องเอาใจใส่นักเรียนชั้นอนุบาล 2 เป็นพิเศษในเรื่องของการอ่าน เพราะต้องเตรียมความพร้อมเด็กในการขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บางวันในช่วงเช้าครูจะพานักเรียนไปออกกำลังกายที่สนาม ไปเล่นกีฬา โยนลูกฟุตบอล เก็บขยะ ซึ่งแล้วแต่ว่าครูจะพาไปวันไหน

“บางครั้งก็สอนรวม บางครั้งก็สอนแยก ถ้าเป็นการอ่าน สอนนักเรียนชั้นอนุบาลมากเป็นพิเศษจะอ่านเป็นคำๆ แต่นักเรียนชั้นอนุบาล 1 เราก็สอนอ่าน แต่จะเป็นอ่านทีละตัวอักษร ถ้าเป็นวาดรูปจะสอนไปพร้อมๆกัน...

รูปแบบวิธีการสอน สอนสองชั้นใหม่ค่ะ ก็จะเด็กอนุบาล 2 พอเขียนได้ อ่านได้ ก็จะทำตัวอย่างให้เค้าดู แล้วให้เค้าเขียนตาม ส่วนอนุบาล 1 ต้องจุดให้เคื่าก่อน ทำเส้นประ แล้วให้เค้าลากเส้นตามที่เราทำไว้...ปกติ เราจะเก็บงานเด็กทุกวันอยู่แล้ว งานที่เค้าทำก็จะติดบอร์ดหน้าห้อง เราจะวัดโดยสังเกตเคื่าระหว่างวัน ให้เค้าเล่นเกม ทำกิจกรรมต่างๆ แล้วเราคอยสังเกตพัฒนาการทั้งสังคม อารมณ์ สติปัญญา”

ครูประจำชั้น อ.1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

“ครูสอนแยกค่ะ บางทีก็สอนหนูอ่าน แล้วให้น้องเขียนตามตัวอย่างของครู บางครั้งครูก็ให้วาดรูปเหมือนกันทำภาพปะติด”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

“บางทีครูก็ให้วาดรูป เขียนหนังสือ พาไปเล่นที่สนาม”

นักเรียนชั้น อ.1 ร.ร.บ้านท้าย(15 มกราคม 2552)

“คุณครูให้วาดรูปบ้าง ทำภาพปะติด ให้เอาสีมาแปะ ทำเสร็จแล้วครูจะติดไว้ที่หน้าห้อง”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร.บ้านท้าย(16 มกราคม 2552)

ภาพที่ 5.17 กิจกรรมการเรียนการสอนชั้นอนุบาล 1-2

จากภาพที่ 5.17 เป็นภาพกิจกรรมการเรียนการสอนอนุบาล ซึ่งครูจะให้วาดรูปดูทีวี แล้วนอนตอนกลางวัน เมื่อตื่นแล้วให้ตีมนมและกลับบ้านได้เลยถ้ามีผู้ปกครองมารับ

ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ครูจะสอนนักเรียนแยกเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์กับภาษาไทย เพราะ ป.1 ต้องเน้นภาษาไทยมากเป็นพิเศษ เนื่องจากนักเรียนยังอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ ต้องได้รับความดูแลใส่ใจเป็นพิเศษ โดยส่วนใหญ่แล้วในทุกวิชาครูจะสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อน เมื่อครูกำลังสอนประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะนั่งอ่านหนังสือรอ หรือไม่ก็ทำงานที่ค้างรอ เมื่อครูสอนประถมศึกษาปีที่ 1 เสร็จก็จะมาสอนประถมศึกษาปีที่ 2 ต่อ ส่วนในวิชาพวกสังคมศึกษา การงานพื้นฐานอาชีพ ครูจะสอนพร้อมกันทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 โดยจะเน้นเนื้อหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แต่ก็นำเนื้อหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มารวมด้วย เป็นการสอนแบบบูรณาการ ในวิชาพลศึกษาครูประจำชั้นก็จะสอนเองทั้งหมด มีการทดสอบสมรรถภาพร่างกายของนักเรียน ซึ่งในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ครูประจำชั้นจะเป็นผู้สอนเองทั้งหมด จะมีเพียงวิชาภาษาอังกฤษเท่านั้นที่จ้างครูมาสอนเป็นรายชั่วโมง และมีบางครั้งก็ไปเรียนวิชาดนตรีร่วมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

“สอน ป.1 ป.2 แยกกันเฉพาะไทยกับคณิต แต่จะสอนวิชาเดียวกัน ส่วนวิชาอื่นบูรณาการสอนพร้อมกัน...ใบงานแยก ทำแผนแยก...ส่วนใหญ่จะบูรณาการ วิชาที่แยกคือภาษาไทยกับคณิตศาสตร์ จะสอนแยก แต่ถ้าวิชาอื่นเนื้อหาคล้ายๆกันก็จะสอนพร้อมๆ กัน...ก็จะมีจัดกลุ่มโดยจัดกลุ่มแยก ป.1 กับ ป.2...วัดผลก็วัดผลหลากหลายนะ ใ้้งาน ข้อสอบ แล้วก็ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน แล้วแต่ว่าสอนเรื่องอะไร วัดอะไร และก็มีสอบวัดผล ภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี ส่วนผลที่ได้ สมมติว่าคนไหนไม่มีเราก็เอามาปรับปรุง ก็จะมีสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2551)

“สอนทีละชั้นค่ะ สอน ป.1 ก่อนแล้วก็สั่งงาน ป.1 ก่อน แล้วค่อยสอน ป.2”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2551)

“แล้วแต่ครูว่าจะสอนวิชาอะไรบางที่ก็วิชาเดียวกัน บางที่ก็คนละวิชา จะเรียนพละ ลูกเสือ คอม ด้วยกัน คอมคุณครูจะให้จับคู่ ป.1กับ ป.2 พี่จะได้ช่วยน้อง”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(9 มกราคม 2552)

“วิชาพละ ลูกเสือ คอม จะเรียนรวมกันคะ เรียนอยู่ห้องเดียวกัน ครูให้จับคู่ ป.1 กับ ป.2 วิชาอื่นครูจะสอนทีละชั้นคะ จะสอน ป.1 ก่อนแล้วค่อยสอน ป.2 แล้วแต่ครูคะว่าจะสอน ป.ไหนก่อน พี่ ป.2 จะคอยช่วยสอนน้องคะ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(9 มกราคม 2552)

“ครูจะมีใบงานให้ทำ ให้ทำการบ้าน แล้วก็สอบ แต่ไม่มีรายงาน จะมีแต่นั่งสือเล่มเล็กคะ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(26 ธันวาคม 2552)

“สอบตอนจะปิดเทอม แล้วก็ให้ทำการบ้านส่ง ไม่มีรายงาน จะ

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(25 ธันวาคม 2552)

“ทำใบงานที่ครูเอามาแจก แล้วครูก็ให้คะแนน บางครั้งทำถูกเยอะก็ได้คะแนนเยอะ”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2552)

“ครูจะสอน ป.1 ก่อน แล้วค่อยสอนพี่ ป.2 บางทีทำไม่ได้ก็ไปให้พี่ช่วยสอน”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย(29 ธันวาคม 2552)

ภาพที่ 5.18 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

จากภาพที่ 5.18 เมื่อครูสอนบนกระดาน บางครั้งนักเรียนจะนอนเรียนกับพื้น บ้าง นั่งโต๊ะบ้าง บางทีนักเรียนก็นั่งแยกกลุ่ม โต๊ะเรียนจะเป็นโต๊ะญี่ปุ่นขนาดใหญ่

ส่วนในชั้น**ประถมศึกษาปีที่ 3-4** ครูจะสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อน จากนั้นจึงมาสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรอครูมาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะเอางานขึ้นมาทำ มีบางครั้งที่นักเรียนคุยเล่นกันระหว่างที่ครูสอนอีกชั้นหนึ่งอยู่ ทำให้ครูต้องตักเตือนในบางครั้ง ส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าจะสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ครูจะสอนประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อน เพื่อป้องกันความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นในห้องเรียน เพราะ ว่านักเรียนยังเด็กแล้วยังไม่ค่อยรู้เรื่องเท่าที่ควร ต้องสอนแล้วสั่งงานให้เสร็จก่อน จึงจะมาสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ วิชาไหนที่สอนรวมกันได้ ครูจะสอนรวมกันเลย อย่างเช่นวิชาวิทยาศาสตร์ จะเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ความยากง่ายจะต่างกัน ครูก็สอนแบบง่ายก่อนแล้วจนถึงแบบยาก นักเรียนก็จะได้เรียนรู้ทั้งสองชั้นพร้อมกัน

“สอนทีละชั้น สอน ป.3 ก่อนแล้วค่อยสอน ป.4 ส่วนใหญ่แล้วจะสอนวิชาเดียวกัน เด็กจะได้ไม่สับสนไม่งั้นอีกห้องสอนภาษาไทย อีกห้องสอนวิทยาศาสตร์ เด็กก็ง เพราะเด็กอยู่ห้องเดียวกัน จะแบ่งซีก แบ่งโซน ป.3 อยู่ด้านนี้ ป.4 อยู่ด้านโน้น...ทำแผนการสอนแยก ใบงานให้แยกจะมีบ้างบางวิชาที่รวมกัน เช่น คอมพิวเตอร์ สุขศึกษา แต่ส่วนใหญ่แล้วจะให้ทำลงในหนังสือแบบฝึกหัด..วัดผลชั้นใครชั้นมัน ข้อสอบคนละชุด วัดผลสัมฤทธิ์ธรรมดา แล้วก็ทำวิจัย แล้วก็ทำแบบฝึกภาษาไทย ก็คือที่ทำภาษาไทยเพราะว่าปีที่แล้วเด็กอ่านไม่ออก 1 คน ปีต่อมาก็เลยทำวิจัย แล้วสร้างแบบฝึกขึ้นมาใช้กับนักเรียน ป.3 รุ่นนี้ ปากฎก็อ่านได้ ถึงอ่านไม่คล่องแต่ก็อ่านได้ จากการสอบ NT การอ่านภาษาไทยที่ผ่านมาจากของนักเรียนชั้น ป.3 เค้าก็จะได้ แบบคะแนนเต็ม 45 คะแนน เค้าก็จะได้ 44.5 สูงสุด ส่วนต่ำสุดก็ 42”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย (22 ธันวาคม 2551)

“มีกิจกรรมนอกห้องเรียน ไปเรียนอิสลามศึกษาที่สุเหร่า เรียนเกษตรที่แปลงเกษตร บางทีก็มาเรียนวิทยาศาสตร์ข้างนอก คุณครูให้สำรวจ”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.บ้านท้าย(6 มกราคม 2552)

“คุณครูมีการบ้าน แต่ไม่ทุกวัน มีทำรายงาน ทำกลุ่ม วิชาสังคม วิทยาศาสตร์...ทำแยกไม่รวมกัน ป.3 ก็อยู่กับ ป.3 ป.4 ก็อยู่กับ ป.4”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.บ้านท้าย(5 มกราคม 2552)

“สอน ป.3 ก่อนแล้วค่อยสอน ป.4 บางทีก็สอนคณิต ป.4 ก่อน สอน ภาษาไทย ป.3 ก่อน จะไม่สอนพร้อมกันแต่สอนวิชาเดียวกัน เรียนวิชา คณิตศาสตร์ทุกวัน ภาษาไทยกับวิทยาศาสตร์จะเรียนบางวัน แล้วเรียน ภาษาอังกฤษวันพฤหัสบดีจะมีครูมาสอน งานบ้าน งานประดิษฐ์ไม่ค่อยได้เรียน แต่เรียนคอมฯทุกวันอังคาร”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.บ้านท้าย(12 มกราคม 2552)

“มีใบงานกิจกรรมพื้นฐานภาษาไทย ครูจะให้ทำการบ้าน แล้วก็มี สอบปลายภาคเรียน”

นักเรียนชั้น ป. 3 ร.ร.บ้านท้าย(12 มกราคม 2552)

“ครูจะให้ทำรายงานเดี่ยวบ้าง กลุ่มบ้าง มีการบ้านให้ทำแต่ไม่ทุกวัน รายงานส่วนใหญ่แล้วจะเป็นวิชาสังคมแล้วก็วิทยาศาสตร์”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

ภาพที่ 5.19 กิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

จากภาพที่ 5.19 นักเรียนจะมีการจัดโต๊ะไม่เหมือนกัน ซึ่งแล้วแต่ว่าจะจัดแบบใดก็ได้ จะจัดเป็นแถวเดี่ยว หน้ากระดาน หรือ แถวคู่ก็ได้ แต่ว่าโต๊ะทุกตัวต้องหันหน้าเข้าหากระดานและทีวี

นอกจากนี้โรงเรียนบ้านท้าย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ในวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งนักเรียนจะไปเรียนที่สุเหร่า หรือไม่บางครั้งครูสอนศาสนาจะมาสอนที่โรงเรียน

ตารางที่ 5.16 (ต่อ)

ระดับชั้น วิชา	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
วิทยาศาสตร์	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
สังคมศึกษาฯ	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
สุขศึกษาฯ	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
การงานฯ	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน
ภาษาอังกฤษ	รวมชั้นคู่		รวมชั้นคู่		แยกชั้นเรียน	แยกชั้นเรียน

จากตารางที่ 5.16 จะพบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และทำการสอนเหมือนกันทุกวิชา โดยจะแยกวิชาหลัก และรวมวิชาที่เหลือ ส่วนวิชาภาษาอังกฤษนั้น จัดครูมาสอนเป็นรายชั่วโมง

นอกจากจะมีกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนยังมีกิจกรรมช่วงเช้า กลางวัน และเย็น ที่นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจึงจะถือว่าปฏิบัติกิจกรรมครบในแต่ละวัน เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาการ และทักษะทางสังคมของนักเรียน ในช่วงเช้าเมื่อนักเรียนมาถึงโรงเรียนนักเรียนจะทำเวรตามเขตที่ได้รับผิดชอบ ซึ่งนักเรียนทุกคนจะทำโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องรอให้มีใครมาบอก หรือออกคำสั่งให้ทำ โรงเรียนบ้านท้ายจะกุดอดเข้าแถวตอนเช้าเวลา 8.10 น. นักเรียนทุกคนจะมาเข้าแถวพร้อมกันที่ใต้อาคารเรียน ซึ่งบางวันก็ไปเข้าที่สนาม เชิญธงเวลา 8.15 น หลังจากนั้นนักเรียนจะสวดมนต์ตามศาสนา เริ่มจากอิสลามก่อน แล้วตามด้วยศาสนาพุทธ จากนั้นนักเรียนกล่าวคำปฏิญาณ และนำเสนอข่าววันละ 3 คน เมื่อเสนอข่าวเสร็จนักเรียนจะขยายแถวเพื่อออกกำลังกายเต้นแอโรบิค เมื่อออกกำลังกายเสร็จแล้วนักเรียนจะรวมแถวเพื่อรอรับการอบรมจากผู้บริหารและครูเวรประจำวัน จากนั้นนักเรียนจึงแยกย้ายกันขึ้นห้องเรียน ในส่วนของกิจกรรมตอนกลางวัน โรงเรียนบ้านท้ายจะมีโครงการอาหารกลางวันนักเรียนจะไม่เสียเงินซื้อข้าว โดยทางโรงเรียนจะจ้างแม่ครัวมาทำอาหารกลางวันทุกวัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว นักเรียนจะไปแปร่งฟัน ละหมาด ท่องแม่สุตรดุคณ แล้วแยกย้ายกันไปทำเวรหลังจากนั้นก็ขึ้นห้องเรียน ส่วนในตอนเย็นหลังจากสัญญาณกลับบ้านดัง นักเรียนจะลงมาเข้าแถวแล้วร้องเพลงพ่อแห่งแผ่นดินร่วมกันจากนั้นก็แยกย้ายกลับบ้าน

ภาพที่ 5.21 กิจกรรมตอนเช้า

จากภาพที่ 5.21 นักเรียนจะทำเวรทำความสะอาด และเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธงเวลา 8.10 น. และมีการออกกำลังกายในตอนเช้า

ภาพที่ 5.22 กิจกรรมตอนกลางวัน

จากภาพที่ 5.22 เป็นภาพกิจกรรมตอนกลางวัน นักเรียนจะมาเข้าแถวรวมกันทำละหมาด และฟังครูบรรยายเรื่องต่างๆ จากนั้นแยกย้ายกันไปทำเวรแล้วขึ้นห้องเรียน

ภาพที่ 5.23 กิจกรรมตอนเย็น

จากภาพที่ 5.23 นักเรียนจะมาเข้าแถวรวมกันตอนเย็น แล้วร้องเพลงพื่อแห่งแผ่นดินทุกวัน จากนั้นจึงแยกย้ายกลับบ้าน

3.3 สื่อ-อุปกรณ์

จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา สังเกตห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่าสื่อส่วนใหญ่ติดอยู่ฝาผนังห้องในรูปของบอร์ด โปสเตอร์ ใบความรู้ เกมต่างๆ และการเรียนส่วนใหญ่จะเรียนทางไกลกับวงไกลกังวล สื่อที่มีจะไม่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนน้อย จากข้อมูลการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สื่อไม่ค่อยมี อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2551)

“สื่อเพียงพอ ทางรัฐจัดสรรให้ครบ ครูซื้อเพียงพอ เรียนทางไกลวงไกลกังวล”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2551)

“สื่อ ตอนนี้ก็ที่ใช้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นสื่อตามหนังสือ เพราะเราไม่ได้เรียนทางไกลกับวงไกลกังวล”

ครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

“ห้องเรียนของหนูมีสื่อเยอะแยะ เต็มฝาผนังเลย คุณครูเอามาสอนสนุกดี ชอบ”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย(29 ธันวาคม 2551)

“มีโทรทัศน์ค่ะ เรียนทางไกลแล้วแต่ครูจะเปิดให้ดู แล้วก็มีการภาพภาษาไทย เกษตร มีเลขด้วยมีสูตรคูณแผ่นเล็กๆ แล้วก็หนังสือเรียน”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(9 มกราคม 2552)

“มีค่ะ ครูจะวาดรูปให้ดู บางครั้งก็เขียนให้ดู”

นักเรียนชั้น อ. 1 ร.ร.บ้านท้าย(16 มกราคม 2552)

“ครูจะให้เล่นเกม มีเกมให้เล่น บางครั้งก็ดูแผ่นซีดี ดูการ์ตูน ดูตัวเลข แล้วแต่ว่าครูจะให้เล่นอะไร บางทีครูก็ให้เขียนครูจะเขียนให้ดูก่อน”

นักเรียนชั้น อ. 2 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าการขัดแย้งทางข้อมูลบางส่วนของครูผู้สอนเกี่ยวกับความเพียงพอของสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนบางท่านว่าเพียงพอ เนื่องจากทางรัฐจัดสรรงบประมาณและได้ใช้งบประมาณส่วนตัวในการจัดหาสื่อ-อุปกรณ์มาประกอบการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน แต่ครูผู้สอนบางท่านไม่เพียงพอต่อความต้องการ สื่อ-อุปกรณ์โรงเรียนบ้านท้าย แสดงดังภาพที่ 5.24 ดังนี้

ภาพที่ 5.24 สื่อ-อุปกรณ์ โรงเรียนบ้านท้าย

จากภาพที่ 5.24 สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สื่อส่วนใหญ่ติดตามฝาผนังห้องเรียน ในรูปแบบของบอร์ด และจะมีของเล่นในชั้นอนุบาล

3.2 ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 2 ส่วน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ทักษะทางสังคม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้ 1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 1.2) ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายชั้น ดังตารางที่ 5.17

ตารางที่ 5.17 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย จำแนกรายชั้น

ระดับชั้น	กลุ่มสาระการเรียนรู้	เข้าสอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษาปีที่ 1	ภาษาไทย	12	-	-	-	-	-	1	5	6
	คณิตศาสตร์	12	-	-	-	-	-	2	5	5
	วิทยาศาสตร์	12	-	1	-	2	-	3	3	2
	สังคมศึกษา	12	-	-	2	-	1	2	2	6
	สุขศึกษาและพลศึกษา	12	-	-	-	6	2	-	1	3
	ศิลปะ	12	-	-	-	-	1	3	3	5
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	12	-	-	-	2	2	2	4	2
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	12	-	2	4	2	1	2	-	1
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									70.83	
ประถมศึกษาปีที่ 2	ภาษาไทย	7	-	-	-	-	-	-	2	5
	คณิตศาสตร์	7	-	-	1	-	2	2	1	1
	วิทยาศาสตร์	7	-	-	-	1	2	2	2	-
	สังคมศึกษา	7	-	-	-	1	2	-	1	3
	สุขศึกษาและพลศึกษา	7	-	-	-	-	-	-	-	7
	ศิลปะ	7	-	-	-	-	1	2	2	2
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	7	-	-	-	-	1	1	1	4
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	7	-	-	1	2	-	-	1	3
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									75.00	
ประถมศึกษาปีที่ 3	ภาษาไทย	10	-	-	-	-	1	3	2	4
	คณิตศาสตร์	10	-	-	-	-	4	1	1	4
	วิทยาศาสตร์	10	-	-	-	-	1	3	1	5

ตารางที่ 5.17 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 3	สังคมศึกษา	10	-	-	-	1	1	3	2	3
	สุขศึกษาและพลศึกษา	10	-	-	-	-	2	3	2	3
	ศิลปะ	10	-	-	-	-	-	3	2	5
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	10	-	-	-	-	-	2	4	4
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	10	-	-	-	-	1	2	4	3
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									86.25	
ประถมศึกษา ปีที่ 4	ภาษาไทย	4	-	-	-	-	-	-	1	3
	คณิตศาสตร์	4	-	-	-	-	-	-	2	2
	วิทยาศาสตร์	4	-	-	-	-	-	-	1	3
	สังคมศึกษา	4	-	-	-	-	-	-	2	2
	สุขศึกษาและพลศึกษา	4	-	-	-	-	-	-	1	3
	ศิลปะ	4	-	-	-	-	-	-	2	2
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4	-	-	-	-	-	-	1	3
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	4	-	-	-	-	-	-	2	1
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									77.68	
ประถมศึกษา ปีที่ 5	ภาษาไทย	12	-	-	-	-	-	8	3	1
	คณิตศาสตร์	12	-	-	-	-	3	5	2	2
	วิทยาศาสตร์	12	-	-	-	-	-	6	3	3
	สังคมศึกษา	12	-	-	-	-	-	2	10	
	สุขศึกษาและพลศึกษา	12	-	-	-	-	-	3	6	3
	ศิลปะ	12	-	-	-	-	-	3	6	3
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	12	-	-	-	-	-	3	3	6
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	12	-	-	-	-	1	10	1	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									95.83	
ประถมศึกษา ปีที่ 6	ภาษาไทย	14	-	2	3	2	2	3	1	1
	คณิตศาสตร์	14	-	-	5	2	-	1	4	1
	วิทยาศาสตร์	14	-	2	2	1	4	3	2	-
	สังคมศึกษา	14	-	2	2	4	3	2	1	-
	สุขศึกษาและพลศึกษา	14	-	-	-	4	3	2	2	3

ตารางที่ 5.17 (ต่อ)

ระดับชั้น	กลุ่มสาระ การเรียนรู้	เข้า สอบ	ระดับผลการเรียน							
			0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4
ประถมศึกษา ปีที่ 6	ศิลปะ	14	-	-	-	3	3	3	2	3
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	14	-	-	-	7	2	1	3	1
	ภาษาต่างประเทศ(อังกฤษ)	14	-	1	4	2	2	3	2	-
ร้อยละของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4									39.28	

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านท้าย

จากตารางที่ 5.17 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 มีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ระหว่าง 70.83 - 95.83 ซึ่งถือว่าเป็นร้อยละเฉลี่ยที่สูงมากเมื่อเทียบกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้ระดับ 3-4 อยู่ที่ 39.28 ซึ่งไม่ถึงครึ่งของนักเรียนทั้งห้อง และมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนทั้งโรงเรียนที่ได้ระดับ 3-4 เท่ากับ 73.81

1.2 ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551

ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายชั้นและรายบุคคล ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.18 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(LAS) ของนักเรียนทั้งโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	7	30	12	23	58.57	23.43	14.29	71.43	14.29
คณิตศาสตร์	7	30	12	27	59.05	27.41	0.00	85.71	14.29

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านท้าย

จากตารางที่ 5.18 พบว่า ในวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 58.57 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 14.29 71.43 และ 14.29 ตามลำดับ และวิชาคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 59.05 มีนักเรียนระดับพอใช้ และดี เท่ากับ 85.71 และ 14.29 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนปีการศึกษา 2550 (ตารางที่ 3.2) พบว่า คะแนนเฉลี่ยลดลงทั้ง 2 วิชา

ตารางที่ 5.19 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	10	90	25	74	47.22	36.42			
ภาษาไทย	10	30	5	20	42.33	38.58	30.00	60.00	10.00
คณิตศาสตร์	10	30	5	27	49.33	42.11	30.00	50.00	20.00
วิทยาศาสตร์	10	30	7	27	50.00	37.97	30.00	60.00	10.00

ที่มา : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านท้าย

จากตารางที่ 5.19 พบว่า นักเรียนคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา 47.22 ในวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.33 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 30.00 60.00 และ 10.00 ตามลำดับ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.33 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 30.00 50.00 และ 20.00 ตามลำดับ และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.00 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดับดี เท่ากับ 30.00 60.00 และ 10.00 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนปีการศึกษา 2550 (ตารางที่ 3.3) พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ซึ่งปีการศึกษา 2551 ได้มีการสอบวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่ม และนอกจากนี้ยังมีการสอบอัตนัย ดังตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.20 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตนัย(NT) ของนักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท้าย

วิชา	จำนวน น.ร.	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	สปส. การ กระจาย ร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
							ปรับปรุง	พอใช้	ดี
รวมทุกวิชา	10	85	49	71.5	65.88	12.01			
การเขียน ภาษาไทย	10	20	1	11	34.50	42.36	60.00	40.00	0.00
การอ่านออก เสียง	10	45	42	44.5	95.78	1.88	0.00	0.00	100.00
การคิด คำนวณ	10	20	2	16	30.00	74.95	60.00	30.00	10.00

จากตารางที่ 5.20 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา 65.88 ในวิชาการเขียนภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.50 มีนักเรียนระดับปรับปรุง และพอใช้ เท่ากับ 60.00 และ 40.00 ตามลำดับ วิชาการอ่านออกเสียงภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 95.78 มีนักเรียนในระดับดี เท่ากับ 100.00 และวิชาการคิดคำนวณ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.00 มีนักเรียนระดับปรับปรุง พอใช้ และระดี เท่ากับ 60.00 30.00 และ 10.00 ตามลำดับ

2. ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมของโรงเรียนบ้านทำย ผู้วิจัยได้ศึกษา ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น ความสามารถในการทำงานกลุ่ม ซึ่งสังเกตจากการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมระหว่างวัน ซึ่งพบว่า

ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทำย จะเห็นจากการเข้าไปสังเกตการณ์สอน พบว่า นักเรียนมีน้ำใจต่อเพื่อน พี่ และน้อง อย่างเช่น ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 น้องทำวิชาคณิตศาสตร์ไม่ได้ เมื่อเข้าไปถามพี่ พี่ก็สอน จะมีบ้างบางครั้งที่น้องถามบ่อยๆแล้วพี่แสดงอาการหงุดหงิด รำคาญออกมาบ้าง แต่ว่าก็สอนน้องอยู่ดี ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่รู้สึกเบื่อเวลาน้องมาถาม ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะชอบให้น้องถาม ชอบสอนน้อง เป็นต้น นักเรียนมีน้ำใจ แบ่งปันของซึ่งกันและกัน ไม่หวงสิ่งของๆ ตน สามารถให้เพื่อน พี่ หรือว่าน้องยืมได้ อย่างเช่นในห้องเรียนอนุบาล ของเล่นมีไม่มากและนักเรียนอยากเล่นของเล่นชิ้นเดียวกัน นักเรียนที่ครอบครองอยู่ในตอนแรก ก็แบ่งให้เพื่อนเล่นด้วย แล้วก็เอาของเล่นที่เพื่อมีมาเล่นแทน เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนมีน้ำใจไม่เฉพาะกับเพื่อนในห้องเท่านั้น สังเกตได้จากตอนพักกลางวัน มีน้องที่อายุน้อยกว่าจะเข้าแถวซื้อขนม พี่ๆ ก็เสียสละให้น้องซื้อก่อน

ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น จากการสังเกตพบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านทำย มีการรักษากฎระเบียบของทางโรงเรียนที่ตั้งไว้ เช่น สถานที่ให้รับประทานอาหาร ในโรงอาหารและใต้อาคารเรียนที่เป็นที่ขายขนม นักเรียนก็จะนั่งรับประทานกันอย่างเป็นระเบียบ ไม่นำอาหารออกนอกบริเวณ การเข้าแถวทำกิจกรรมในตอนเช้า กลางวัน และเย็น รวมถึงการรักษาเวลา ซึ่งสังเกตได้จากการที่เมื่อสัญญาณบอกเวลาเข้าแถว นักเรียนจะมาเข้าแถวโดยพร้อมเพรียงกัน การดูแลเพื่อนๆ น้องๆ ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่นตัวแทนนำร้องเพลงชาติ รายงานข่าว นำเต้นแอโรบิค ซึ่งทุกคนที่ได้รับมอบหมายจะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ โดยไม่มีการเกี่ยง หรือว่าไม่ได้ทำมา ไม่ได้เตรียมพร้อม จากการสังเกตในชั้นเรียนพบว่า นักเรียนทำการบ้านมาส่งครูผู้สอน ทำความสะอาดห้อง และตั้งใจเรียนหนังสือเป็นอย่างดี สังเกตได้จากว่าไม่มีนักเรียนคุยกันขณะครูสอน จะมีบ้างเล็กน้อย เวลาที่ครูสอนนักเรียนอีก

ชั้นหนึ่ง แต่เมื่อครูพูดจาทักเตือน ก็จะไม่เกิดเหตุการณ์เดิมเกิดขึ้นอีกในวันนั้น นอกจากความรับผิดชอบต่อตนเองแล้วนักเรียนยังมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ต่อส่วนร่วม เช่น การช่วยกันทำเวร การรักษาความสะอาดในโรงเรียน เป็นต้น

การยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น นักเรียนมีการแสดงความคิดเห็นอย่าง สมเหตุสมผล และไม่วิจารณ์ความคิดเห็นของคนอื่น ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนที่เรียนเก่งในชั้นเรียน พูดอะไรเพื่อนมักจะรับฟังเสมอ แต่นอกเหนือจากนั้น ผู้วิจัยสังเกตว่านักเรียนที่เรียนเก่งไม่ได้มีนิสัยที่เอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่ มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน นักเรียนในห้อง นักเรียนมีทักษะ**ความสามารถในการทำงานกลุ่ม**เป็นอย่างดี จากการสังเกตพบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย มีน้ำใจและกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่นจากการที่พี่สอนน้อง การรู้จักให้กำลังใจเพื่อนๆ ในการทำงาน การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นขณะช่วยกันทำงานกลุ่ม นักเรียนมีความร่วมมือกันในการทำงานต่างๆเป็นอย่างดี พี่เป็นผู้นำที่ดีในการแนะนำและให้ห้องปฏิบัติตาม มีการแลกเปลี่ยนหน้าที่กันในการทำงานกลุ่ม สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นประธาน รองประธาน ตำแหน่งประธานไม่ได้อยู่กับนักเรียนที่เรียนเก่งเพียงอย่างเดียว สังเกตจากประธานกลุ่มในแต่ละวิชา คนที่ได้เป็นจะมีความสามารถในด้านนั้นเป็นพิเศษ เช่น การทำหนังสือเล่มเล็ก นักเรียนจะเลือกคนที่วาดรูปสวยเป็นประธาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ครูผู้สอน ดังนี้

“ด้านสังคมในการเรียนแบบรวมชั้น ด้านสังคมจะดีกว่า เด็กก็ได้ช่วยเหลือกันอะไรกันไป”

ครูประจำชั้น ป.3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2552)

“ด้านสังคมเราเข้ากันได้ดีนะ สำหรับ ป.1 ป.2 ก็มทะเลาะกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่เค้าก็รักกันดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พี่จะสอนน้อง เค้าจะมีความรับผิดชอบ ตั้งใจทำงานพอสมควร พี่จะคอยเตือนน้อง”

ครูประจำชั้น ป.1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2552)

“เท่าที่ดู นักเรียนเค้าก็รักกันดี ช่วยเหลือ บางปันของเล่นกัน ไม่ค่อยมีทะเลาะกันเท่าไรหรอก นักเรียนจะตั้งใจทำงานของตนเองพอสมควร”

ครูประจำชั้น อ.1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

3.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุนของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุนโรงเรียนบ้านทำย ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นคือ การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวงโคจรทั่วโลก มีการติดตั้งโทรทัศน์ทุกห้องเรียน ทำให้ช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอนได้มากพอสมควร นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ยังลงมาช่วยสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ด้วย เนื่องจากเห็นว่าครูไม่มีความถนัด และตัวผู้บริหารเองจบจากคณะวิทยาศาสตร์ทำให้มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญมากกว่า และอีกนัยหนึ่ง เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีเวลาไปทำงานอย่างอื่นที่ได้รับมอบหมายบ้าง ในส่วนครูผู้สอน มีความทุ่มเทให้กับนักเรียน มีการค้นคว้าทำวิจัยนวัตกรรมเพื่อมาช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการจ้างครูสอนภาษาอังกฤษ ดนตรี มาสอนเป็นรายชั่วโมง โดยใช้เงินตัวเองรวมกับเงินรายหัวของนักเรียนอย่างละครึ่ง เพราะเล็งเห็นว่าถ้านักเรียนได้เรียนกับครูที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ น่าจะดีกว่าครูที่ไม่ค่อยมีความเชี่ยวชาญ และได้จ้างครูผู้สอนอนุบาลรายวัน นอกจากนี้นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ฟังพากัน ช่วยแบ่งเบาภาระครูโดยการที่พี่ช่วยดูแลน้อง ช่วยสอนการบ้านน้อง ดังข้อมูลดังนี้

“ติดตั้งดาวเทียม มีรายการพิเศษสอนเด็กด้วย วิทยาศาสตร์บางเรื่องที่ครูไม่ถนัดก็ไปสอนให้ ทำแหล่งเรียนรู้ สอนคณิตศาสตร์ สอนวิทยาศาสตร์ บ่อเลี้ยงปลา จะทำเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำฟิชผักสวนครัว ส่งครูเข้ารับการอบรม โดยที่โรงเรียนออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด อยากให้ครูอบรม 1 ปี ไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง...อุปกรณ์อยู่ในห้องครูผู้สอน ทุกห้องมีทีวี คอมพิวเตอร์เรียนรวมกันที่ห้องประชุมไม่มีห้องมาตรฐาน ต้องแบ่งเป็นห้องเล็กๆ ห้องสมุดจะจัดทำผ้าป่าการศึกษา นอกจากนี้มีการให้กำลังใจครูผู้สอนด้วยการชมเชย ส่งมอบหมายงานให้เป็นหัวหน้างานในโครงการพิเศษ สามให้ได้รับเกียรติบัตรจากกลุ่ม อำเภอ มีการส่งแผนการสอน มีการนิเทศ จากการไปนิเทศมีความรู้สึก ว่า ชั้นพื้นฐาน เด็กอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ซึ่งเป็นพื้นฐานการเรียนทุกวิชา...นอกจากนี้จ้างครูมาสอนพิเศษ เป็นการจ้างเป็นรายชั่วโมง เช่นภาษาอังกฤษ 2 วันต่อสัปดาห์ และครูอนุบาล1-2 จ้างเองเป็นรายวัน จ้างครูอิสลามมาสอนศาสนา”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านทำย(24 ธันวาคม 2551)

“เชิญวิทยากรภายนอกมาสอนวิชาดนตรี ก็ช่วยค่าน้ำมันรถ เพราะว่า
มาไกล ภาษาอังกฤษไม่ถนัด ก็จ้างครูมาสอน วันนั้นก็จ้างเค้ามาสอนดนตรี
โดยใช้เงินรายหัวรวมกับเงินส่วนตัวช่วยค่าน้ำมันรถให้กับวิทยากร ถ้ามาสอน
พร้อมกัน 2 ห้อง เราก็เอาเงินรายหัว 1 ห้อง เงินเรา 1 ห้อง ต้องทำอย่างนี้
ไม่อย่างนั้นเราก็ไม่ไหว”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2552)

“แทบไม่มีเลยนะ จะมีก็ไกลกังวลเนียแหละที่พอจะช่วยได้หน่อย...
แล้วทางสังคม วิชาอิสลามศึกษา เราก็มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียน มี
ครูสอนศาสนา มาสอน นอกนั้นก็มีการสอนภาษาอังกฤษที่เราจ้างเค้ามาสอนเป็น
รายชั่วโมง ก็ช่วยได้เยอะ คือเราสอนเด็กใช้ใหม่ สอนสองห้อง สอนวิชาหลัก
เด็กก็ได้ไม่เต็มที่ พอจ้างเค้ามาสอนก็รู้สึกว่าได้...เค้าไม่ได้จบเอก
ภาษาอังกฤษหรอกแต่มีความรู้ภาษาอังกฤษดี ก็ดีกว่าเราสอนเอง...เข้ากัน
ได้ดีนะ สำหรับ ป.1 กับ ป.2 ก็เห็นเค้ารักกันดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พี่สอนน้อง
ทะเลาะกันบ้างแต่ส่วนใหญ่ก็รักกันดี”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2552)

“ขอบคะ ได้สอนน้อง ช่วยเหลือกัน สอนน้องทำการบ้าน น้องก็น่ารัก
ดี ทำให้เรียนไม่เบื่อ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(9 มกราคม 2552)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคโรงเรียนบ้านท้าย ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือ
โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก งบประมาณราย
หัวก็น้อยตามจำนวนนักเรียน ครูเกิดความเหนื่อยล้าในการทำงาน และความไม่ถนัดในวิชา
ต่างๆ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไม่ดี เป็นเหตุให้ต้องจ้างครูจ้างภายนอกมาช่วยสอน
นอกจากนี้แล้ว เมื่อนักเรียนอยู่รวมกัน เรียนอยู่ในห้องเดียวกันเมื่อครูสอนอีกห้องหนึ่ง ห้องที่
เหลือก็อดที่จะคุยกันไม่ได้ ทำให้ห้องที่ครูสอนอยู่ไม่มีสมาธิในการเรียน ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“อย่างไรก็แล้วแต่ เรียนรวมชั้นก็ไม่ดี ครูเหนื่อย ทำให้ได้ความรู้ไม่เต็มที่”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

“ก็มีบางครั้ง ใ้ห้องที่เรียนที่หลังมันก็จะคุยบ้างบางครั้งที่ไม่ได้เรียน พอสอน ป.3 ป.4 ก็คุย วันไหนจำได้ก็ไม่คุย คือเราบอกว่าอย่าคุยนะอะไรอย่างนี้ เวลาครูสอนอีกห้อง อีกห้องห้ามคุย เพราะเรียนที่หลังเป็นประจำ บางวันจำได้ก็ไม่คุย บางวันลืม เผลอ ก็คุย มีคุยบ้าง แต่ก็ไม่ได้คุยกันทุกวันหรอก”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2551)

“ก็คือบางครั้ง บางวิชาเราจะสอนได้ไม่เต็มที่ อย่างเราไม่มีความถนัด อย่างเช่น ภาษาอังกฤษ แต่เราก็แก้ปัญหาโดย เพราะว่า ป.1 ป.2 เรียน ภาษาอังกฤษห้องเรียนจ้างครูมาสอนเป็นรายชั่วโมง เพราะว่า ป.1 ป.22 เรียนภาษาอังกฤษห้องเรียนแค่สัปดาห์ละชั่วโมง”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย (19 ธันวาคม 2551)

“อุปสรรค ก็คือ เด็กแต่ละชั้น แต่ละระดับมันไม่เท่ากัน ไซ้ใหม่จะต้องมาจำแนกเด็กอีกว่า เด็กในระดับนี้ควรสอนแบบใด เมื่อมาอยู่ในชั้นเดียวกัน เด็กโตจะพาเล่น อุปสรรค คือ ตัวนักเรียน

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

3.4 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านท้าย ที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยแยกครูและนักเรียน ดังนี้

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนบ้านท้าย นั้น ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น เพราะนักเรียนได้รับความรู้ไม่เต็มที่ ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะครูคนเดียวสอนสองห้องทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้ไม่ค่อยดีนัก ถึงแม้ว่าจะเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมจากวงไกลกังวลมาเป็นตัวช่วยเสริม แต่เนื่องจากนักเรียนอยู่ในห้องเดียวกันต้องดูด้วยกัน ดังนั้นเมื่อเปิดของระดับชั้นใด ระดับชั้นที่เหลือก็ต้องดูด้วย และเมื่อสอนอีกห้องหนึ่ง ห้องที่เหลือก็ต้องรอครูมาสอน ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“จริงๆแล้วไม่เอากรวมชั้น เพราะว่าการดูแลเด็กนักเรียนไม่ทั่วถึง เหมือนกับ 1 ชั่วโมงสอน 2 ห้อง ถามว่าได้ไหม ได้แต่ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ครูครบ

ตามเกณฑ์ แต่ไม่ครบตามขั้นแล้วจะเอาคุณภาพที่ดีจะดียังไง...อย่างไรก็ดีแล้วแต่ไม่เห็นด้วยกับการเรียนรวมชั้น เพราะครูใช้เวลาไม่เต็มที่ หนึ่งเพราะครูไม่ใช่เครื่องจักรเหมือนๆกัน สองระยะเวลาจำกัด สามเด็กเล็กต้องดูแลใกล้ชิดเนื่องจากความรับผิดชอบต่างกัน คนน้อยทำอะไรก็ดี ไม่ครบชั้นประสิทธิภาพของครูที่สอนลดลง ช่วงเวลาจำกัด ทำให้ตัวแปรตามเปลี่ยนไปด้วย”

ผู้บริหาร ร.ร.บ้านท้าย(24 ธันวาคม 2551)

“เหนื่อยมากกว่าปกติ เป็นไปได้ก็ไม่อยากให้รวม เราสุขภาพไม่ดี ทำให้เหนื่อย”

ครูประจำชั้น ป. 3-4 ร.ร.บ้านท้าย(22 ธันวาคม 2551)

“ไม่ค่อยดี สอนเด็กได้ไม่ทั่วถึง ความจริงเราต้องดูแลเด็กให้ทั่วถึง ถ้าเป็นไปได้ไม่อยากให้รวมชั้น”

ครูประจำชั้น อ. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(7 มกราคม 2552)

มีครูผู้สอนบางท่านรู้สึกเห็นด้วยกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น เนื่องจากครูไม่พอ และนักเรียนไม่มาก จึงไม่เป็นปัญหาอะไร มีความคิดเห็นว่าการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นจะสะดวกและง่ายต่อการดูแลนักเรียนมากกว่าการแยกห้องเรียน ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“ก็ดี ทำให้เราดูแลเด็กได้ดี เรียนรวมชั้นทำให้ดูแลเด็กได้ทั่วถึงกว่าการแยกห้อง เด็กน้อยเรียนรวมไม่เป็นภาระครูเท่าไร ดีกว่าแยกแล้วให้เดินไปสอน ทำให้คุมเด็กไม่ได้”

ครูประจำชั้น ป. 1-2 ร.ร.บ้านท้าย(19 ธันวาคม 2551)

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนบ้านท้ายนั้น จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปมีทั้งชอบและไม่ชอบ จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนส่วนใหญ่ชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะสนุกกับการเรียน เนื่องจากมีเพื่อนเยอะ และที่มีโอกาสช่วยครูสอนน้องทำการบ้าน ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันรักใคร่และรุ่นน้องเคารพรุ่นพี่ ดังข้อมูลที่ได้ ดังนี้

“ชอบ เพราะ สนุกดี ได้สอนน้อง ได้มีเพื่อนเล่นเยอะแยะ เรียนกัน
หลายๆ คน”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.บ้านท้าย(5 มกราคม 2552)

“ชอบ เพราะได้สอนน้องทำการบ้าน เรียนกันเยอะๆ สนุกดี มีเพื่อนเล่น”

นักเรียนชั้น ป.2 ร.ร.บ้านท้าย (9 มกราคม 2552)

“ชอบ เพราะว่าเวลาทำการบ้านไม่ได้ จะได้ให้พี่ช่วยสอนให้”

นักเรียนชั้น ป. 1 ร.ร.บ้านท้าย(29 ธันวาคม 2551)

“ชอบ หนูชอบมีเพื่อนเล่นเยอะแยะ พี่เค้าพาเล่นอะไรสนุกๆ”

นักเรียนชั้น อ.1 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

“ชอบ เพราะได้เรียนกับน้อง สนุกดี ทำให้มีเพื่อนเล่นเยอะแยะ”

นักเรียนชั้น อ.2 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

และมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่ชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น เนื่องจาก เสียงดัง รบกวน
สมาธิในการเรียน เบื่อหน่าย และบางครั้งจากการที่ต้องช่วยดูแลน้องแทนครูในบางเวลา จึงเกิด
ความรู้สึกรำคาญ ความวุ่นวายของน้อง และความไม่เข้าใจการบ้านของน้องที่ต้องคอยถามพี่
บ่อยๆ เมื่อเวลาครูไม่อยู่ ทำให้นักเรียนระดับชั้นที่สูงกว่าบางคนเห็นว่าเป็นการรบกวนเวลาทำงาน
ของตน ดังข้อมูลที่ได้ดังนี้

“ไม่ค่อยชอบ เพราะน้องเสียงดังเวลาทำเลข ไม่มีสมาธิ”

นักเรียนชั้น ป. 4 ร.ร.บ้านท้าย(14 มกราคม 2552)

“ไม่ชอบ เพราะเบื่อ เพราะเสียงดัง ไม่ชอบให้ถามหลายครั้ง”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(25 ธันวาคม 2552)

“ไม่ชอบ เกลียดน้อง ชอบมาถามบ่อยๆ”

นักเรียนชั้น ป. 2 ร.ร.บ้านท้าย(26 ธันวาคม 2552)

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบกระบวนการและผล ของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่าง โรงเรียนแหม่มซิ่น โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย

การเปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่างโรงเรียนบ้าน
ท้าย โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหม่มซิ่น ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1.1 ด้านการบริหาร

1.1.1 โครงสร้างการบริหาร

1.1.2 การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

1.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน

1.2 ด้านหลักสูตร

1.2.1 โครงสร้างหลักสูตร

1.2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.3 ด้านการเรียนการสอน

1.3.1 แผนการสอน

1.3.2 การจัดการเรียนการสอน

1.3.3 สื่อ-อุปกรณ์

2. ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1.1 ผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน

2.1.2 ผลการทดสอบ LAS และ NT

2.2 ทักษะทางสังคม

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตารางที่ 5.21 เปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ระหว่าง
โรงเรียนเข้มแข็ง โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย

กระบวนการและผล	โรงเรียนเข้มแข็ง	โรงเรียนสายกลาง	โรงเรียนบ้านท้าย
1. กระบวนการ 1.1 ด้านการบริหาร 1.1.1 โครงสร้างการบริหาร	แบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย มีผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูตามลำดับและมีการแบ่งสัดส่วนงานอย่างชัดเจน	แบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย มีคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียนตามลำดับ มีขอบข่ายของงานแต่ละด้านอย่างชัดเจน	แบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย มีผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูตามลำดับ
1.1.2 การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ	ใช้วิธีการบอกต่อ และเรียกประชุม และพูดคุยขณะรับประทานอาหารกลางวัน ร่วมกัน และแบ่งงานตามฝ่ายที่รับผิดชอบ	ใช้วิธีการบอกเล่าขณะรับประทานอาหารกลางวัน ร่วมกัน แบ่งงานตามฝ่ายรับผิดชอบ	ประสานตามกลุ่มงานให้พิจารณาตัดสินใจแล้วเสนอให้ผู้อำนวยการจากนั้นเรียกประชุมทุกฝ่ายเพื่อรับทราบ ร่วมกัน และมีการบอกเล่าขณะรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
1.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน	มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่กันแบบง่ายๆ เหมือนครอบครัว นักเรียนรักและชื่นชมคุณครู	มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม นักเรียนเชื่อฟัง รักและชอบคุณครู	มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พูดคุยอย่างเป็นกันเอง นักเรียนเคารพเชื่อฟัง รักคุณครู
1.2 ด้านหลักสูตร 1.2.1 โครงสร้างหลักสูตร	สัดส่วนเวลาเรียนของทุกชั้นเรียนเท่ากับ 1,000 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.1-ป.3 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร อนุบาล กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เน้นแนว ชุมชุม	สัดส่วนเวลาเรียน 1,000 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.2-3 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วน ป.1 มีสัดส่วนเวลาเรียนไม่เหมือนกับทุกชั้นเรียน คือ ไม่มีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ป.2-ป.6 มีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ในรายวิชา คอมพิวเตอร์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เน้นแนว ชุมชุมและพุทธธรรม	สัดส่วนเวลาเรียน 920 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.1-ป.3 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เน้นแนว ชุมชุม

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

กระบวนการและผล	โรงเรียนแม่ริม	โรงเรียนสายกลาง	โรงเรียนบ้านท้าย
1.2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร	ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ภายใน/ภายนอกโรงเรียน สอนซ่อม-เสริม	เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม (บ้านคุณธรรม) กิจกรรมดนตรีไทย สอนซ่อม-เสริม	โครงการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน สอนซ่อม-เสริม
1.3 ด้านการเรียนการสอน			
1.3.1 แผนการสอน	ใช้แผนสำเร็จรูปจากวงไกลกังวล และแผนที่ร่วมกันทำที่ สพท.นครนายกของโรงเรียนขนาดเล็ก	ทำแผนแยกชั้น ครูผู้สอนจัดทำเอง	ทำแผนแยกชั้น และไม่ครบทุกวิชา
1.3.2 การจัดการเรียนการสอน			
อนุบาล 1	เรียนรวมชั้นโดยให้งานคนละ	เรียนรวมชั้น โดยสอนไป	เรียนพร้อมกันแต่จะเน้น อ.2
อนุบาล 2	ขึ้นความยากง่ายต่างกัน	พร้อมๆกันเน้นที่สอนน้อง	เป็นพิเศษเรื่องการอ่าน
ประถมศึกษาปีที่ 1	รวม ป.1-2 เรียนรวมชั้นโดยจะสอนป.1สลับกันไปกับป.2	เรียนแยกชั้น	รวม ป.1-2 เรียนรวมชั้นโดยจะ สอนป.1 ก่อนแล้ว
ประถมศึกษาปีที่ 2	ในบางวิชาและจะสอนพร้อมกันในวิชาที่ไม่ใช่วิชาหลัก	รวมชั้นป.2-3 จะให้ดูไกลกังวลสลับกับครูสอน โดยครูจะสอนเพิ่มจากไกลกังวล คอย	ค่อยไปสอน ป.2 เน้น ป.1เป็นพิเศษ
ประถมศึกษาปีที่ 3	รวม ป.3-4รวมเรียนไกลกังวล	ชี้แนะเวลาทำการบ้าน	จำครูมาสอนภาษาอังกฤษ
ประถมศึกษาปีที่ 4	สลับกับครูสอนถ้าอีกห้องเรียนไกลกังวลอีกห้องครูจะสอนบางวิชาเรียนพร้อมกัน	สอนโดยใช้การเรียนไกลกังวล โดยเฉพาะ วิชาวิทยาศาสตร์	รวม ป.3-4 เรียนรวมชั้นโดยสอนวิชาเดียวกันแต่ที่
ประถมศึกษาปีที่ 5	รวม ป.5-6 เน้นการเรียนแบบบูรณาการยึดเนื้อหาป.6 ให้ดู	สลับกับครูสอน ครูสอนคณิต	ละชั้น จำครูมาสอนดนตรีและภาษาอังกฤษ
ประถมศึกษาปีที่ 6	ไกลกังวลเป็นหลักสลับกับครูสอน	ภาษาไทย เรียนแบบแยกชั้น	เรียนแยกชั้น
		ชั้นคู่ และรวม 3 ชั้น	เรียนแยกชั้น

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

กระบวนการและผล	โรงเรียนเข้มแข็ง	โรงเรียนสายกลาง	โรงเรียนบ้านท้าย
1.3.3 สื่อ-อุปกรณ์	จะมีการใช้สื่อบางวิชา เช่น สุขศึกษา สื่อส่วนใหญ่อยู่ในรูปของบอร์ด ใบความรู้ ซีดี ภาพโปสเตอร์	จะมีการใช้สื่อบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ สื่อส่วนใหญ่อยู่ในรูปของ บอร์ด ใบความรู้ ซีดี ภาพโปสเตอร์	จะมีการใช้สื่อบางวิชา เช่น ภาษาไทย สื่อส่วนใหญ่อยู่ในรูปของบอร์ด ใบความรู้ ซีดี ภาพโปสเตอร์
2. ผล			
2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
2.1.1 ผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน ร้อยละเฉลี่ยระดับ3-4 นักเรียนทั้งโรงเรียน	68.55	70.18	73.81
2.1.2 ผลการทดสอบ ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งโรงเรียนรวมทุกวิชา			
- LAS (ป.2)	50.71	67.04	58.81
- NT (ป.3)	64.67	49.44	47.22
- NT อัดนัย(ป.3)	87.65	84.85	65.88
2.2 ทักษะทางสังคม	นักเรียนมีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถในการทำงานกลุ่ม เห็นได้ชัด คือ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	นักเรียนมีพัฒนาทักษะทางสังคมด้าน การยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถในการทำงานกลุ่ม เห็นได้ชัด คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ความรับผิดชอบ	นักเรียนมีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานกลุ่ม เห็นได้ชัด คือ ความรับผิดชอบ

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

กระบวนการและผล	โรงเรียนเข้มแข็ง	โรงเรียนสายกลาง	โรงเรียนบ้านท้าย
<p><u>3. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น</u></p> <p>3.1 ปัจจัยสนับสนุนของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น</p>	<p>การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวังไกลกังวล มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียนงบประมาณสนับสนุนจากอบต. นักเรียนมีความรู้สึกชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น</p>	<p>การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวังไกลกังวล มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียน จ้างครูอัตราจ้าง ครูมีความทุ่มเทเอาใจใส่ นักเรียนความรู้สึกชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น พี่ช่วยเหลือน้อง</p>	<p>การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวังไกลกังวล มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียน ครูมีความทุ่มเท จ้างครูสอนภาษาอังกฤษ และดนตรีมาสอนเป็นรายชั่วโมง และจ้างครูอนุบาลรายวัน และผู้บริหารช่วยสอนวิทยาศาสตร์</p>
<p>3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น</p>	<p>สภาพอาคาร สื่อ-อุปกรณ์ ขาดงบประมาณ ครูไม่พอ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน</p>	<p>สื่อ-อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ ต่างๆ ครูไม่พอ ไม่มีครูตรงสาขา ไม่มีนักการภารโรงทำให้โรงเรียนต้องจ้างเอง ความแตกต่างของนักเรียน</p>	<p>ขาดงบประมาณสนับสนุน ความเหนื่อยล้า ความไม่ถนัดในบางวิชา นักเรียนคุยในห้อง ไม่มีสมาธิในการเรียน</p>

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนแต่ละแบบ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก คือ โรงเรียนแหม่มชื่น โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท่าย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเปรียบเทียบ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. ด้านการบริหาร

1) โครงสร้างการบริหารของทุกโรงเรียนจะครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 กลุ่มงาน คือกลุ่มงานบริหารวิชาการ กลุ่มงานบริหารงบประมาณ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล และกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป และครูทุกคนรับผิดชอบคนละกลุ่มงานมีเพียงโรงเรียนวัดทางกระบือเพียงโรงเรียนเดียวที่กลุ่มงานบริหารมีครูรับผิดชอบ 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนแหม่มชื่น และโรงเรียนสายกลางรับผิดชอบฝ่ายกลุ่มงานบริหารบุคคลบริหารงานบุคคล และโครงสร้างการบริหารจะประกอบไปด้วย ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาครู จะมีเพียงโรงเรียนสายกลางที่มี

นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จากโครงสร้างการบริหารมีเพียงโรงเรียนบ้านท้ายที่ไม่มี การกำหนดขอบข่ายงานในแต่ละกลุ่มงาน

2) การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ ของทุกโรงเรียน จะคล้ายคลึงกัน คือ จะมีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ และกำหนดขอบข่ายในแต่ละงานอย่างชัดเจน ยกเว้น โรงเรียนบ้านท้าย แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการติดต่อประสานงาน ทำให้เวลาปฏิบัติงานเข้ามาจะแบ่งกัน ไปทำตามฝ่ายหน้าที่รับผิดชอบ และสามารถติดตามงาน หรือประสานงานกับฝ่ายนั้นๆ ได้ โดยตรง จากนั้นจึงนำเสนอผู้อำนวยการ เพื่อปรึกษาร่วมกัน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้ง 3 โรงเรียนนั้นเหมือนกัน คือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนจะร่วมรับประทานอาหารกลางวัน กับครูทุกวัน ทำให้เป็นการลดช่องว่างระหว่างครูกับผู้บริหารได้เป็นอย่างดี และนักเรียนให้ความเคารพ นอบน้อมต่อคุณครู เชื่อฟังคำสั่งสอน ตั้งใจเรียน และคอยช่วยเหลือคุณครู

2. ด้านหลักสูตร

1) โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนจะยึดหลักสูตรแกนกลาง 2544 โรงเรียนแซมซิ่น มีสัดส่วนเวลาเรียนของทุกชั้นเรียนเท่ากับ 1,000 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.1-ป.3 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ มีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรอนุบาลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เนาะแนว ชุมชุม ส่วนโรงเรียนสายกลางนั้น มีสัดส่วนเวลาเรียน 1,000 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.2-3 มีสัดส่วน เวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้อื่นๆเพิ่มเติมในรายวิชาคอมพิวเตอร์ มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เนาะแนว ชุมชุม และพุทธธรรมนำชีวิต และโรงเรียนบ้านท้าย มีสัดส่วนเวลาเรียน 920 ชั่วโมง/ปี โดยที่ ป.1-ป.3 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน และ ป.4-ป.6 มีสัดส่วนเวลาเรียนเท่ากัน ทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้อื่นๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือลูกเสือ-เนตรนารี เนาะแนว ชุมชุม

2) กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนแซมซิ่น จะเป็นการส่งเสริมทางด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่น โดยมีผู้รู้ วิทยากรภายในท้องถิ่น ชุมชนใกล้เคียงกับโรงเรียนเป็นผู้ถ่ายทอดวิชา ความรู้ และจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน ส่วน กิจกรรมเสริมหลักสูตรของ โรงเรียนสายกลาง เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม เนื่องจากโรงเรียนได้เป็นโรงเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมดนตรีไทย และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนบ้านท้าย จะเป็นโครงการต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดสรร งบประมาณมาจัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น โครงการวันสำคัญต่างๆ โครงการ

ส่งเสริมการอ่าน โครงการออม โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทุกโรงเรียนมีเหมือนกันคือ กิจกรรมการสอนซ่อม-เสริม

3. ด้านการเรียนการสอน

1) แผนการสอนของโรงเรียนโรงเรียนแซมซิ่น เป็นแผนที่ไปรวมกันทำที่สำนักงานเขตพื้นที่นครนายก นอกจากนั้นยังมีแผนสำเร็จรูปจากวงไกลกังวลที่เค้าส่งมาให้ทุกวิชา ส่วนแผนการสอนของโรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย นั้น ครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดทำเอง โดยยึดเนื้อหาตามหลักสูตร แบ่งสัดส่วนให้พอดีกับโครงสร้างหลักสูตรที่ตั้งไว้ และทั้ง 3 โรงเรียนจะมีการจัดทำแผนแยกตามระดับชั้นไม่ทำรวมกัน

2) การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแซมซิ่น นั้น มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นในระดับชั้น อ.1-อ.2, ป.1-ป.2, ป.3-ป.4, ป.5-ป.6 และทำการสอนโดยใช้การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวงไกลกังวลเป็นหลัก โดยเฉพาะ ชั้น ป.5-6 จะใช้มากเป็นพิเศษ ส่วนโรงเรียนสายกลางนั้น มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในระดับชั้น อ.1-อ.2, ป.2-ป.3, ป.4-ป.6 สอนโดยใช้การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวงไกลกังวลเป็นหลัก โดยเฉพาะ วิชาวิทยาศาสตร์และโรงเรียนบ้านท้าย มีการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในระดับชั้น อ.1-อ.2, ป.1-ป.2, ป.3-ป.4 สอนโดยใช้การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวงไกลกังวลกับการสอนของครูสลับกันไป มีการจ้างครูจากภายนอกมาช่วยสอนวิชาดนตรี และภาษาอังกฤษ ทั้ง 3 โรงเรียนจะมีระดับที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น คือ อ.1-อ.2 และประถมศึกษาปีที่ 2-4 ที่เหมือนกัน โรงเรียนแซมซิ่นมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย มีทั้งแบบบูรณาการ การสอนแบบกลุ่ม การจัดกลุ่มให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า โดยส่วนใหญ่แล้วจะสอนแยกทีละชั้น และจะสอนระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน แต่บางชั้นเรียนก็จะสอนในระดับชั้นที่สูงกว่า ซึ่งรูปแบบการสอนจะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม ซึ่งบางครั้งก็อาจจะสอนรวมชั้นหรือแยกชั้นเรียน ส่วนรูปแบบวิธีการสอนของโรงเรียนสายกลาง ใช้รูปแบบวิธีการหลากหลาย แล้วแต่ช่วงเวลา สถานการณ์และวิชาที่สอน ส่วนใหญ่จะเป็นการสอนแบบบูรณาการ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกลุ่มให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าโดยยึดรูปแบบการช่วยเหลือที่ดูแลน้อง โดยส่วนใหญ่แล้วจะสอนแยกทีละชั้น และจะสอนระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน เพื่อป้องกันการรบกวนขณะสอนในระดับชั้นที่สูงกว่า และรูปแบบวิธีการสอนของโรงเรียนบ้านท้าย มีทั้งแบบบูรณาการ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบบรรยาย การจัดกลุ่มให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า โดยส่วนใหญ่แล้วจะสอนแยกทีละชั้น และจะสอนระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนจะใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการและการจัดกลุ่มเหมือนกัน และส่วนใหญ่จะสอนนักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อน เพื่อป้องกันการรบกวน โรงเรียนแซมซิ่น มีการวัดและประเมินผล คือ ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ปลายภาคเรียน และมีการเก็บคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต ใบงาน และแบบทดสอบ เป็นต้น ส่วนโรงเรียนสายกลางมีการวัดและประเมินผล ดังนี้ การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน การประเมินสภาพจริง การประเมินตนเอง การประเมินโดยกลุ่มและเพื่อน การสังเกต การสัมภาษณ์ การเขียนรายงาน และการวัดผลปลายปี และโรงเรียนบ้านท้าย มีการวัดผลนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน และมีการเก็บคะแนนระหว่างสอน มีทั้งแบบสังเกต ใบงาน และใช้การวิจัยเข้ามาช่วย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการวัดและประเมินผล ติดตามการดำเนินงานของครูผู้สอนโดยการนิเทศก์และให้ส่งแผนการสอนล่วงหน้า ทั้ง 3 โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลที่เหมือนกันในเรื่องการใช้แบบทดสอบ ใบงาน และแบบสังเกต

3) สื่อ-อุปกรณ์ของโรงเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนส่วนใหญ่ติดอยู่ฝาผนังห้องในรูปแบบของบอร์ด ใบความรู้ต่างๆ สื่อประเภทซีดี สื่อที่มีส่วนใหญ่มักเป็นหนังสือเรียนและหนังสือในห้องสมุด สื่อที่มีจะไม่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนน้อย ครูจึงต้องไปหาซื้อหรือทำเพิ่ม ด้วยงบประมาณส่วนตัว นอกจากนี้สื่อที่สำคัญ คือ ทีวีที่รับสัญญาณจากวังไกลกังวล

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2551 โดยมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชาของนักเรียนทั้งโรงเรียนที่ได้ระดับ 3-4 มากที่สุด คือ โรงเรียนบ้านท้าย โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนสามชั้นตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบเฉพาะชั้นเรียนที่จัดการเรียนแบบรวมชั้นในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 พบว่าในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านท้าย และโรงเรียนสามชั้น ตามลำดับ และในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โรงเรียนบ้านท้ายมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนสามชั้น ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551 มีผลการทดสอบดังนี้ ในการสอบ LAS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านท้ายและโรงเรียนสามชั้น ตามลำดับ ส่วนการสอบ NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสายกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านท้าย และโรงเรียนสามชั้น ตามลำดับ ส่วนการสอบ NT (อัตนัย) โรงเรียนสามชั้นมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย ตามลำดับ

2. ทักษะทางสังคม

นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานกลุ่ม ทักษะด้านที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดของทั้ง 3 โรงเรียน คือ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรับผิดชอบ

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยที่เป็นสนับสนุนโรงเรียนเข้มแข็ง คือ การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวงโคจรทั่วโลก มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียน งบประมาณสนับสนุนจากอบต. นักเรียนมีความรู้สึกชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ส่วนโรงเรียนสายกลาง คือ การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวงโคจรทั่วโลก มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียน จำงครู้อัตราจำง ครูมีความทุ่มเท เอาใจใส่ นักเรียนมีความรู้สึกชอบการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น พี่ช่วยเหลือน้อง และโรงเรียนบ้านท้าย คือ การติดตั้งดาวเทียมรับสัญญาณจากวงโคจรทั่วโลก มีโทรทัศน์ทุกห้องเรียน ครูมีความทุ่มเท จำงครูสอนภาษาอังกฤษ และดนตรีมาสอนเป็นรายชั่วโมง โดยครูใช้เงินตนเองร่วมกับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนอย่างละครึ่ง จำงครูอนุบาลรายวัน และผู้บริหารช่วยสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนจะมีปัจจัยสนับสนุนที่เหมือนกันในเรื่อง การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมกับวงโคจรทั่วโลก และที่แตกต่างเด่นชัด คือ โรงเรียนบ้านท้าย เพียงโรงเรียนเดียวที่มีผู้บริหารมาช่วยสอน และมีการจำงครูมาสอนเป็นรายชั่วโมงและรายวัน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคโรงเรียนเข้มแข็ง คือ สภาพอาคาร สื่อ-อุปกรณ์ ขาดงบประมาณ ครูไม่พอ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน ส่วนโรงเรียนสายกลาง คือ สื่อ-อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการต่างๆ ครูไม่พอ ไม่มีครูตรงสาขา ไม่มีนักการภารโรงทำให้โรงเรียนต้องจำงเอง ความแตกต่างของนักเรียน และโรงเรียนบ้าน คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนความเหนื่อยล้า ความไม่ถนัดในบางวิชา นักเรียนคุยในห้อง ไม่มีสมาธิในการเรียน ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนจะเหมือนกันในเรื่องขาดแคลนงบประมาณ สื่อ-อุปกรณ์ ความเหนื่อยล้าของครู และนักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ตอนที่ 1 กระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง มีเหตุผลในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเนื่องจากครูผู้สอนไม่เพียงพอ เพราะว่ามีนักเรียนลดลง และเมื่อมีครูเกษียณอายุราชการ หรือว่าเขียย้ายทำให้ตำแหน่งครูถูกตัดลงไป ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียน ก็มีกระบวนการแก้ไขโดยจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น แต่ทั้ง 3 โรงเรียนมีการรวมชั้นที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนแหม่มชื่น จัดรวมชั้นระดับ อ.1-2 , ป.1-2 ป.3-4 และ ป.5-6 เป็นการรวมทุกระดับชั้นไม่มีชั้นใดที่สอนแยก ส่วนโรงเรียนสายกลางนั้น จัดรวมชั้น คือ อ.1-2 , ป.2-3 และ ป.4-6 โดยผู้บริหารมีนโยบายเป็นการบูรณาการแบบช่วงชั้น โดยจะเรียนแบบแยกชั้นเรียนเฉพาะนักเรียน ชั้น ป.1 เท่านั้น และโรงเรียนบ้านท้าย จะมีการจัดรวมชั้น คือ อ.1-2 ,ป.1-2 และ ป.3-4 ส่วน ป.5-6 เรียนแบบแยกชั้นเรียน

กระบวนการของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. ด้านการบริหาร

1) โครงสร้างการบริหารของทุกโรงเรียนในภาพรวมเหมือนกัน ประกอบไปด้วยผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครู จะมีเพียงโรงเรียนสายกลางโรงเรียนเดียวที่มีนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนจะเน้นเรื่องพี่ช่วยน้องเป็นพิเศษ และเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และในการแบ่งกลุ่มงานจะเหมือนกันทั้ง 3 โรงเรียน คือจะครอบคลุมงานหลักทั้ง 4 กลุ่มงาน คือกลุ่มงานบริหารวิชาการ กลุ่มงานบริหารงบประมาณ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล และกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป และครูรับผิดชอบคนละกลุ่มงาน จะแตกต่างคือ มีเพียงโรงเรียนแหม่มชื่นเพียงโรงเรียนเดียวที่ กลุ่มงานบริหารมีครูรับผิดชอบ 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนแหม่มชื่น กับโรงเรียนสายกลาง รับผิดชอบฝ่ายกลุ่มงานบริหารบุคคล และจากโครงสร้างการบริหารมีโรงเรียนแหม่มชื่น และโรงเรียนสายกลางที่มีกำหนดขอบข่ายงานด้านต่างๆอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Ordway Tead Model (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตวณะบุตร, 2542) Tead ได้กล่าวว่า การบริหารควรกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานให้ชัดเจน จัดทำแผนงาน กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ระดับฝ่ายบริหารต่างๆทุกคน และมอบงาน มอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้ร่วมงานให้เป็นสัดส่วนชัดเจน และจากโครงสร้างการบริหาร

ของโรงเรียน เนื่องจากมีขอบข่ายงานที่ครูต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป ด้วยการที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูน้อย ทำให้ครู 1 คน ต้องรับผิดชอบ 1 งาน ด้วยภาระงานที่หนักจึงทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้เวลาสอนไม่พอ เพราะครูต้องเอาเวลาไปทำงานในฝ่ายต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไข เพราะอาจส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

2) การติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ ของทุกโรงเรียน จะคล้ายคลึงกัน คือ จะมีการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ และกำหนดขอบข่ายในแต่ละงานอย่างชัดเจน ทำให้เวลาทำงานเข้ามาจะแบ่งกันไปตามฝ่ายหน้าที่ที่รับผิดชอบ และสามารถติดตามงาน หรือประสานงานกับฝ่ายนั้นๆ ได้โดยตรง จากนั้นจึงนำเสนอผู้อำนวยการ เพื่อปรึกษาร่วมกัน ทำให้ทั้ง 3 โรงเรียนไม่ประสบปัญหาในการสื่อสาร หรือรับผิดชอบต่องาน อาจเป็นเพราะครูมีจำนวนน้อยทำให้ตามงานได้ง่าย และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้ง 3 โรงเรียนนั้นเหมือนกัน คือ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนจะร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับครูทุกวัน ทำให้เป็นการลดช่องว่างระหว่างครูกับผู้บริหารได้เป็นอย่างดี และนักเรียนให้ความเคารพ นอบน้อมต่อคุณครู เชื่อฟังคำสั่งสอน ตั้งใจเรียน และคอยช่วยเหลือคุณครู ทำให้บรรยากาศในโรงเรียนทั้ง 3 อยู่กันแบบสบายๆ ไม่เกิดความรู้สึกอึดอัด ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวิตา ธาธาศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตวณบุตร(2542) และ Mintzberg (1979 อ้างถึงใน พิทยา บวรพัฒนา , 2541) กล่าวว่า กล่าวว่าการบริหารการศึกษาควรมีการประสานงาน ให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสได้พบปะ ประชุม สัมมนา แสดงความคิดเห็น ชักถาม เรื่องของหน่วยงานในขอบเขตตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย การทำงานในองค์การเมื่อขยายมากขึ้นจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานของฝ่ายปฏิบัติงานหลัก ทำให้เกิดฝ่ายจัดการหรือนักบริหารจำนวนมาก เพื่อทำหน้าที่ประสานงานควบคุม ดูแลการทำงานของฝ่ายปฏิบัติงาน การประสานงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่างในหน่วยงาน ทำหน้าที่บริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับสภาพแวดล้อม

2. ด้านการเรียนการสอน

1) แผนการสอนของทุกโรงเรียนเหมือนกัน คือ แยกชั้น ไม่มีแผนบูรณาการที่ใช้สอนทั้ง 2 ชั้น ครูผู้สอน สอนโดยอิงแผน แต่ไม่ได้สอนตรงตามแผน ด้วยเวลา ข้อจำกัดที่ต้องสอนสองห้อง แผนต้องปรับประยุกต์ใช้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีโรงเรียนใดทำแผนการจัดการเรียนการสอนรวมชั้นใช้ชั้นเอง ซึ่งในวิชาที่จัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ครูควรมีแผนที่เป็นบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการเรียนการสอน และอาจจะช่วยให้ครูสอนได้ตรง

ตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น และนักเรียนอาจมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าได้มีการจัดทำแผนการสอน รูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ และคณะ, 2545) แต่ครูไม่ได้นำมาใช้ อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนและครูผู้สอนไม่มีโอกาสได้เห็นตัวอย่าง หรือยังไม่มีแผนการสอนดังกล่าวอย่างแพร่หลาย ทำให้ครูไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

2) การจัดการเรียนการสอน ในวิชาที่สอนรวมชั้น ส่วนใหญ่แล้วครูผู้สอนเลือกจากกลุ่มสาระที่ไม่ใช่กลุ่มทักษะหลัก และเป็นกลุ่มสาระที่ไม่ใช้ในการทดสอบต่างๆ นอกจากนี้ สาระการเรียนรู้ที่นำมารวมชั้นนั้นสามารถบูรณาการได้ง่าย สอนไปพร้อมๆ กันได้ และครูผู้สอนจะสอนเองในวิชาที่ตนเองถนัด ส่วนวิชาที่ไม่ถนัดจะให้นักเรียนเรียนจากโรงเรียนวังไกลกังวล หรือจ้างครูมาสอน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วครูจะสอนวิชาคณิตศาสตร์เอง สาเหตุของการเรียนรวมกันเป็นเพราะครูไม่มีเวลาสอน ต้องไปประชุม อบรมต่างๆ โดยในการเลือกที่จะรวมวิชาต่างๆนั้น ครูจะเป็นผู้เลือกเอง ไม่เกี่ยวกับผู้บริหาร ในการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินแยกชั้น และใช้ข้อสอบคนละชุด

ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) ผลการทดสอบ LAS และ NT ปีการศึกษา 2551 พบว่า การสอบ LAS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รวมทุกวิชา วิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนสายกลางมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือโรงเรียนบ้านท้ายและโรงเรียนแหม่มชื่น ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เมื่อเทียบกับผลสอบปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนบ้านท้าย ซึ่งเป็นโรงเรียนประสบความสำเร็จระดับปานกลางและไม่ประสบความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นและสูงกว่าโรงเรียนแหม่มชื่น ที่เป็นโรงเรียนประสบความสำเร็จระดับดี และเมื่อพิจารณาจากรูปแบบการสอนแบบรวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กแล้วพบว่าโรงเรียนแหม่มชื่นและโรงเรียนบ้านท้ายจัดรูปแบบการเรียนสอดคล้องกับ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2545) ที่กล่าวถึงรูปแบบการเรียนวิชาที่เป็นทักษะและมีเนื้อหาสาระที่เป็นลำดับชั้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ แต่จากผลสัมฤทธิ์พบว่าโรงเรียนแหม่มชื่นมีผลสัมฤทธิ์ลดลงและโรงเรียนบ้านท้ายมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการสอนเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับวิธีการสอนด้วย ซึ่งโรงเรียนสายกลางที่มีการจัดรูปแบบไม่สอดคล้องนั้น มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น อาจเป็นเพราะว่าวิธีการสอนของครู ที่เน้นการเรียนการสอนแบบพี่สอนน้องและบูรณาการ

ในการสอบ NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รวมทุกวิชา และวิชาภาษาไทย โรงเรียนแหม่มชื่นมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้ายตามลำดับ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนแหม่มชื่นมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนบ้านท้ายและโรงเรียนสายกลาง ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนใช้รูปแบบวิธีการสอนภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เหมือนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสายกลางจัดรูปแบบการสอน สอดคล้องกับกับ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2545) ที่กล่าวว่า รูปแบบแยกชั้นเรียนบางชั้นและรวมในบางชั้น ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยที่โรงเรียนสายกลางจัดรูปแบบได้สอดคล้อง เป็นเพราะว่า 1) เรียนแบบบูรณาการ 2) ชั้นเรียนมีการจัดรวมประถมศึกษาปีที่ 2-3 อยู่แล้ว และจากผลคะแนนพบว่า โรงเรียนแหม่มชื่นมีคะแนนเฉลี่ย และนักเรียนระดับดี สูงสุด ส่วนการสอบ NT (อัตนัย) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รวมทุกวิชาวิชาการคิดคำนวณ ของโรงเรียนแหม่มชื่นมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนสายกลาง และโรงเรียนบ้านท้าย วิชาการเขียนภาษาไทย โรงเรียนสายกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนแหม่มชื่นและโรงเรียนบ้านท้ายตามลำดับ การอ่านออกเสียง โรงเรียนบ้านท้ายมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนสายกลางและโรงเรียนแหม่มชื่น ตามลำดับ ซึ่งโรงเรียนแหม่มชื่นมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละรวมสูงที่สุด และไม่มีนักเรียนในระดับปรับปรุง และวิชาการอ่านออกเสียง โรงเรียนบ้านท้ายมีคะแนนเฉลี่ยนักเรียนระดับดี เท่ากับ 100.00 เท่ากับอีก 2 โรงเรียน เป็นเพราะว่าครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ได้มีการทำวิจัยสร้างแบบฝึก มาส่งเสริมการอ่านภาษาไทย ซึ่งเมื่อดูในภาพรวมแล้วนักเรียนในระดับปรับปรุงของโรงเรียนแหม่มชื่นมีจำนวนน้อยที่สุด

จากผลสัมฤทธิ์นักเรียนที่สูงขึ้น อาจเป็นเพราะว่ามีการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมกับวังไกลกังวล ทำให้ครูผู้สอนมีเวลามากขึ้น เหนื่อยน้อยลง ทำให้ใส่ใจนักเรียนมากขึ้น มีเวลาชี้แนะ และด้วยความบีบคั้นจากการสอบ O-Net , NT และ LAS ส่งผลทำให้ครูติวนักเรียนมากขึ้น และอาจมาจากการที่พี่สอนน้อง เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ในวัยที่ใกล้เคียงกัน ด้วยเด็กวัยเดียวกันการสื่อสารจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เข้าใจง่ายมากกว่าครูสอน

เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีความยืดหยุ่นในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน แต่ผลที่ออกมาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการจัดรูปแบบการเรียนการสอนไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ แต่ต้องขึ้นอยู่กับวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้อันที่ครูจัดการเรียนการสอนด้วย และจากข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การวางแผนการจัดชั้นเรียนเป็นไปตามมติและนโยบายของผู้บริหารและครู และกำหนดครูเข้าประจำชั้นแต่ละชั้น

โดยให้สอนคนเดียวทุกวิชา โดยไม่มีการแบ่งว่าครูคนใด รับผิดชอบอะไร แล้วคอยคละนักเรียน แยกวิชาตามนั้น แต่การคละชั้นส่วนใหญ่ จะคละเป็นห้อง โดยครูผู้สอนคนเดียว ดังนั้นนักเรียน อาจได้ไม่เต็มที่ ซึ่งบางครั้งอาจขาดความเหมาะสม ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานคอยดูแลให้ความช่วยเหลือ ติดตาม

2. ทักษะทางสังคม

นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้รับความรักเมตตา การยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานกลุ่มเพิ่มมากขึ้น ทักษะด้านที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรักเมตตา ซึ่งทุกโรงเรียนจะปลูกฝังให้ช่วยเหลือ ดูแลน้อง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจช่วยซึ่งกันและกันซึ่งพบมากที่สุด และจากที่จำนวนในแต่ละโรงเรียนน้อย ดังนั้นเมื่อเวลาแบ่งงานกันทำ ทุกคนจึงมีภาระหน้าที่ ทำให้ไม่มีการเกี่ยงกันในการทำงาน นักเรียนจะได้รับผิดชอบงานในส่วนต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน และนักเรียนจะมีความพยายามทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทิวารี ธิระจิตร(2530); สุขุมล เกษมสุข (2535) ที่กล่าวว่า ทักษะทางสังคมคือการอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกัน รู้จักให้และรับ รู้จักความรับผิดชอบ รู้จักคิดและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim (1996); Lolli (1994); สุจิตรา สุขุมนันท์ (2542) และ ทิฐินันท์ เพ็องฟู (2542) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นนั้นสามารถพัฒนานักเรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ มีทักษะการปรับตัว มีความสุข มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นของทั้ง 3 โรงเรียน จะพบว่ามีความเหมือนกันมากกว่าความแตกต่าง อาจเป็นเพราะไม่มีอะไรมาช่วยได้มากนัก นอกเหนือจากการเรียนทางไกลกับวังไกลกังวล จะมีแตกต่างกันตรงการจ้างครูผู้สอน ซึ่งโรงเรียนสายกลางได้งบประมาณจ้างครูอัตราจ้าง แต่ของโรงเรียนบ้านท้าย เป็นการจ้างครูมาสอนเป็นรายวันและรายชั่วโมง โดยใช้เงินของตนเองและเงินอุดหนุนรายหัวอย่างละครึ่ง ทั้งนี้งบประมาณที่ใช้ในการจ้างครูก็ไม่ได้เป็นการช่วยในระยะยาว ต้องมีการวางแผน แก้ปัญหาให้เป็นระบบ ควรตั้งเป็นนโยบายหลักของรัฐมากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่วนของโรงเรียนแซมขึ้นนั้นไม่มีการจ้างครูเพิ่มเติม เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อที่มาช่วยได้มากที่สุด คือการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมวังไกลกังวล ซึ่งสามารถช่วยนักเรียนส่วนหนึ่งได้ อาจเป็นเพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ทุกเวลา

ส่วนในด้านปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นนั้น จะพบว่าทั้ง 3 โรงเรียน ไม่มีความแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เหมือนกัน ความขาดแคลน อุปสรรคที่เกิดขึ้นเลยคล้ายคลึงกัน ตัวครูเหนื่อยล้าจากการทำงาน อื่นที่นอกเหนือจากการสอนและเหนื่อยล้าจากการสอนพร้อมกัน ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการ สอน ทั้งด้านการเตรียมการสอนและการสอน นักเรียนขาดสมาธิในการเรียนเนื่องจากเรียน รวมกัน ครูสอนคนเดียวกัน การจัดสภาพบรรยากาศในชั้นเรียนก็มีผลต่อการเรียนรู้ที่ดีของ นักเรียน การจัดรวมชั้นถ้าไม่ได้รับการสนใจ เอาใจใส่จากครูเป็นอย่างดี อาจส่งผลกระทบต่อสมาธิของ นักเรียน ซึ่งอาจมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบ รวมชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะใน 2 ส่วน คือ โรงเรียนที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น และหน่วยงานต้นสังกัด

โรงเรียนที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

1. ควรนำข้อมูลรูปแบบการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดชั้นเรียนไป พิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
2. ควรเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนเกี่ยวกับการเขียนแผนและการสอนแบบ บูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด
3. ควรยกเลิกโครงสร้างการบริหารที่ครูมีหน้าที่รับผิดชอบคนละกลุ่มงาน เพื่อ เป็นการลดภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน

หน่วยงานต้นสังกัด

1. ควรจัดอบรมครูโรงเรียนขนาดเล็กเป็นพิเศษ เกี่ยวกับทักษะด้านการจัดการ เรียนการสอน
2. ควรศึกษารูปแบบการรวมชั้นแต่ละแบบแล้วลองทดลองใช้กับโรงเรียนขนาด เล็กต้นแบบที่มีบริบทต่างกัน เพื่อหารูปแบบที่ดีและเหมาะสม ที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน
3. ควรจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ส่งเสริมโครงการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาต่างๆของโรงเรียน และให้โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารจัดการด้วยตนเองเพื่อลดภาระ

งานที่ต้องทำเอกสารด้านการเงินของครูผู้สอน โดยอาจจำกัดวงเงินที่ไม่ต้องรายงานว่าไม่เกินเท่าไร

4. ควรจัดหาครูผู้สอนอาจเป็นครูอัตราจ้าง มาช่วยโรงเรียนขนาดเล็ก โดยที่โรงเรียนไม่ต้องเสียเงินจ้างเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามประเมินผลของโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านต่างๆของนักเรียนนอกเหนือจากทักษะทางสังคม
2. งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษากระบวนการและผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการวิจัยศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา. (2537). *แนวทางการศึกษาชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา* หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชาวีณี หว่าจิ้น. (2548). *การศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในชั้นเรียนร่วมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากกิจกรรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ทิวินทร์ เฟื่องฟู. (2542). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โรงเรียนสุเหร่าคลองสิบ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียมใจ พิมพ์วงศ์. (2537). *การศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเรียนร่วมกับเด็กปกติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบสหร่วมใจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธวชิณี โจนาวี. (2544). *เส้นทางการเป็นครูแห่งชาติ : การวิจัยพหุกรณีศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนธร เจริญราช. (2546). *การศึกษาทักษะทางสังคมและความเครียดของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดเกมศิลปะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประนอม เดชชัย. (2536). *เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์. (2536). *ผลของการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปาริชาติ โชติพิพัฒน์. (2538). *การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการและการฝึกตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์. (2535). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับครูวิชาอาชีพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2540). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์
- ปราโมทย์ จันทร์เรือง. (2536). *การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนการสอนบูรณาการ ทักษะการคิดกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อทักษะการคิดของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พานี ขอสุข. (2542). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงต่อการเพิ่มการรับรู้ความสามารถของตนในการเรียนรู้การกำกับตนเองของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541). *ทฤษฎีองค์การสาธณะ*. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภการพิมพ์
- พริมรส นนทภักดี. (2547). *การวิจัยพหุกรณีเพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนสอง ภาษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรดำ ธนุศรี. (2546). *การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ที่เรียนในชั้นเรียนแบบรวมชั้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2539). *การศึกษาทางมานุษยวิทยาเน้นการวิจัยเฉพาะกรณี*. ในนภาพรณ์ หะวานนท์ (บรรณาธิการ) *พัฒนศึกษาศาสตร์ ศาสตร์แห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดการ พัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แปลมโนทิพ.
- พวงเพชร พวงศีลธิ. (2546). *การศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไตรณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- เรขา อรัญวงศ์. (2543). *รูปแบบการสอน (MODELS OF TEACHING)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร
- ละเอียด รัชต์เฝ้า. (2528). *รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ให้ผลการเรียนใกล้เคียงกับผลการสอนแบบครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิโรจน์ สารัตตะ. (2542). *การบริหาร : หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ
- วนิดา เตียวพานิช. (2537). *ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยสภากาชาด กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วรรณิ แกมเกตุ. (2549). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณสวัสดิ์ อุทัยพันธ์. (2540). *ผลของกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจบัณฑิตย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วารี ถิระจิตร. (2530). *การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิลาศลักษณ์ ชวัลลี. (2542). *ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีแรงจูงใจภายในของนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. กรมวิชาการ, (2544). *การประเมินคุณภาพการศึกษาปีการศึกษา 2539-2544 ระดับประถมและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- ศรีกัลยา พึ่งแสงศรี. (2539). *การศึกษาพฤติกรรมของครูในการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2539). *การพัฒนาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น

- สมโภช เขียมสุภาษิต. (2540). การพัฒนาทักษะทางสังคม. *เอกสารในการอบรมหลักสูตรการ
พัฒนาทักษะทางสังคม*. ปทุมธานี : โรงพยาบาลธัญญารักษ์
- สมพงษ์ สิงห์พล. (2530). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบภาคสนาม สำหรับ
วิชาหลักการสอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุขุมาล เกษมสุข. (2535). *การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุจิตรา สุขุমানนท์. (2542). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
คณิตศาสตร์แบบปฏิบัติการในโรงเรียนที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น*. วิทยานิพนธ์ ปริญญา
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันท์เอม. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา
พานิช
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2542). *นวัตกรรมทางการประถมศึกษาไทย : การจัดการเรียนการสอน
แบบรวมชั้น*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ปีที่ 1 ฉ.1 ก.ย.-ธ.ค. 2542
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, บังอร พานทอง, สุนทร จันตรี และ กาญจนา ชูเวช. (2545). *การพัฒนา
หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนรวมชั้น (การปฏิรูปโรงเรียน
กระบวนกรเรียนรู้)*. ทุนอุดหนุนการวิจัย หมวดงบประมาณเพื่อการวิจัย ประจำปี
งบประมาณ 2544
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2543). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณิณี โปธิสุข. (2545). *สร้างเด็กให้เป็นอัจฉริยะ เล่มที่ 5 : E.Q. ปัญหาหนักของมนุษยชาติ*.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ภาษาอังกฤษ

- Argyle Michael. (1995). "Social Skills," *Learning and Skills*. New York : Longman
Group Limited
- Kim, Jungae Park. (1997). *The Impact of the Nongraded Program on Student'
Affective Domains and Cognitive Domain (School Reform)*". *Dissertation
Abstract International-A* .57(3) January

- Lolli, Elizabeth Monce. (1994). "An Examination of A Nongrade, Multiage School from the Perspective of the Participants : A Case Study," *Dissertation Abstract International-A* .56(1) July
- Mason, D.A. & Burn, R.B. (1995). "Teacher' View of Combination Classes," *The Journal of Educational Research*. 89(1) September-October.
- Mason, D.A. & Doepner, R.W., III. (1992). "Principal's View of Combination Classes," *The Journal of Educational Research*. 91(3) January – February.
- Stimson, J. (1992). "Combination Classes :Helpful or Harmful?," *Trust for Educational Leadership*. 21(1) April.
- Yin, R.K. (1994). *Case Study Research Design and Methods*. California : Sage publication.

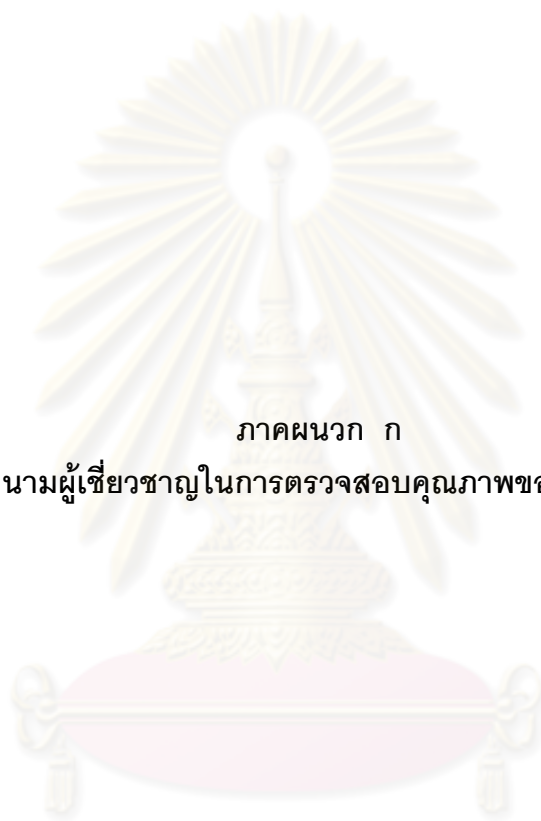

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุณีย์ เหมะประสิทธิ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนั่น มีชันหมาก
3. ดร. กมลวรรณ ตังธนกันนท์
4. ศึกษานิเทศก์บัญชา รัตนมาลี
5. นายจักรเพชร สุริยะกมล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....
2. วันที่ เวลา.....
สถานที่
3. เพศ
4. วุฒิการศึกษา
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร
6. ระยะเวลาดำรงตำแหน่งในโรงเรียน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็ก

2.1 ด้านการบริหาร

- มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นอย่างไร
- มีการประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆภายในโรงเรียนอย่างไร
- ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นอย่างไร

2.2 ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- มีหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบใด
- มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างไร

2.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- มีการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร
- มีการส่งเสริมความรู้และทักษะครูผู้สอนในส่วนของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใด
- มีการจัดห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนอย่างไร
- มีการให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างไร

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล

- มีการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของครูผู้สอนอย่างไร
- ผลการดำเนินงานในปีการศึกษาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

2.5 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.6 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

โครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล
2. วันที่ เวลา.....
สถานที่
3. เพศ
4. วุฒิการศึกษา
5. ประสบการณ์การทำงาน
6. ระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็ก

2.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- มีความพร้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆมากน้อยเพียงใด
- มีความพร้อมของสื่อ- อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่
- มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร
- มีการทำแผนการสอนอย่างไร
- ใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบใด
- มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างไร

2.2 ด้านการวัดและประเมินผล

- มีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร

2.3 พัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆเป็นอย่างไร

2.4 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

โครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล
2. วันที่ เวลา.....
สถานที่
3. เพศ
4. ระดับชั้น

ตอนที่ 2 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นักเรียน

1. รูปแบบวิธีการสอนของคุณ
2. การใช้สื่อ-อุปกรณ์การสอนของคุณ
3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในห้องเรียน
4. กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน
5. การบ้านและรายงาน
6. ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน
7. ปัญหาในการเรียน
8. สภาพอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องน้ำ ฯลฯ
9. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียน

วัน - เวลา	สถานที่	สภาพแวดล้อม	ห้องเรียน	ห้องปฏิบัติการ	หมายเหตุ

แบบสังเกตผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น

โรงเรียน.....ระดับชั้น.....
 จำนวนนักเรียน.....คน วิชา.....
 ครูผู้สอน.....วันที่.....

เวลา	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ-อุปกรณ์	พฤติกรรมครู/นักเรียน	หมายเหตุ

ภาคผนวก ค
ตารางเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางเรียนโรงเรียนแหลมชันชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

เวลา \ วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30-12.30 น.	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	การงานอาชีพฯ	พักกลางวัน	ภาษาไทย	แนะแนว	-
อังคาร	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		ภาษาอังกฤษ	สุขศึกษา พละ	ชุมนุม
พุธ	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	สังคมศึกษาฯ		คณิตศาสตร์	-	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ		สังคมศึกษาฯ	-	-
ศุกร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		ภาษาไทย	ศิลปะ ดนตรี	สวดมนต์

ตารางที่ 2 ตารางเรียนโรงเรียนแหลมชันชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

เวลา \ วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30-12.30 น.	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	การงานอาชีพฯ	พักกลางวัน	สังคมศึกษาฯ	แนะแนว	-
อังคาร	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		ภาษาอังกฤษ	สุขศึกษา พละ	ชุมนุม
พุธ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ		ศิลปะ ดนตรี	-	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ		-	สุขศึกษา พละ	-
ศุกร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	วิทยาศาสตร์		การงานอาชีพฯ	ศิลปะ ดนตรี	สวดมนต์

ตารางที่ 3 ตารางเรียนโรงเรียนสายกลางชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3

เวลา วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30 12.00	12.00- 12.30	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาไทย	พักกลางวัน	กิจกรรมทางงานบ้าน ทุกคน	ภาษาไทย	ดนตรี	แนะแนว
อังคาร	ภาษาไทย	สุขศึกษา	คณิตศาสตร์			ภาษาอังกฤษ	สุขศึกษา พละ	กิจกรรมเสริม
พุธ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาไทย			ภาษาอังกฤษ	ลูกเสือ	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์			คอมพิวเตอร์	การงานอาชีพฯ	พุทธธรรมนำชีวิต
ศุกร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์			การงานอาชีพฯ	ศิลปะ ดนตรี	ชุมนุม

ตารางที่ 4 ตารางเรียนโรงเรียนสายกลางชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

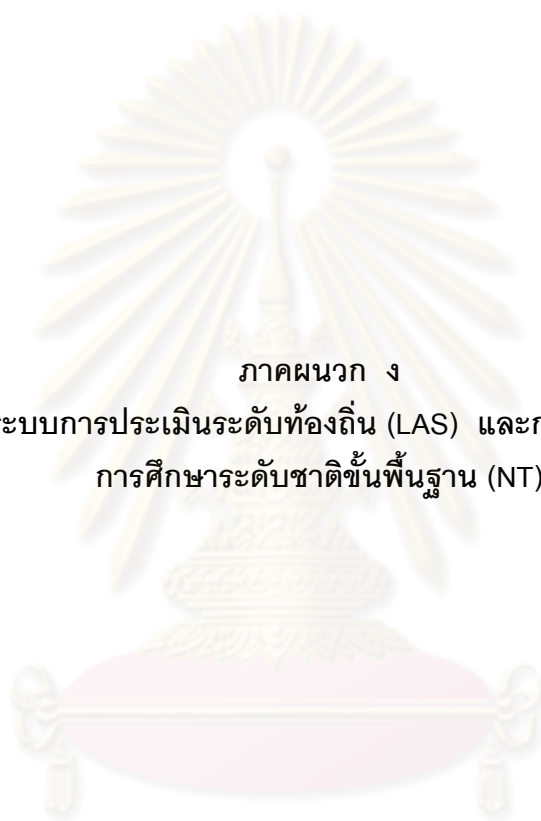
เวลา วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30 12.00	12.00- 12.30	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์	พักกลางวัน	กิจกรรมทางงานบ้าน ทุกคน	ภาษาอังกฤษ	คอมพิวเตอร์	แนะแนว
อังคาร	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ			สังคมศึกษาฯ	สุขศึกษา	ศิลปะ
พุธ	คณิตศาสตร์	ภาษาอังกฤษ	วิทยาศาสตร์			ศิลปะ	การงานอาชีพฯ	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ			สังคมศึกษาฯ	พละ	พุทธธรรมนำชีวิต
ศุกร์	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย			การงานอาชีพฯ	ศิลปะ ดนตรี	ชุมนุม

ตารางที่ 5 ตารางเรียนโรงเรียนบ้านท้ายชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

เวลา \ วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30-12.30 น.	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	ภาษาไทย	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	พักกลางวัน	ศิลปะ	การงานอาชีพฯ	คอมพิวเตอร์
อังคาร	ภาษาไทย	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์		วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ซ่อมเสริม
พุธ	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	สุขศึกษา		สังคมศึกษาฯ	ดนตรี	ลูกเสือ
พฤหัสบดี	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	ภาษาอังกฤษ		ภาษาอังกฤษ	การงานอาชีพฯ	ชุมนุม
ศุกร์	แนะแนว	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย		ภาษาไทย	การงานอาชีพฯ	ประชุม

ตารางที่ 6 ตารางเรียนโรงเรียนบ้านท้ายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

เวลา \ วัน	8.30-9.30 น.	9.30-10.30 น.	10.30-11.30 น.	11.30-12.30 น.	12.30-13.30 น.	13.30-14.30 น.	14.30-15.30 น.
จันทร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	สังคมศึกษาฯ	พักกลางวัน	สุขศึกษา	แนะแนว	กิจกรรมเสริม
อังคาร	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		ดนตรี	พลศึกษา	กิจกรรมเสริม
พุธ	ประวัติศาสตร์	วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์		สังคมศึกษาฯ	ลูกเสือ	กิจกรรมเสริม
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ		การงานอาชีพฯ	การงานอาชีพฯ	กิจกรรมเสริม
ศุกร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		ทัศนศิลป์	คอมพิวเตอร์	ชุมนุม

ภาคผนวก ง
เปรียบเทียบผลระบบการประเมินระดับท้องถิ่น (LAS) และการสอบประเมินคุณภาพ
การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551

โรงเรียน	วิชา	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	สปส. การกระจายร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
								ปรับปรุง	พอใช้	ดี
เข้มเขิน	ภาษาไทย	8	30	12	24	55.71	25.32	28.57	57.14	14.29
	คณิตศาสตร์	8	30	5	21	45.71	34.90	14.29	85.71	0.00
สายกลาง	ภาษาไทย	9	30	18	25	74.81	11.16	0.00	44.44	55.56
	คณิตศาสตร์	9	30	12	24	59.26	22.81	0.00	77.78	22.22
บ้านท้าย	ภาษาไทย	7	30	12	23	58.57	23.43	14.29	71.43	14.29
	คณิตศาสตร์	7	30	12	27	59.05	27.41	0.00	85.71	14.29

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551

โรงเรียน	วิชา	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการวัด	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ส.ป.ส. การกระจายร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
											ปรับปรุง	พอใช้	ดี
แหลมซัน	รวมทุกวิชา	5	90	19	80	58.25	25.00	3.67	64.67	43.81			
	ภาษาไทย	5	30	5	28	19.40	8.68	2.12	64.67	44.73	20.00	20.00	60.00
	คณิตศาสตร์	5	30	9	29	20.40	9.21	1.96	68.00	45.14	20.00	20.00	60.00
	วิทยาศาสตร์	5	30	5	27	18.40	8.65	2.19	61.33	47.00	20.00	20.00	60.00
สายกลาง	รวมทุกวิชา	12	90	30	68	44.50	11.27	4.62	49.44	25.32			
	ภาษาไทย	12	30	13	22	16.83	3.13	2.70	56.11	18.59	0.00	75.00	25.00
	คณิตศาสตร์	12	30	8	26	14.42	4.89	2.63	48.06	33.91	16.67	75.00	8.33
	วิทยาศาสตร์	12	30	5	20	13.25	4.54	2.64	44.17	34.23	41.67	58.33	0.00
บ้านท้าย	รวมทุกวิชา	10	90	25	74	42.50	15.48	4.47	47.22	36.42			
	ภาษาไทย	10	30	5	20	12.70	4.90	2.60	42.33	38.58	30.00	60.00	10.00
	คณิตศาสตร์	10	30	5	27	14.80	6.23	2.53	49.33	42.11	30.00	50.00	20.00
	วิทยาศาสตร์	10	30	7	27	15.00	5.70	2.58	50.00	37.97	30.00	60.00	10.00

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตรานักเรียน(NT) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551

โรงเรียน	วิชา	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	สปส. การกระจายร้อยละ	ร้อยละของจำนวนนักเรียน		
										ปรับปรุง	พอใช้	ดี
แจ่มชื่น	รวมทุกวิชา	6	85	63	81	74.50	6.25	87.65	8.39			
	การเขียนภาษาไทย	6	20	12	19	15.00	2.37	75.00	15.78	0.00	66.67	33.33
	การอ่านออกเสียง	6	45	37	45	42.67	2.88	94.81	6.74	0.00	0.00	100.00
	การคิดคำนวณ	6	20	12	20	16.83	3.25	84.17	19.31	0.00	33.33	66.67
สายกลาง	รวมทุกวิชา	12	85	58	79	72.13	5.61	84.85	7.78			
	การเขียนภาษาไทย	12	20	17	19	18.08	0.79	90.42	4.39	0.00	0.00	100.00
	การอ่านออกเสียง	12	45	38	45	42.79	2.15	95.09	5.02	0.00	0.00	100.00
	การคิดคำนวณ	12	20	3	16	11.25	3.67	56.25	32.63	8.33	66.67	25.00
บ้านท้าย	รวมทุกวิชา	10	85	49	71.50	56.00	6.72	65.88	12.01			
	การเขียนภาษาไทย	10	20	1	11	6.90	2.92	34.50	42.36	60.00	40.00	0.00
	การอ่านออกเสียง	10	45	42.00	44.50	43.10	0.81	95.78	1.88	0.00	0.00	100.00
	การคิดคำนวณ	10	20	2	16	6.00	4.50	30.00	74.95	60.00	30.00	10.00

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิภาดา เอื้อดี เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา การศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2549 และได้เข้าศึกษาต่อใน หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันรับราชการครู โรงเรียนบ้านคลองหกวา จังหวัดนครนายก

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย